ДЖЕЙН ОСТИН
ДОВОДИТЕ НА РАЗУМА

Превод от английски: Анна Елчинова, 1996

chitanka.info

ГЛАВА 1

Сър Уолтър Елиът от Келинч Хол в Съмърсетшир не беше човек, който за собствено удоволствие би чел друга книга освен Хералдиката на баронетите — тя му осигуряваше занимание в миговете, когато го измъчваше безделие, и утеха, когато се чувстваше потиснат. Блажените размисли върху достолепието на предците със синя кръв изпълваха сърцето му с преклонение и дълбока почит, а неприятностите и огорченията в семейния му живот прерастваха съвсем естествено в снизходителност и презрение, докато четеше безкрайния списък на нароилите през последния век поколения. Ако всички останали страници не се окажеха достатъчни да го утешат, той отваряше книгата там, където се разказваше за собствения му род, и всеки път препрочиташе редовете с неотслабващ интерес. Любимият том винаги се отваряше сам на страницата, която съдържаше следното:

> Елиът от Келинч Хол
>
> Уолтър Елиът, роден на 1-ви март 1760 год.; на 15-ти юли 1784 год. се оженил за Елизабет, дъщеря на Джеймс Стивънсън — ескуайр от Саут Парк в областта Глостър, от която (починала през 1800 год.) се сдобил с Елизабет — родена на 1-ви юни 1785 год., Ан — ровена на 9-ти август 1787 год., мъртвороден син на 5-ти ноември 1789 год. и Мери, родена на 20-ти ноември 1791 год.

Това бе първоначалният текст, излязъл изпод ръцете на словослагателя, но за собствено сведение и за сведение на рода сър Уолтър бе усъвършенствал текста, като след рожденатa дата на Мери бе добавил собственоръчно: *„Омъжена на 16-ти декември 1810 год. за Чарлз, първороден син на Чарлз Масгроув, ескуайр от Апъркрос в областта Съмърсет“*, както и едно акуратно вмъкване на точната дата, когато бе загубил съпругата си.

По-нататък следваха обичайните редове за историята и възхода на стар и уважаван род — как се заселили в Чешир, как за първи път в хералдичната книга на Дъгдейл потомците му биват споменати като рицари в служба на Върховния шериф и представители на общината в три последователни парламента, и как още от времето на Чарлз Втори[1] след изброяването на всички Мери и Елизабет, за които се изпоженили, се прочули със своята вярност към родината и с достойнството, с което носели титлата „баронет“.

На Елиът бяха посветени две прекрасни страници малък формат, които завършваха с изображение на герба и добавката: „Главна резиденция — Келинч Хол в областта Съмърсет“, а накрая сър Уолтър отново бе увенчал текста собственоръчно със следните думи: „Вероятен наследник — Уилям Уолтър Елиът, ескуайр, правнук на втория сър Уолтър“.

Характерът на сър Уолтър започваше и завършваше със суетата — той бе суетен както по отношение на собствената си особа, така и на тема положение в обществото. На младини беше забележително красив, а и сега, на четиридесет и четири, бе все още много представителен. Едва ли някоя жена можеше да си представи мъж с по-хубава външност или камериерът на някой новобогаташ — по-достойна служба от тази да работи при човек с такова положение в обществото. Над преимуществото да си красив, сър Уолтър поставяше единствено благословеното положение да бъдеш баронет и вечния идол на най-сърдечното му преклонение и почит бе именно самият сър Уолтър, който съчетаваше и двете.

Хубостта и титлата му даваха възможност за свобода на чувствата и той успя да си намери съпруга, чиито достойнства далеч надхвърляха това, което той самият заслужаваше. Лейди Елиът бе прекрасна жена, чувствителна и обичлива и с изключение на онази проява на младежко безумие, в резултат на което бе станала лейди Елиът, тя бе способна на толкова трезва преценка и мъдро поведение, че никога след това съпругът й не съжали за своя избор. Тя го глезеше, скриваше или омекотяваше последствията от поредния му провал. Цели седемнайсет години бе подхранвала неговия авторитет и макар и да не се бе чувствала кой знае колко щастлива, в децата, приятелите и домакинските си грижи бе открила достатъчно смисъл на своя живот — и в мига, когато бог я повика при себе си, на нея не й беше

безразлично, че ги напуска. Какво ужасно наследство за една умираща майка е да остави след себе си три дъщери, по-големите от които са на шестнайсет и четиринайсет години — това бе по-скоро обвинение, че поверява възпитанието им и ги оставя във властта на един глупав и самодоволен баща. Все пак тя имаше една много близка приятелка — достойна и здравомислеща жена, която от обич към нея се бе преместила в селцето Келинч. Така лейди Елиът изпитваше облекчение при мисълта, че може да се осланя на нейната мъдрост и доброта и че в нейно лице децата й ще получат възможно най-голяма подкрепа и най-добро възпитание като продължение на онези напътствия и обучение, които в дълбоката си загриженост самата тя се бе помъчила да им осигури.

Сър Уолтър и въпросната приятелка не се ожениха въпреки всички очаквания на своите познати. Тринайсет години след смъртта на лейди Елиът те продължаваха да си бъдат близки съседи и приятели, като единият от тях си остана вдовец, а другата — вдовица.

Дамата се казваше лейди Ръсел, беше на средна възраст и притежаваше добър характер. Материално беше доста добре осигурена и не й се налагаше да се жени повторно, нито да се притеснява от мнението на хората, които по незнайни причини са склонни да осъждат една вдовица по-силно, ако се омъжи, и не чак така сурово, ако не се омъжи повторно. Все пак трябва да разясним по-подробно обстоятелството, че сър Уолтър си оставаше вдовец. Трябва да се отбележи, че като добър баща (и след като тайно бе преживял едно-две разочарования след твърде неблагоразумни предложения за женитба) той се гордееше с намерението да не се жени повторно заради щастието на дъщерите си. Макар и да не бе подлаган на кой знае какви изкушения, той би се отказал от всичко най-вече заради едната от тях — Елизабет. На шестнайсетгодишна възраст тя бе наследила всичко, което бе останало от майка й, а и тъй като много приличаше на баща си по характер и външен вид, бе придобила и известно влияние над него. Затова живееха доста добре. Другите две дъщери не бяха толкова важни за него. Мери бе успяла да постигне известна, макар и доста изкуствена ценност, като бе станала мисис Чарлз Масгроув, ала Ан, която със своя възвишен ум и чудесен характер би била високо ценена в една по-интелигентна среда, за сестра си и баща си продължаваше да бъде човек без каквото и да е значение, думата й нямаше тежест и

никой не се интересуваше дали се чувства добре. Тя си беше просто Ан.

Но за лейди Ръсел тя беше най-обичаната и високо ценена кръщелница — Ан бе нейна любимка и приятелка. Лейди Ръсел обичаше и трите дъщери, но единствено Ан можеше да приеме за въплъщение на майка им.

Ан Елиът не бе успяла още да разцъфти с цялата хубост на младостта, когато свежестта й повехна, и в мигове на най-добро разположение на духа дори баща й не намираше на какво да се възхити в нея (нежните черти на лицето и дълбоките й тъмни очи бяха толкова различни от неговите) — той не можеше да оцени външния й вид, особено сега, когато се бе стопила и помръкнала. Не че някога бе хранил надежди по отношение на нея, но вече дори не си и помисляше, че някой ден ще може да види името й на друга страница в любимата си книга. Всички очаквания за сродяване с равно по ранг семейство бяха съсредоточени върху Елизабет. Мери се бе омъжила в старо, богато и уважавано семейство от село, и с произхода си бе допринесла за авторитета му, но самата тя не бе получила обществена значимост. Затова бащата вярваше, че рано или късно, Елизабет би могла да се омъжи в подходящ род.

Понякога се случва една жена на двайсет и девет години да е по-хубава, отколкото десет години по-рано, а и в тази възраст човек не губи нищо от красотата си, ако не е преживял по-сериозни болести или тревоги. Така беше и с Елизабет — тя си беше все хубавата мис Елиът, каквато я знаеха отпреди тринайсет години, и можем да простим на баща й, че непрекъснато забравяше на колко години е вече, или поне да оправдаем част от глупостта му, която се проявяваше в неговата увереност, че сред останките от минала хубост у всичките им познати и роднини, нито той, нито Елизабет са загубили с времето нещо от своята красота. Ан беше мършава, Мери — загрубяла, лицата на всички останали погрозняваха от ден на ден, а бръчките на лейди Ръсел около очите и по слепоочията отдавна го стряскаха.

Елизабет далеч не бе така самонадеяна като баща си. Вече тринайсет години тя бе господарката на Келинч Хол, където властваше и управляваше с такава решителност и самообладание, които изобщо не допускаха да се предположи, че някога е била по-млада и по-неопитна домакиня. От тринайсет години носеше титлата господарка

на дома, създаваше домашното законодателство, първа сядаше в теглената от четири коня карета и когато ходеше на гости, влизаше и излизаше от гостните и трапезариите веднага след лейди Ръсел. В мразовитите зими, година след година, все тя откриваше благотворителните балове, които можеше да си позволи недотам богатото общество в областта. Прецъфтяха тринайсет пролети, през които тя тръгваше с баща си за Лондон, за да се включи всяка година за по няколко седмици в развлеченията на изискания светско общество. Не можеше да не помни тези неща, съзнаваше и факта, че на двайсет и девет години вече я обхващат някои съжаления и страхове. Радваше се, че е хубава както преди, но усещаше приближаващата опасност на времето и би била щастлива, ако до година-две можеше да се утеши със сигурността на един брак с баронет. Тогава, за разлика от сега, щеше да вземе в ръце Книгата на книгите със същата наслада, както в ранната си младост. Сега Хералдиката никак не й харесваше, защото Елизабет знаеше, че в нея ще види само датата на раждането си и никакви дати на женитба, освен тази на най-малката й сестра, затова неведнъж я бе затваряла и захвърляла някъде, когато се случеше да я види забравена от баща й върху най-близката маса.

Тази книга и по-точно статията за собствения й род, щеше да съхрани завинаги и спомена за нейното разочарование. То бе причинено от същия този предполагаем наследник, Уилям Уолтър Елиът — ескуайр, чийто права баща й бе обявил толкова великодушно.

Тъй като нямаше брат, който да наследи Титлата, още като младо момиче бе смятала за съвсем естествено да се омъжи за Уилям Елиът, още повече, че и баща й мислеше така. Не се познаваха от детинство, сър Уолтър потърси момчето едва след смъртта на лейди Елиът и макар че младежът не прие благосклонно ухажванията, той продължи да търси настойчиво неговата компания, като се успокояваше с мисълта за криворазбраната скромност на младите. Така успя да му натрапи и запознанството с Елизабет по време на едно от пролетните им гостувания в Лондон, когато тя тъкмо бе започнала да се превръща в девойка.

По онова време Уилям Елиът беше съвсем млад студент по право. Елизабет го намери за много симпатичен и това даде ход на всичките им планове, свързани с него. Поканиха го в Келинч Хол и през останалата част от годината непрекъснато го чакаха и говореха за

него, но той не дойде. На другата пролет отново го срещнаха в града, отново го преценихa като много подходящ, опитаха се да го насърчат, пак го поканиха и зачакаха, а той така и не дойде, след което до тях стигна вестта за неговата женитба. Вместо да потърси щастието си като тръгне по предначертания за наследника на Келинч Хол път,

той бе откупил своята независимост чрез брак с богата жена с много по-ниско потекло.

Сър Уолтър бе обзет от негодувание. Смяташе, че преди женитбата си би било редно наследникът му да се посъветва с него като със старейшина на рода, още повече, че сър Уолтър бе направил покровителството си обществено достояние — невъзможно било да не са ги виждали заедно, отбеляза сър Уолтър — веднъж в Татърсолз[2], и на два пъти във фоайето на Камарата на Общините. Той изрази неодобрението си на всеослушание, но никой не му обърна внимание — мистър Елиът дори не се опита да се извини и прояви такова безразличие към благосклонността на семейството, че сър Уолтър го обяви за недостоен за нея. Оттогава отношенията им прекъснаха.

Няколко години по-късно Елизабет все още изпитваше гняв при спомена за тази неприятна история — бе харесвала мистър Елиът и заради самия него, но много повече като наследник на баща й. Силно изразената й семейна гордост можеше да види достоен кандидат за най-голямата дъщеря на сър Уолтър единствено в лицето на мистър Елиът. Чувствата й не биха приели с такава охота като равен нито един баронет, като се почне от А и се стигне до края на азбуката. Но той се бе държал толкова зле, че макар и Елизабет до ден днешен, (пролетта на 1814 год.), да си слагаше черна панделка заради смъртта на неговата съпруга, отдавна не го смяташе за човек, достоен да занимава мисълта й. Биха могли да преодолеят донякъде спомена за позорното петно от неговата женитба, ако той не бе направил нещо още по-лошо — от време на време, благодарение на добронамерени приятели, научаваха, че е говорил зад гърба им пренебрежително и без всякакво уважение, презирайки кръвта, която тече и в неговите вени, както и благородническата титла, която един ден щеше да му принадлежи. Това вече не можеше да му бъде простено.

Такива мисли и чувства занимаваха Елизабет, такива бяха грижите, които трябваше да поеме, и напрежението, което да потисне — еднообразието и блясъкът, процъфтяването и нищожността на

своята дребна житейска сцена. Тези вълнения внасяха известно раздвижване в продължителното и лишено от събития съществуване на провинциалното общество, заглаждаха празнотите, които не можеха да бъдат запълнени нито от навика да бъдеш полезен за другите, нито от някакви заложби или интереси, които да осмислят вътрешния ти свят. Напоследък мислите й бяха заети с един нов повод за тревога — баща й започваше все повече да се притеснява от липсата на пари. Елизабет знаеше, че когато сър Уолтър вземе Хералдиката, иска да прогони мисълта за огромните сметки при търговците и неприятните намеци на своя адвокат мистър Шепърд. Имотът в Келинч бе хубав, но не достатъчно добър за разбиранията на сър Уолтър за стила на живот, който трябва да поддържа неговият собственик. Докато бе още жива лейди Елиът, домакинството се ръководеше умно и икономично, а разходите бяха умерени и се побираха в рамките на доходите им, но с нея си отиде и цялото благоразумие при воденето на сметките. Оттогава насам сър Елиът непрекъснато бе надхвърлял размера на постъпленията. Той просто не можеше да харчи по-малко — не би могъл да направи нищо освен това, което му диктуват властните пориви на един баронет в един или друг момент, но колкото и да се

смяташе за безупречен, това не му пречеше все по-дълбоко да затъва в дългове. Толкова често му говореха за парите, които дължи, че всякакви опити да го скрие от дъщеря си се оказаха безполезни. Още предишната пролет, докато бяха в Лондон, той й бе намекнал нещо по този въпрос, а сега се бе стигнало дотам, че се принуди да й каже: „Дали не можем да намалим разходите си? Къде, според теб, е възможно да се ограничим?“ Трябва да отдадем дължимото на Елизабет и да признаем, че още при първото лумване на тревога в женската й душа тя се зае със задачата да помисли задълбочено и в крайна сметка предложи следните два начина — да преустановят ненужната благотворителност и да не купуват нови мебели за гостната, а по-късно добави и щастливото хрумване да не изпращат подарък на Ан, както всяка година досега. Колкото и добри да бяха всички тези мерки, сами по себе си те се оказаха съвсем недостатъчни за истинските размери на бедата, и не след дълго самият сър Уолтър бе принуден да признае това. Елизабет не можеше да предложи нищо по-ефикасно.

Чувстваше се нещастна и измамена също като баща си, защото нито един от тях не можа да измисли нещо за съкращаване на разходите, без това да засегне представата им за достойнство или да накърни удобството им толкова, че да могат да го понесат.

Сър Уолтър все пак можеше да разполага с малка част от имотите, но дори и да бяха ипотекирани всичките му земи това нямаше да разреши проблемите му. Той благоволи да приеме ипотека, но никога не би се съгласил да продава. Не, никога не би опетнил името си с такъв позор. Имотът Келинч трябваше да остане непокътнат и цял, такъв, какъвто той го бе получил.

Помолиха за съвет своите верни приятели — лейди Ръсел и мистър Шепърд, който живееше в близкото градче, обитавано от търговци и занаятчии. И дъщерята, и бащата като че ли очакваха от тях някаква блестяща идея, която да ги освободи от притесненията и да намали разходите, без това да се отрази на възможността им да си угаждат и на представите им за изтънчен вкус.

---

[1] Чарлз Втори (1630–1685) — крал на Англия от 1660 г., от династията Стюарт — Б.пр. ↑

[2] Татърсолз — лондонски аукцион за чистокръвни коне, наречен по името на неговия основател Ричард Татърсолз (1724 1795) — Б.пр. ↑

ГЛАВА 2

Адвокатът по граждански дела мистър Шепърд беше доста предпазлив човек и каквото и да бе мнението му за сър Уолтър или пък влиянието му върху него, винаги бе предпочитал някой друг да му съобщава неприятните новини. Много се пазеше да не направи и най-малък намек в това отношение, затова се измъкна с препоръка към сър Уолтър да се осланя на мъдрата преценка на лейди Ръсел. Знаел, че тя ще предложи решителни мерки, благодарение на своето благоразумие, и в крайна сметка, се надявал да последват съветите й.

Лейди Ръсел се залови ревностно с решаването на проблема. Като начало го обмисли много задълбочено. Тя не умееше да се ориентира бързо в обстановката, но притежаваше здрав разум, който в момента бе затруднен до голяма степен от два нейни противоположни принципа. Самата тя бе много почтена и с лесно ранимо чувство за чест, а от друга страна много се притесняваше да не наскърби чувствата на сър Уолтър. Беше много загрижена за добруването на семейството и всичките й идеи по въпроса бяха аристократични, както е редно, щом става дума за аристократи и нормално за всеки разумен и порядъчен човек. Тя беше добронамерена, милостива и със сърце, способно да обича силно. Беше много почтена в отношенията си с другите, винаги се придържаше към нормите на благоприличие, а държанието й беше образец на добро възпитание. Притежаваше остър ум и в повечето случаи умееше да бъде последователна при търсенето на най-доброто решение, но имаше известни предразсъдъци по отношение на благородното потекло — ценеше високо титлите и общественото положение, поради което не виждаше недостатъците на онези, които ги притежаваха. Като вдовица на дребен благородник не можеше да не се прекланя пред достолепието на баронета и според разбиранията й, сър Уолтър, не само като стар познат, внимателен съсед, милостив господар, съпруг на скъпата й приятелка и баща на Ан и сестрите й, но и просто като сър Уолтър заслужаваше дълбоко съчувствие и внимателно обмисляне на бедата, която го бе сполетяла.

Необходимостта да ограничат разходите си беше безспорна, но тя бе силно загрижена взетите мерки да причинят по възможност най-малките неудобства на сър Уолтър и Елизабет. Състави най-различни планове за икономии, направи точни изчисления и дори нещо, което никой на нейно място не би сторил — посъветва се с Ан, за която останалите дори не подозираха, че може да има някакво отношение по въпроса. Лейди Ръсел я помоли за съвет и до известна степен бе повлияна от нейното мнение при окончателното си решение, което, в крайна сметка, бе предложено на сър Уолтър. Всичките съображения на Ан бяха в полза на порядъчността и за сметка на аристократичното достойнство. Тя държеше на по-решителни мерки, по-рязка промяна, по-скорошно изплащане на дълговете и при това проявяваше много по-голямо безразличие към всичко останало, като държеше единствено на справедливостта и на съвсем основателните искания на кредиторите.

— Ако успеем да убедим баща ти в необходимостта от всичко това, — каза лейди Ръсел, като гледаше съставения от нея списък, — ще можем да постигнем действително много. Ако приеме тези предложения, след седем години няма да има никакви дългове. Много се надявам да убедим него и Елизабет, че Келинч Хол сам по себе си притежава достатъчно достойнство и подобни ограничения няма да му се отразят, и като остане верен на своите принципи, Сър Уолтър няма да загуби ни най-малко от авторитета си в очите на честните хора. Той не би направил нищо по-различно от това, което биха сторили и ще сторят много други от първите семейства на Англия. В неговото положение няма нищо необичайно, а често страдаме от мисълта, че не сме като другите, и това се отразява на цялото ни поведение. Трябва да погледнем истината решително и право в очите, защото човек трябва да плаща дълговете си и макар че е необходимо да щадим чувствата на един джентълмен и глава на семейство, какъвто е баща ти, не бива да забравяме и онова, което дължим на доброто му име на честен човек.

Ан искаше баща й да се ръководи именно от подобни съображения и приятелите му да го съветват в тази посока. Тя смяташе за неотменим дълг необходимостта да се разплатят с кредиторите, при това колкото е възможно по-бързо и с най-големите възможни ограничения, без да смята, че семейното достойнство ще пострада. Искаше й се баща й да приеме и да почувства това като свой дълг. Тя ценеше високо умението на лейди Ръсел да въздейства върху него и

смяташе, че няма да им е много трудно да го убедят в необходимостта от цялостна, а не частична промяна, когато стане въпрос за суровостта на продиктуваните от собствената й съвест лишения. Познаваше достатъчно добре баща си и сестра си и беше склонна да приеме, че в сравнение със загубата на всички коне, пожертването на двойка от впряга няма да е така болезнено за тях. Останалите й съображения бяха все от този род и стигаха до края на списъка, в който лейди Ръсел бе предложила твърде нежни ограничения.

Не е важно да се знае как бяха приети предложените от Ан строги мерки. Лейди Ръсел не постигна никакъв успех — сър Уолтър не можеше да се примири с тези ограничения, защото просто не би могъл да ги понесе.

— Какво! Да се лиша от всички удобства в живота! Пътувания, Лондон, прислуга, коне, изискана кухня — навсякъде свиване и лишения! Да не мога да се ползвам от благата, полагащи се дори на един обикновен джентълмен! Не, по-скоро веднага бих напуснал Келинч Хол, отколкото да остана тук при такива позорни обстоятелства.

— Да напуснете Келинч Хол! — веднага подхвана идеята мистър Шепърд, който беше силно заинтересован от ограничаването на разходите и дълбоко убеден, че нищо не може да се направи, ако семейството не смени своето местопребиваване. — След като така или иначе предложихте тази идея, не виждам защо да не споделя своето мнение по този въпрос — каза той.

Мистър Шепърд не смяташе, че ако сър Уолтър живее в къща, това съществено ще промени начина му на живот и ще измени на гостоприемството, така характерно за неговия произход. На всяко друго място сър Уолтър ще бъде господар на самия себе си. Сър Уолтър се остави да бъде убеден най-вече с доводите, че би могъл да определя сам как да живее и как да ръководи своето домакинство.

Сър Уолтър склони да напусне Келинч Хол и след неколкодневни колебания и нерешителност бе решен въпросът къде да отиде и бяха изяснени основните очертания на тази важна промяна.

Разполагаха с три възможности — Лондон, Бат или някоя друга къща в селото. На Ан много й се искаше да си останат в провинцията. Предпочиташе да наемат някоя малка къща в околността, където да са близо до лейди Ръсел, недалече от Мери и от удоволствието да виждат

понякога горите и ливадите на Келинч. Но и тук съдбата й остана вярна, както винаги и й предложи точно обратното на нейните желания. Ан не обичаше Бат и не смяташе, че той й понася, точно затова й предстоеше да живее именно там.

В началото на сър Уолтър му се искаше да се премести в Лондон, но мистър Шепърд смяташе, че не може да му се има много-много доверие, ако отиде да живее там — затова употреби цялото си красноречие да разубеди баронета и да представи Бат в такава светлина, че да бъде предпочетен пред Лондон. Бат бил много по-спокойно място за изпаднал в подобни затруднения джентълмен, защото там можел да запази мястото си в обществото при сравнително неголеми разходи. Естествено, цялата тежест на доводите в полза на Бат падна върху два основни момента — беше в удобна близост до Келинч, само на петдесетина мили, а лейди Ръсел прекарваше там всяка зима. Така, за огромно удоволствие на лейди Ръсел, която по начало държеше на Бат, сър Уолтър и Елизабет бяха склонни да вярват, че там не биха изгубили нищо от обществената значимост и удоволствията си.

Лейди Ръсел знаеше какво иска нейната мила Ан, но въпреки това бе длъжна да се противопостави на желанията й. Би било прекалено да се очаква от сър Уолтър, че ще падне дотам да живее в къща близо до собственото си имение. Самата Ан би почувствала подобно унижение по-силно, отколкото очаква сега, а чувствата на сър Уолтър щяха да бъдат дълбоко наранени. Тя си обясняваше неприязънта на Ан към Бат с това, че след смъртта на майка си младата дама трябваше да прекара три години в училище в този град. Лейди Ръсел гледаше на това като на нейно предубеждение, а и в прибавка, момичето не беше в много добро настроение през онази зима, която бе прекарало в Бат със своята приятелка.

Лейди Ръсел много обичаше града и беше склонна да вярва, че това решение устройва всички. Вярваше също, че за здравето на младата й приятелка не би имало никаква опасност, ако прекарват летните горещини у дома й в Келинч Лодж — с една дума, тази промяна би се отразила добре както на тялото, така и на духа й. През всичките години Ан почти не бе излизала от къщи, познаваха я твърде малко хора и самочувствието й не бе особено високо. Един по-широк

кръг от познанства би й подействал добре. На лейди Ръсел й се искаше Ан да бъде по-известна сред обществото.

Нежеланието на сър Уолтър да се установи в къща наблизо беше подсилено и от едно друго обстоятелство, което играеше съществена роля в неговите намерения и още от началото повилия върху решението му. Не стигаше това, че бе принуден да напусне дома си, но и трябваше да гледа на него като на чуждо притежание. Това бе изпитание, което би разстроило дори хора, много по-нечувствителни от него. Келинч Хол трябваше да бъде даден под наем. Това се пазеше в дълбока тайна, която не биваше да излиза извън кръга на семейството.

Сър Уолтър не можеше да понесе мисълта как хората ще разберат колко е изпаднал, че да даде под наем собствения си дом. Мистър Шепърд спомена веднъж думата „обява“ и не посмя повече да отвори дума за това. Баронетът презрително отхвърли каквото и да било публично предлагане на къщата, категорично забрани да се отрони и дума навън по повод намеренията му и обяви евентуалното си съгласие на подобна стъпка единствено при положение, че някой наемател, макар и твърде неприемлив, би му се обадил съвсем случайно и че при това положение сър Уолтър ще наложи собствените си условия с усещането, че прави огромна услуга на въпросния кандидат.

Колко бързо намираме причините, необходими за одобрението на нещо, което ни харесва! Лейди Ръсел изневиделица откри чудесен довод в подкрепа на радостта си от това, че сър Уолтър и семейството му напускат това място — напоследък Елизабет бе станала много близка с една особа и вдовицата не одобряваше това приятелство. Въпросната дама беше дъщеря на мистър Шепърд, която след неуспешен брак се бе върнала в дома на баща си, при това обременена с наличието на две деца. Тя беше интелигентна млада жена, която добре владееше изкуството да се харесва — или поне умението да се хареса в Келинч Хол. Тя така влезе под кожата на мис Елиът, че многократно бе гостувала в имението, въпреки всички призиви на лейди Ръсел за предпазливост и сдържаност, тъй като тя смяташе една такава дружба за твърде неуместна.

Елизабет ни най-малко не се влияеше от мнението на лейди Ръсел и вдовицата я обичаше по скоро не защото Елизабет го

заслужава, а защото й се искаше да я обича. Елизабет никога не бе проявявала към нея нещо повече от обикновена учтивост и любезност, а и никога не се бе вслушвала в съветите й, с изключение на случаите, когато мненията им по даден въпрос съвпадаха. Лейди Ръсел многократно се бе опитвала да склони Ан да отиде с нея в Лондон, беше дълбоко засегната от несправедливото подценяване, с което егоистично държаха момичето изолирано от светското общество и в много по-незначителни случаи се бе опитвала да убеди Елизабет в благоразумието на собствения си опит и трезва преценка, но уви! Елизабет винаги правеше каквото иска. Но никога не се бе противопоставяла на лейди Ръсел по-открито и решително, отколкото в решението си да бъде близка с мисис Клей. Тя отхвърли приятелството на своята достойна сестра, за да предложи цялата си привързаност и доверие на жена, която не заслужаваше друго, освен ледена учтивост.

Според вдовицата, общественото положение на мисис Клей беше ниско, а характерът й я представяше в доста опасна за близка приятелка светлина — затова тя придаваше огромно значение на преместването от Келинч като на начин мисис Клей да бъде отстранена, и средство, чрез което мис Елиът можеше да избира приятелите си между по-достоен кръг от познанства.

ГЛАВА 3

— Позволявам си волността да отбележа, сър Уолтър, — каза мистър Шепърд една сутрин в Келинч Хол, докато оставяше вестника си на масата — че понастоящем обстоятелствата са изключително благоприятни за нас. Сключеният напоследък мирен договор[1] ще накара нашите заможни морски офицери да отседнат на сушата. Всички те ще имат нужда от жилище. Едва ли има по-удобен момент за избор на подходящи наематели — при това отговорни и сериозни кандидати.

Много хора натрупаха честно и достойно истинско състояние по време на войната. Сър Уолтър, ако попаднем на някой богат адмирал…

— Той ще извади истински късмет, Шепърд, — отговори сър Уолтър — само това мога да кажа. За него Келинч Хол ще бъде истинска награда и каквито и награди да е получавал преди, тази ще бъде най-голямата, нали, Шепърд?

Мистър Шепърд се засмя, тъй като знаеше, че от него се очаква да се засмее на подобно остроумие, след което добави:

— Бих се осмелил да отбележа, сър Уолтър, че никак не е зле човек да е в делови отношения с джентълмените от флота. Имам известен опит в това отношение и мога да ви уверя, че са доста щедри и от тях ще излязат не по-лоши наематели от повечето, с които човек си има работа. Та това е, сър Уолтър, което си позволявам да ви предложа в случай, че плъзнат слухове за вашите намерения — а такова нещо трябва да се очаква като твърде възможно, тъй като се знае колко невъзможно е едната половина от човешкия род да скрие тайните си от любопитството на другата половина. Високото обществено положение си има и лоши страни; ами че аз, Джон Шепърд, мога да крия какви ли не семейни тайни, защото никой не би си дал труд да се занимава с мене, но сър Уолтър е изложен на показ пред всички и е много трудно да се избегне подобно внимание. Затова ще рискувам да си позволя предположението, че не бих се изненадал много, ако въпреки цялата ни дискретност хората разберат за вашите

намерения, и при това предположение няма начин да не се явяват кандидати. Та както вече се осмелих да предложа, струва си да обърнем внимание на нашите богати морски големци. Ще се осмеля да добавя, че в случай на необходимост ще бъда при вас само след два часа и ще ви спестя неудобството да разговаряте лично с тях.

Сър Уолтър само кимна с глава, но след малко се изправи и като крачеше напред-назад из стаята, отбеляза саркастично:

— Едва ли са много господата от флота, които не биха се смаяли при мисълта да живеят в подобен дворец.

— Без съмнение, те ще огледат къщата и ще благославят късмета си — каза мисис Клей, която също присъстваше на този разговор. Баща й я беше я докарал, тъй като нищо друго не бе така подходящо за здравето й като една разходка до Келинч Хол. — Но съм съгласна с баща си, че от един моряк би излязъл чудесен наемател. Познавам

доста хора от флота, освен че са щедри, те са толкова спретнати и внимателни във всяко едно отношение! Ако решите да оставите тук своите прекрасни картини, сър Уолтър, сигурна съм, че ще бъдат в пълна безопасност. Ще се грижат чудесно за къщата и за всичко в нея! Парковете и декоративните храсти ще бъдат поддържани така, както са. А и вие, мис Елиът, не бива да се притеснявате, че може да занемарят вашата сладка цветна градинка.

— Що се отнася до всичко останало — обади се студено сър Уолтър — ако съм принуден да напусна дома си, това съвсем не означава и че съм решил да се чувствам чужденец в него. Нямам никакво намерение да облагодетелствам когото и да било. Ще му бъде позволено да се ползва от парка, разбира се, едва ли много морски офицери или пък който и да е там биха се ползвали иначе от подобна привилегия, но съвсем друго е позволението да използват игрищата. Не ми харесва обстоятелството, че всеки ще може да се мотае из декоративните храсти и бих посъветвал мис Елиът да бъде нащрек по въпроса за цветната градина. Мога да ви уверя, че нямам никакво намерение да проявявам кой знае каква благосклонност към наемателя на Келинч Хол, независимо дали е войник или моряк.

След кратко мълчание мистър Шепърд отново поде разговора:

— В такива случаи има установени договорености, които определят открито и ясно всички отношения между наемател и собственик. Вашите интереси, сър Уолтър, са оставени в сигурни ръце.

Разчитайте, че аз ще се погрижа наемателят ви да няма повече права, отколкото е справедливо. Осмелявам се да намекна, че сър Уолтър Елиът едва ли е толкова ревниво привързан към своята собственост, както неговия слуга Джон Шепърд.

В този момент се намеси Ан:

— Мисля, че флотът е направил толкова много за нас, че както всички останали, заслужава да се ползва с дом и удобства. Трябва да признаем, че моряците постигат своите удобства след тежък труд.

— Така е, така е. Това, което мис Ан казва, е точно така — отбеляза мистър Шепърд, а дъщеря му възкликна:

— О, ами да!

Ала след малко сър Уолтър направи следната забележка:

— Това е полезна професия, разбира се, но не бих искал никой от приятелите ми да се занимава с нея.

— Нима? — откликнаха другите с изненада.

— Да, вижда ми се неподходяща най-малко в две отношения и имам два основателни довода срещу нея. Първо, за хора с ниско потекло тя е средство за несправедливо постигане на място в обществото и ги дарява с почести, каквито бащите и дедите им не са сънували дори, и второ, тази професия лишава човек по такъв ужасен начин от неговата младост и сили — моряците остаряват много по-бързо от хората с други професии. Имал съм възможност да наблюдавам това през целия си живот. Във флота много повече, отколкото във всяка друга професия, човек е изложен на опасността непрекъснато да гледа как се издигат хора, за чиито родители баща му е говорил с пренебрежение, както и да се превърне в обект на собственото си презрение доста преди да му е дошло времето. Миналата пролет в Лондон бях в компанията на двама души, които са идеален пример в това отношение. Единият бе лорд Сейнт Айвз, за чийто баща се знае само, че бил селски свещеник и беден като църковна мишка, а трябваше навсякъде да давам преднина на лорда и на някой си адмирал Болдуин, най-смотания човек, когото можете да си представите — лицето му бе придобило цвят на махагон, грубо и състарено до немай-къде, цялото в бръчки и гънки, отстрани на слепоочията му бяха останали по десетина сиви косъма, а на темето си нямаше друго освен малко пудра. „За бога, кой е този старец?“, попитах един приятел, който стоеше до нас (сър Базил Морли).

„Старец ли?“, извика сър Базил, „та това е адмирал Болдуин! Колко години му давате?“ „Ами шестдесет“, казвам, „или може би шестдесет и две“. „На четиридесет е“, каза сър Базил, „четиридесет и нито година повече“. Можете да си представите колко бях смаян и едва ли ще забравя скоро въпросния адмирал. Никога не бях виждал толкова злощастен пример за това, което може да направи от човек животът по море, но знам, че така става обикновено с всички моряци — те са очукани отвсякъде, изложени на въздействието на всякакви видове климат и какви ли не промени във времето, докато се превърнат в нещо, което не става дори за гледане. Жалко, че някак си остаряват така изведнъж дълго преди да са стигнали възрастта на адмирал Болдуин.

— Е, сър Уолтър, това наистина е жестоко, — възкликна мисис Клей. — Имайте малко милост към горките хора! Не всички можем да сме красиви по рождение. Вярно е, че морето никак не разкрасява човека и моряците остаряват преждевременно — аз също съм забелязала, че скоро престават да изглеждат младолики. Но не е ли така с повечето други професии, ако не с всички професии изобщо? Войниците на действителна служба съвсем не са по-добре, а и дори при по-спокойни професии са необходими мъки и упорит умствен труд — също и физически, и поради тази причина е съвсем естествено на човек да му личат годините. Адвокатите се блъскат от сутрин до вечер и доста се износват, лекарите са на крак денем и нощем и трябва да пътуват нанякъде в какво ли не време; дори свещениците… — тя поспря, за да помисли какво може да направи за свещениците, — ами какво да ви кажа, дори свещениците са принудени да влизат в стаите на заразно болни и да излагат здравето и външния си вид на вредните влияния от отровния въздух. Отдавна съм се убедила всъщност, че въпреки полезността и достойнството си всяка професия се превръща в съдба дори за хора, които не са длъжни да работят и които могат живеят като всички други на село — да решават сами какво им се прави в определен момент, да се занимават с каквото искат, да живеят от доходите на собствения си имот и да не се измъчват от ламтежа за повече пари. Казвам, че това е техен избор — да пренебрегват изцяло здравето и външния си вид. Не познавам човек, който да работи и да не е погрознял, след като е престанал да бъде в първа младост.

В старанието си да провокира добрата воля на сър Уолтър в полза на флотските офицери като възможни наематели, мистър Шепърд като че ли бе надарен със способностите на ясновидец, защото първата постъпка за къщата бе направена от някой си адмирал Крофт, с когото той се запозна малко след този разговор на поредната сбирка в Тонтън, а беше вече получил някои сведения за адмирала от свои служител в Лондон. Според сведенията, които мистър Шепърд побърза да съобщи и в Келинч, адмиралът бил родом от Съмърсетшир и след като натрупал солидно състояние, решил да се установи отново в родния край. Затова отишъл в Тонтън да се поинтересува от някои обяви за къщи в околността, ала за съжаление нито една от тях не му допаднала. Случайно дочул обаче (точно както бе предвидил и мистър Шепърд, намеренията на сър Уолтър не можаха да бъдат опазени в тайна) за вероятността Келинч Хол да бъде даден под наем, и след като разбрал за отношенията му (тези на мистър Шепърд) със собственика, той наредил да го запознаят с адвоката, за да му зададе някой и друг въпрос, и след доста продължителен разговор, като човек, който само е слушал за къщата, изразил огромното си желание да я разгледа — това го накарало да разкаже на мистър Шепърд в подробности за себе си и от неговите думи можеше да се създаде представа за сериозен и напълно подходящ кандидат.

— И кой е този адмирал Крофт? — попита сър Уолтър недоверчиво и хладно.

Мистър Шепърд му каза, че произхожда от семейство на джентълмен и спомена родното му място, а след последвалото кратко мълчание Ан се намеси с думите:

— Засега той е адмирал в оставка. Участвал е в битката при Трафалгар[2] след това е служил е в Индокитай; назначен е на служба тук от няколко години.

— В такъв случай се подразбира, че лицето му е оранжево като ръкавелите и пелерината на парадния ми костюм.

Мистър Шепърд побърза да го увери, че адмирал Крофт е доста запазен, здрав и съвсем приличен на външен вид — е, малко състарен, разбира се, но съвсем малко, а по разбирания и обноски бил истински джентълмен. Нямал вид на човек, който ще вземе да създава проблеми по въпроса за договореностите, просто иска да си намери жилище и да се премести в него колкото се може по-скоро. Бил наясно с това, че

трябва да плаща съответната цена за всички удобства, както и с размера на наема, който може да очаква за напълно мебелирана къща и не би се изненадал, ако сър Уолтър му поиска по-висока цена. Разпитал какво представлява имението и би се радвал на известни пълномощия, разбира се, но не би направил проблем от това. Споменал, че понякога обича да постреля, но не и да убива — с една дума, истински джентълмен.

По този въпрос мистър Шепърд употреби цялото си красноречие и изтъкна всички предимства в произхода на адмирала, които го правеха доста подходящ като наемател. Адмиралът беше женен, но нямаше деца — идеалното положение, което би могъл да пожелае човек. Мистър Шепърд изтъкна, че за къщата не биха се грижили добре, ако в семейството няма съпруга, може би в такъв случаи и мебелите биха пострадали така, както и при наличието на няколко хлапета. Най-добрият наемател в целия свят се очертаваше като човек със семейство само от жена и никакви деца. Беше виждал и мисис Крофт — била в Тонтън заедно с адмирала и присъствала на почти целия разговор, докато обсъждали въпроса.

— Умее да се изразява чудесно, има добро възпитание и по всичко личи, че е много проницателна и схватлива — продължи мистър Шепърд. — Тя дори зададе повече въпроси от самия адмирал — за къщата, условията и данъците и май е по-наясно с деловите въпроси от своя съпруг. И което е най-важно, сър Уолтър, подразбрах, че тя не е чужда на нашия край, може би е дори по-силно свързана с него от адмирала — оказа се, че е сестра на един джентълмен, който на времето е живял в Манкфорд и ви бил познат. Бог да ме убие, ако помня как се казваше, макар че тия дни чух името му да се споменава някъде. Мила Пенелопа, сигурно можеш да ме подсетиш как се казва господинът от Манкфорд, който сега се оказва и брат на мисис Крофт?

Ала мисис Клей бе толкова задълбочена в разговора си с мис Елиът, че дори не чу въпроса.

— Нямам представа за кого става дума, Шепърд, не помня в Манкфорд да е живял друг джентълмен от времето на губернатора Трент.

— Боже господи! Колко странно! Предполагам, че скоро ще забравя и собственото си име. Човек, когото познавах толкова добре, виждал съм стотици пъти и дори си спомням как изглеждаше. Помня,

че веднъж дойде да се посъветва с мен по въпроса за един свой съсед, който влязъл в неговите земи — някакъв земеделец, който се вмъкнал в овощната му градина, съборил оградата, обрал му ябълките и бил хванат на местопрестъплението, а след всичко това господинът не се вслуша в съвета ми и направи някакъв много дружелюбен компромис. Колко странно наистина!

Той млъкна и след малко се обади Ан:

— Да не би да имате предвид мистър Уентуърт? Мистър Шепърд грейна от признателност.

— Точно така, казваше се Уентуърт! Този човек беше именно мистър Уентуърт. Видите ли, сър Уолтър, преди известно време той заемаше поста енорийски свещеник на Манкфорд, може би преди две-три години. Дойде в нашия край през… и пета година, ако не се лъжа. Сигурен съм, че и вие си спомняте за него.

— Уентуърт? А, да! Мистър Уентуърт, свещеникът от Манкфорд. Подведе ме това, че го нарекохте джентълмен — помислих, че става дума за някой заможен човек, а аз помня, че мистър Уентуърт не беше кой знае какво — човек без връзки, нямащ нищо общо с аристократичното едноименно семейство от Стафорд. Чудно защо имената на много аристократични родове са така широко разпространени.

Мистър Шепърд усети, че в очите на сър Уолтър роднинството на семейство Крофт с този човек не ги представя в благоприятна светлина и затова повече не го спомена, затова с ревностно усърдие побърза да се върне към изгодните за тях обстоятелства — възрастта на членовете в семейството, техният брой и заможност, високото им мнение за Келинч Хол и силното им желание да го наемат, очевидното им желание да покажат, че за тях би било истинско щастие да бъдат наематели на сър Уолтър, добрият им вкус и какво ли не още — разбира се всичко, което можеше да докаже достойнствата, които сър Уолтър тайно очакваше от своите наематели.

Всичките му усилия в крайна сметка се увенчаха с успех и макар че сър Уолтър щеше завинаги да гледа с недобро око на онези, които биха живели в неговия дом, а и би ги смятал за прекалено богати, дори при условие, че се съгласяха на най-високия наем, все пак остави да го убедят, че такъв договор е съвсем разумен, както и да упълномощи

адвоката да приеме адмирал Крофт, (който все още беше в Тонтън) и да определи датата, когато кандидатите щяха да разгледат имението.

Сър Уолтър не притежаваше кой знае каква мъдрост, ала все пак познаваше достатъчно хората и разбра, че в най-съществените неща едва ли имаше по-подходящ кандидат за наемател от този, който се очертаваше в лицето на адмирала. Дотам се простираше влиянието на разумните доводи, а по-нататък той разчиташе и на утехата, която му предлагаше собствената му суета — общественото положение на адмирала бе достатъчно високо, но в никакъв случай не прекалено високо. „Дадох къщата на адмирал Крофт“ звучеше доста добре, много по-добре, отколкото на едно просто „… на мистър Еди кой си“ — думата мистър (с изключение на половин дузина мистъри в цяла Англия) винаги се нуждае от някакво допълнително обяснение. Понятието „адмирал“ само по себе си е изпълнено с достатъчно значимост и същевременно не би поставило един баронет в неизгодна светлина — сър Уолтър би имал предимство при всичките им преговори и споразумения.

Разбира се, нищо не можеше да се направи без съгласието на Елизабет, но тя толкова бързаше да се премести, че наличието на подходящ наемател много я зарадва при перспективата да ускори нещата, затова не промълви нито дума, която да разколебае баща й и да забави неговите намерения.

Мистър Шепърд вече притежаваше всички пълномощия да действа и веднага щом се стигна до това положение, Ан, която през цялото време бе слушала този разговор много внимателно, побърза да напусне стаята и в хладния въздух навън да потърси утеха за пламналите си страни. Докато се скиташе из любимата си горичка, тя въздъхна и си каза тихичко: „След няколко месеца може би и той ще се разхожда из тези места.“

---

[1] Повече от 20 години от февруари 1793 до април 1814 г. Англия водела война първоначално против революционна, а след това против наполеонова Франция — Б.пр. ↑

[2] Трафалгар — нос в Южна Испания, където през 1805 г. английският флот, командван от адмирал Нелсън, разбива френския и испанския флот — Б.пр. ↑

ГЛАВА 4

Въпреки че името беше същото, той не беше мистър Уентуърт — някогашният свещеник на Манкфорд, а неговият брат капитан Фредерик Уентуърт, който след битката при Сан Доминго[1] бе начело на кораб и тъй като известно време след това бе освободен от пряко участие във военни действия, през лятото на 1806-та година бе дошъл в Съмърсетшир.

Нямаше родители и дом, където да отседне, затова половин година остана при брат си в Манкфорд. По онова време беше изключително хубав и умен млад мъж, с пламенен дух и ярка индивидуалност, а Ан беше все още момиче — много красива, скромна и нежна, с изтънчен вкус и деликатна чувствителност. Той не беше зает с нищо, а тя не се бе влюбвала преди и дори ако качествата на двамата бяха наполовина толкова блестящи, пак би било неизбежно да не се влюбят един в друг още след първата си среща. Малко по малко обстоятелствата се сведоха до това, че те трябваше да се срещнат, а след като се поопознаха, беше съвсем естествено много силно да изпитат взаимността на своята привързаност. Не е лесно да се установи кой от двамата смяташе другия за по-съвършен и по-щастлив в любовта — дали тя, която получи неговото предложение и обяснение в любов, или той, чиито чувства и намерения бяха изцяло приети.

Последва период на изключително щастие, за съжаление — много кратък. Скоро бяха изправени пред сериозни затруднения. Когато се обърнаха към сър Уолтър с молба за неговото одобрение, той не каза, че това никога няма да стане и дори не изказа категорично своя отказ, но несъгласието му с подобен брак беше изразено чрез огромно изумление, невероятна студенина, определено нежелание да говори по този въпрос и твърда решимост да не направи нищо, за да изпълни желанието на дъщеря си. Прецени този брак като твърде унизителен за дъщеря си, а въпреки че в горделивостта си лейди Ръсел бе доста по-скромна и това беше обяснимо, тя определи бъдещия съюз като много нещастен за Ан.

С всичките предимства на своя произход, ум и красота Ан, още на деветнайсетгодишна възраст щеше да се погуби, да се затрие толкова млада чрез годеж с някакъв младеж, който не можеше да й предложи нищо друго, освен себе си, и който едва ли някога щеше да забогатее. Не притежаваше друго, освен несигурността на своята професия, нямаше и връзки, които да му осигурят някакво бъдещо повишение — това ако не беше погубване за дъщерята на един баронет! Ан Елиът, толкова млада, така неизвестна в обществото, да бъде отмъкната от някакъв непознат без положение и пари — дори не отмъкната, а потопена от него в безизходицата на изнурителна, мъчителна бедност, която щеше да погуби младостта й! Такова нещо в никакъв случай не трябваше да се допуска и лейди Ръсел успя да го предотврати благодарение на тактичната си намеса като добра приятелка и като човек, който изпитва към девойката майчинска любов и има почти майчински права над нея.

Капитан Уентуърт не притежаваше никакво състояние. Все пак беше достатъчно късметлия да има професия, но не бе натрупал пари, тъй като харчеше съвсем свободно онова, което сам бе спечелил. Кой знае защо беше сигурен, че не след дълго ще забогатее — изпълнен с жизненост и плам, капитанът твърдо вярваше, че скоро ще командва кораб и ще придобие такова положение, което ще удовлетвори всичките му желания. Винаги му беше вървяло и той знаеше, че ще продължава да му върви. За Ан тази увереност беше напълно достатъчна, а и бе властно изказана чрез неговата пламенност и омагьосващо изразена чрез острия му ум, но лейди Ръсел виждаше нещата в съвсем различна светлина. Дръзкият ум и буйният нрав й въздействаха в съвсем противоположно направление и тя ги приемаше единствено като утежняващи обстоятелства и прояви на злото. Те представяха характера му най-вече като потенциално опасен. Беше блестящ и много упорит. Лейди Ръсел нямаше усет към блестящите способности на силния ум и се ужасяваше от всичко, което макар и бегло й напомняше за липса на здрав разум. Тя във всяко отношение отхвърляше подобна връзка като възможна.

Ан не би могла да се пребори с толкова могъщо противопоставяне. Беше още много млада и уязвима. Успя да се опълчи срещу волята на баща си, макар че не срещна подкрепа от сестра си дори с една дума или поглед, но с лейди Ръсел нещата бяха

съвсем различни. Ан винаги й бе вярвала и я бе обичала, затова не можеше да допусне, че лейди Ръсел би я разубеждавала така упорито, макар и внимателно, ако нямаше сериозни основания за това. Ан повярва, че е извършила грешка с този годеж, че е сбъркала, като го е обявила открито и че е извършила нещо недостойно, което никога не би се увенчало с успех. Все пак тя не развали годежа, водена единствено от собствените си егоистични съображения за предпазливост. Едва ли би се оставила да бъде разколебана, ако не се ръководеше от убеждението, че прави всичко за негово добро в много по-голяма степен, отколкото в името на собственото си щастие. Тя вярваше, че проявява благоразумие и жертвоготовност именно заради него и при окончателната раздяла това беше единствената й утеха. А Ан се нуждаеше от всякаква утеха, дори и от най-малката, за да се пребори с болката, която й причиняваше той със своето несъгласие. Капитан Уентуърт беше непреклонен, непоколебим и се чувстваше измамен от този принудителен разрив. Не след дълго той напусна Англия.

Тази история се разви и завърши само за няколко месеца, но много повече време бе необходимо на Ан, за да я изстрада. Дълго време младостта й бе помрачена от несбъднатата любов и горчивите й съжаления и в крайна сметка тя загуби своята пламенност и жизнерадост.

Тази незначителна и болезнена история беше завършила преди повече от седем години. Времето я беше позаличило, бе поизтрило донякъде дори любовта й, независимо че Ан бе разчитала прекалено много единствено на времето, защото нямаше нищо друго, което да й помогне. Бе останала да живее на същото място (освен краткия престой в Бат скоро след раздялата), а и в средата, в която се движеше, не бе срещнала никой нов или по-различен от всички останали ухажор. В обкръжението й в Келинч не се бе появил никой, който да издържи евентуално сравнение със спомена за Фредерик Уентуърт. Единственият успешен, естествен и благополучен лек на тази възраст и в ограничения й кръг от познанства би могла да бъде една нова любов, която да пулсира в съзвучие със сърцето на Ан и да удовлетвори изтънчените й вкусове. На двайсет и две години беше изкушена да промени фамилното си име. Ръката й бе поискана от един младеж, който скоро след отказа й намери по-сговорчива другарка в

лицето на сестра й Мери. Лейди Ръсел никак не одобри отказа на момичето, тъй като Чарлз Масгроув беше първороден син на човека, който по значение и размер на имотите си беше втори в околността след сър Уолтър, а и не беше никак зле по отношение на външен вид и характер, и колкото й да й се бе искало на деветнайсетгодишна възраст Ан да постигне нещо повече, на двайсет и две би искала да я види освободена от пренебрежението и несправедливостта на семейството й и задомена близо до собственото си имение. В този случай обаче Ан дори не се остави да бъде убеждавана, а лейди Ръсел не допусна да се разравя миналото и въпреки че, както винаги, бе удовлетворена от собствената си дискретност, сериозно се уплаши, че Ан едва ли някога ще бъде отново ухажвана от богат и способен мъж, който да й предложи достойно положение в обществото и всичко онова, което бе особено необходимо за обичливото й сърце и представите й за семейно щастие.

Лейди Ръсел и Ан не бяха обменяли мнения по този въпрос, нито знаеха до колко мненията им са претърпели промяна, затова не бяха обсъждали какво трябва да прави Ан при тези обстоятелства. Но на двайсет и седем Ан вече беше съвсем различна от някогашното деветнайсетгодишно момиче. Тя не обвиняваше нито лейди Ръсел, нито себе си, че се бе оставила да й повлияят, но беше убедена, че ако някоя девойка й поиска съвет при подобни обстоятелства, никога не би й препоръчала да изживее такава мъка в името на едно несигурно бъдеще. Беше убедена, че колкото и семейството й да не бе одобрявало подобен брак, въпреки всичките им страхове, разочарование и отлагане на сватбата заради несигурността на неговата професия, сега щеше да бъде много по-щастлива, ако не се бе пожертвала и не бе развалила годежа. Беше сигурна, че нейното щастие е много по-важно от всичките им притеснения и евентуални удари върху тяхното самочувствие. Дори нещо повече, ако това се беше случило, тя щеше да живее по-заможно, отколкото се бе надявала някога. Бяха се сбъднали всички очаквания на неговата възторжена самоувереност. Благодарение на своя ум и пламенност той бе предусетил възможността да определя сам хода на своя път в живота. Малко след развалянето на годежа го бяха назначили за капитан на кораб и се бе сбъднало всичко, за което й бе говорил някога. Капитан Уентуърт се беше отличил и повишението му изпревари и най-смелите очаквания, а

беше натрупал и значително състояние. Единственият й източник на сведения бяха вестниците и флотският каталог, но тя не се съмняваше, че вече е богат, не се съмняваше и в постоянството на неговите чувства, тъй като нищо не й даваше основание да го смята за женен.

Колко красноречива и убедителна бе пред себе си Ан — поне в желанието си да противопостави своята първа истинска любов и някогашната си увереност в бъдещето, на сегашната тревога, напрежение и предпазливост, които й натрапваха по един много оскърбителен начин необходимостта да сдържа чувствата си. Сякаш обстоятелствата предизвикваха съдбата! На младини бе принудена да се придържа към доводите на здравия разум и едва на по-зряла възраст трябваше да осъзнае какво е любовта. Такъв бе естественият резултат от едно неестествено начало в живота.

При настъпилите промени, изпълнена с безброй спомени и чувства, тя не можеше да не съживи предишната болка, когато чу името на сестра му и разбра, че тя ще живее в Келинч Хол. Много разходки и въздишки й бяха необходими, за да потисне обзелата я възбуда. Ан си повтаряше, че е глупаво да се вълнува така и трябва да извика на помощ цялото си самообладание, за да не трепва при непрекъснатото споменаване на семейство Крофт. В това отношение много й помагаше съвършеното безразличие и явната неосведоменост на онези трима души, които знаеха тайната от миналото, но които сякаш бяха забравили тази история. Ан не можеше да не отдаде дължимото на възвишеността в мотивите на лейди Ръсел, когато ги сравняваше с тези на баща си и на Елизабет, не можеше да не се възхити от нейното хладнокръвие. За девойката беше много ценно, че всички бяха забравили за някогашното й увлечение, независимо от причините за тази забрава. Затова, когато адмирал Крофт се очертаваше като бъдещият наемател на Келинч Хол, за Ан беше истински късмет, че за някогашната история знаеха само трима от нейните познати, но те никога не биха изтървали и дума по този въпрос, а братът на капитана едва ли изобщо някога бе чувал за този краткотраен годеж. Свещеникът — много разумен и чувствителен човек — се беше преместил отдавна от техния край, а и по онова време още не беше женен, затова Ан се надяваше, че дори и да бе научил за годежа, едва ли щеше да го спомене пред някого.

По онова време сестрата на капитана придружаваше мъжа си и не беше в Англия, а пък Мери, по-малката сестра на Ан, още учеше и не живееше в имението, затова Ан допускаше, че не бе научила за този годеж, благодарение на деликатността или на гордостта на някои от посветените.

Окуражена от тази насока на разсъжденията си и от увереността, че лейди Ръсел все още живее в Келинч, а Мери на три мили разстояние от имението, девойката се надяваше да избегне всякакво чувство на неудобство при бъдещата си среща със семейството на адмирал Крофт.

---

[1] Едно от сраженията по време на наполеоновите войни. На 6 февруари 1806 г. французите били разбити от английските моряци, под командването на сър Джон Дакуорт — Б.пр. ↑

ГЛАВА 5

Онази сутрин, когато семейство Крофт щяха да разглеждат имението, Ан намери за съвсем естествено да направи обичайната си разходка до лейди Ръсел и така да избегне срещата с тях, след което беше още по-естествено да изрази огромното си съжаление, че е пропуснала възможността да ги види.

Тази среща се оказа много удовлетворителна и за двете страни, които решиха да определят веднага условията на сделката. Всяка от дамите беше предразположена към добронамереност и затова не видя в държанието на другата нещо, освен изискани обноски. Що се отнася до господата, те се държаха изключително сърдечно, искрено и доброжелателно, а и щедростта на адмирала не можеше да не впечатли сър Уолтър, на когото многократните уверения на мистър Шепърд вече бяха внушили увереността, че адмиралът много е слушал за него като за образец на добро възпитание — така баронетът беше изкушен да демонстрира блестящите си маниери и да се покаже в най-добра светлина.

Къщата, обзавеждането и земята получиха одобрението на семейство Крофт, те пък, на свой ред, също бяха одобрени от отсрещната страна. Всичко бе уточнено по отношение на срокове и договорености, без най-малко различие в предварително изградените им мнения, което да внесе евентуални поправки в подготвения документ.

Сър Уолтър решително обяви адмирала за най-представителния моряк, когото някога е виждал, и дори заяви, че не би се срамувал да се по — каже в неговата компания навсякъде, при положение че собственият му фризьор пооправи малко косата на Крофт. Адмиралът отвърна с подобаваща сърдечност и добронамереност, които по време на разходката из имението изрази пред жена си чрез следната забележка: „Въпреки това, което ни казаха в Тонтън, скъпа, аз знаех, че бързо ще постигнем споразумение. Баронетът не представлява нищо особено, но поне изглежда безобиден“. Така изразените и от двете

страни комплименти определено сочеха еднаква степен на взаимна симпатия.

Семейство Крофт трябваше да влезе във владение на собствеността по Архангеловден и нямаше никакво време за излишни отлагания и подготовки, затова сър Уолтър предложи преместването в Бат да се осъществи още през септември.

На лейди Ръсел никак не й се искаше Ан да отпътува толкова скоро и тъй като беше убедена, че мнението на момичето няма да натежи и от Ан няма да има никаква полза при избора на къща, направи всичко възможно тя да тръгне след другите и да я придружи до Бат чак след Коледа. За съжаление, самата лейди Ръсел имаше някакви ангажименти, заради които трябваше да отсъства от Келинч в продължение на няколко седмици и това осуети донякъде поканата й към Ан. Макар и да се притесняваше, че ослепителното слънце над Бат би предизвикало големи горещини дори и през септември и не й се искаше да се лиши от сладостта и тъгата на есенните месеци в Келинч, на самата Ан не й се оставаше и мислеше, че би било най-правилно и разумно да тръгне заедно с останалите, за да си спести донякъде мъката от раздялата с любимите места.

Стана обаче нещо, което й наложи да промени плановете си. Мери, която все не се чувстваше добре, непрекъснато мислеше за собствените си болежки и беше свикнала вечно да се оплаква пред Ан за какво ли не, изведнъж се почувства неразположена. Изпълнена с предчувствието, че няма да види бял ден през тази есен, тя помоли сестра си, всъщност не беше толкова молба, колкото изрично настояване, да не отива в Бат, а да остане при нея в Апъркрос Котидж и да й прави компания толкова дълго, колкото е необходимо.

— В никакъв случай не мога да се оправя без Ан — настояваше Мери, а Елизабет отговори: — В такъв случай съм сигурна, че Ан трябва да остане, и без това няма да ни трябва в Бат.

Макар и изразено по толкова груб начин, все пак е по-добре да си мислят, че от тебе може да има някаква полза, отколкото да те смятат за съвършено безполезен. Ан се зарадва, че може да помогне с нещо и че й се възлагат известни задължения, още повече, че ставаше дума за нейния край, за любимия й роден край.

Поканата на Мери облекчи лейди Ръсел. Бе решено, че Ан няма да тръгне за Бат, докато лейди Ръсел не дойде да я вземе, а дотогава

щеше да гостува най-напред в Апъркрос Котидж, а после — в Келинч Лодж.

Уж всичко се нареждаше чудесно, но лейди Ръсел много се стресна, когато в намеренията на приятелите си от Келинч откри нещо доста нередно. Разбра се, че заедно със сър Уолтър и Елизабет за Бат се канеше да замине и мисис Клей, в качеството си на ценен съветник и особено необходим помощник във всичко, което им предстоеше да свършат. На лейди Ръсел й беше много неприятно, че изобщо им е хрумнала подобна мисъл, за това беше доста изненадана, разстроена и притеснена. По отношение на Ан, ситуацията беше много обидна. Никой не я смяташе за особено полезна, докато на мисис Клей се възлагаха големи надежди.

Самата Ан отдавна беше претръпнала към такива оскърбления, но също като лейди Ръсел не смяташе за разумно заминаването на мисис Клей. Дълго време бе наблюдавала мълчаливо отношенията между нея и близките й, познаваше добре характера на баща си — макар че често й се бе искало да не го познава чак толкова — и съзнаваше какви последици може да има подобна близост за тяхното семейство. Ан не мислеше, че за момента баща й има някакви планове от подобен характер. Мисис Клей имаше лунички, щръкнал преден зъб и дебели китки и той все подмяташе в нейно отсъствие нещо по неин адрес, но все пак беше млада и общо взето изглеждаше добре, а благодарение на своята проницателност и усърдие да се хареса, притежаваше много по-опасни оръжия от тези на една обикновена красавица. Ан съзнаваше толкова ясно наличието на подобна опасност, че не би си простила, ако не се опиташе да я сподели със сестра си. Не се надяваше сестра й да я разбере, но при подобен обрат на нещата, Елизабет щеше да е много по-достойна за съжаление от Ан и Ан не искаше да я упрекне, че не е била предупредена навреме.

Единственото, което Ан успя да постигне, беше да обиди Елизабет. Сестра й просто не разбираше как такива ужасни подозрения могат да й минат през главата и отбеляза с негодувание, че както мисис Клей, така и баща й, чудесно съзнават своето положение.

— Мисис Клей — каза тя разпалено — никога не забравя коя е, а можеш да бъдеш сигурна, че аз я познавам много по-добре от тебе. В нейното семейство са особено внимателни по въпроса за една бъдеща женитба, пък й тя порицава неравенството в положението и

богатството много по-силно от всички останали. Не бива да подозираме и баща ни в подобни намерения, след като толкова време не се ожени повторно заради нас. Можеш да бъдеш сигурна, че аз самата не бих я държала толкова време до себе си, ако беше някоя красавица, но съм убедена, че дори и да се чувства много нещастен, баща ми за нищо на света не би сключил толкова неравен брак. В случая няма никаква опасност и горката мисис Клей, която въпреки всичките си добродетели, не би могла да се нарече хубава, спокойно може да остане при нас. Като те слуша, човек може да си помисли, че никога не си чувала как говори баща ми за недостатъците във външния й вид, а според мен това се е случвало не по-малко от петдесетина пъти. С тези лунички и този щръкнал зъб! Дори аз не се дразня от луничките й така, както се дразни той. Виждала съм къде-къде по-хубави от нея, от които той просто се отвращава. Не може да не си чувала какво говори за луничките на мисис Клей.

— Няма недостатък във външния вид — отговори Ан — който малко по малко да не може да бъде пренебрегнат чрез едно мило и приятно държание.

— Аз не мисля така — заяви Елизабет рязко — милото държание може да е от полза за красотата, но никога не би помогнало съществено на едно грозновато лице. Както и да е, смятам, че по тези въпроси имам доста по-голям опит от много други хора и смятам твоя съвет за напълно излишен.

Ан направи каквото можа, беше доволна, че всичко свърши и не беше изгубила увереността, че го прави за доброто на всички. Макар и отхвърлила всяко съмнение, Елизабет все пак щеше да си отваря очите за подобна възможност.

Четирите коня на впряга изпълниха последния си дълг към своя господар и откараха в Бат сър Уолтър, мис Елиът и мисис Клей. Компанията пое на път в повишено настроение — сър Уолтър си подготви благосклонните поклони към опечалените селяни и ратаи, които бяха по-дочули за неговото заминаване и бяха наизлезли да го изпратят, а през това време Ан крачеше нещастна и самотна към Лодж, където трябваше да прекара първата седмица след раздялата.

Приятелката й не беше в по-добро състояние на духа. Лейди Ръсел прие раздялата на семейството доста болезнено. Тя ценеше доброто име на своите приятели не по-малко от собствения си

авторитет, а и ежедневният контакт с тях се бе превърнал в нещо много по-важно от навик. Беше й тъжно да гледа изоставените земи, а още повече я болеше при мисълта, че не след дълго щяха да са притежание на друг, затова беше готова да се откаже дори от компанията на Ан, за да може да замине и да не присъства при пристигането на семейство Крофт. Така двете заминаха заедно — Ан трябваше да отседне в Апъркрос Котидж, а лейди Ръсел пое по първия етап от своето пътешествие. Така двете заминаха заедно — Ан трябваше да отседне в Апъркрос Котидж, а лейди Ръсел пое по първия етап от своето пътешествие.

Селцето Апъркрос беше средно по големина и само до преди няколко години беше оформено изключително в стар английски стил. В сравнение с домовете на дребните стопани и ратаите имаше само две по-представителни къщи. Едната бе имението на земевладелеца, с високата си ограда, големите порти и старите дървета — старовремско и солидно; другата беше удобната и спретната къща на пастора, разположена сред грижливо поддържана градина, опасана с лози и крушови дървета. След като младият господар от имението на земевладелеца се ожени, пасторският дом бе преустроен и заприлича на къща на фермер, после й придадоха традиционен вид на английска селска къща, кръстиха я Апъркрос Котидж и я определиха за дом на младия господар. Със своята веранда, високи от пода до тавана прозорци и други гиздосии тя хващаше окото не по-малко от внушителната и солидна постройка на Голямата къща и нейните земи, която се намираше на четвърт миля по-нататък.

Ан често бе отсядала тук. Познаваше порядките в Апъркрос не по-зле, отколкото тези в Келинч. Двете семейства бяха общували непринудено и дотолкова бяха свикнали да влизат и излизат от къщата на другия по всяко време на деня, че Ан доста се изненада, когато откри Мери сама. Да е неразположена и без настроение когато е сама си беше съвсем в реда на нещата. Макар и привлекателна на външен вид, Мери не притежаваше нито нрава, нито ума на сестра си. Когато беше в добро здраве, когато я глезеха или я развличаха с нещо, Мери можеше да бъде в добро настроение и с приповдигнат дух, но рухваше при най-малкото неразположение. Не можеше да стои сама и тъй като беше наследила характерното за рода Елиът чувство за собствена значимост и при най-малкия повод започваше да си въобразява че е

пренебрегната и с нея се отнасят зле. По външност отстъпваше доста на сестрите си и дори по времето, когато беше най-хубавичка, за нея можеше да се каже единствено, че е „чудесно момиче“. Сега тя лежеше върху избелялата дамаска на дивана в приятната малка гостна, където елегантната някога мебелировка бе започнала да се износва благодарение на двете деца и изминалите четири години. Вместо поздрав още при влизането на Ан тя се обърна към нея с думите:

— Ето те и тебе най-после! Вече си мислех, че никога повече няма да те видя. Толкова ми е зле, че едва говоря. Цяла сутрин не съм видяла жива душа наоколо.

— Съжалявам, че не си добре — каза Ан. — Миналия четвъртък ми писа, че се чувстваш чудесно.

— Да, постарах се да ти предадат, че съм много добре, все така правя, но и тогава не можеше да се каже, че всичко е наред. Никога не съм се чувствала толкова зле като тази сутрин и положително не биваше да ме оставят сама. Ами ако бях припаднала без да мога да стигна до звънеца за прислугата! И лейди Ръсел никаква я няма. Не знам дали е идвала да ме види и два-три пъти през това лято.

Ан изрази учтиво съгласие с разумността на думите й се осведоми за съпруга на Мери.

— О, Чарлз излезе да постреля. Почти не съм го виждала от седем часа сутринта. Той излезе, макар че му казах колко зле се чувствам. Каза, че нямало да се бави, а вече е почти един и го няма никакъв. Казвам ти, никой не се е мяркал насам цяла сутрин.

— Нали децата бяха при тебе?

— Да, бяха тук, докато нервите ми не издържаха да слушам тяхната врява, толкова са непослушни, че присъствието им по-скоро ми пречи, отколкото обратното. Малкият Чарлз изобщо не слуша какво му приказвам, а и Уолтър не е по-добър.

— Е, надявам се сега да се пооправиш — отговори бодро Ан. — Знаеш, че започваш да се чувстваш по-добре всеки път като дойда. Как са съседите от Голямата къща?

— Нищо не мога да ти кажа. Днес никой не се е мяркал насам, само мистър Масгроув се обади през прозореца и дори не слезе от коня си; никой от тях не се отби да ме види, макар и че и на него му казах колко съм зле. Вероятно това не интересува дъщерите му и те в никакъв случай не биха променили плановете си заради мене.

— Все още е рано, сигурно ще се отбият преди обяд.

— Мога да ти кажа, че не са ми притрябвали. Вечно бърборят и се смеят, а това ми идва прекалено много. О, Ан, само ако знаеш колко ми е лошо! Много зле постъпи, като не дойде в четвъртък!

— Мила Мери, спомни си само какви хубави неща ми съобщи тогава! Бележката ти беше изпълнена с толкова бодрост, пишеше, че се чувстваш великолепно и нямаш спешна нужда от моето присъствие, а при това положение не може да не знаеш колко много ми се щеше да остана с лейди Ръсел до самото й заминаване. Не забравяй, че бях и доста заета, имах толкова много работа, че просто не можех да изляза от Келинч.

— Боже господи! Ти пък каква работа можеш да имаш!

— Наистина имах работа, дори повече, отколкото се сещам сега. Трябваше да препиша целия каталог на татко за картините и книгите. На няколко пъти ходих в градината при Макензи, като се опитвах да разбера кои от растенията са предназначени за лейди Ръсел и да го накарам и той да запомни това. Имах за уреждане и някои мои дребни неща — да видя на кого да дам няколко книги и партитури и тъй като не знаех какво точно ще замине с колите за Бат, се наложи да разопаковаме моя багаж и да го пренаредим отново, а и трябваше да свърша и нещо доста по-сериозно — отбих се в почти всяка къща в енорията, за да се сбогувам с хората. Казаха ми, че те очакват това, а то ми отне доста време.

— Е, какво пък — обади се след малко Мери — много добре. Изобщо не ме попита как мина вчера обядът у семейство Пуул.

— Добре, питам те сега Не отворих дума за обяда, защото си помислих, че не си била добре и се е наложило да си останеш вкъщи. — О, ходих! До тази сутрин ми нямаше нищо, ама съвсем нищичко и щеше да изглежда доста странно, ако

не бях отишла.

— Радвам се, че си била добре и се надявам да си прекарала приятно.

— Не беше нищо особено. Човек знае предварително какво ще му предложат за обяд и кой друг ще бъде поканен, а и е много неудобно да нямаш собствена карета. Трябваше да ме закарат мистър и мисис Масгроув и само ако знаеш как се натъпкахме в каретата! Те и двамата са доста дебели и заемат много място, на всичкото отгоре

мистър Масгроув все гледа да седне с лице към движението. Затова ме натъпкаха на гърба на капрата заедно с Хенриета и Луиза, и аз си мисля, че това е причината днес да се чувствам толкова болна.

От Ан се искаше да се насили още малко, за да запази търпение и вид на престорена бодрост и така почти успя да излекува сестра си. Не след дълго тя вече можеше да седне на дивана и дори изрази надежда, че ще успее да се изправи на крака още преди обяд. След малко съвсем забрави какво беше казала и хукна към другия край на стаята да разкрасява някакво букетче, после си изяде пушеното от закуската и накрая обяви, че се чувства достатъчно добре, за да предприеме една разходка.

— И къде да отидем? — каза тя след като се приготвиха за излизане. — Сигурно не ти се иска да отидем в Голямата къща преди те да са дошли да те посетят.

— Нямам нищо против — отговори Ан. — И през ум не ми е минавало да държа на официалностите чак толкова, особено пък с хора като мистър и мисис Масгроув, с които сме толкова близки.

— О, те трябва да дойдат на гости колкото се може по-скоро! Не може да не ти обърнат дължимото внимание като на моя сестра. Е, все пак нищо не ни пречи да поседнем за малко у тях и едва след това да се насладим на една чудесна разходка.

Ан никога не бе смятала подобно бъбрене у някого за особено разумно, но отдавна се бе отказала от опитите си да поправи подобно държание, тъй като смяташе, че двете семейства просто не можеха едно без друго въпреки вечните оскърбителни забележки, които разменяха зад гърба си. Затова и се запътиха към Голямата къща и останаха половин час в четвъртития старомоден салон с малък килим върху блестящия под, който постепенно придобиваше доста ожулен и изподраскан вид, благодарение на усилията от страна на младите господарки да намерят най-подходящото място за едно огромно пиано, арфата и многобройните масички и цветарници. О, да можеха облечените в жилетки оригинали от портретите — господа в кафяво кадифе и дами в син атлаз — да видят какво става в техния дом, как бяха погребани всичките им представи за чистота и порядък! Лицата от портретите се взираха с изумление в онова, което се разиграваше пред очите им.

Къщите на двете семейства постепенно се променяха и тома може би беше за добро. Бащата и майката държаха на старите английски порядки, а децата — на новите. Мистър и мисис Масгроув бяха добродушни хора, гостоприемни и сърдечни и не дотам учени и изтънчени. Децата им бяха с по-съвременни разбирания и обноски. Семейството беше многобройно, ала от отрасналите деца (Чарлз беше по-различен) само Луиза и Хенриета — млади дами на деветнайсет и двайсет години — бяха поели от училището в Ексетър[1] обичайната доза образованост и подобно на хиляди други девойки сега си живееха единствено заради модите, развлеченията и радостта от живота.

Бяха хубавички, изпълнени с въодушевление и винаги облечени по последна мода, а обноските им бяха приятни и непринудени; вкъщи думата им беше закон и навсякъде ги приемаха като галените деца на компанията. Ан ги смяташе за най-щастливите същества от всичките си познати и въпреки това не би искала да бъде на тяхно място, подтиквана може би от удобното чувство за превъзходство у всеки човек, не би искала да замени удоволствията на собствения си култивиран и много по-деликатен ум за всичките им развлечения. Можеше да завижда единствено на чудесното разбирателство и единомислие между двете сестри, както на заради взаимната им обич и неизменно доброто им настроение — все неща, които липсваха в отношенията със собствените й сестри.

Приеха ги много сърдечно. От страна на семейството в Голямата къща не липсваше нищо и според Ан нямаше и най-малкият повод, който да опетни безупречното им гостоприемство. Прекараха половин час в приятно бърборене и накрая тя никак не се изненада от това, че двете госпожици Масгроув приеха настоятелната покана на Мери и решиха да ги придружат по време на разходката.

---

[1] Ексетър — един от най-старите колежи на Оксфордския университет, основан през 1314 г. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 6

На Ан не ѝ беше нужно да се премести в Апъркрос сред друг кръг от хора, за да разбере, че за една огромна разлика в темите, разбиранията и представите на хората понякога са достатъчни само три мили разстояние. Тази разлика ѝ бе правила силно впечатление и при предишните ѝ гостувания тук и често ѝ се бе искала и другите от семейство Елиът да разберат колко дребни и безинтересни изглеждаха за останалите великите дела в Келинч Хол. Въоръжена с подобен опит тя трябваше по необходимост да приеме и сегашното си гостуване като още един урок по изкуството да съзнаваме своята незначителност извън собствената си среда — за Ан беше съвсем естествено и тук да проявят много повече любопитство и съчувствие по единствената тема, която от месеци бе вълнувала и двете семейства в Келинч, но мистър и мисис Масгроув се ограничиха с кратки и общо взето, доста сходни забележки от следния род: „Значи баща ви и сестра ви вече заминаха, а, мис Ан? И в коя част на Бат смятат да отседнат? — и дори не очакваха да им отговори. Младите дами пък добавиха: «Надявам се и ние да отидем през зимата в Бат, ама не бива да забравяш, татко, че ако наистина заминем, ще трябва да си подготвим тоалетите — и не е нужно пак да отваряш приказка за Пепеляшка!», а Мери додаде разтревожено: Е няма що, добре ще ме подредите, ако всички отидете да се забавлявате в Бат и ме оставите тук съвсем самичка!“

Ан можеше само да затвърди в себе си решението в бъдеще да избягва подобни самозаблуди и усети още по-осезаемо своята благодарност от това, че в лицето на лейди Ръсел е благословена с толкова искрен и изпълнен със съчувствие приятел.

Господата Масгроув си имаха своите игри, кубчета и картонени къщички, своите коне, кучета и вестници, а дамите бяха изцяло погълнати от всички останали обичайни въпроси — домакинството, съседите, дрехите, танците и музиката. Ан не можеше да не признае, че никак не е зле всяко мъничко общество да си има свои собствени теми и се надяваше не след дълго да стане достоен член на средата, в

която бе принудена да се движи понастоящем. Изправена пред перспективата да остане в Апъркрос не по-малко от два месеца, на Ан просто й се налагаше да подчини по възможност своето въображение, спомени и дори всичките си разбирания на средата, в която трябваше да живее.

Тези два месеца не я плашеха. Мери не беше толкова студена и отблъскваща като Елизабет и бе много по-склонна да се влияе от мнението на Ан, а и нищо не липсваше в удобствата, които предлагаше домът. Разбираха се добре със зет си, децата я обичаха почти колкото майка си и я слушаха много повече, отколкото Мери — така Ан не бе лишена от занимания, развлечения и като цяло — от възможности да кали волята си.

Чарлз Масгроув беше симпатичен и любезен. По ум и характер той определено превъзхождаше жена си, затова пък й отстъпваше по липса на такт и способност да възкресява по доста опасен начин минали случки и събития, а това беше важно, като се има предвид характера на някогашното му отношение към Ан. Още тогава и Ан, и лейди Ръсел бяха на мнение, че с една по-добра съпруга

до себе си от него би излязъл много по-достоен човек — жена, която би го разбирала и би му придала повече тежест и авторитет, би съумяла да изгради полезни навици и да събуди в него интерес към по-изтънчени и разумни занимания. Сега Чарлз не се занимаваше с нищо, което да изисква истинско увлечение — не обогатяваше ума си с книги или нещо друго, а просто си губеше времето в дреболии и влагаше в заниманията си най-вече физическа енергия. Беше в неизменно добро разположение на духа, не се влияеше от нерядко лошото настроение на жена си и Ан често се възхищаваше на търпението, с което се отнасяше към нейната вятърничавост. Дори и да се поскараха от време на време (и тогава на Ан й се щеше да не я въвличат толкова в разправиите си, защото и двамата се мъчеха да я привлекат на своя страна), като цяло за тях можеше да се каже, че са една щастлива двойка. И двамата бяха напълно единодушни по въпроса за необходимостта от повече пари или от някой щедър подарък от баща му, но и по тези въпроси той превъзхождаше жена си, която приемаше липсата на подарък, направо за срамна, докато Чарлз винаги бе склонен да приеме съществуването и на по-сериозно приложение на парите на бащата, както и да допусне правото му да ги харчи така,

както намери за добре. Схващанията му за възпитанието на децата бяха по-разумни от тези на жена му, а и държанието му към тях бе къде-къде по-добро. Ан често го бе чувала да казва: „Бих могъл да ги възпитам добре, ако Мери не ми пречи“ и бе склонна да му вярва в това отношение, а когато чуваше Мери на свой ред да го укорява с „Чарлз така ги глези, че не мога да ги вкарам в пътя“, Ан не бе изпитала и най-малкото изкушение да каже: „Така си е“.

Най-неприятното в престоя й там беше обстоятелството, че и в двете къщи й се доверяваха прекалено много и тя беше в течение на тайните приказки, които си приказваха зад гърба едни на други. Смятаха, че има известно влияние върху сестра си и непрекъснато я молеха или й намекваха, че трябва да й внуши едно или друго, а това просто не беше възможно. „Бих искал да убедите Мери, че не е редно вечно да се представя за болна“ — бяха думите на Чарлз, а в някое от мрачните си настроения Мери започваше да нарежда: „Съвсем сигурна съм, че Чарлз не би повярвал колко съм зле дори и да умирам. Твърдо вярвам, че стига да искаш, Ан, ти можеш да го убедиш колко съм болна в действителност — много по-болна, отколкото самата аз бих признала.“

Мери често заявяваше: „Не обичам да пускам децата в Голямата къща, макар че баба им много иска да ги вижда, но тя така ги гали и разглезва, храни ги с какви ли не боклуци и сладкиши, че всеки път те се връщат оттам болни и после по цял ден капризничат и се сърдят.“ При първата възможност да остане насаме с Ан мисис Масгроув я дръпна настрана и побърза да й рече: „О, мис Ан, не мога да не призная как ми се ще мисис Чарлз да има вашето отношение към децата! С вас те са много по-различни. Във всеки случай са много разглезени обаче. Жалко, че не можете да научите сестра си как да ги възпитава. Бедните сладурчета, а иначе са най-здравите и хубави дечица, които някога съм виждала, честно ви казвам, ала мисис Чарлз не разбира как трябва да се държи с тях! Господи, какви главоболия ми създават понякога! Казвам ви, мис Ан, заради това не искам да ги виждам толкова често, колкото иначе бих желала. Мисис Чарлз може и да не е много доволна от това, че не ги каня по-редовно, но знаете колко неприятно е, човек непрекъснато да прави забележки — «не прави това», «не прави онова», или пък да им дава повече торта,

отколкото е полезно за тях, само и само да стоят мирни и да може човек да ги изтърпи.“

Мери пък й разказа в общи линии следното: „Мисис Масгроув все си мисли, че прислужниците й са много свестни и всеки упрек към тях приема като престъпление в държавна измяна, но аз съм убедена, че вместо да си вършат работата, камериерката и перачката по цял ден се шляят из селото. Срещам ги всеки път, като изляза. Няма случай, когато отида при нашата бавачка, да не ги срещна там. Те биха развалили и Джемайма, ако тя не беше най-свястното, най-надеждното същество на света — нали самата Джемайма ми е казвала колко пъти са я увещавали да излезе с тях.“ От страна на мисис Масгроув това звучеше по следния начин: „За мене е закон да не се меся в работите на снаха си, защото зная колко е безсмислено това, но искам да споделя с вас, мис Ан, защото сигурно ще можете да оправите нещата, та искам да ви кажа, че мнението ми за бавачката на мисис Чарлз никак не е високо — странни работи съм чувала да се разправят за нея, все се развява нанякъде и се прави на една такава модерна дама, че само да се завърти наоколо и веднага ще развали всички останали прислужници. Знам, че мисис Чарлз е готова да се закълне в нея, но аз искам само да ви намекна, че трябва да си отваряте очите и не бива да се притеснявате да го кажете, ако видите нещо нередно.“

Мери на свой ред се оплакваше, че мисис Масгроув не й отдавала дължимото уважение, когато заедно с други гости се събирали на обяд в Голямата къща и не й давали възможност да се почувства у дома си, тъй като на мястото на господарката все слагали някой друг. Веднъж Ан излезе на разходка с госпожиците и когато стана дума за титли и хора с титли, едната от тях каза завистливо: „Всички знаят, че по тези въпроси вие проявявате пълно безразличие и свободомислие, затова и пред вас не се притеснявам да кажа колко са придирчиви някои хора за мястото си на масата. Много ми се ще някой да подхвърли на Мери, че би било много по-добре да не се инати толкова и да не гледа все да седне на мястото, което по право принадлежи на мама. Разбира се, никой не поставя под съмнение това нейно право, но от нейна страна би било по-прилично да не настоява толкова. Не че мама много държи на тези неща, но и други хора са го забелязали.“

Как би могла Ан да оправи всичко това? Какво друго можеше да стори, освен да слуша търпеливо, да успокоява и да се опитва да ги извини един пред друг, да им внуши по своя мек и ненатрапчив начин колко е важно близки съседи като тях да умеят да се търпят и да разшири кръга на тези внушения заради доброто на сестра си.

Иначе, във всяко друго отношение, гостуването й започна и продължи много добре. Духът й се повдигна от смяната на темите за разговор и на самото място, макар че беше едва на три мили разстояние от Келинч. Мери си имаше компания и оплакванията й понамаляха, а и ежедневното общуване с другото семейство само им беше от полза, тъй като в Котидж не разполагаха с по-подходящи занимания или отношения на привързаност и доверие, на които това общуване би могло да попречи. Едва ли беше възможно да се виждат по-често, тъй като си гостуваха всяка сутрин и нямаше вечер, в която да не се съберат и Ан си мислеше, че за това до голяма степен допринасяха внушителните фигури на мистър и мисис Масгроув, седнали на обичайните си места, както и смехът, бърборенето и пеенето на техните дъщери.

Ан свиреше много по-добре и от двете госпожици, но тя много добре съзнаваше, че тъй като не може да пее, не свири на арфа и най-вече няма любещи родители, които да стоят до нея и да се преструват на прехласнати, никой не обръща внимание на нейното изпълнение освен в случаите, когато искаха да проявят любезност или да се поразвлекат. Знаеше, че със свиренето си доставя удоволствие единствено на самата себе си и в това усещане нямаше нищо ново. С изключение на един кратък период от живота й, след като на четиринайсетгодишна възраст бе изгубила скъпата си майка, Ан не бе изпитала щастието да я слушат и да я насърчават истински ценители или поне хора с добър вкус. Тя бе свикнала да се чувства самотна в своята музика, а от пристрастната оценка на мистър и мисис Масгроув при изпълнението на дъщерите им, както и от съвършеното им равнодушие към всички останали, Ан изпитваше само радост заради тях и никакво унижение, че я подценяват.

Понякога в Голямата къща идваха и други гости. Нямаха много съседи, но у Масгроув идваха всички наоколо — с покана за обяд или пък се отбиваха просто така, и у тях винаги имаше много повече гости, отколкото в което и да е друго семейство.

Момичетата бяха луди по танците и понякога се случваше вечерите да завършат с малък и непредвиден от никого бал. Недалеч от Апъркрос живееше едно роднинско семейство; братовчедите не бяха така заможни и трябваше да разчитат на Масгроув за всичките си развлечения. Те бяха готови да дойдат по всяко време и да се притекат на помощ при изпълнението на някой инструмент или пък ако трябваше да се отиде някъде на танци. На Ан не й допадаше активното участие в тези развлечения и предпочиташе ролята на изпълнител, затова с часове свиреше всякакви народни танци, а мистър и мисис Масгроув приемаха това като проява на любезност от нейна страна и само това издигаше в очите им нейните музикални способности. Дори често й казваха по някоя добра дума от рода на „браво, мис Ан!“, „ама много хубавичко, нали?“, и „боже господи, как летят по пианото тези мънички пръсти!“

Така изминаха първите три седмици. Дойде Архангеловден и сърцето на Ан отново принадлежеше на Келинч. Любимият й дом беше в ръцете на други хора, други очи гледаха любимите стаи, мебели, горички и пейзажи, други нозе стъпваха там! През целия ден на 29-ти септември тя не можеше да мисли за нищо друго, а вечерта все пак чу няколко думи на съчувствие от страна на Мери, която случайно си спомни коя е датата и дори възкликна:

— Божичко, дали това не беше денят, в който Крофтови трябваше да пристигнат в Келинч? Радвам се, че не се сетих по-рано, толкова ми домъчнява от това!

Семейство Крофт се нанесоха бързо, както подобава на истински хора от флотата. Налагаше се да им отидат на гости. Мери отхвърли с негодувание идеята да ги посети — никой не знае колко щяла да страда, затова щяла да отлага посещението си колкото може по-дълго, но въпреки това не миряса, докато най-после не убеди Чарлз да я откара дотам още рано сутринта. Върна се въодушевена и с приятно възбудено въображение. Ан от все сърце се радваше, че не й се наложи също да отиде, но въпреки всичко й се искаше да се запознае със семейство Крофт. Затова остана вкъщи, когато те им върнаха визитата. Крофт дойдоха и не завариха вкъщи стопанина, но двете сестри бяха налице. Ан трябваше да поеме мисис Крофт, а адмиралът седна до Мери и веднага й стана симпатичен с добродушното си държание към децата — затова и Мери се постара да го харесва и ако не успя да

намери нещо красиво в лицето му, най-после го откри в изразителността на гласа и в очите му.

Макар че не беше едра или пълна, мисис Крофт изглеждаше някак квадратна, а фигурата й бе стремително изправена, което й придаваше известна представителност. Очите й бяха тъмни и блестящи, имаше хубави зъби и общо взето приятно лице, въпреки че бе живяла по море почти колкото съпруга си и благодарение на ветровете кожата й бе леко почервеняла и сбръчкана, затова изглеждаше малко по-възрастна за своите трийсет и осем години. Държанието й беше открито и непринудено, а в обноските й се усещаше някаква решителност като на човек, който не се съмнява в своите способности и не се колебае какво да предприеме, като в същото време от това не губеше нито женствеността й, нито доброто й разположение на духа. Ан по можеше да не я оцени по достойнство и се изпълни с чувство на уважение към нея, а и заради Келинч не можеше да не се зарадва, че е попаднал в добри ръце. Още щом ги представиха една на друга, Ан веднага с облекчение си помисли, че по нищо не личеше мисис Крофт да знае или да подозира каквото и да било. Олекна й на душата и това й вдъхна сили и смелост до мига, в който внезапно бе стресната от думите на мисис Крофт:

— Струва ми се, че по времето, когато живееше в този край, брат ми е имал честта да познава именно вас, а не сестра ви.

Ан се надяваше, че е прехвърлила възрастта, в която хората се изчервяват, но не и онази, когато не чувстват нищо.

— Сигурно не знаете, че той се ожени — добави мисис Крофт.

Ан трябваше да каже нещо, както бе редно, но не можа да продума, а от последвалото обяснение на мисис Крофт разбра, че става дума за мистър, а не за капитан Уентуърт и тя не е казала нищо, което да се отнася по-конкретно за брата, който е моряк. Момичето веднага се досети, че мисис Крофт има предвид Едуард, а не Фредерик, и засрамена от собствената си разсеяност побърза да прояви жив интерес към сегашното положение на отдавнашния им съсед.

Разговорът им по-нататък беше съвсем спокоен до момента, в който тръгнаха към другата стая и Ан чу адмирала да казва на Мери:

— Скоро ще дойде и братът на мисис Крофт, сигурно го знаете по име.

Тук той бе прекъснат от яростните атаки на малчуганите, които се впиха в него като в стар приятел и заявиха, че не го пускат да си тръгва, обсипаха го с предложения да ги пъхне в джоба на палтото си и да ги вземе със себе си, и какво ли не още, затова той така и не успя да си спомни за какво бе говорил преди. Ан остана със собствените си мисли и се опита да си внуши, че става дума за същия брат, но не успя да стигне с положителност до никакво решение, затова зачака с нетърпение да разбере какво бяха споделили семейство Крофт с обитателите на другата къща, където се бяха отбили преди да отидат в Апъркрос Котидж.

Тази вечер родниите от Голямата къща трябваше до дойдат в Котидж и понеже сезонът не беше много удобен за ходене пеша, Ан се заослушва за звука от карета. Не след дълго в стаята влезе по-малката госпожица Масгроув. През главата на Ан най-напред мина мрачната мисъл, че е дошла да извини семейството, което е решило да си остане вкъщи, а Мери тъкмо се накани да се засегне, когато Луиза ги ободри със съобщението, че само тя идва пеша, за да остави в каретата място за арфата.

— И ще ви кажа защо — допълни тя — всичко ще ви кажа. Дойдох да ви предупредя, че тази вечер мама и татко никак не са в настроение, особено мама — тя непрекъснато си мисли за горкия Ричард! Затова решихме, че ще е добре да вземем и арфата, тя като че ли я обича повече от пианото. Ще ви кажа и защо й е толкова мъчно. Сутринта дойдоха Крофтови (сигурно са се отбили после и у вас, нали?), и случайно се разбра, че нейният брат, капитан Уентуърт, току-що се е върнал в Англия — не разбрах дали се е уволнил или нещо от този род, и ще отиде право у тях. Те си тръгнаха и тогава мама изведнъж си спомни, че капитанът на бедния Ричард се казвал Уентуърт или нещо такова, не знам кога е било това, но във всеки случай доста преди да умре, горкичкият. После тя прегледа писмата и разните други неща и каза, че той със сигурност е същият човек. Оттогава тази мисъл не й излиза от главата и тя непрекъснато мисли за горкия Ричард. Затова трябва да се покажем колкото се може по-весели, дано успеем малко да я поразсеем от мрачните мисли.

Тази злощастна част от историята на семейството почиваше върху обстоятелството, че мистър и мисис Масгроув бяха имали някога нещастието да се сдобият с един буен и непокорен син, от когото бяха

вдигнали ръце, както и късмета да се отърват от него още преди пълнолетието му. На сушата той се бе оказал доста глупав и неподатлив на влияние, затова го бяха направили моряк, и семейството му не се бе притеснявало кой знае колко за него, но все пак и това бе повече, отколкото той заслужаваше. Чуваха рядко и едва ли им домъчняваше често за него, докато най-после преди две години, през морета и океани до Апъркрос достигна вестта за неговата смърт.

Макар че в момента сестрите му правеха за него всичко възможно, което се изразяваше най-вече в това, че го наричаха „бедния Ричард“, жив или мъртъв той си оставаше безчувственият, тъп и безполезен Дик Масгроув, който не бе направил в живота си нищо повече от заслугата да го наричат с галеното му име.

Беше прекарал няколко години по море и като повечето юнкери бе често преместван от, един кораб на друг, особено пък ако юнкерът беше някой, от който всеки капитан бързаше да се отърве. Случи се така, че той бе служил шест месеца на фрегатата на капитан Фредерик Уентуърт, „Лакония“, и именно под влиянието на своя капитан и от борда на неговия кораб Дик бе успял да напише единствените две писма, които получиха родителите му за всичките години, през които бе отсъствал — поточно, единствените писма, написани без всякаква корист; другите бяха просто съобщения да му изпратят пари. И в двете писма бе писал хубави неща за своя капитан, но родителите му обръщаха толкова малко внимание на подобни неща, бяха толкова незаинтересовани и така лишени от всякакво любопитство по отношение на имената на кораби и хора, че по онова време това не им направи никакво впечатление; това, че същият този ден мисис Масгроув внезапно бе успяла да си спомни името Уентуърт във връзка със сина си, не може да се обясни с нищо друго освен като един от изключителните проблясъци на човешкия ум, за които всички сме чували.

Беше извадила отново писмата и бе открила, че е права в предположенията си; толкова време бе минало от смъртта на сина й, че бе успяла да забрави всичките му недостатъци и сега мъката отново се бе върнала в сърцето й, за да я хвърли в още по-голямо отчаяние, отколкото бе почувствала в мига на научаването за неговата смърт. Макар и не толкова силно, мистър Масгроув също се опечали, затова и след пристигането си в Котидж изпитваха силна нужда да бъдат

изслушани още веднъж по този въпрос, а след това — още по-силната нужда да приемат утехата, която можеха да им предложат другите със своето веселие.

За нервите на Ан се оказа ново и много сериозно изпитание факта, че бе принудена да слуша непрекъснато за капитан Уентуърт, да се споменава многократно името му и все повече да се убеждава, че той сигурно е, и в крайна сметка наистина ще се окаже същият онзи капитан Уентуърт, с когото и останалите се бяха срещали един-два пъти на връщане от Клифтън — много хубав младеж, но не помнеха дали това беше преди седем или осем години. Тя разбра, че се налага да се пребори самичка с тази нова беда. Чакаха го да дойде всеки момент в техния край и на Ан й предстоеше да се научи как да остава безчувствена, когато се срещнат. Не само че щеше да дойде, и то много скоро, но и семейство Масгроув преливаха на всичко отгоре от сърдечна благодарност към него заради бедния Дик и бяха изпълнени с уважение към достойнствата на неговия характер. През шестмесечната си служба под негово командване Дик, го бе описал със силни и ласкателни думи, макар и леко уязвими от гледна точка на правописа: „…чудесен храбар момак, само дето иска да залягаме много над очилището“. Затова и нетърпението им да го видят беше съвсем естествено и много искаха да се запознаят с него веднага щом дойде.

Решиха да направят точно така и това им помогна да прекарат една спокойна и приятна вечер.

ГЛАВА 7

След няколко дни научиха за пристигането на капитан Уентуърт в Келинч и мистър Масгроув побърза да го посети. Върна се преизпълнен от ласкателни слова по негов адрес, както и с отправената към него и семейство Крофт покана да дойдат на обяд в Апъркрос преди края на другата седмица. Мистър Масгроув беше много разочарован, че не успяха да уредят тази покана за по-скорошна дата, изгаряше от нетърпение да засвидетелства своята признателност под покрива на собствения си дом и да посрещне капитана като скъп гост с най-добрите ястия и най-хубавите напитки от своите изби. Трябваше обаче да изчакат още цяла седмица дотогава. Само седмица — мислеше си Ан — и по всичко личеше, че щяха да се срещнат отново. Не след дълго й се прииска да се чувства спокойна поне още една седмица.

Много скоро капитан Уентуърт върна любезния жест на мистър Масгроув и тя за малко не попадна там по същото време. Както се разбра по-късно, тъкмо се бяха приготвили с Мери да тръгнат за Голямата къща и срещата с него би била неизбежна, когато в къщата бе донесено по-голямото момче, зле наранено след едно лошо падане. Състоянието на детето отхвърляше всякаква мисъл за гости, но дори и в огромната си тревога за него, Ан не можеше да приеме безучастно мисълта, че и този път се е отървала.

Ключицата му беше разместена отзад и даваше достатъчно основание за силната им уплаха. Целият следобед всички бяха много притеснени и Ан трябваше да върши всичко наведнъж — да изпрати за аптекаря, да открие бащата и да му съобщи за станалото, да подкрепи майката и да я предпази от истерия, да направлява прислугата, да отпрати по-малкото дете, да успокоява и да се грижи за по-голямото. По-късно си спомни, че е редно да изпрати съобщение до Голямата къща, откъдето пристигнаха по-скоро уплашени, отколкото полезни помощници.

Поуспокои се едва когато пристигна зет й — той можеше да се погрижи най-добре за жена си, а пристигането на аптекаря прие като истинска благодат. Неизвестността ги караше да мислят най-лошото. Знаеха, че детето е ранено зле, без да разбират къде точно и колко сериозно е положението, но аптекарят го прегледа и успя да намести ключицата. Въпреки че мистър Робинсън продължаваше да опипва мястото, да го потрива с мрачно изражение и да говори шепнешком на майката и на бащата, не след дълго всички повярваха, че има подобрение и дори успяха да се разотидат, а после и да изядат обяда си почти спокойно. Точно в този момент — малко преди да си тръгнат — двете по-млади лели успяха да се изтръгнат с мъка от своята покруса и да разкажат за посещението на капитан Уентуърт; дори се задържаха пет минути след майка си и баща си в усилие да изразят възхитата си от него — бил много по-красив, безкрайно по-симпатичен от всичките им познати младежи, колкото и да ги били харесвали преди. Много се радвали да чуят как баща им го кани да остане за обяд и колко им домъчняло като разбрали, че не му било възможно да приеме поканата и как после отново се зарадвали на обещанието му, след толкова настойчиви молби, да дойде на обяд на другия ден — ама това било утре, наистина утре, и дал обещанието си така приятно и мило, сякаш приемал тяхната любезност точно така, както би следвало. С две думи, значи, той бил толкова изтънчен и говорел с такова изящество, че и двете си били загубили ума по него, това поне беше сигурно! След тези думи и двете изтичаха навън, сияещи от радост и любов и преизпълнени от мисли за капитан Уентуърт много повече, отколкото за мъничкия Чарлз.

Привечер, по здрач, двете девойки дойдоха заедно с баща си да се осведомят за състоянието на племенника си и отново разказаха същата история със същите прехласвания и възторг. Дори мистър Масгроув се поуспокои за своя наследник и потвърди техните думи, както и своето високо мнение за капитана. Надявал се да няма повод за отлагане на обяда и съжаляваше, че родните от Котидж вероятно ще предпочетат да останат при момчето и няма да могат да се запознаят с капитана още на следващия ден.

— О, да оставим сина си! — възкликнаха в един глас майката и бащата, чиято тревога бе прекалено прясна и силна, за да могат изобщо да допуснат подобна мисъл в главите си. Ан се включи в

техния хор от протести, зарадвана от мисълта за повторното си избавление.

Все пак, малко по-късно, Чарлз Масгроув прояви известна отстъпчивост в това отношение — детето се оправяло учудващо бързо, а и толкова му се искало да се запознае с капитана, че може би вечерта щял да отиде при другите; щял да обядва у дома и после да се отбие само за половин час до Голямата къща. Жена му не даде и дума да се издума:

— О, Чарлз, как ще остана тука без тебе! Помисли си само — ами ако се случи нещо?

През нощта малкият спа спокойно и на другия ден се чувстваше добре. Трябваше да изчакат, за да разберат със сигурност дали не е увреден и гръбначният стълб — ала мистър Робинсън не откри нищо тревожно и като резултат Чарлз Масгроув не виждаше повече причина да остане затворен в къщи. Детето трябваше да лежи и да се забавлява с някакви тихи занимания — какво би могъл да прави един баща при това положение? Това си беше чисто женска работа и би било съвсем нелепо той да се залости у дома, като без друго от неговото присъствие нямало да има никаква полза. Баща му толкова искал да го запознае с капитан Уентуърт, че Чарлз бил длъжен да отиде, още повече, че нямало причина да не го направи. След като излезе да пострелял, той се прибра и храбро обяви на висок глас намерението си да се преоблече и да отиде на обяд в другата къща.

— Детето се поправя много бързо — каза той — затова току-що съобщих на татко, че отивам. Той смята, че това е в реда на нещата. Не се притеснявам за тебе, скъпа, тъй като и сестра ти е тука. Ти, разбира се, не би искала да оставиш момчето, но сама виждаш колко съм безполезен аз в този случай. Ако стане нещо, Ан веднага ще изпрати да ме повикат.

Женените хора обикновено усещат кога всяка съпротива е напълно безсмислена. От начина, по който говореше Чарлз, жена му разбра колко твърдо е решен да отиде и нямаше никакъв смисъл да го дразни. Затова и не каза нищо, но след като той излезе от стаята, тя се обърна към Ан:

— Ето че ни оставиха да се оправяме сами двете с горкото болно момче и да го гледаме на смени. И никой да не дойде при нас цяла вечер! Така и ще стане, знам си. Такъв ми е късметът. Мъжете все

гледат де се измъкнат, когато се случи нещо неприятно, а Чарлз не прави изключение. Колко е безчувствен! Не мога да не видя колко

безчувствен е той, като гледа да избяга от мъничък си болен син. И ми приказва колко добре било момчето! Откъде знае, колко е добре и дали само половин час след като излезе състоянието му няма внезапно да се влоши? И ето го, на — излиза си, за да се забавлява! Дава ми възможността да се притеснявам, защото съм нещастната майка. Но аз съм убедена, че съм подходяща да се грижа за момчето по-малко от всеки друг. Самият факт, че съм майка, означава, че нервите ми не бива да бъдат поставяни на изпитание. Изобщо не мога да го понеса. Видя колко близо бях вчера до истеричен припадък.

— Но това беше само защото всичко стана така внезапно и ти страшно се уплаши. Не си застрашена вече от истерия и смея да кажа, че вече няма за какво да се притесняваме. Разбрах много добре препоръките на мистър Робинсън и не се страхувам да остана сама, а и да ти призная, Мери, много добре разбирам мъжа ти. Един мъж няма какво да прави тук, това не е негова работа. Болното дете винаги остава грижа за майката, защото такава е нейната природа.

— Надявам се, че обичам своя син не по-малко от всяка друга майка, но в грижите за болен човек не съм много по-полезна от Чарлз. Никак не ме бива да се карам или да пък да дразня с нещо едно дете, когато е болно. Самата ти видя, че когато сутринта му казах да стои мирен, той за малко да се разрита от яд. Просто нямам нерви за такива неща.

— Но самата ти ще бъдеш ли спокойна, ако не стоиш през цялата вечер до момчето?

— Защо не, щом баща му може да се чувства спокоен? Джемайма е толкова внимателна и в случай на нужда веднага ще ни съобщи. Дори си мисля, че Чарлз не би сбъркал, ако беше съобщил на баща си за пристигането на всички ни. Не се притеснявам за детето повече от баща му. Вчера наистина много се уплаших, но сега нещата са доста по-различни.

— Е, ако не мислиш, че е прекалено късно за съобщение, не е зле и ти да отидеш със съпруга си. Остави ми аз да се грижа за малкия Чарлз. Пък и мистър и мисис Масгроув няма да си помислят нищо лошо, ако аз остана при него.

— Сериозно ли говориш? — извика Мери с блеснал поглед. — Боже господи, та това наистина е чудесна идея! Със сигурност няма никакво значение дали ще стоя тук или не, след от мене няма никаква полза, нали? А това много ме потиска. Ти, която не изпитваш майчински чувства, си най-подходящият човек за тази работа. Пък и можеш да накараш Чарлз да направи всичко, той винаги те слуша. Ще бъде много по-добре, отколкото ако го оставим само на Джемайма. О, разбира се, че ще отида, положително имам нужда от разходка, също както Чарлз, защото всички много държат да се запозная с капитан Уентуърт, а и ти нямаш нищо против да си стоиш сама, нали. Ама наистина, Ан, много хубаво се сети. Ще се кача да кажа на Чарлз и веднага започвам да се приготвям. Знаеш, че можеш да пратиш за нас и ние веднага ще дойдем в случай на необходимост, но не мисля, че ще има повод за тревога. Можеш да си сигурна, че в никакъв случай не бих тръгнала, ако не се чувствах съвсем спокойна за детето си.

Само след миг тя вече чукаше на вратата на будоара, където се обличаше мъжът й, и Ан чу какво си говорят още докато се качваше по стълбите. Мери започна възбудено:

— Смятах да дойда с теб, Чарлз, защото аз също като тебе няма какво да правя тука. Ако трябва да го гледам непрекъснато, не мога да го убедя да стори нещо, което самият той не иска. Ще остане Ан да го гледа, тя се наема да остане при него; пък и тя самата предложи да те придружа и това е чудеса идея, защото от вторник не съм ходила на обяд в Голямата къща.

— Много мило от нейна страна — отговори съпругът й — а и на мен ще ми е приятно да дойдеш. Но все пак изглежда малко необичайно ние да излезем, а тя да гледа болното ни дете.

Ан вече бе успяла да се качи и пое зашитата на своята кауза в собствени ръце. Беше толкова искрена и настоятелна, че не й трябваше много време да го убеди, още повече, че това чудесно ги устройваше и макар че все още настояваше привечер, когато детето ще си почива, да отиде и тя в Голямата къща, вече съвсем спокойно можеше да я остави сама на обяд. Дори й предложи да дойде привечер да я вземе но Ан си остана непреклонна. При тези обстоятелства не след дълго Ан с удоволствие видя как те потеглят с повишено настроение. Надяваше се да бъда щастливи, колкото и странно да изглеждаше на пръв поглед подобно щастие. А що се отнася до нея самата, тя изпитваше толкова

дълбоко спокойствие, каквото не помнеше да е изпитвала досега. Какво от това, че Фредерик Уентуърт беше на половин миля от нея и щеше да забавлява всички останали?

Ан би искала да разбере как гледа той на предстоящата им среща. Може би с безразличие, ако при такива обстоятелства можеше да се говори за безразличие. Вероятно все пак с безразличие или неохота. Ако бе поискал някога да я види отново, не бе нужно да чака досега, защото можеше да направи много невъзможни за нея неща, неща, които тя отдавна би направила на негово място. Той вече не зависеше от нищо и притежаваше свободата, която така им бе липсвала на времето.

Сестра й и зет й се върнаха предоволни от новия си познат, а също и от гостуването като цяло. Имало музика, песни, разговори и смях, всичко било много приятно, а капитан Уентуърт бил безкрайно обаятелен, и никак не бил плах или сдържан, сякаш се познавали отдавна; и освен това на другата сутрин щял да дойде тук, за да излязат с Чарлз да пострелят. Трябвало да дойде на закуска, но не в Котидж — макар че отначало го поканили именно тук — но после решили да се съберат в Голямата къща да не притесняват мисис Чарлз заради детето. Вече никой не помнеше как се е стигнало до това, но Чарлз трябваше да се срещне с него на закуска в дома на баща си.

Ан чудесно разбираше за какво става дума — той избягваше срещата с нея. Тя научи, че се бе поинтересувал бегло за нея като за отдавнашна позната — при това не много близка — което отново издаваше нежеланието му да се срещне с нея, което, според собственото й признание, бе не по-малко от нейното.

В Котидж ставаха и закусваха малко по-късно, отколкото в Голямата къща, а на следващата сутрин тази разлика се оказа толкова значителна, че Мери и Ан още не бяха седнали да закусват, когато Чарлз се върна да им каже, че тръгват веднага и се е върнал заради кучетата, а след него идват сестрите му и капитанът. Сестрите идвали при Мери и племенника си, а капитан Уентуърт поискал да види госпожа Чарлз за малко, ако това не представлява неудобство. Макар че Чарлз ги беше осведомил за състоянието на момчето и го бе поканил да влиза направо, капитанът не можеше да бъде спокоен без предварително да се обади, на можеше да нахълта вътре просто така.

Мери беше много поласкана от оказаното й внимание и посрещна с огромно удоволствие капитана. В същото време Ан стоеше настрани, завладяна от хиляди чувства, най-утешителните от които бяха, че скоро всичко ще свърши. И то наистина свърши. Чарлз се приготви и две минути по-късно се появиха останалите и влязоха в гостната. Погледите на Ан и капитана се срещнаха, последваха лек поклон и съответно — реверанс — после го чу да казва нещо на Мери — сигурно точно това, което трябва. Каза нещо и на госпожици Масгроув, за да потръгне разговора, и само след миг стаята вече й се виждаше пълна с хора и гласове, които след още един миг бяха изчезнали. Чарлз се показа на прозореца да съобщи, че са готови, гостът се поклони и излезе заедно с младите дами, които внезапно решиха да изпратят ловците до края на селото. Стаята остана някак празна и Ан беше оставена да закусва ако може.

— Свърши се, свърши се! — повтаряше си тя изнервена и благодарна. — Най-лошото мина!

Мери й говореше нещо, но тя не я слушаше. Беше го видяла. Бяха се срещнали. Още веднъж бяха стояли в една и съща стая.

След малко започна да разсъждава по-разумно и да се опитва да овладее чувствата си. Бяха минали осем години, почти осем, след развалянето на годежа. Колко нелепо беше да се вълнува за нещо, което бе отминало толкова отдавна и времето го бе стопило в неясни очертания! Какво ли не се случва за осем години! Какви ли не събития, промени, отчуждение, пътуване от място на място — те можеха да съдържат всичко. Колко естествена и неизбежна беше забравата! Беше минала почти една трета от живота й. Уви, колкото и да се мъчеше да разсъждава трезво, Ан трябваше да признае, че за силните чувства осем години не са нищо.

Как, как да разбере какво чувства той? Можеше ли да приеме държанието му като желание да я избягва, запита се тя и в следващия миг се намрази заради лекомислието, което й бе продиктувало този въпрос.

Скоро й бе спестено огромното напрежение по още един въпрос, който не би могла да задуши и с най-мъдрите си размисли — малко след завръщането на госпожици Масгроув и след гостуването им в Котидж, Мери безхитростно изтърси:

— Капитан Уентуърт не беше особено внимателен към тебе, Ан, макар че се държа така галантно с мене! На тръгване, Хенриета го попита какво мисли за тебе, а той й каза, че толкова си се променила, че едва успял да те познае.

Мери не успя да каже нищо свястно, с което да успокои наранените чувства на сестра си, тъй като без друго не разбираше, че думите й докосват стара рана.

„Променена така, че едва ме познал.“ Унизена и мълчалива, Ан прие казаното съвсем смирено. Несъмнено беше прав, но тя не можеше да му отвърне със същото, защото той никак не се бе променил, или поне не изглеждаше по-зле. Тя тайничко си бе признала този факт и не можеше да мисли друго, въпреки мнението на капитана за нея. Не, годините, съсипали нейната младост и красота, само бяха придали на погледа му повече блясък, откритост и мъжественост, а хубостта му никак не бе пострадала. Тя отново бе видяла същия Фредерик.

„Толкова променена, че просто не би я познал!“ Тези думи не й излизаха от ума, но въпреки това тя се зарадва, че ги е научила. Те я отрезвиха и уталожиха възбудата й, в тях имаше нещо успокоително и дори я караха да се радва.

Тези думи, или нещо подобно на тях бе казал Фредерик Уентуърт, без да подозира, че ще й бъдат предадени. Смяташе я за погрозняла и съвсем непринудено бе казал това, което мисли. Той не беше простил на Ан Елиът! Тя се бе отнесла зле с него, беше го напуснала и му бе причинила страдание, и което е още по-лошо — не бе достатъчно силна. А неговият решителен и самоуверен нрав не можеше да го понесе. Тя се бе отказала от него заради желанието си да се хареса на другите. Бе постъпила така, защото се бе поддала на доводите на нечий друг разум. Бе се показала слаба и страхлива.

Той бе влюбен в нея от цялото си сърце. Никога след това не срещна жена, която можеше да се сравни с Ан, но не бе пожелал да я види отново и сега не изпитваше към срещата с нея нищо друго, освен известно любопитство. Ан вече нямаше никаква власт над неговите чувства.

Той си бе поставил за цел да си намери подходяща съпруга. Беше богат и бе останал на сушата с намерението да отседне в собствен дом веднага, щом някоя жена го изкуши да се ожени за нея. Оглеждаше се около себе си, готов бърза да отдаде сърцето си на един ясен ум и

безпогрешен вкус. Харесваха му и двете госпожици Масгроув и някоя от тях би могла да го да го спечели; всъщност всяка приятна млада жена наоколо можеше да спечели сърцето му — всяка, с изключение на Ан Елиът. Това беше единственото тайно изключение, което имаше предвид, когато каза на сестра си в отговор на нейните предположения:

— Да, ето ме и мене най-после, София, така глупаво готов да се оженя. Може да направя предложение на всяка жена между петнайсет и трийсет години. Малко красота, няколко усмивки, добра дума за флота — и аз съм готов. Нали знаеш какво му стига на един моряк? Достатъчно е някоя жена да го предразположи към нежност?

Сестра му разбираше, че той очаква тя да се противопостави. В блестящия му и самоуверен поглед се четеше вярата, че е харесван. Но не осъзнаваше, че има предвид Ан Елиът, когато описваше жената, която би искал да срещне: „Остър ум и благ нрав“ бяха думите, с които започна и завърши своето описание.

— Такава жена търся — каза той. Не бих се задоволил с по-малко, но не търся и кой знае какво. Ако разсъждавам глупаво, значи съм истински глупак, защото съм мислил за тези неща много повече от всеки друг мъж.

ГЛАВА 8

Оттогава капитан Уентуърт и Ан Елиът непрекъснато се движеха в едно и също общество. Не след дълго бяха трябваше да обядват заедно у семейство Масгроув, тъй като Ан вече не можеше да извини отсъствието си със състоянието на своя малък племенник, а това сложи началото на още много други срещи и обеди, които последваха.

Не беше лесно да се каже с положителност дали у тях се събуждат старите чувства, но всеки от двамата неизбежно си спомняше миналото — за тях да не помнят бе просто невъзможно. И при разговор, когато ставаше дума за някое описание или незначително събитие се случваше той да спомене годината на годежа. Професията му го бе шлифовала, а и по характер си беше общителен; така още първата вечер, която прекараха заедно, в думите му непрекъснато се вмъкваха фрази от рода на „това се случи в осемстотин и шеста“, „едикое-си стана преди да замина по море, в осемстотин и шеста“ — макар че гласът му не трепваше и Ан не смяташе, че я поглежда крадешком при тези думи, тя усещаше колко е невъзможно спомените да не го връхлитат със същата сила. Тя го познаваше толкова добре. Мислите им течаха в една и съща посока, но тя далеч не смяташе, че болката от това бе еднакво силна и за двамата.

Не разговаряха насаме и не си казваха нищо, освен обичайните изрази на учтивост. Някога бяха означавали толкова много един за друг, а сега не значеха нищо! Някога огромната компания, която изпълваше сега гостната на Апъркрос, не би им попречила да разговарят непрекъснато. Ан си мислеше, че с изключение на адмирала и мисис Крофт (за други изключения не се сещаше, дори и сред женените) едва ли някога бе имало две сърца, които да са толкова открити едно за друго, с толкова сходни вкусове и чувства и хора, които да са се обичали до болка, както тях. А сега се държаха като непознати, и което беше още по-лошо — като хора, които никога няма да се опознаят. Отчуждението им щеше да продължи завинаги.

В думите му тя чуваше гласа на същия човек и откриваше същите мисли както някога. В средата, в която се движеха, не разбираха много-много от флотските работи и непрекъснато му задаваха въпроси, най-вече госпожиците Масгроув, които не можеха да откъснат поглед от него. Питаха как се живее на борда, какво е дневното разписание, с какво се хранят, кога какво трябва да правят и още хиляди подробности. Възклицаваха изумено при неговите отговори, от които научаваха колко добре и удобно може да се живее дори на кораб, подтикваха го към някоя безобидна закачка и всичко това не можеше да не върне Ан към времето, когато самата тя не знаеше нищо, а той й се присмиваше, че според нея моряците живеят на палубата и нямат какво да ядат, не разполагат с готвач, който да им сготви нещо в случай, че все пак има продукти, нито с прислужник, който да им сервира ястията, изяждани вероятни без нож и вилица.

Замислена и заслушана, тя се стресна от шепота на мисис Масгроув, която не може да се сдържи и каза, овладяна от чувства на обич и мъка:

— Ех, мис Ан, ако небето бе пожалило бедния ми син, сигурно и той щеше да стане като капитана.

Ан се опита да прикрие усмивката си и се заслуша внимателно в думите на мисис Масгроув, докато тя изливаше чувствата си с леко преиграване; в продължение на няколко минути това не и даде възможност да следи разговора на останалите.

Когато вниманието й отново се насочи към естествения обект на нейния интерес, Ан забеляза младите дами да носят „Списъка на флота“ (собствения си списък — първият, който някога бе попадал в Апъркрос); после седнаха една до друга и се вторачиха в книгата, а очите им търсеха имената на корабите под командата на капитан Уентуърт.

— Доколкото си спомням, първият ви кораб е бил „Трепетлика“, нали? Ще го потърсим.

— Няма да го откриете тук. Той беше доста стар и съсипан. Бях последният му капитан, и дори тогава не беше много годен за плаване. Наредиха да се използва още година-две, след което трябваше да замина за западните колонии.

В погледа на момичетата се четеше недоумение.

— Понякога Адмиралтейството си позволява малки шеги — продължи той — като изпраща няколкостотин души в морето с кораб, който не става за нищо. Но те имат много по-сериозни грижи, трябва да мислят за хиляди хора и едва ли е от значение загубата на няколкостотин души, нито пък това кои точно ще се окажат те.

— Олеле, олеле! — възкликна адмиралът. — Какви работи приказват тези младежи. На времето нямаше едномачтов платноход, който да се равнява на „Трепетлика“, а и за стар кораб нямаше равен на себе си! С него сте извадили такъв късмет! Уентуърт не може да не знае, че имаше най-малко двайсетина много по-достойни от него капитани, които искаха да служат на този кораб. Беше такъв късметлия да го получи и с него нямаше никакви грижи освен собствените си интереси.

— Разбрах колко съм късметлия, адмирале, можете да сте спокоен — отговори съвсем сериозно капитанът. — Бях наистина доволен от назначението си. По онова време за мен беше много важно да се включа във военните действия, защото много исках да правя нещо полезно.

— Е, положително успяхте. Какво би правил един млад офицер на сушата в продължение на половин година? Ако не е женен, съвсем скоро ще му се прииска да се върне във флота.

— Ама капитан Уентуърт — възкликна Луиза — сигурно много сте се ядосали, като сте стъпили на „Трепетлика“ и сте видели колко стар кораб са ви дали!

— Знаех какво представлява корабът още преди да го видя — каза той с усмивка. — То е като в продължение на години да сте гледали върху гърба на своя приятелка някое старо манто и накрая ви го предложат. Аз определих не по-зле от вас колко стар е корабът и докога ще издържи. И все пак за мен това си остава добрата стара „Трепетлика“. Корабът правеше всичко, което исках от него. Знаех, че може. Бях сигурен, че или и двамата с него ще отидем заедно на дъното, или той ще ме направи истински капитан. Докато служех на него, не съм имал и два дни лошо време, а и след като разбрах колко забавни могат да се окажат пиратите, успях да се прибера благополучно у дома и през следващата есен попаднах на същата френска фрегата, която търсех. Завлякох я на буксир до Плимут и там още веднъж страшно ми провървя — не бяхме стояли и шест часа в

пролива Саунд, когато ни връхлетя ураган; той продължи четири дни и нощи, а само половината от това време би било достатъчно да довърши „Трепетлика“ и близостта ни до Великата нация народ съвсем не ни помагаше. Двайсет и четири часа по-късно щях да се превърна в доблестния капитан Уентуърт и това щеше да бъде написано в едно ъгълче от вестника, пък и никой не би се сетил за мене, тъй като щяха да загубят само едно малко военно корабче.

Ан трепна и никой не забеляза това, но госпожици Масгроув бяха така непринудени, колкото и искрени във възклицанията на ужас и жал.

— И предполагам, че именно тогава — каза мисис Масгроув така тихо, сякаш мислеше на глас — сте се преместили на „Лакония“ и сте се срещнали горкото ми момче. Мили Чарлз, (тя му махна с ръка да се приближи), попитай капитана къде за първи път е видял твоя беден брат. Все го забравям.

— Спомням си, госпожо, че това беше в Гибралтар. Дик беше оставен в Гибралтар с препоръки до мен от предишния си капитан.

— О, но кажи му, Чарлз, че не бива да се притеснява от мен, когато споменава горкичкия Дик, бих се радвала, ако толкова добър негов приятел ми каже нещо за момчето.

Чарлз беше много по-предвидлив от майка си по отношение на възможните коментари и затова само кимна с глава, а после побърза да се отдалечи.

Момичетата бяха навели глави в търсене на „Лакония“ и капитан Уентуърт си позволи удоволствието да вземе в ръце скъпоценния том, за да им спести това усилие, а след като прочете на глас малката статия за името и ранга на кораба, както и за пълномощията си сам да си избира екипажа, той отбеляза, че този кораб за него е бил най-добрият приятел, който може да си пожелае човек.

— Ех, какво щастие беше да командваш „Лакония“! Колко бързо забогатях с него! Заедно с един приятел направихме чудесно пътешествие до Западните острови. Помниш ли горкия Харвил, сестро? Знаеш колко много му трябваха пари, дори повече, отколкото на мене. Той беше женен човек. Какъв прекрасен другар! Никога няма да забравя колко щастлив беше той, благодарение на жена си. Исках да го взема със себе си и следващото лято, но в Средиземно море бях сполетян от същия лош късмет като него.

— Убедена съм, сър, — обади се мисис Масгроув, — че за нас е било истинско щастие това, дето са ви назначили на „Лакония“. Никога няма да забравим какво сте направили за горкото ни момче.

Гласът й прозвуча приглушено под силата на чувствата и капитан Уентуърт не можа да чуе края; вероятно не успя и да се сети веднага за Дик, защото я погледна напрегнато, сякаш очакваше тя да продължи.

— Става дума за брат ми — прошепна му едно от момичетата. — Мама има предвид бедния Ричард.

— Горкото ми мило момче, — продължи мисис Масгроув — растеше толкова своенравен, да не повярва човек, че би могъл да напише такива чудесни писма, докато беше на вашия кораб! Ех, колко хубаво би било, ако не ви беше напускал!

При тези думи по лицето на капитана мина сянка, а проблясването в очите и лекото изкривяване на устните убедиха Ан, че той едва ли споделя тези мили чувства на мисис Масгроув по отношение на сина й и че вероятно е имал неприятности, докато се отърве от него. Тя допусна тази мисъл в главата си за миг, другите надали бяха забелязали неговата реакция. Все пак Ан го познаваше много добре. Той бързо успя да се овладее и стана съвсем сериозен, а после отиде до канапето на мисис Масгроув, седна до нея и тихо се впусна в дълъг разговор за сина й.

Беше естествен и изпълнен със съчувствие, което издаваше с какво уважение и загриженост се отнася към дълбоките и искрени чувства на една майка.

Всъщност седеше на един и същи диван с Ан, разделяше ги само мисис Масгроув, която му бе направила място да седне. Тази преграда имаше своето значение. Едрите форми на старата дама по природа бяха създадени по-скоро за радост и добро настроение, отколкото за мъка и разнеженост, и в случая свършиха добра работа, тъй като капитанът лесно бе разгадал по крехката фигура на Ан и замисленото й изражение какво точно си мисли в момента. Самата девойка не можеше да не се възхити от умението му да се владее, по начина по който той посрещаше гръмките въздишки на едрата плът до себе си — въздишки за съдбата на един син, от когото никой не се бе интересувал приживе.

Размерите на тялото и мъката на сърцето нямат нищо общо. Един едър и дебел човек има право на същата дълбока скръб като най-

изящните същества на света. Справедливо или не, но между тези две неща често биват свързвани по доста неподходящ начин, който разумът би опитал да обясни съвсем напразно, добрият вкус не може да понесе и които нерядко стават обект на подигравки.

След като адмиралът бе направил няколко освежителни обиколки на стаята със сключени отзад ръце, жена му го смъмри и той се отправи към капитан Уентуърт, където поде на глас собствените си мисли, без да се извини, че може да е прекъснал разговора им:

— Фредерик, ако миналата пролет бе отишъл седмица по-късно в Лисабон, щяха да те помолят да качиш на кораба си лейди Мери Грирсън и дъщерите й.

— Така ли? В такъв случай се радвам, че не съм се оказал там!

Тази липса на галантност засегна адмирала. Той се почувства длъжен да защити своята позиция, макар че нерядко бе изразявал несъгласието си с присъствието на дами в собствения си кораб — с изключение само на събиране за танци или пък гостуване за не повече от няколко часа.

— Но доколкото познавам самия себе си, — каза капитанът, — съвсем не го правя поради липса на кавалерско чувство. По-скоро смятам, че колкото и да се старае човек и колкото и жертви да направи, не е възможно да осигури на дамите такива удобства, каквито би трябвало да имат. Да поставиш желанията на дамите над собствените си удобства съвсем не е липса на галантност, адмирале, а аз правя точно това. Не обичам да има жени на борда или пък дори само да ги виждам там, и ако зависи от мене, на никой от моите кораби не бих приел семейство от дами.

Тези думи ядосаха сестра му.

— О, Фредерик, не мога да повярвам, че разсъждаваш това. Празни приказки за изтънченост! На кораба жените могат да се чувстват не по-зле отколкото в най-хубавата къща на Англия. Както и повечето жени, които са живели на борда, не познавам по-големи удобства от тези на един добър военен кораб. Едва ли другаде съм се чувствала по-приятно и уютно, включително и в Келинч Хол (тя отправи мил поклон към Ан), далеч по-добре, отколкото на останалите кораби — а съм живяла на пет от тях.

— Това няма нищо общо, — отговори брат й. — Ти си била там с мъжа си, и при това единствената жена на борда.

— Но самият ти доведе мисис Харвил, сестра й, братовчедка им и трите деца — от Портсмут чак до Плимут. Къде ти беше изтънченото кавалерско чувство тогава, а?

— Беше се сляло с приятелските ми чувства, София. Готов съм да помогна на всяка офицерска съпруга, защото чувствам мъжа й като брат по съдба, и бих докарал който е да е член на семейство Харвил от другия край на света, ако трябва. Но това съвсем не означава, че одобрявам присъствието на жени в кораба.

— Можеш да си сигурен, че са се чувствали много удобно.

— От това не следва, че започват да ми харесват повече. Толкова жени и деца просто нямат право да се чувстват удобно на кораба.

— Скъпи Фредерик, говориш просто безсмислици. Би ли могъл да ми обясниш тогава, ако всички мислеха като тебе, какво ще правим ние, нещастните жени на моряци, които често трябва да пътуваме от едно пристанище до друго, за да отидем при своите съпрузи?

— Моето мнение, както виждаш, не ми попречи да отведа мисис Харвил и семейството й до Плимут.

— Не ми е приятно да се преструваш на голям джентълмен, като че ли всички жени са толкова изтънчени дами, а не просто разумни същества. Никой не очаква, че през целия си живот не ще се сблъска с бури и несгоди.

— Ах, мила, — каза адмиралът, — Фредерик ще запее съвсем друга песен след като се ожени. Ако има късмета да доживее до следващата война, ще го видим какво ще прави тогава — нищо по-различно от това, което правя аз и всички останали офицери. Ще видим колко признателен ще се чувства към всеки, който е довел съпругата му.

— Няма начин да не видим.

— Това съвсем ме довърши — възкликна капитан Уентуърт. — Щом те връхлетят женени хора с неща от рода на „ще видиш, като се ожениш“, мога да кажа само едно-единствено нещо — „не, няма да се женя“, а когато започнат да повтарят „ще се ожениш, та ще се ожениш“, спорът вече няма никакъв смисъл.

Той стана и се отдалечи.

— Сигурно сте пътували много, госпожо — обърна се мисис Масгроув към жената на адмирала.

— Доста, госпожо, през всичките петнайсет години на брака си, но има жени, които са пътували повече от мене. Прекосила съм Атлантическия океан четири пъти, а веднъж пътувах до Източните колонии и обратно, но това беше само веднъж. Била съм и на много места недалече от Англия — Корк, Лисабон и Гибралтар. Никога обаче не съм минавала през Проливите и не съм пътувала до Западните колонии. Сигурно знаете, че ние не наричаме Бермуда и Бахама „западни колонии“.

Мисис Масгроув не бе в състояние да й противоречи — тя не можеше да си прости, че цял живот ги бе приемала именно като част от колониите на запад.

— И мога да ви уверя, госпожо, — продължаваше мисис Крофт — че нищо не може да се сравни с удобствата на един военен кораб — искам да кажа, ако е от най-добрите от този вид. В една фрегата ще ви е много по-тясно, разбира се, макар че всяка умна жена би се чувствала добре и там, и спокойно мога да заявя, че най-хубавите години от живота ми преминаха на борда на военен кораб. Не ни е страх от нищо, когато сме заедно. Слава тебе, Господи! Винаги съм била благословена с отлично здраве и няма климат, който да не ми понася. През първото денонощие на борда обикновено съм малко неразположена, но после не знам какво е да се разболее човек.

Единственият случай, когато умът и тялото ми страдаха и си въобразявах, че не съм добре и че съм в опасност беше през онази зима, когато трябваше да стигна сама да Дийл — адмиралът (по онова време капитан Крофт) тогава беше В Северните морета. През цялото време изпитвах ужасен страх и понеже не знаех какво ми става, все си представях, че съм болна от какво ли не; но щом съм с него, не ме боли нищо и не виждам никакви неудобства в начина си на живот.

— Ами да, сигурно е така. Така си е, мисис Крофт, и аз мисля като вас — отговори сърдечно мисис Масгроув. — Нищо не може да се сравни с раздялата, такова е и моето мнение. А аз знам какво е раздяла, защото мистър Масгроув винаги пътува за съдебните заседания в графството и аз съм страшно доволна, когато сесията свърши и той отново си е в безопасност у дома.

Вечерта завърши с танци. Както обикновено, Ан предложи услугите си да им свири веднага щом решиха да потанцуват, и макар че очите й от време на време плуваха в сълзи, докато седеше до

пианото, тя се радваше, че е заета с нещо и искаше само никой да не я гледа.

Беше весело, шумно събиране и никой не беше в толкова добро настроение като капитана. Тя усещаше, че той има всички основания да се чувства така — беше център на внимание и се ползваше с особения интерес на всички, особено на младите дами. Вече споменахме за братовчедките госпожици Хейтър, на които бе отпусната привилегията да се чувства влюбени в капитана, а Хенриета и Луиза бяха така погълнати от него, че само добрата воля и разбирателство помежду им ги спираше да не се обявят за отявлени съперници. Нима имаше нещо чудно в това, че той се чувстваше малко разглезен?

Подобни мисли занимаваха Ан, докато пръстите й се движеха механично по клавишите и в продължение на половин час тя не допусна нито една грешка, макар че не съзнаваше какво прави. Един-единствен път тя усети погледа му върху себе си — той изучаваше промененото й лице и може би се опитваше да открие по него следи от онази красота, която някога го бе омагьосала. Веднъж усети и че той говори за нея. В началото дори не разбра, разбра го едва след като чу отговора — беше питал партньорката си дали мис Елиът танцува понякога и отговорът гласеше: „Не, никога, отдавна се е отказала от танците. Предпочита да свири, пианото никога не й омръзва.“ Веднъж дори се обърна към нея. Тъкмо бе станала от пианото след приключването на танците, когато той седна до него и се опита да изсвири една простичка мелодия за госпожици Масгроув. Тя несъзнателно се върна към тази част на стаята и той побърза да стане веднага щом я видя, като каза с преднамерена учтивост:

— Извинете, госпожо, това е вашето място — и макар че тя побърза да поклати отрицателно глава и да се дръпна оттам, той не се изкуши да седне отново до клавишите.

На Ан не й бяха нужни повече такива погледи и думи. Студената учтивост и официалното му държание бяха по-лоши от всичко.

ГЛАВА 9

В Келинч Хол капитан Уентуърт бе пристигнал като в свой дом с намерението да остане толкова, колкото иска — там той се ползваше с братската обич на адмирала и сестринската любов на жена му. С пристигането си бе възнамерявал да замине скоро след това за Шропшир на гости у брат си, който живееше в онзи край, ала Апъркос имаше с какво да го привлече и той реши да отложи пътуването си. Приеха го така сърдечно и приятелски, беше обект на всеобщи ласкателства и женски чар, по-възрастните бяха толкова гостоприемни, а по-младите — толкова симпатични, че той стигна съвсем естествено до решението да остане при тях и да се порадва на съвършенствата и уюта на семейството на Едуард малко по-нататък.

Виждаше се с приятелите си от Апъркрос почти всеки ден. Семейство Масгроув го канеха не по-рядко, отколкото той можеше да приеме, особено преди обяд, когато в Келинч Хол нямаше какво се да прави. Адмиралът и жена му обикновено излизаха да огледат новата си собственост, ливадите и овцете и вървяха толкова бавно, че компанията им бе много отегчителна за човек като него, а и напоследък излизаха с новата си двуколка, в която нямаше много място.

До този момент семейство Масгроув и всичките им роднини бяха единодушни в мнението си за капитана. Навсякъде неизменно го приемаха с обожание и топлота, и отношенията им бяха станали много близки, когато в техния край се завърна Чарлз Хейтър[1]. Той бе доста разтревожен от това развитие на нещата и веднага си помисли, че капитан Уентуърт е негов съперник.

Чарлз Хейтър, най-големият от братовчедите, беше много приятен, много симпатичен момък. По всичко личеше, че между него и Хенриета са се зародили нежни чувства преди пристигането на капитана. Чарлз беше наскоро ръкоположен в свещенически сан и назначен за енорийски свещеник недалече от тях. Не се налагаше да живее в своята енория и остана в родния си дом, който бе само на две

мили от Апъркрос. Краткото отсъствие от къщи бе оставило любимата му незащитена от чара на капитана през този критичен период и след завръщането си Чарлз с болка установи огромната промяна в отношението на Хенриета и се срещна с капитан Уентуърт.

Мисис Масгроув и мисис Хейтър бяха сестри. И двете бяха получили прилична зестра, но се ожениха за много различни мъже и това породи съществени разлики и в материалното им състояние. Мистър Хейтър имаше малък имот, но той бе незначителен в сравнение с този на роднините, и докато семейството Масгроув се движеха в първия кръг на провинциалното общество, за децата на Хейтсрови той бе недостъпен, тъй като родителите им принадлежаха към по-ниска социална прослойка и живееха уединено и скромно; те не успяха да осигурят прилично образование за децата си с изключение на най-големия син и единствената им връзка с обществото бяха роднините от Апъркрос. Чарлз бе предпочел да учи и да стане джентълмен, затова и доста превъзхождаше другите от семейството си по образованост и обноски.

Двете семейства поддържаха открай време добри отношения — нямаше възгордяване от страна на едните и завист от другата страна. Само към госпожици Масгроув се отнасяха като към по-висши същества, заради което младите дами харесваха своите братовчеди. Родителите на Хенриета гледаха благосклонно на отношението което имаше Чарлз към дъщеря им. „Не че е кой знае каква партия за нея, но ако тя си го харесва…“, и по всичко личеше, че Хенриета наистина го харесваше.

Самата Хенриета също мислеше така преди да се запознае с капитан Уентуърт, но след това братовчедът Чарлз бе напълно забравен.

Доколкото можеше да разбере Ан, още не се знаеше капитанът коя от сестрите предпочита. Хенриета беше може би малко по-хубава, но пък Луиза имаше по-пламенен дух, а Ан отдавна бе разбрала, че той харесваше повече нежността, отколкото буйния характер.

Мистър и мисис Масгроув или не бяха особено наблюдателни или имаха пълно доверие в благоразумието и на двете си дъщери, затова нищо не пречеше на всички младежи от техния кръг да опитат късмета си при момичетата. Никой в Голямата къща не ги беше чувал да отправят укор към девойките или пък да се тревожат за тях в

известни отношения; в Котидж обаче положението беше по-друго — младите господари бяха много по-склонни към наблюдателност и умуване, затова след четири-пет срещи на капитана с госпожиците и пристигането на Чарлз Хейгър, Ан вече трябваше да изслушва зет си и сестра си и по тези въпроси и да реши коя от двете предпочита капитанът. Чарлз залагаше на Луиза, Мери — на Хенриета, но и двамата бяха съгласни, че ще бъде наистина чудесно, ако едната от тях се омъжи за него.

Чарлз никога не бил виждал по-приятен човек от капитана, а от думите му бе останал с убеждение, че Уентуърт е спечелил от войната не по-малко от двайсет хиляди лири. Това бе бързо спечелено богатство, а освен него се очертаваха още доходи от някоя бъдеща война, а Чарлз бил сигурен, че няма начин капитанът да не се отличи и в нея. О, той би бил чудесна партия за някоя от сестрите му — няма значение за коя!

— Честен кръст, така е — отговори Мери. — Божичко, ами ако стигне до най-високия чин в службата! Може и да го направят баронет! „Лейди Уентуърт“ звучи прекрасно. Това ще бъде наистина достойно за Хенриета. Тогава тя ще заеме моето място и това много ще й хареса. Сър Фредерик и лейди Уентуърт! Това обаче ще бъде едно ново благородническо семейство, а аз никога не съм имала високо мнение за новата аристокрация.

На Мери й допадаше повече Хенриета като любимка на капитана, защото това щеше да сложи край на претенциите от страна на Чарлз Хейтър. Дъщерята на баронета определено гледаше отвисоко на Хейтърови и смяташе едно ново сродяване между двете семейства за истинско нещастие — много печално обстоятелство за нея и децата й.

— Виж какво — казваше тя — въобще не го виждам като подходяща партия за Хенриета и ще бъде жалко да се погуби с него като се имат предвид връзките, които са си създали семейство Масгроув. Според мен никоя девойка няма право на избор, който би бил неудобен и неприятен за повечето членове на собственото й семейство, защото така ще ги свърже с неподходящи роднини, към което близките й изобщо не са свикнали; пък и кой, е Чарлз Хейтър, моля ви се? Никой! Нищо освен един селски свещеник. Много неподходяща партия за една госпожица Масгроув от Апъркрос.

Съпругът й не беше съгласен с нея — освен че уважаваше много братовчед си, Чарлз Хейтър беше и първороден син, а самият Чарлз също беше такъв и бе склонен да приема нещата от тази гледна точка.

— Глупости приказваш, Мери, — каза й той в отговор. — Вярно, че за Хенриета това не е кой знае каква партия, но благодарение на семейство Спайсър Чарлз все пак има известни шансове след година-две да получи от епископа нещо по-добро, а и не бива да забравяш, че той е първородният син и след смъртта на чичо ще получи не лош имот. Земята в Уинтроп е не по-малко от двеста и петдесет акра, а освен това имат и онова стопанство в Тонтън, където са разположени най-хубавите земи в целия край. Направо мога да заявя, че много бих се учудил, ако Хенриета предпочете някой друг и приемам това за съвсем естествено. Той е единственият достоен кандидат, а освен това е свястно момче с добър характер. Ако успее да вземе и Уинтроп, ще го промени изцяло и ще водят доста по-различен живот. С такова имущество едва ли ще продължат да гледат на него с пренебрежение. Хубав имот, освободен от всякакви задължения. Не, не, Хенриета не бива да се омъжва за никой друг освен за Чарлз Хейтър. Ще бъде най-добре за всички ни, ако тя постъпи точно така, а Луиза се омъжи за капитана.

— Чарлз може да си приказва каквото си ще — извика Мери към сестра си веднага щом мъжът й излезе от стаята, — но ще бъде направо ужасно, ако Хенриета се омъжи за Хейтър — ще бъде зле и за нея, а още по-лошо — за мен, затова се надявам капитан Уентуърт по-скоро да измести Хейтър от главата й и дори си мисля, че вече е успял да го направи. Вчера тя не обърна на Хейтър почти никакво внимание. Да беше видяла само как се държа с него! А това, че капитанът харесвал повече Луиза, е истинска глупост, защото той действително много повече предпочита Хенриета. Чарлз винаги е толкова сигурен в собственото си твърдение! Ако беше дошла вчера с нас, сама щеше да разрешиш този спор и то положително в моя полза — освен ако не си решила да бъдеш против мен.

Мери говореше за обяда у Масгроув предния ден, където Ан би трябвало да види нещата, за които ставаше дума, но тя бе предпочела да остане вкъщи под предлог, че има главоболие, а малкият Чарлз е леко неразположен. В действителност й се искаше да избегне срещата с капитана. Оказа се, че спокойно прекараната вечер в къщи има и

други предимства — ако беше отишла, сега трябваше да бъде арбитър между Мери и мъжа й.

Ан познаваше достатъчно добре капитана и смяташе, че намеренията му не заплашват щастието на нито една от сестрите — той не би опетнил честта си, като предпочете едната и огорчи другата. По всяка вероятност и от двете биха станали чудесни любещи съпруги. Към Чарлз Хейтър се отнасяше особено деликатно, тъй като му съчувстваше и доброто й сърце усещаше колко болезнено приема той лековатото поведение на своята любима. Ан знаеше, че едва ли скоро ще се разбере дали Хенриета не е сбъркала, като е сменила обекта на своите чувства.

В поведението на братовчедката си Чарлз Хейтър бе открил достатъчно основания за тревога и унижение. Някога бе твърде привързана към него и затова при двете си срещи с нея сега той не можеше да разбере защо е толкова отчуждена и успя да погуби всичките му надежди от миналото — единственото, което можеше да направи той, бе да стои настрана от Апъркрос; промяната в нея му се видя особено тревожна обаче, когато Чарлз прие като възможна причина присъствието на капитан Уентуърт. Не беше си идвал само две седмици и преди да се разделят, Хенриета проявяваше жив интерес — дори повече, отколкото би могъл да си пожелае — към шансовете да напусне сегашната си енория и да поеме поста в Апъркрос. Мислите й тогава се въртяха изключително около това дали пасторът доктор Шърли (който бе изпълнявал ревностно задълженията си повече от четиридесет години) не е вече твърде стар и немощен и няма да си потърси помощник, дали ще ремонтира колкото се може по-хубаво къщата на помощника и ще обещае това място на Чарлз. Ако това станеше, Чарлз нямаше да пътува вече на шест мили от Апъркрос, едва да получи по-добра във всяко отношение енория и да бъде подчинен на милия доктор Шърли, а и самият старец би се освободил от много свои задължения, които почваха много да му тежат и да го уморяват — всичко това интересуваше живо дори Луиза, а за Хенриета бе станало особено важно. Но уви! — след завръщането си Чарлз разбра, че се е стопил целият им интерес към тези въпроси. Луиза дори не можа да изслуша какво й каза той за разговора си с доктора — тя стоеше до прозореца и чакаше да дойде капитан Уентуърт, а Хенриета го слушаше с половин ухо и раздвоено внимание, забравила за всичките

си предишни тревоги и съмнения в успеха на този толкова важен за него разговор.

— Е, наистина много се радвам за теб, но аз си знаех, че ще успееш, винаги съм смятала, че мястото ти е осигурено. Не мислех, че… С една дума, нали знаеш, че доктор Шърли трябва да си назначи помощник и ти е обещал мястото. Идва ли капитанът, Луиза?

Една сутрин скоро след обяда у Масгроув, на който Ан не отиде, в гостната на Котидж влезе капитан Уентуърт и намери там само нея и малкия Чарлз, лежащ болен на кушетката.

От изненада, че се е озовал почти насаме с Ан Елиът, той загуби обичайната самоувереност в държанието и едва успя да промълви:

— Очаквах да намеря госпожици Масгроув, мисис Масгроув ми каза, че са тук — след което отиде до прозореца, за да се посъвземе и да определи как да се държи.

— Те са горе при сестра ми, сигурно след малко ще слязат — отговори Ан и смущението й беше съвсем естествено. Би излязла от стаята веднага и би освободила капитана от присъствието си, ако детето не я бе повикало.

Той продължи да стои до прозореца. Само веднъж се обърна и попита учтиво:

— Надявам се, че момчето вече е по-добре — след което не пророни нито дума.

Ан трябваше да коленичи до кушетката и да остане там, за да помогне на малкия болен. Стояха така в продължение на няколко минути, когато с огромно облекчение чу някой да прекосява вестибюла. Ан обърна глава с надеждата да види стопанина на къщата, но се оказа най-неподходящият човек за разведряване на обстановката — Чарлз Хейтър, който се зарадва да види капитан Уентуърт точно толкова, колкото се бе зарадвал и капитанът при вида на Ан.

Тя се опита да каже:

— Здравейте, няма ли да седнете? Другите ще слязат след малко.

Капитан Уентуърт се отдръпна от прозореца с очевидното намерение да започне разговор, но Чарлз Хейтър осуети опитите му, като седна до масата и взе един вестник. Капитанът се върна на мястото си до прозореца.

След малко броят на присъстващите се увеличи — някой отвори вратата и при тях със замах влетя по-малкото момче, доста дебеличко и

здраво дете на две години. То отиде при кушетката да провери какво става и си поиска от сладкишите, които по всяка вероятност даваха на брат му.

Сладкиши нямаше и малкият поиска да си играе, но леля му не му разреши да дразни болното си братче. Тогава малкият юнак започна да се закача с нея и както беше коленичила и улисана в грижи около другото дете, малчуганът се хвърли на гърба и тя не можа да го откъсне от себе си. Започна да го увещава, заповяда му да се махне, молеше и настояваше, но не постигна никакъв успех. В един миг малкият се подхлъзна, но с огромно удоволствие побърза отново да се покатери на гърба й.

— Уолтър — помоли тя — слизай веднага оттам. Много си непослушен и аз съм страшно сърдита.

— Уолтър — извика и Чарлз Хейтър — защо не слушаш? Не чуваш ли какво казва леля ти? Ела тук, Уолтър, ела при братовчед си Чарлз.

Уолтър дори не помръдна.

Само след миг обаче Ан усети да я освобождават от тежестта на гърба — някой повдигна детето и малките му здрави ръчички, които я стискаха през шията и бяха привели главата й много надолу, най-после разхлабиха обръча си. Детето се откъснато рязко от нея. В първия момент Ан не разбра, че този някой беше капитан Уентуърт.

Това откритие така я развълнува, че в първия момент дори не можа да проговори, не успя и да му благодари. Само се наведе над малкия Чарлз, за да прикрие колко е смутена. Беше толкова мило от негова страна да пристъпи към нея и да я освободи от тежестта, начинът, по който го бе направил без да продума, всички дребни подробности около тази незначителна случка и врявата от играта, която беше започнал с детето, я убедиха по-силно от всичко, че той се стремеше да избегне нейната благодарност и че последното, което би искал в момента, е един разговор с нея. Това породи в душата й толкова объркани и противоречиви чувства, че Ан усети силна и болезнена възбуда, която не успя да овладее, докато най-после, след влизането на Мери и младите дами, остави болния на тях и излезе от стаята. Не можеше да стои повече, макар че това би й дало възможност да наблюдава проявите на любов и ревност между четиримата в стаята. Бяха се събрали всички на едно място, но тя не би могла да понесе

гледката. По всичко личеше, че Чарлз Хейтър не беше особено добре разположен към капитана. Мислите й непрекъснато се връщаха към гневния тон, с който се бе обърнал към детето след намесата на Уентуърт: „Трябваше да ме послушаш, Уолтър, казах ти да не ядосваш леля си“, и Ан разбираше колко неприятно му бе станало, че именно капитанът бе направил това, което трябваше да стори Чарлз. Сега обаче никак не я интересуваха чувствата на Чарлз Хейтър, нито пък чувствата на когото и да било, защото самата тя не бе наясно със собствените си чувства. Още изпитваше срам от себе си, че продължава да е толкова нервна заради такава дребна проява на учтивост, но нищо не можеше да промени и за да възстанови спокойствието си, Ан се нуждаеше от продължително усамотение и време за размисъл.

---

[1] Според традицията по времето на Джейн Остин наследявал старшият син. По-младите синове трябвало да се насочат към армията, правото или църквата. За закупуване на офицерски патент, църковен сан или юридическо образование се отделяла определена сума. Понякога старшият син изплащал на младшите пожизнена годишна издръжка — Б.пр. ↑

ГЛАВА 10

Последваха още безброй възможности за наблюдение. Много скоро й се наложи да остава в компанията и на четиримата едновременно, затова никак не бе трудно да си изгради мнение за отношенията между тях, макар че мъдро се въздържаше да го сподели с някого вкъщи — то не би зарадвало нито мъжа, нито жената. Ан смяташе, че Уентуърт определено предпочита Луиза, но доколкото можеше да направи някакъв извод от спомените си, капитанът изобщо не беше влюбен нито в едната, нито в другата. Момичетата изглеждаха много по-влюбени в него, но въпреки всичко техните чувства едва ли можеше да се приемат за истинска любов. По-скоро бе някаква форма на обожание, която вероятно би могла да се превърне в любов при някоя от тях. Чарлз Хейтър съзнаваше, че е пренебрегнат, но в отделни моменти Хенриета като че ли се колебаеше между него и капитана. На Ан много й се искаше да им посочи накъде са тръгнали и да ги предупреди за неприятностите, които ги очакват. Тя не смяташе, че някой от тях мами другите и с облекчение разбра, че капитан Уентуърт ни най-малко не съзнава болката, която причинява. В държанието му не откриваше никакъв триумф заради постигната по — беда или пък съжаление към победения. По всяка вероятност капитанът не бе чувал за претенциите на Чарлз Хейтър и не подозираше за тях. Единственото, в което можеше да бъде упрекнат бе, че приемаше („приемаше“ е най-точната дума в случая) ухажването на две жени едновременно.

След кратка съпротива, Чарлз Хейтър заприлича на човек, който е напуснал бойното поле. Вече трети ден не бе идвал в Апъркрос и това бе знак за решителна промяна. Отказа да дойде дори на един от обичайните обеди, и тъй като по същото време чичо му случайно го бе заварил над дебелите книги, мистър и мисис Масгроув започнаха да подозират, че нещо не е наред и с мрачно изражение на лицата занареждаха, че момчето ще се съсипе от учене. На Мери много й се искаше да се надява и да вярва, че Хенриета окончателно го е

отритнала, а Чарлз все чакаше братовчед му да се появи още на следващия ден. Според Ан, Чарлз Хейтър просто проявяваше мъдрост.

Горе-долу по това време Чарлз Масгроув и капитан Уентуърт излязоха една сутрин на лов, а двете сестри останаха в Котидж, кротко сведени над своите занимания, когато на прозореца се показаха другите две сестри от Голямата къща.

Беше чудесен ден през ноември и госпожици Масгроув бяха дошли през нивите да им се обадят и да им кажат, че възнамеряват да предприемат една наистина дълга разходка, та затова сигурно Мери няма да иска да излезе с тях. Мери веднага се засегна, че не я смятат за способна на продължително ходене и побърза да каже:

— О, да! С удоволствие ще дойда, толкова обичам дългите разходки!

В този миг Ан забеляза как младите дами си разменят погледи, от които си личи колко не им се иска да се разхождат с Мери. Ан не можеше да не се учуди на някои традиции, породени от навиците в семейството — а именно, всичко да се споделя с другите и всичко да се върши заедно, въпреки неудобствата и колкото и понякога да не им харесва. Тя се опита да разубеди Мери, но не успя и при това положение реши да приеме отправената към самата нея много по-сърдечна покана, тъй като всеки момент можеше да се върне заедно със сестра си и да не пречат на плановете на момичетата.

— Не мога да разбера защо мислят, че не обичам дългите разходки — каза Мери, докато се качваше към стаята си. — Всички смятат, че не мога дълго да вървя пеша, а в същото време не би им станало много приятно, ако бяхме отказали да тръгнем с тях. Как би могъл да откажеш на някой, който специално е дошъл да те покани?

Господата се върнаха в момента, когато дамите тръгваха. Оказа се, че ловът се провалил заради някакво младо куче и затова се връщат по-рано. Свободното време, енергията и настроението им се бяха

предназначени сякаш специално за тази разходка и те с удоволствие поеха заедно с дамите. Ан със сигурност би си останала вкъщи, ако можеше да предвиди подобен обрат, но подтиквана от любопитство и известна доза интерес, тя реши, че е късно да се отказва. И шестимата се отправиха в избраната от госпожици Масгроув посока, които очевидно се смятаха за водачки.

Ан внимаваше да не пречи и затова по тесните пътечки през нивите, където трябваше да се разделят на групички, все гледаше да е със зет си или сестра си. За нея удоволствието от подобна разходка се състоеше във физическата умора и радостта от хубавия ден, в последните усмивки на годината, отправени към жълтокафявите листа и посърналия жив плет, в това, че можеше да повтаря някои от хилядите поетични описания на есента — сезонът, оказващ някакво странно, неуловимо въздействие върху чувствителните и възвишени хора, сезонът, който бе изтръгнал от всеки добър поет поне едно описание или няколко прочувствени реда. Ан се стараеше умът й да е колкото се може по-зает с подобни цитати и размисли, но това се оказа невъзможно, защото неволно даваше ухо на разговора между капитана и двете сестри, когато се случеше близо до тях — не че успя да долови нещо кой знае какво. Те просто си бъбреха жизнерадостно като млади хора, които се чувстват много близки. Той разговаряше с Луиза повече, отколкото с Хенриета, а и самата Луиза като че ли гледаше да засенчи сестра си. Тази разлика се очертаваше все по-ясно и тогава Ан дочу нещо, което Луиза каза и което й направи силно впечатление. След поредния израз на възхита от хубавото време — каквито се редяха непрекъснато — капитан Уентуърт сподели:

— Великолепно време за адмирала и сестра ми! Тази сутрин възнамеряват да се отдалечат доста и може да ги зърнем от някой хълм. Смятаха да идват някъде насам. Чудя се къде ли ще се развали двуколката им този път. О, мога да ви уверя, че често им се случва, но сестра ми не прави въпрос от подобни неща — все едно й е дали ще падне или не.

— Затова пък вие правите въпрос от падането — извика Луиза, — а ако наистина им се случи нещо подобно, на нейно място и аз бих се държала по този начин. Ако обичах някого така, както тя обича адмирала, щях винаги да бъда до него, нищо не би ни разделило и по-скоро бих предпочела той да обърне кабриолета, отколкото да се возя в двуколка, карана от някой друг — каза тя, а в гласа й прозвуча нотка на възторг.

— Така ли? — възкликна той в нейния тон. — Това наистина ви прави чест!

Известно време вървяха в мълчание.

Ан не успя да се залови веднага с цитатите. Остави за малко и прелестния есенен пейзаж, докато паметта й не й нашепне някой изящен сонет за отминало щастие в унисон с отиващата си година и въображението й не бъде завладяно от картини на безвъзвратно изчезналата младост, надежда и пролет. Внезапно установи, че са тръгнали в друга посока и попита сепнато:

— По тази пътека не се ли отива до Уинтроп? — но никой не я чу или поне не й отговориха.

Наистина се бяха запътили към Уинтроп и неговата околност — младите често обичат да се разхождат близо до дома, и след около половин миля изкачване през обширни нивя с пръснати тук-там плугове стигнаха прясно отъпкана пътека — доказателство за противодействието, което земеделецът упражняваше върху красотата на поетично униние със самото си очакване на пролетта; изкачиха и най-стръмното възвишение между Апъркрос и Уинтроп и пред очите им се разкри цялото село, сгушено в подножието от другата страна на хълма.

Пред тях се простираше имотът на роднините им, лишен от всякаква красота и величие — безлична ниска къща сред хамбари и стопански постройки.

Мери възкликна:

— Боже, та това е Уинтроп! И през ум не ми е минало, че ще се окажем тук! Е, при това положение смятам, че ще е най-добре да се връщаме, страшно съм уморена.

Гузна и засрамена, а и след като братовчедът Чарлз не се виждаше да крачи из полето или облегнат на някоя порта, Хенриета бе готова да подкрепи предложението на Мери, когато Чарлз Масгроув я прекъсна с едно „Не!“, последвано от още по-нетърпеливото „не“ на Луиза. Той подкрепи сестра си с вид на човек, който е готов да спори ожесточено.

Чарлз решително обяви твърдото си намерение да се отбие у леля се — така или иначе бяха дошли дотук, — и съвсем очевидно, макар и по-плахо, се опитваше да убеди Мери да го придружи. Това обаче бе едно от нещата, в които се проявяваше силата на жена му — той изтъкна предимството, че щом е толкова уморена, би могла да си почине половин час в Уинтроп, но тя отговори категорично, „не, още едно изкачване на хълма ще ми се отразило много по-добре от някакво

си седене“ — с други думи, по вида и държанието й личеше, че няма да отиде с него.

След още някой и друг спор и умуване от подобен характер между брата и сестрите се разбра, че той и Хенриета ще изтичат до долу и ще се отбият в къщата за няколко минути, а другите ще ги изчакат на хълма. Луиза беше тази, която реши въпроса окончателно; тя ги поизпрати малко надолу, за да каже още нещо на сестра си, а в това време Мери се възползва от възможността да огледа с пренебрежение всичко наоколо и да каже на капитан Уентуърт:

— Много е неприятно да имаш такива роднини! Но мога да ви уверя, че през целия си живот не съм стъпвала тук повече от един-два пъти.

В отговор той само се усмихна престорено в знак на съгласие и извърна глава, а в погледа му се четеше презрение — Ан много добре разбираше действията му.

Мястото, където бяха спрели да изчакат, се оказа много приятно. Луиза се върна, а Мери се намести удобно върху стъпалото на една стълба през оградата, предоволна поне докато останалите се навъртаха около нея. Пъргавата Луиза зърна проблясването на лешници в един клонак недалече и отвлече капитана нататък, докато най-после малко по малко двамата се отдалечиха и двете сестри не можаха нито да ги виждат, нито да ги чуват. Мери веднага посърна, мястото й стана неудобно, беше сигурна, че Луиза се забавлява много повече там, където е в момента и нищо не можа да я спре в решението й да отиде и да ги потърси. Бързо мина през същата портичка в плета, но не успя да ги открие. Ан й намери по-удобно място за сядане върху огрян от слънцето куп сухо сено близо до същия плет, някъде зад който бяха изчезнали Луиза и капитанът. Мери поседна, но не я свърташе на едно място — беше сигурна, че Луиза е седнала някъде на още по-хубаво място и тръгна да я търси с намерението да й го отнеме.

Ан наистина се почувства уморена и с удоволствие седна върху сеното; след малко чу гласовете на Луиза и капитана някъде зад себе си отвъд плета, като че ли се опитваха да се върнат през стръмния брод по средата на една изровена вада. Те разговаряха и с приближаването им, Ан можа да долови малко от онова, което си приказваха. Най-напред чу гласът на Луиза, тя като че ли се бе разгорещила в речта си. Ан чу следното:

— Затова я накарах да отиде. Не мога да разбера защо трябва да се притеснява от такива глупости и да не прави посещения там. Как може нещо да ми пречи да не направя онова, което искам, и то заради фасоните и намесата на такъв човек? Особено като знам, че съм права! Не, не смятам, че толкова лесно ще се оставя да ми въздействат. Когато съм реша нещо, решила съм го и толкова. Хенриета също беше решила да се отбие в Уинтроп днес, но въпреки това за малко да се откаже заради глупавото желание да угоди на някого!

— Ако не бяхте вие, тя щеше да се върне, нали?

— Ами да! Почти ме е срам да го кажа.

— За Хенриета е истинско щастие да има до себе си човек с такова мислене като вас! След като ми поразказахте някои неща — които впрочем отговарят напълно и на моите наблюдения — вече не е необходимо да се преструвам, че не знам какво става, още повече след последната ми среща с него. Разбирам, че в случая става дума за нещо повече от внезапно сутрешно посещение на учтивост при леля ви, и горко на него, както и на нея, ако при неща от толкова сериозен характер, изискващи сила и крепкост на ума, тя не е достатъчно твърда да устои на нечие глупаво влияние дори в най-незначителните дреболии. Сестра ви има толкова нежно сърце, но както виждам, вие сте тази, която има решителен и твърд характер. Ако сте взели присърце нейното щастие, трябва да й вдъхнете колкото може повече от вашия дух. Несъмнено, винаги сте се опитвали да го сторите. При един мек и нерешителен характер най-лошото е, че не можеш да си сигурен в собственото си влияние върху него. Никога не можеш да се осланяш на дълготрайното въздействие на едно положително влияние, защото всеки би могъл да разколебае такава личност. Човек трябва да отстоява своето щастие. А, ето един лешник — каза той и пресегна към един клон — който можем да вземем за пример — красив и блестящ, благословен от природата със сила и издръжливост, оцелял след всичките бури на есента. По него няма нито петънце, няма дори драскотина. В сравнение със своите побратими, които отдавна са опадали и са били стъпкани под краката ни, този плод — продължил той с престорена сериозност — има всички основания да се чувства толкова щастлив, колкото би могло да се очаква от един лешник. — Той се върна към предишния си сериозен тон: — Най-важното, което искам от човека, на когото държа, е да бъде твърд. Луиза Масгроув

трябва да държи твърдо на сегашните си способности и сила на ума, ако иска през есента на своя живот да е все така красива и преливаща от радост.

Той млъкна и момичето не му отговори. Ан би се изненадала, ако Луиза можеше да отговори веднага на подобна реч — думите му бяха изпълнени с толкова страст, че не можеше да не усети колко силно го вълнува този въпрос. Ан беше в състояние да разбере чувствата на Луиза. Тя не смееше да помръдне, за да не я забележат. Един клон от пълзящ чимшир я закриваше от погледите им и те продължиха да разговарят необезпокоявани. Преди да се отдалечат, Ан долови думите на Луиза:

— Мери е добра по характер и това се проявява в много отношения — каза тя, — но понякога ме дразни със своята глупост и горделивост. Елиът са доста горделиви и тя е като тях. Така ни се щеше Чарлз да се ожени за Ан вместо за нея! Сигурно знаете, че той поиска ръката на

Ан.

След кратко мълчание се обади и капитан Уентуърт:

— Искате да кажете, че тя е отхвърлила предложението му?

— О, да, така беше.

— И преди колко време беше това?

— Не помня точно, защото тогава двете с Хенриета бяхме още в училище, но май беше година преди да се ожени за Мери. Много ми се иска Ан да не му беше отказвала. Всички я харесваме много повече, а мама и татко смятат, че най-близката й приятелка, лейди Ръсел, я е разубедила. Мислят, че според лейди Ръсел Чарлз не е достатъчно образован и изискан и затова е посъветвала Ан да не се омъжва за него.

Шумът от гласовете им се отдалечаваше и Ан не успя да долови нищо повече. Собствените й чувства я бяха заковали на място и трябваше да извика на помощ цялото си самообладание, преди да е в състояние да помръдне. В случая дори не ставаше дума за пословичната съдба на онези, които подслушват чужди разговори — не беше чула нищо лошо за себе си, но чутото имаше за нея огромно значение и й причиняваше болка. Тя разбра какво мисли капитан Уентуърт за нейния характер, а в думите, с които бе изразил чувствата и интереса си към нея, имаше повече от достатъчно, за да хвърли душата й в смут.

Насили се да стане и да потърси Мери и след като я откри, двете тръгнаха към старото място до стъпалата през оградата. Ан почувства облекчение, когато всички се събраха и тръгнаха отново заедно. Душата й се нуждаеше от онова усамотение и тишина, които могат да се постигнат само в присъствието на други хора.

Чарлз и Хенриета също се върнаха и както можеше да се очаква, с тях дойде и Чарлз Хейтър. Ан не се опита да вникне в подробностите, а като че ли и капитан Уентуърт не разбираше точно какво е станало, но по всичко личеше, че от страна на Чарлз се забелязва определено отдръпване, а от страна на Хенриета — известно омекване. Все пак и двамата видимо се радваха, че отново са заедно. Хенриета изглеждаше малко засрамена, но наред с това и удовлетворена, а Чарлз грееше от щастие. И двамата бяха погълнати изцяло един от друг още от мига, в който всички се отправиха за Апъркрос.

Вече бяха налице всички предпоставки, способни да насочи предпочитанията на капитана към Луиза. Отношенията бяха определени съвсем ясно и там, където пътят налагаше да се разделят по един или двама, а и без да се налага, те вървяха един до друг като другата двойка. Дълго време крачиха по една ливада, където имаше предостатъчно място за всички да се движат вкупом, но групата си остана разделена на три, и разбира се, Ан беше от онази нейна част, която не можеше да се похвали нито с оживеност, нито с приятна компания. Тя се движеше с Мери и Чарлз и се чувстваше толкова уморена, че се задоволи само да се подпре на ръката на зет си. Самият Чарлз, макар и да се държеше чудесно с Ан, беше страшно сърдит на жена си. Мери не бе изпълнила желанието му и сега трябваше да пожъне плодовете на своето неподчинение — въпросната жътва се изразяваше най-вече в това, че мъжът й гледаше да изтърве ръката й всеки път, когато минаваха покрай някоя коприва. Когато Мери реши да се оплаче и да обяви, че с нея се отнасят много зле, тъкмо пресичаха един бодлив плет. Точно тогава Чарлз се престори, че е мярнал невестулка в храстите и хукна подире й, като пусна ръцете и на двете сестри, и така се отдалечи от тях, че едва успяха да го стигнат.

В края на тази дълга ливада имаше път, който трябваше да пресекат, и когато вече излизаха на него, видяха една карета да се приближава към тях в посоката, в която вървяха. Бяха чули шума от

колелата й още преди време и сега се оказа, че това е кабриолетът на адмирал Крофт. Двамата с жена му бяха предприели обичайната си обиколка и се връщаха вкъщи. След като разбраха колко дълго са вървели младите, те любезно предложиха на най-уморената от дамите да я закарат — това би й спестило половин миля, а те без друго минавали през Апъркрос. Поканата бе отправена към всички и всички побързаха да я отклонят. Госпожици Масгроув изобщо не чувствали умора, а Мери се обиди, че не са поканили първо нея. В този случай Луиза сигурно би обяснила отказа й с нежеланието на една Елиът да бъде трета в двуколка за двама.

Бяха пресекли пътя и се качваха по стъпалата през оградата остреща; адмиралът тъкмо се канеше да подкара отново кабриолета, когато капитан Уентуърт разтвори храстите на живия плет и каза нещо на сестра си. Какво бе то, можеше да се съди по резултата от думите му.

— Мис Елиът, — извика мисис Крофт — вие сигурно сте уморена. — Направете ни удоволствието да ви закараме вкъщи. Мога да ви уверя, че спокойно ще се поберем и тримата, а ако всички бяхме тънички като вас, колата би събрала и четирима. Елате, моля ви, елате.

Ан все още беше на пътя и инстинктивно понечи да откаже, но не й позволиха. Адмиралът подкрепи настойчиво милата покана на жена си. И двамата не искаха да чуят за отказ — притиснаха се един до друг в ъгъла, за да й направят място, а без да каже дума, капитан Уентуърт се обърна към нея и й помогна да се качи в кабриолета.

Да, той бе направил това. Ан беше в колата и той я бе настанил там със силата на своята воля и ръка. Бе усетил колко е уморена и бе разбрал, че има нужда да си отдъхне. Всичко това бе проява на за добри чувства към нея и Ан не можеше да не остане силно впечатлена. Тази незначителна случка като че ли довършваше нещо, започнало преди много години. Тя разбра. Уентуърт не можеше да й прости, но не можеше да остане и безчувствен. Той я осъждаше за миналото, беше несправедлив в своя упрек и макар да бе напълно безразличен към нея, макар да бе още в началото на зараждащите се към друга чувства, той не можеше да гледа как Ан страда без да й предложи помощта си. Това бе отглас от отдавна преминало чувство, беше пристъп на чисто, макар и неизказано на глас приятелство, продиктуван от неговото добро и обичливо сърце. Ан не можеше да разбере всичко това, без да изпита

удоволствие и болка от него, като не знаеше кое бе по-силно — удоволствието или болката.

Отначало дори не съзнаваше какво казва в отговор на любезните думи от страна на своите спътници. Бяха изминали половината разстояние по неравния път, когато най-после успя да се съвземе и да разбира какво й говорят. Едва тогава схвана, че приказват за „Фредерик“.

— Той сигурно ще се ожени за някое от тези момичета, Софи, — каза адмиралът — но още не може да се разбере за кое. Като го гледа човек, не може да не си даде сметка от колко време тича подире им и вече трябва да е решил. Всичко е заради мира, да знаеш. Отдавна да е решил този въпрос, ако бяхме в положение на война. Моряците, мис Елиът, не могат да си позволят дълго да ухажват някое момиче по време на война. Кажи, мила, колко време мина между първата ни среща и мига, в който си седяхме заедно у дома в северен Ярмут?

— По-добре да не отваряме дума за това, скъпи, — отговори разнежено мисис Крофт — защото ако мис Елиът узнае колко бързо се разбрахме, никога не би повярвала и че сме толкова щастливи заедно. Все пак дълго познавах характера ти дълго преди това.

— Е, и на мен ми бяха разправяли какво хубаво момиче си, и при това положение защо трябваше да чакаме? Не обичам да се мотая дълго с решаването на сериозни въпроси. Ще ми си Фредерик да поопъне още няколко платна и да ни доведе някоя от тези млади дами в Келинч. Там тя винаги ще си има компания. А и двете са толкова хубавички, че дори не винаги ги различавам една от друга.

— И двете имат добър характер, а и съвсем на се префърцунени — каза мисис Крофт ласкаво, но не така въодушевено и Ан остана с впечатление, че с характерната си прозорливост тя едва ли ги смята за чак толкова достойни за брат си. — А и семейството им е много почтено. Човек не може да си пожелае по-добри роднини. Внимавай с онзи стълб, скъпи ми адмирале, ще се блъснем в него.

Те избягнаха опасността, защото тя спокойно дръпна юздите в нужната посока и ги поемаше всеки път, когато пред колата имаше дупка или купчина тор, паднала от някоя каруца. Така Ан бе върната без всякакъв риск вкъщи, развеселена от малко необичайния им начин да карат двуколката и от мисълта, че този начин на каране всъщност

представлява едно олицетворение и на начина, по който се справят със семейните си работи.

ГЛАВА 11

Дойде и времето, когато се очакваше да се върне лейди Ръсел. Знаеше се дори в кой ден точно ще пристигне и Ан, доста заета с подготовката си незабавно да я придружи и да се премести в Келинч, вече започваше да размисля доколко това преместване би се отразило на собственото й спокойствие.

Преместването означаваше да живее в едно и също населено място с капитан Уентуърт, само на половин миля разстояние от него; щяха да ходят в една и съща църква и редовния контакт между двете семейства беше неизбежен. Това противоречеше на нейните желания, но той прекарваше по-голямата част от времето си в Апъркрос и преместването би могло да представлява по-скоро отдалечаване от него, отколкото обратното. Общо взето, Ан смяташе, че само ще спечели от преместването, още повече, че заменяше бедната Мери с лейди Ръсел.

Много й се искаше да се окаже реална и възможността да избегне капитана в самия Келинч Хол — собственият й дом би я върнал към спомена за други срещи и това би било твърде болезнено за нея; повече я тревожеше обаче самата мисъл за предстоящата среща между лейди Ръсел и капитана. Те не се харесваха взаимно и преди, а едно подновяване на познанството им едва ли би помогнало за разтопяване на леда между тях. Ако пък се случеше лейди Ръсел да ги види заедно, би видяла, че той притежава твърде много самообладание за сметка на усещанията на Ан.

Тревожеха я най-вече мисли от подобен характер и в очакване да си тръгне от Апъркрос тя усещаше, че доста се бе застояла там. Това, което бе сторила за малкия Чарлз, би разнежвало спомените за няколкомесечното й гостуване, но той укрепваше все повече и просто нямаше причина тя да не замине.

Доста неочаквано обаче краят на нейния престой беше разнообразен така, както най-малко очакваше. След като два дни не се бе вестявал в Апъркрос, капитан Уентуърт най-после ги посети и се

извини, че е бил зает с някакъв познат, заради когото не успявал да се появи. Един негов приятел, капитан Харвил, най-после успял да го открие и му писал, че за зимния сезон е отседнал със семейството си в Лайм. Така двамата открили, че се намират само на двайсетина мили един от друг без да са го подозирали. Капитан Харвил не бил много добре със здравето след едно тежко раняване преди две години и Уентуърт изгарял от нетърпение да го види, затова побързал незабавно да замине за Лайм. Приеха безусловно неговото извинение, още повече, че той бе останал в Лайм само едно денонощие. Бе възобновил топлотата на старата дружба със своя приятел и силно се интересуваше как живее той. Капитанът описа с такива краски хубостите на Лайм, че всички пожелаха да отидат дотам и незабавно започнаха да кроят планове как да осъществят плана си.

Младите горяха от желание да разгледат Лайм. Капитан Уентуърт и без това имаше намерение да отиде дотам, а и разстоянието е само седемнайсет мили от Апъркрос. Беше месец ноември, но времето никак не беше лошо и Луиза успя да убеди майка си и баща си, че не е необходимо да отлагат посещението си до лятото — в сравнение с останалите тя изпитваше най-силно желание да пътува. Вече го беше решила и изпитваше удоволствие, че може да прави каквото прецени — още повече, че бе окрилена от мисълта, че да държиш на своето е истинско достойнство. Така решиха да тръгнат за Лайм колкото може по-скоро — Чарлз, Мери, Ан, Хенриета, Луиза и капитан Уентуърт.

Най-напред съвсем безразсъдно решиха да тръгнат сутринта и да се върнат до края на същия ден, но мистър Масгроув каза, че конете му няма да издържат и не се съгласи с това предложение. След по-спокойно обмисляне се съгласиха, че един ноемврийски ден не е достатъчен за разглеждането на града, при условие, че пътуването ще им отнеме седем часа. Трябваше да нощуват там и да се върнат не по-рано от другия ден на обед.

Плановете им обаче претърпяха значителна промяна, защото въпреки че всички се събраха доста рано на закуска в Голямата къща и тръгнаха съвсем навреме, двете карета — тази на мистър Масгроув с четирите дами и двуколката на Чарлз с двамата господа, успяха да изминат дългия стръмен склон към Лайм едва късно следобед и да поемат по още по-стръмната главна улица на града. Времето не би им

стигнало дори да се огледат около себе си, преди да се свечери и да захладнее.

След като в една от странoприемниците си подсигуриха подслон и поръчаха обяд, побързаха да слязат към брега на морето. По това време на годината беше твърде късно за разнообразните развлеченията, които морският курорт Лайм обикновено предлагаше. Къщите за даване под наем бяха заключени, летовници почти не се срещаха и в града едва ли имаше други семейства, освен тези на местните жители. Но все още можеха да се възхищават на самите постройки, на изключителното месторазположение на града, на главната улица, която слизаше към морето, на разходката до селцето Коб, живописно разположено около красивия малък залив, който се изпълваше през лятото с хора и лодки за развлечение. Отидоха и до самото село, където разгледаха чудните му старини и новите му въведения, красивите очертания на скалите на изток от града и всичко останало, което би представяло интерес за погледа на един странник — а и странен наистина би бил онзи странник, който не би се задоволил с красотите на околността и би потърсил нещо по-хубаво. Наблизо се простираше селцето Чармут със своите хълмове и резки извивки на повърхността, а до него лежеше красив уединен залив, обкръжен от тъмни скали. Сред пясъка бяха нападали едри скални отломки, откъдето човек можеше да се полюбува на прилива или да поседи в кротко съзерцание. Недалече се простираха различни видове гори и пръснатите из тях пъстри къщурки на Горен Лайм, а най-впечатляващо беше Пини със своите зелени бездни, зейнали между романтични скали, обрасли със стари дървета и пищни градини, от които ясно личеше колко поколения са отмрели след отронването на първата скала, подготвила създаването на тези земи. Гледката предлагаше хубост и чудеса, сравними само с тези на прословутия остров Уайт[1].

Човек просто трябва да отиде там, а после — още веднъж, за да оцени красотите на Лайм по достойнство.

Нашите познати от Апъркрос минаха покрай залостените тъжни къщи и слязоха надолу към морския бряг. Замечтани, те постояха малко на брега, както би постъпил всеки след дълга раздяла с морето, което заслужава това отношение, а после продължиха към Коб.

Според капитана то бе градче, не по-маловажно от Лайм, тъй като там, в малка къща до вълнолом от стари времена, живееше семейство Харвил. Капитан Уентуърт избърза да предупреди приятеля си, а останалите продължиха по-бавно към реката, където се бяха разбрали да се срещнат.

Съвсем разбираемо е, че скоро щеше да им омръзне да се чудят и прехласват, но дори Луиза не сметна, че капитанът се бави, когато най-после го видяха да идва към тях, придружен от още трима души, които разпознаха по предварителните описания — капитан Харвил, неговата съпруга и капитан Бенуик, които им бе на гости.

Преди години капитан Бенуик бе служил като старши лейтенант на „Лакония“ и според впечатлението на Уентуърт от предишното му посещение в Лайм, бил чудесен младеж и добър офицер. Уентуърт високо го ценеше и това само по себе си означаваше много за всеки слушател, особено когато научиха нещо повече за личния живот на капитана — а този живот би го направил доста интересен в очите на дамите. Бенуик бил сгоден за сестрата на капитан Харвил и сега беше в траур заради нея. В продължение на една-две години чакали удобен момент капитанът да получи повишение и по-висока заплата, за да се оженят. Бенуик получил своята заплата — допълнително възнаграждение за лейтенантите, което било доста значително; най-после бил повишен и в службата, но Фани Харвил не доживяла този момент. Тя починала предишното лято, докато капитан Бенуик бил още на кораба си. Според Уентуърт било невъзможно един мъж да бъде по-влюбен от горкия Бенуик и да бъде по-сломен от подобен ужасен обрат на съдбата. Смяташе, че по характер капитан Бенуик е предопределен да бъде от онези хора, които изживяват много тежко подобна загуба — те не дават израз на силата на своите чувства и държанието им си остава кротко, ненатрапчиво и неизменно сериозно, а и определено проявяват интерес най-вече към книги и занимания в самота. Интересът към разказа за съдбата на Бенуик се увеличаваше от обстоятелството, че след като загубили всички основания да се сродят някога, дружбата между него и семейство Харвил станала още по-силна и сега Бенуик не само им бе на гости, а направо живееше у тях. Капитан Харвил бе наел къщата в Коб за половин година, защото тя отговаряше на вкуса му, на доходите и на изискванията за неговото здраве — трябваше му нещо не много близо до морето, а в

състоянието, в което се намираше Бенуик, тя много му допадаше с величествената красота на пейзажа и отдалечеността от града през зимата. Всичко това породи доброжелателно отношение и дълбоко съчувствие към капитан Бенуик.

„Въпреки всичко — мислеше си Ан, докато се приближаваха към другите насреща — сърцето му едва ли може да побере толкова мъка като моето. Не ми се вярва, че животът му е погубен завинаги. По-млад е от мене, ако не на години, то поне за мъж. Все някога ще се съвземе и ще намери щастието си с друга жена.“

Срещнаха се и бяха представени един на друг. Капитан Харвил беше висок и мургав, с чувствително и добродушно лице. Малко понакуцваше, а поради острите черти и болнавия си вид изглеждаше малко по-възрастен от Уентуърт. Капитан Бенуик беше по-млад от двамата и това му личеше и в сравнение с тях можеше да се нарече дори дребен. Имаше симпатично лице с тъжно изражение — както впрочем можеше да се очаква — и не участваше в разговорите на другите. Макар че обноските му не бяха като тези на Уентуърт, капитан Харвил беше джентълмен — естествен, сърдечен и услужлив. За разлика от съпруга, си мисис Харвил не блестеше с нищо особено, но по всичко личеше, че тя също е добронамерена, а желанието им да приемат новите си познати като свои собствени приятели бе искрено, защото тези познати бяха близки на Уентуърт. Семейство Харвил бяха и много по-гостоприемни, отколкото им позволяваха възможностите, тъй като настояваха цялата дружина да отиде у тях на обяд. Макар и неохотно, гостите все пак трябваше да откажат и да се извинят с вече поръчания в странноприемницата обяд, но Харвилови почти се обидиха на Уентуърт, че е довел у тях такава компания и не е сметнал за съвсем естествено, гостите трябва да останат за обяд у неговите приятели.

В отношението им към капитана се чувстваше толкова обич и толкова омайващо гостоприемство, че изглеждаше съвсем необичайно, доста извън стила „покани ме, за да те поканя и аз“ и показността на официалните обеди, а Ан усети колко много е загубила от това, че не е станала част от неговата среда. „Всички те щяха да ми бъдат приятели“ — мислеше си тя и трябваше да направи съзнателно усилие, за да не падне съвсем духом.

Преди да си тръгнат влязоха за малко в дома на новите си приятели и при вида на тесните стаички се убедиха, че само хора,

които ги канят от сърце, биха приели за възможно до приютят толкова много народ. Ан бе смаяна от това, но скоро изумлението й отстъпи място на много по-приятните впечатления от разумната подредба и хитроумните изобретения на капитан Харвил, благодарение на които пространството бе оптимално използвано. Недостатъците на стандартната мебелировка на наетите квартирите бяха притъпени, а вратите и прозорците бяха добре уплътнени срещу зимните студове. Наемодателят им бе предложил разнородно обзавеждане в рамките на обичайната безлична мизерия, която контрастираше особено силно с уникалността на няколкото изящно изработени дървени статуетки и другите прелюбопитни и ценни предмети, които капитан Харвил бе донесъл от далечни страни. Всичко това се видя на Ан много интересно, тъй като то говореше за характера на професията му, плодовете на неговия труд и влиянието на този труд върху навиците на семейството, даваше представа за отдиха и домашния уют на стопаните и в крайна сметка създаваше впечатление за спокойствие и удовлетвореност — не повече, ала не и по-малко от това.

Капитан Харвил не обичаше да чете, но бе направил няколко хубави полици и бе създал чудесни условия за съхранението на нелоша сбирка от добре подвързани томчета, които принадлежаха на Бенуик. Капитанът накуцваше и това не му даваше възможност да излиза много от дома си, но благодарение на своя практичен и изобретателен ум той постоянно беше зает с някаква работа вкъщи. Все нещо чертаеше и майстореше от дърво, полираше, лепеше и правеше играчки за децата. Беше направил чудесни куки и игли за плетене на мрежи и когато свършеше с другите неща, сядаше в ъгъла на стаята и подхващаше работата над една огромна рибарска мрежа.

Когато си тръгнаха, Ан долови огромното щастие на стопаните, които оставяха след себе си. Тя вървеше заедно с Луиза и момичето възторжено се впусна в изблици на възхита и възхвала към хората от флота — колко били гостоприемни, искрени и правдиви, как се чувствали като братя помежду си, а когато Ан каза, че според Луиза няма по-достойни и пламенни мъже в Англия, момичето се разропта — моряците просто знаели как да живеят и заслужавали уважение и любов.

Върнаха се да се преоблекат и да обядват. До този момент всичко се развиваше според плановете им и според тях нищо не бяха

изпуснали, макар че стопаните на странoприемницата все се извиняваха и нареждаха многократно — „сега не бил сезонът“, „в Лайм всичко било затворено“ и „едва ли ще си намерят компания“.

Ан установи с изненада, че вече успява да се владее в компанията на капитан Уентуърт много повече, отколкото някога се бе надявала, и дори не й струваше някакво усилие да седи с него на една маса и да си разменят по някоя учтивост — никога на преминаваха тази граница.

Вечер ставаше много тъмно и дамите нямаше за какво да се събират след вечеря, ала капитан Харвил бе обещал да се отбие по здрач и той наистина дойде с приятеля си Бенуик, което надхвърли очакванията на всички, тъй като според всеобщото мнение Бенуик се чувствал потиснат в обществото на толкова много непознати. Той бе поел риска от една повторна среща с тях, макар че такава общо взето весела компания едва ли бе най-подходящата за състоянието на духа му.

Докато в единия край на стаята Уентуърт и Харвил поведоха разговор за старите времена и разсмиваха останалите с множество анекдоти, на Ан се падна късмета да седне доста настрани от тях, съвсем близо до капитан Бенуик. Доброто й сърце я подтикна да го заприказва, за да го опознае по-добре. Той беше срамежлив и склонен да се ограничи само с най-общи фрази, но вниматeлното й държание и подкупващата нежност на лицето й скоро си казаха думата — не след дълго тя бе напълно възнаградена за своите усилия да го разведри. Веднага си пролича, че младият човек си е изградил чудесен вкус към литературата, макар да бе чел най-вече поезия и на Ан й бе особено приятно, че поне за една вечер му бе доставила удоволствие с разговор на такива теми, които едва ли интересуваха обичайните му събеседници, дори се надяваше да му е била от полза с някои свои внушения за необходимостта да се бори с мъката и благотворния резултат от успеха на тази борба — бяха стигнали съвсем естествено до такава тема в своя разговор. Макар и стеснителен, той съвсем не беше затворен човек и като че ли само бе чакал удобен момент, за да даде изблик на чувствата си. Говореха за поезия и за нейния съвременен разцвет, споделиха накратко мненията си за най-добрите поети и се опитаха да уточнят коя поема е по-добра — „Мармиън“ или „Дамата от езерото“, на кое място могат да наредят „Гяур“ и

„Невестата на Абидос“[2] и как точно трябва да се произнася думата „гяур“.

Бенуик се оказа отлично запознат с най-нежните поеми на единия от поетите и със страстните изповеди на безнадеждна скръб в творбите на другия, повтаряше развълнувано многобройни стихове, в които се говореше за разбити сърца и съкрушена от мъка душа, а в погледа му личеше толкова силно желание да бъде разбран, че Ан се осмели да изрази надеждата си от ползата за него при четенето не само на поезия, защото според нея в това се състояла и бедата на поезията — тези, който четат само стихове, не могат да им се насладят така пълно, ако не ги сравняват понякога с проза и че трябва да се щадят онези силни чувства, благодарение на които човек може да оцени добрата поезия.

Тя не прочете в очите му болка, а по-скоро удовлетвореност от лекото й напомняне за собственото му положение. Това я окуражи и тя продължи да говори. Чувстваше се по-зряла и се осмели да му препоръча повече проза, която би му осигурила ежедневни занимания, а когато той я помоли да му посочи определени заглавия, Ан спомена онези произведения на нашите най-добри нравоучители, сборници с белетристика и спомени за достойни и изстрадали люде, които в този момент й се сториха най-подходящи за укрепването на ума с възвишени идеи и ярки примери за силата на вярата и морала.

Капитан Бенуик я слушаше внимателно, беше признателен за проявения интерес и макар да въздишаше и да поклащаше глава като израз на недоверието си, че съществуват книги за страдания, по-големи от неговото, все пак си записа имената на книгите и обеща да си ги набави и прочете.

След приключването на вечерта Ан не можеше да не види нещо доста забавно в обстоятелството, че бе дошла в Лайм да учи на търпение и примиреност със съдбата един младеж, когото вижда за първи път в живота си и подобно на някои моралисти и проповедници след по-сериозен размисъл не можеше да не изпита известни опасения, че е била доста по-убедителна от необходимото по въпрос, по който собственото й поведение едва ли би могъл да бъде за пример.

---

[1] Разположен е в пролива Ламанш, едно от най-красивите места в Англия — Б.пр. ↑

[2] „Мармиън“ (1808) и „Дамата на езерото“ (1810) са поеми от Уолтър Скот, споменати тук като благодарност за отзива на Скот за романа „Ема“ в „Тримесечен преглед“. „Гяур“ (1813) и „Невестата на Абидос“ (1813) са поеми от Байрон — Б.пр. ↑

ГЛАВА 12

На другата сутрин Ан и Хенриета се събудиха преди останалите и решиха да се поразходят край морето преди закуска. Отидоха на плажа да погледат как лекият югоизточен ветрец гони вълните към брега и въпреки полегатия бряг приливът изглеждаше доста страховит. Известно време превъзнасяха красотата на утрото, величествеността на морето и ласките на свежия вятър, после помълчаха и накрая Хенриета каза внезапно:

— О, убедена съм, че морският въздух е много полезен почти за всеки! Несъмнено е помогнал много на доктор Шърли, когато се възстановяваше след болестта, и едномесечният престой в Лайм направи за него повече от всички лекарства, дето ги гълташе; казва, че морето го подмладява. Затова не мога да не си мисля със съжаление, че не живее някъде край морето. За него ще е най-добре да напусне Апъркрос и да се засели в Лайм. Ти как мислиш, Ан? Не си ли съгласна, че така би било най-добре — не само за него, но и за мисис Шърли? Освен това в града тя има роднини и много други познати, и ще й приятно да остане тук, а и съм сигурна, че би приела с удоволствие да живее някъде, където в случай на друг сърдечен пристъп би могла да намери веднага лекар за мъжа си. Доста тъжно е да гледаш как такива прекрасни хора като тях, които цял живот са изпълнявали съвестно задълженията си, сега сърбат последните си дни в място като Апъркрос — там не общуват почти с никого освен нас. Наистина съм убедена, че трябва да се преместят, а на неговата възраст и с неговия авторитет не мисля, че от църквата ще му създадат затруднения с разрешението за преместване. Само се чудя какво би могло да ги убеди в необходимостта да напуснат енорията. Той е толкова стриктен и съзнателен, дори прекалено, струва ми се. Не го ли намираш за прекалено съвестен, Ан? Не смяташ ли, че той има доста криворазбрана представа за съзнателност, след като е пожертвал здравето си заради своите задължения, които спокойно биха могли да бъдат изпълнявани и от друг? Пък и Лайм е само на седемнайсет мили

разстояние и ще бъде достатъчно близо до Апъркрос, за да може в случай на нужда хората да отидат при него и да му се оплачат от нещо.

При тази реч Ан се позасмя вътрешно и се включи в темата с обичайната си готовност да помогне, като се опита да разбере чувствата на една млада дама — и на един млад мъж всъщност — и макар че това едва ли беше кой знае каква помощ, би ли могла да предложи нещо друго освен съгласието си с всичко, което Хенриета бе казала? Ан изреди онова, което й се стори разумно и подходящо за случая, защити, както му е редът, основателната необходимост на доктора от почивка, отбеляза колко хубаво би било той да остави някой млад, енергичен и почтен заместник в пасторската къща и дори любезно намекна, че никак не би било зле този заместник да е женен.

— Щеше ми се — продължи Хенриета, предоволна от своята събеседница — лейди Ръсел да живее в Апъркрос и да е близка с доктор Шърли. За нея се говори, че може да въздейства на когото поиска! Винаги съм я смятала за способна да убеди човек във всичко. Веднъж ти споменах, че дори малко се страхувам от нея, защото тя е толкова умна, но страхотно я уважавам и ми се иска да си имахме такава съседка в Апъркрос.

Ан намираше за доста забавен начина, по който Хенриета изразява добрите си чувства, развесели я и мисълта, че промяната в развоя на събитията и интересите на Хенриета биха представили лейди Ръсел в благоприятна светлина не пред другиго, а именно в очите на семейство Масгроув. Тя нямаше време дълго да разсъждава върху това и успя да отговори най-общо в смисъл, че наистина би било добре да имат такава съседка, когато разговорът им на тази тема бе прекъснат от приближаването на Луиза и капитан Уентуърт. Те също бяха излезли на разходка преди часа, когато се очакваше да поднесат закуската, но Луиза внезапно си спомни, че е трябвало да купи нещо от магазина и ги покани да се върнат заедно в града. Разбира се, всички бяха на нейно разположение.

На стъпалата към плажа видяха един господин, който се канеше да слезе към морето. Той любезно се дръпна настрана, за да им направи място да минат. Тръгнаха по стъпалата и докато минаваха покрай него, Ан долови погледа му и откри в него толкова искрено възхищение, че беше невъзможно да не се развълнува.. Тя наистина изглеждаше прекрасно — благодарение на лекия вятър красивото й

лице с правилни черти бе възвърнало свежата хубост на младостта, а в очите й блестеше одухотвореност. Джентълменът (действително истински джентълмен по държанието) определено й се възхищаваше. В същия момент капитан Уентуърт я погледна така, сякаш и той бе забелязал въздействието й върху непознатия. Погледна я само за секунда, но мигновеният блясък в очите му сякаш говореше: „Този човек е смаян от красотата ти, която в този момент виждам дори аз, сякаш пред мене е някогашната Ан Елиът.“

Всичко придружиха Луиза до магазина, позабавиха се още тук-там и най-после се върнаха в странoприемницата, и когато Ан излезе от стаята си и забързана да слезе в трапезарията, за малко не връхлетя върху същия господин, който излизаше от съседния апартамент. Още при срещата Ан бе решила, че и той като тях не е оттук, а когато на връщане видяха между двете странoприемници да се разхожда красив слуга, тя кой знае защо го помисли за негов камериер. Имаше основание да ги свърже в мислите си, защото и двамата бяха облечени в траурни дрехи. Оказа се, че и господинът е отседнал в техния хан, а и колкото да бе мимолетна тази втора среща, погледът му отново убеди Ан, че е възхитен от нейната красота. Готовността и учтивостта, с които побърза да се извини, издаваха изисканите му обноски. Изглеждаше около трийсетинагодишен и макар лицето му да не бе точно красиво, джентълменът беше много симпатичен. На Ан и се прииска да разбере кой е той.

Към края на закуската чуха шум от приближаваща карета (май първата след пристигането си в Лайм) и почти половината от тях отидоха до прозореца да видят какво става. Беше карета на джентълмен — кабриолет на две колела, който излизаше от задния двор — сигурно някой от гостите си заминаваше. На капрата седеше прислужник, облечен в черно.

При думата „кабриолет“ Чарлз Масгроув скочи да види колата и да я сравни със своята, любопитството на Ан бе събудено при вида на слугата с черните дрехи и след малко и шестимата стояха до прозореца. Видяха от хана да излиза същият джентълмен, който си размени любезности и поклони със съдържателя, седна в каретата и отпътува.

— А — каза веднага капитан Уентуърт и погледна бегло към Ан — това е същият човек, покрай когото минахме сутринта.

Госпожици Масгроув потвърдиха и всички проследиха кабриолета с погледи, докато той най-после се скри зад билото на хълма; после се върнаха на масата за закуска. Малко след това при тях влезе прислужникът, който им сервираше.

— Не би ли могъл, любезни, да ни кажеш името на господина, който си тръгна току-що? — веднага го попита капитан Уентуърт.

— Да, сър, някой си господин Елиът. Джентълменът е доста богат, пристигна снощи от Сидмут. Вероятно сте чули шума от каретата, сър, докато вечеряхте, а сега замина към Крукхърн на път за Лондон и Бат.

„Елиът!“ — повечето от тях се спогледаха и някои дори си повториха това име на глас, докато осъзнаят за кого става дума, въпреки че слугата им го бе казал веднага и съвсем ясно.

— Боже господи! — възкликна Мери, — това ще да е братовчедът, нашият мистър Елиът — няма начин да не е той! Чарлз, Ан, не е ли така? И в траур при това, също като братовчеда. Колко странно! И през цялото време сме били в една и съща странoприемница! Ан, нали това беше нашият мистър Елиът, дето ще наследи титлата на баща ни? Кажете, господине — обърна се тя към слугата, — не сте ли чули нещо, слугата му не ви ли каза дали господарят му е от рода в Келинч?

— Не, госпожо, той не спомена никакъв род, но каза, че господарят му е много богат и някой ден ще стане баронет.

— Ето, нали ви казвах! — възкликна Мери възторжено, — точно това си и мислех! Наследник на сър Уолтър Елиът! Сигурна бях, че не може да не се разбере, ако е бил действително той. Хващам се на бас, че където и да отиде, слугите му все гледат да разтръбят за пристигането му. Ама колко необичайно само, нали, Ан? Жалко, че не успях да го видя по-добре. Ще ми се да бяхме разбрали по-рано кой е, за да се запознаем с него. Колко жалко, че не се запознахме! Мислите ли, че прилича на семейство Елиът? Почти не го видях, гледах конете му през това време, но си мисля, че в лицето прилича на нашия род. И как само не обърнах внимание на герба! О, всъщност сега се сещам, че върху облицовката бе преметната някаква горна дреха и гербът не се виждаше, иначе непременно би ми направил впечатление; а и ливреята — ако слугата не беше в траур, веднага щях да го позная по ливреята.

— Като съберем накуп всички тези доста необичайни обстоятелства — обади се капитан Уентуърт — не може да не приемем, че съдбата е решила засега да не ви запознава с братовчед ви.

Ан най-после успя да привлече вниманието на сестра си и се опита да я увери, че едно такова запознанство едва ли би било желателно, след като в продължение на много години баща й и мистър Елиът не са били в добри отношения.

В същото време обаче тя тайничко изпитваше задоволство, че е видяла най-после братовчед си, че бъдещият господар на Келинч несъмнено е джентълмен и че по вида му личи колко здравомислещ човек е той. В никакъв случай не би споменала за повторната си среща с мистър Елиът, а за щастие Мери изобщо не го бе видяла, докато се разминаваха сутринта — при всички положения щеше да занарежда, че я пренебрегват, особено ако разбереше как Ан едва не се сблъска с господина и прие любезните му извинения, докато самата тя изобщо не се е приближавала до него — не този незначителен разговор между родните трябваше да остане в тайна.

— Като пишеш до Бат следващия път — каза Мери, — ще споменеш, че сме се видели, разбира се. Мисля, че баща ми положително трябва да научи за това; разкажи му всичко от начало до край.

Ан се постара да отговори уклончиво, тъй като смяташе това не само за ненужно, но дори за нещо, което трябваше да се скрие от баща й. Знаеше, че преди много години мистър Елиът бе оскърбил сър Елиът и предполагаше, че Елизабет също е засегната, защото и двамата много се дразнеха от самото споменаване на името му. Мери изобщо не пишеше до Бат и на Ан се бе паднало неприятното задължение да поддържа не особено оживена и твърде отегчителна кореспонденция с Елизабет.

Скоро след закуска дойдоха капитан Харвил, мисис Харвил и капитан Бенуик, с които се бяха уговорили да направят една последна разходка из Лайм. Към един часа трябваше да тръгнат за Апъркрос и им се искаше дотогава да прекарат колкото се може повече време заедно и колкото се може повече на открито.

Ан видя, че капитан Бенуик се приближава към нея веднага щом излязоха на улицата. Разговорът им от предишната вечер не го бе разколебал да търси нейната компания и известно време повървяха

заедно, като отново заговориха за мистър Скот и лорд Байрон и отново не можаха да стигнат до съгласие кой от тях е по-добър — както впрочем често се случва между читатели; след едно разместване на събеседниците по групички до Ан този път вървеше не Бенуик, а капитан Харвил.

— Мис Елиът — каза той тихичко — направихте добро дело, като накарахте бедния ми приятел да се разприказва така. Бих искал по-често да има събеседници като вас.

Знам, че никак не е добре, дето така се е затворил в себе си, но какво мога да направя? Не можем да се разделим един от друг.

— Така е — каза Ан — и аз мисля, че е невъзможно, но може би след време… Всички знаем на какво е способно времето. След тежка скръб… пък и не бива да забравяте, капитан Харвил, че вашият приятел е претърпял загубата си твърде скоро — доколкото разбрах, през това лято.

— Да, вярно — каза той и въздъхна тежко — едва през юни.

— И по всяка вероятност не го е научил веднага.

— Чак в началото на август, когато се върна от Добра надежда. Тъкмо го бяха назначили на „Куката“. По онова време бях в Плимут и със страх очаквах да разбера дали е научил. Изпрати ми няколко писма, но аз не му отговорих. Тъй като корабът му трябваше да замине за Портсмут, някъде по пътя е научил за смъртта на сестра ми — кой ли може да му е казал? Във всеки случай не съм аз, по-скоро бих предпочел да се покатеря на нока. Никой, освен този момък (той посочи към капитан Уентуърт) не може да се изкачи дотам. „Лакония“ пристигнал в Портсмут една седмица преди кораба на Бенуик и нямало опасност да отплува скоро. Уентуърт поел грижата за всичко останало — писал да му разрешат отпуска и без да изчака отговора, пътувал ден и нощ, за да стигне до Портсмут, където веднага наел лодка и гребал до „Куката“, а там не се откъснал от горкото момче цяла седмица. Та ето какво направи той — нещо, което никой друг не можа да направи за бедния Джеймс. Е, сега разбирате, мис Елиът, защо толкова обичаме капитан Уентуърт!

Ан беше убедена в това и успя да каже само толкова, колкото й позволиха чувствата й в момента и колкото би могъл да понесе той — за Харвил беше много болезнено да се връща отново към тази история и когато отново заговори, то беше за нещо съвсем различно.

Според мисис Харвил, мъжът й вече бил вървял прекалено много, трябваше да се връщат в къщи и тя определи посоката, в която да поемат за последната си разходка. После планираха да изпратят Харвилови до дома им и да се върнат в странноприемницата, за да се подготвят за заминаването. Според изчисленията им, времето щеше да стигне само за това, но след като така или иначе бяха близо до реката, на всички им се прииска да се поразходят още веднъж покрай нея. Всички подкрепиха идеята, а Луиза така се запали от нея, че ги убеди, четвърт час едва ли е от значение в случая. Пред входа на къщата се сбогуваха топло с новите си познати и си размениха всички възможни покани и обещания, които може да си представи човек; разделиха се с Харвилови, а Бенуик, на когото му се искаше да остане с тях до последната възможна секунда, реши да ги придружи до Коб и там да си вземе довиждане с всички.

Ан забеляза, че капитан Бенуик отново се приближава към нея. Случаят беше много подходящ отново да извадят на бял свят „тъмносините морски води“ на лорд Байрон и Ан с удоволствие отдели на капитана цялото си внимание, доколкото това беше възможно — скоро то бе привлечено в съвсем друга посока.

Вятърът беше прекалено силен и разходката по високия бряг нямаше да е толкова приятна за дамите, затова решиха да слязат до самата вода. Стъпалата до долу бяха доста стръмни и всички въздъхнаха с облекчение, когато най-после успяха да слязат. Всички освен Луиза, която поиска с помощта на Уентуърт да скочи от едно по-високо място. И при предишните им разходки тя вечно го бе карала да й подава ръка, за да скача от едно или друго място — това й доставяше огромно удоволствие. Този път той прие с определена неохота, защото, според него, паважът бил прекалено твърд за стъпалата й, но в края на краищата трябваше да отстъпи. Тя се приземи без произшествия и веднага изтича отново нагоре, защото й се искаше да скочи още веднъж и да покаже на останалите колко приятно е да се хвърли човек оттам. Капитан Уентуърт се опита да я разубеди, тъй като сблъскването с твърдата настилка би било болезнено за момичето, но уви — усилията му нямаха никакъв успех, тя се засмя и каза:

— Щом съм решила, ще скоча и това е!

Той разтвори ръце да я поеме, но тя го изпревари само с един миг и падна върху паважа. Когато я вдигна, Луиза не даваше никакви

признаци на живот! По нея не се виждаха никакви рани, нямаше кръв, нямаше дори драскотина, но тя не дишаше и очите й бяха затворени, а лицето й бе бледо като на мъртвец. В този момент всички разбраха какво е да изпитваш ужас.

Капитан Уентуърт, който я бе поел в ръцете, коленичи заедно с нея и не по-малко пребледнял, се вгледа с безмълвен ужас в бледото й лице.

— Мъртва е, мъртва е! — изпищя Мери и се вкопчи в съпруга си, за да му предаде страха си, от което той съвсем се вцепени и не можа да помръдне. В този миг през главата на Хенриета премина същата мисъл и тя загуби съзнание. Ако Ан и капитан Бенуик не я бяха поели, тя също щеше да падне върху стъпалата.

— Няма ли кой да ми помогне? — бяха първите думи на капитан Уентуърт, в които прозвуча нотка на отчаяние. Той беше обезумял и сякаш не му бе останала капчица сила.

— Отивайте при него, при него! — извика Ан. — За бога, вървете! Мога и сама да я държа! Оставете ме и отидете да му помогнете! Разтрийте ръцете и слепоочията й, ето ви тук солите — вземете, вземете ги!

Капитан Бенуик се подчини, а и Чарлз най-после успя да се освободи от жена си и отидоха при Уентуърт и момичето. Изправиха Луиза и я хванаха здраво помежду си, а после направиха онова, което им бе казала Ан, но всичко беше напразно. Капитан Уентуърт, който се бе облегнал на стената сякаш да поеме сила от нея, възкликна:

— Господи! Ами баща й и майка й?

— Лекар! — извика Ан.

Той я чу и тази дума го накара да скочи на секундата; успя да промълви само:

— Точно така, веднага да се намери лекар — и бе готов да побегне, но Ан нетърпеливо го спря:

— Стойте, не е ли по-добре да отиде капитан Бенуик? Той знае къде да го намери.

Всички, които все още можеха да мислят в този момент, се съгласиха с разумността на това предложение, и само след миг (трябваше да действат много бързо) капитан Бенуик остави на брат й отпуснатото безжизнено тяло на девойката и пое към града с пределна скорост.

Едва ли би могло да се каже кой от онези, които остави бяха най-разстроени, кой страдаше най-много — капитан Уентуърт, Ан или Чарлз; Чарлз обичаше силно сестра си и я държеше здраво в ръце, от гърлото му излизаха сподавени ридания и той безпомощно местеше поглед от едната към другата си сестра, която лежеше не по-малко безчувствена върху стъпалата, а после към жена си — Мери бе изпаднала в истерия и пищеше за помощ, а той не можеше да направи нищо.

С всичката сила, ум и бързина, които й внушаваха нейните инстинкти, Ан се опитваше да помогне на Хенриета. От време на време се опитваше да направи нещо и за останалите — да успокои Мери, да вдъхне кураж на Чарлз, да уталожи мъката на капитан Уентуърт. И двамата чакаха какво ще нареди тя.

— Ан, Ан — викаше Чарлз — какво да правим сега? Какво, за бога, трябва да се направи сега?

Погледът на капитан Уентуърт също бе отправен към нея.

— Не е ли по-добре да я отнесем в странноприемницата? Да, сигурна съм, че така ще е по-добре — трябва много внимателно да я отнесем там.

— Да, да, в странноприемницата — повтори и капитан Уентуърт, който бе успял да се овладее донякъде и гореше от нетърпение да направи нещо. — Сам ще я нося. Масгроув, погрижи се за останалите.

Работниците и лодкарите по брега вече бяха успели да научат за станалото и около групата се бе насъбрал доста народ, за да предложат помощта си или пък ако няма нужда от тях, поне да се порадват на гледката, която предоставяше видът на една мъртва млада дама, всъщност две — действителността се бе оказала два пъти по-интересна от първите слухове за нещастния случай. Повериха Хенриета на онези от тях, които им се видяха най-надеждни, защото момичето бе успяло да се посъвземе, но нямаше никакви сили. Ан тръгна до Мери, а Чарлз подкрепяше жена си от другата страна — така потеглиха към странноприемницата, измъчвани от невъобразими страхове и тежките им крачки отекваха по земята, върху която само допреди малко бяха стъпвали леко и бодро.

Не се бяха отдалечили много от реката, когато ги пресрещнаха семейство Харвил. Видели капитан Бенуик да притичва покрай дома им и по изражението на лицето му разбрали, че се е случило нещо,

затова веднага се отправили към Коб и питали хората по пътя си за точното място. Колкото и да беше уплашен, капитан Харвил успя да им вдъхне сили и кураж, които им бяха толкова нужни в този момент, а след като се разбраха само с един поглед помежду си, двамата с жена му вече знаеха какво да правят — Луиза трябваше да се отнесе в тяхната къща и да изчака там пристигането на лекаря. Не дадоха и дума да се издума, че това щяло да им причини неудобство, капитанът се подчини и всички отидоха у тях. Под напътствията на мисис Харвил отнесоха Луиза на горния етаж, където настаниха момичето в леглото на добрата жена, а през това време съпругът й се залови да помага на останалите, като раздаваше капки за сърце и успокоително на всички, които имаха нужда от тях.

Веднъж Луиза отвори очи, но ги затвори веднага и в погледа й не пролича да е дошла в съзнание. Все пак това бе доказателство за живот и то много помогна на сестра й — макар че заради своите страхове и надежди на Хенриета й бе невъзможно да остане в стаята при сестра си, самата тя успя донякъде да се съвземе.

Лекарят дойде по-бързо, отколкото им се струваше изобщо за възможно. Докато той я преглеждаше, всички бяха изтръпнали от страх, но докторът заяви, че положението не е безнадеждно. Луиза си бе ударила сериозно главата, но други наранявания нямаше. В думите му се усещаше надежда и оптимизъм.

Първото, което почувстваха останалите, беше силно упование в думите на лекаря. Той не смяташе случая за безнадежден, не каза, че след няколко часа ще бъде свършено. Можем да си представим какво облекчение изпитваха всички след отменянето на надвисналата над главите им присъдата, какво щастие ги завладя и какъв плам имаше в радостните възклицания, с които благодаряха на небето.

Ан никога нямаше да забрави вида и тона, с които капитан Уентуърт промълви „Слава тебе, Господи!“, нито пък как изглеждаше той малко след това — захлупил лице върху ръцете си на една маса, изцяло завладян от напора на своите чувства, сякаш отправяше молитва за спокойствие и сила да ги овладее.

Луиза не си бе наранила нищо друго освен главата.

Дойде моментът, когато трябваше да решат какво да правят при това твърде променено положение. Вече можеха да говорят и да обсъдят нещата. Колкото и неприятно да им беше, че се налага да

безпокоят семейство Харвил, Луиза несъмнено трябваше да остане у тях. Харвилови не даваха и дума да се издума за местене. По всичко личеше, че се ръководят единствено от добри чувства към новите си познати. Не биваше да местят Луиза. Още преди другите да са решили каквото и да било, те бяха подготвили всичко за нейния престой. Капитан Бенуик отстъпваше стаята си и щеше да си намери подслон другаде — това реши въпроса. Притесняваха се само от това, че в къщата не можеха да се съберат повече хора, но въпреки всичко настояваха, че „ако децата отидат в стаята на прислужницата или пък поставим някоя и друга кушетка“… Просто не можеха да приемат мисълта, че не са в състояние да подслонят поне още двама-трима от тях в случай, че поискат да останат, макар че никой не можеше да се съмнява във вниманието и грижите, с които мисис Харвил би обградила госпожица Масгроув. Мисис Харвил имаше голям опит в гледането на болни, не по-лоша болногледачка беше и бавачката, която дълги години ги бе придружавала навсякъде. Оставена на денонощните им грижи, Луиза нямаше да има нужда от нищо. Всичко това бе казано така искрено и настойчива, както би било възможно само при едно неустоимо желание да помогнат.

В обсъждането участваха Чарлз, капитан Уентуърт и Хенриета. Отначало те не умуваха, а просто се редуваха да изразяват своето безсилие и опасения: „Апъркрос, някой трябва да отиде в Апъркрос и да съобщи за станалото; как да кажат на мисис и мистър Масгроув; колко късно било станало за отпътуване, бил минал час, откакто вече трябвало да са на път и вече не е невъзможно да пристигнат навреме.“ Не можеха да измислят нищо свястно и от тях се чуваха само несвързани възклицания, когато малко след това капитан Уентуърт се овладя и каза:

— Трябва да решим какво да правим и то веднага. Всяка минута е ценна. Някой от нас трябва да тръгне незабавно за Апъркрос. Масгроув, трябва да тръгнеш или ти, или аз.

Чарлз се съгласи с него, но беше категоричен, че не може да замине. Той в никакъв случай не би могъл да остави сестра си в такова състояние, пък и не би създал никакви затруднения за мисис Харвил и капитана. Това реши въпроса в едно отношение, а и Хенриета също заяви, че не може да замине, но малко след това размисли и реши нещо друго. Доколко би била полезна тук, ако остане? Тя, която не можеше

да стои при Луиза и дори я бе страх да я погледне, а мъката й беше толкова страшна, че я правеше съвсем безпомощна! Беше принудена да признае, че от присъствието й тук не би имало никаква полза, но въпреки това не й се искаше да замине, докато най-после мисълта за баща й и майка й силно я развълнува и тя се отказа от намерението си, а след като се съгласи да си тръгне, вече искаше да отпътуват час по-скоро.

Бяха стигнали дотук, когато Ан слезе тихичко от стаята на Луиза и през отворената врата на салона неволно чу следващата реплика от разговора.

— Значи се разбрахме, Масгроув, — каза възбудено Уентуърт — ти ще останеш, а аз ще се погрижа да заведа сестра ти вкъщи. Но ако от останалите някой ще трябва да остане и да помага на мисис Харвил, това не бива да бъде повече от един човек. Съвсем естествено е мисис Чарлз Масгроув да иска да се върне при децата си, но ето Ан например би останала — едва ли може да се намери друг по-подходящ от нея, а и тя умее да се справя с нещата.

Ан спря за миг да се съвземе от вълнението, което я обзе при тези думи. Другите двама охотно се съгласиха с него и в този момент тя влезе в стаята.

— Вярвам, че ще останете и ще се грижите за нея — извика той, обръщайки се към Ан, а в гласа му се усещаше плам и нежност, които сякаш върнаха миналото в настоящия момент. Тя поруменя силно, а той се опомни и побърза да се отдалечи. Ан изрази огромното си желание и готовност да помогне и каза, че с радост би останала — точно това мислела да предложи и тя, смятала да ги помоли за разрешение. Ако мисис Харвил нямаше нищо против, Ан би се задоволила и със завивки върху пода в стаята на Луиза.

Оставаше да решат още нещо и след това можеха да тръгват. При всички случаи мистър и мисис Масгроув щяха да се поразтревожат от тяхното закъснение, но всички биха се притеснили ужасно, ако трябваше и да чакат пристигането на конете от Апъркрос, за да се върнат с тях; затова капитанът и Чарлз решиха, че ще е най — добре да наемат карета от странoприемницата, а каретата и конете на мистър Масгроув да бъдат върнати вкъщи рано на другия ден. Този план имаше и това предимство, че щяха да получат и новини за състоянието на Луиза.

Капитан Уентуърт излезе да се погрижи за пътуването, а след малко излязоха и двете дами. На мира и разбирателството обаче бе сложен край в момента, когато Мери разбра какви са намеренията им. Беше толкова огорчена и разгневена, че веднага се заоплаква колко са несправедливи всички към нея, като оставят Ан при Луиза, а не нея. Ан не била никаква на Луиза, а Мери й е снаха и след Хенриета имаше най-голямо право да остане! Нима ще е по-малко полезна от Ан? А и как да се върне у дома без своя съпруг? Не, било прекалено жестоко от тяхна страна. С други думи, тя наговори много повече неща, отколкото съпругът й би могъл да издържи и тъй като Чарлз скоро се предаде, а никой от останалите не можеше да й се противопостави, не им оставаше друго, освен Ан да замине, а Мери да остане при Луиза.

Никога преди Ан не се бе подчинявала с такава неохота на ревнивите и егоистични претенции на Мери, но в случая нямаше друг начин и тя тръгна с останалите към града. Чарлз остана да се грижи за сестра си, щеше да помага и капитан Бенуик. Ан минаваше през познатите места, където тази сутрин се бяха случили някои дребни неща — ето тук бе разговаряла с Хенриета за преместването на доктор Шърли от Апъркрос, по-нататък за първи път бе видяла мистър Елиът и в спомените си отдели по миг на всички, с изключение на Луиза, и на онзи, който бе изцяло погълнат от тревогата за нея.

Капитан Бенуик беше изключително внимателен към Ан и въпреки че и тя като всички останали бе силно разстроена от случилото се през деня, не можеше да не изпитва към младия човек все по-нарастващо благоразположение. Дори си помисли, че нещастието с Луиза е повод за по-нататъшни срещи и разговори с него.

Все още нащрек да не им се случи нещо, капитан Уентуърт ги чакаше до каретата за четирима, спряла на удобно за тях място в края на улицата. Ан бе силно потисната и унизена от начина, по който той реагира, щом видя, че вместо едната сестра идва другата — беше очевидно изненадан и разгневен, по лицето му се четеше колко му е неприятно това и докато Чарлз му обясняваше какво е породило промяната, от устните на капитана за малко да се излеят думи, които той все пак успя да преглътне. Ан се убеди, че за него тя има значение единствено като човек, който би могъл да се погрижи за Луиза.

Ан се опита да остане спокойна и справедлива в разсъжденията си. Не беше нужно да се състезава с една Ема в чувствата й към

нейния Хенри[1] — заради Уентуърт би се грижила за Луиза много по-ревностно, отколкото се диктуваха най-обикновените чувства на уважение и се надяваше, че той няма още дълго време да е толкова несправедлив към нея, като си мисли, че Ан просто е гледала да се измъкне по-леко от услугата, която дължеше на своята приятелка.

Междувременно вече се бяха настанили в каретата. Капитанът беше помогнал и на двете да се качат и сега седеше между тях. Така, обзета от тревога и вълнение, Ан замина от Лайм. Не можеше да си представи как ще изминат дългия път до дома, как ще се държи той с нея и за какво ще разговарят. Но всичко се разви съвсем естествено. По време на пътуването вниманието му бе изцяло погълнато от Хенриета и когато нарушаваше мълчанието, той се обръщаше все към нея, като гледаше да укрепи надеждите й и да повдигне духа й. Тонът, с който понякога се обръщаше към Ан, както и цялото му държание, бяха преднамерено студени. Той си бе поставил за задача да успокоява единствено Хенриета. Един-единствен път си позволи да избухне по повод на жалостивия тон, с който Ан отвори дума за онази необмислена и съдбоносна разходка край реката, която никой не бе очаквал да завърши така.

— Не говорете за това — извика той. — О, господи! Не трябваше да се съгласявам с нея в онзи последен фатален миг! Ако бях постъпил както трябва! Но тя толкова искаше и беше така твърдо решена да го направи… Милата, сладка Луиза!

Ан се питаше дали той не поставя под съмнение предишните си разбирания, според които твърдостта на характера е най-голямото щастие и достойнство, което трябва да притежава човек и дали не смята, че подобно на всички останали качества упоритостта също трябва да има своите правилни пропорции и точни граници. Ан мислеше, че вече е разбрал колко решаващ за щастието може да се окаже не само податливият на внушения ум, но и един много своенравен характер.

Пристигнаха бързо. Ан с учудване забеляза, че са стигнали толкова скоро до познатите хълмове и места. Усещането за бързина бе подсилено донякъде благодарение и на страха им от края на пътуването, затова пътят им се видя двойно по-кратък. Когато стигнаха покрайнините на селото, вече се бе смрачило. Известно време никой не проговори; Хенриета се бе облегнала в ъгъла, покрила лицето си с

един шал и се надяваше другите да си помислят, че най-после е заспала след толкова плач. Тогава, при изкачването на последния хълм Ан чу как капитана се обръща към нея. Много тихо и предпазливо, той каза:

— Мислех си как ще е най-добре да постъпим. Тя не бива да се показва веднага, не би издържала това. Помислих, че може би ще е по-удачно вие да останете при нея в каретата, докато аз вляза и съобщя на мистър и мисис Масгроув за станалото. Смятате ли, че така ще е най-добре?

Ан се съгласи с него. Доволен, капитанът повече не продума, но по-късно тя с удоволствие си спомняше за тази негова молба, която й прозвуча като доказателство за приятелските му чувства и уважение към способността й да преценява нещата. Наистина й беше много приятно и стойността на този спомен не намаля, дори когато го възприе като белег на окончателната му раздяла с нея.

След като стигнаха Апъркрос и той съобщи страшната новина на родителите, видя, че те я приеха сравнително спокойно — доколкото можеше човек да се надява при тези обстоятелства, убеди се, че за дъщеря им е най-добре да остане при тях и тогава им съобщи за намерението си да отпътува със същата карета за Лайм. Уентуърт изчака конете да се нахранят и да си починат и замина веднага след това.

---

[1] Ема и Хенри са герои на едноименната поема на Метю Прайор (1664–1721) — Б.пр. ↑

ГЛАВА 13

Останалата част от престоя на Ан в Апъркрос — а това бяха само следващите два дни — тя прекара изцяло в имението. Беше й приятно да се чувства полезна не само като компания за другите, но и като помага в подготовката на някои предстоящи неща, тъй като мистър и мисис Масгроув бяха толкова разстроени, че щеше да им бъде много трудно да се занимават с тях.

Още рано на другата сутрин получиха сведения за Луиза. Състоянието й бе останало непроменено, но не се бяха появили по-сериозни симптоми. След няколко часа пристигна и Чарлз, за да им даде по-пресни и подробни сведения. Може да се каже, че за обстоятелства той беше дори оптимистично настроен. Каза, че не могат да се надяват на бързо възстановяване, но за такъв вид болест всичко вървяло съвсем нормално. Нямаше думи да изрази чувствата си на възхищение и благодарност от гостоприемството на семейство Харвил, най-вече от усилията, които правеше мисис Харвил като болногледачка. Тя не давала на Мери да свърши нещо, убедила ги, че няма нужда от тях и можели спокойно да се върнат рано-рано в страноприемницата. Тази сутрин обаче Мери отново изпаднала в истерия и когато тръгвал насам, тя смятала да се поразходи с капитан Бенуик, защото се надявала това да й се отрази добре. Чарлз смяташе, че щеше да е най-добре, ако бе успял да я убедил още предишния ден да се прибере вкъщи, защото, в интерес на истината, трябвало да отбележи, че мисис Харвил не оставяла никой друг да прави каквото и да било.

Чарлз трябваше да се върне в Лайм още същия следобед и отначало баща му почти бе решил да тръгне с него, но дамите не се съгласиха. Ако заминеше, щеше само да притесни още повече останалите и самият той да се разстрои по-силно. Предложиха нещо по-добро и решиха да постъпят по друг начин. Поръчаха карета от Крукхърн и Чарлз доведе с нея човек, който им бе от голяма полза докато той и сестрите му бяха деца — жената, която бе отгледала

всички тях. След продължителните грижи за галения господин Хари най-после и той бил изпратен като братята си в училище и сега тя живееше в пустата детска забавачница сама — изкърпваше стари дрехи и превързваше и цереше рани и ожулвания на хората наоколо, затова с радост прие възможността да й позволят да се грижи за милата мис Луиза. Мисис Масгроув и Хенриета се бяха сетили за Сара по-рано, но Ан ги насърчи по-бързо да се решат да осъществят тези свои намерения. На другия ден, благодарение на Чарлз Хейтър, научиха още подробности за състоянието на Луиза, защото за всички беше от съществено значение всеки ден да чуват как е тя. Той пое грижата да отиде до Лайм, а сведенията, които им донесе, бяха окуражаващи. Моментите, в които Луиза се връщаше в съзнание, бяха станали почести. Всеки път им казваха, че и капитан Уентуърт продължава да стои в Лайм. — Ан трябваше да си тръгне на другия ден и всички се притесняваха от това — какво ще правят без нея, самите тях никак не ги бивало да се утешават един друг… Толкова много се изприказва по този въпрос, че Ан сметна за подходящо да сподели с тях усещането си за всеобщото тайно желание на останалите да заминат за Лайм и ги убеди да тръгнат заедно с нея. Това й се удаде лесно и скоро решиха, че наистина трябва да заминат още на другия ден, да се установят в странноприемницата или да намерят квартира, според случая, където да останат дотогава, когато ще могат да преместят милата Луиза. Трябваше да спестят донякъде неудобствата, които причиняват на онези добри хора, биха облекчили поне мисис Харвил като й помогнат в грижите и за собствените й деца. С други думи, всички така се зарадваха на взетото решение, че Ан не можеше да не бъде доволна от това, което е направила и да не сметне, че най-добрият начин да прекара последната си сутрин в Апъркрос е да участва в подготовката за заминаването, след което да ги изпрати рано-рано, макар че това означаваше да остане сама в цялата къща.

Беше останала последна, ако не се смятаха децата в Котидж, наистина последна от онези, които толкова време бяха изпълвали и двете къщи със своето оживление и им бяха вдъхвали дух и живот. Каква промяна бе настъпила в рамките само на няколко дни!

Всичко щеше отново да се оправи, ако Луиза успееше да се възстанови. Би се върнало донякъде и предишното щастие. Ан не се съмняваше, че тогава всички щяха да забравят за нея. След няколко

месеца изоставената къща, обитавана сега само от мълчаливата и замислена Ан, щеше да се изпълни с веселие и радост, с ярката светлина на благословена обич — все с неща, които бяха толкова далече от Ан Елиът!

Необезпокоявана от нищо, в продължение на час бе размишлявала върху тези неща. Беше мрачен ноемврийски ден и навън валеше неспирен ситен дъжд, който заличаваше очертанията и на малкото неща, които се виждаха през прозореца. При тези обстоятелства Ан не можеше да не се зарадва неимоверно на звука от каретата на лейди Ръсел, но колкото и да й се искаше да замине, не можеше да си тръгне без тъга от имението, нито да не изпита болка след прощалния поглед към Котидж с неговите сега потъмнели, капещи и неуютни веранди. Натъжаваше си дори когато през замъглените прозорци на каретата зърнеше някоя от скромните селски къщурки. Спомените за всичко, което се бе случило тук, придаваха на Апъркрос особена стойност за нея. Никога нямаше да забрави многобройните мигове на болка, която понякога бе толкова остра, но вече се бе поутихнала; щеше да помни и редките моменти на спокойствие, полъха на приятелство и помирение, които едва ли щеше да срещне отново и които винаги щеше да цени. Тя оставяше зад себе си всичко това — всичко освен спомена, че все пак тези неща някога ги е имало.

След заминаването на лейди Ръсел през септември Ан изобщо не бе ходила в Келинч. Не й се бе налагало, а в малкото случаи, когато бе имала възможността да отиде в Хол, все беше гледала да отклони поканата и да я избегне. Сега се връщаше и първата й работа беше да заеме стаята си в Лодж — елегантно обзаведена в съвременен стил, както и да зарадва погледа на неговата стопанка.

Радостта на лейди Ръсел от пристигането на Ан бе примесена и с малко тревога — беше научила кой е посещавал често Апъркрос. За щастие обаче или Ан бе напълняла и се бе разхубавила или на лейди Ръсел й се стори така, затова Ан прие ласкавите й думи по този повод и развеселена си спомни за нямото обожание в погледа на братовчед си, а в душата й се породи надеждата, че е благословена с още едно разцъфване на своята младост и красота.

Поведоха разговор и Ан откри в себе си някаква промяна — нещата, които я бяха измъчвали и бяха изпълвали мислите й при

заминаването от Келинч, всичко онова, което се опитваше да заглуши у себе си в присъствието на семейство Масгроув, сега бе придобило второстепенно значение. В последно време дори не беше чула нещо за баща си и сестра си в Бат. Техните проблеми бяха погълнати от грижите на Апъркрос и когато лейди Ръсел заговори отново за някогашните им надежди и опасения и изказа задоволството си от Камден Плейс в Бат, Ан се почувства засрамена от мисълта, че всичко това почти не я интересува. Тя се вълнуваше много повече от Лайм, от познатите си там и от състоянието на Луиза. Домът на семейство Харвил и дружбата между тях и капитан Бенуик й се виждаха много по-интересни от къщата на собствения й баща в Бат или от близостта на сестра й с мисис Клей. Трябваше да положи усилие, за да се овладее и да отговори на лейди Ръсел с не по-малко загрижен вид, тъй като все пак ставаше дума за неща, които бяха от значение най-вече за самата нея.

Заговориха и по един друг въпрос и двете почувстваха известно неудобство. Ставаше дума за случилото се в Лайм. Не бяха изминали и пет минути от пристигането на лейди Ръсел предния ден, когато й бяха разказали всичко с най-големи подробности. Беше редно Все пак да поговорят за случилото се, лейди Ръсел да зададе някой и друг въпрос, да изрази съжаление за проявеното неблагоразумие и да изкаже огорчението си от крайния резултат. И за двете беше неизбежно да не спомена името на капитан Уентуърт. Ан разбираше, че това не й се удава така лесно, както на лейди Ръсел — не смееше да срещне погледа на приятелката си, когато изговаряше неговото име, докато накрая й разказа набързо какво мисли за чувствата между него и Луиза. След това името вече не я притесняваше толкова.

Лейди Ръсел трябваше само да я слуша съсредоточено и да им пожелае щастие, но вътрешно сърцето й се изпълни с радост, с радост и презрение, че човекът, който на двайсет и три годишна възраст бе успял да оцени една Ан Елиът, осем години по-късно се бе прехласнал пред някоя си Луиза Масгроув.

Първите три-четири дни минаха спокойно, не се случи нищо освен това, че получиха едно-две кратки писъмца от Лайм, които бяха успели някак да стигнат до Ан — но как, и самата тя не знаеше. Съобщаваха й, че състоянието на Луиза се е подобрило значително. След няколко дни обаче доброто възпитание на лейди Ръсел не

можеше повече да издържи и макар позаглъхнали, на хоризонта решително се появиха тревогите на миналото. Тя каза:

— Трябва да посетя мисис Крофт, наистина трябва да отида и то съвсем скоро. Ан, ще имаш ли смелостта да дойдеш с мене в онази къща? И за двете ни това ще е в известна степен изпитание.

Ан не се притесни, напротив, тя мислеше това, което каза:

— Мисля, че по всяка вероятност вие ще страдате повече от мене, защото вътрешно не сте свикнали с тази мисъл така, както съм свикнала аз. Аз останах тук, наблизо, затова отдавна съм претръпнала.

Би могла да каже много повече, защото ценеше висок семейство Крофт и смяташе, че баща й случи с такива наематели — енорията щеше да има добър пример за подражание, на бедните обръщаха повече внимание и предлагаха по-голяма помощ и колкото и да й беше мъчно, че е трябвало да се преместят, не можеше да не отсъди по съвест, че са си заминали, защото с нищо не са заслужили да останат тук и Келинч е преминал в ръцете на по-добри стопани, отколкото са били собствените му притежатели. За Ан беше доста болезнено, докато стигне до това свое убеждение, но то й спестяваше болката, с която лейди Ръсел щеше отново да влезе в познатия дом и да мине през познатите стаи. В такива моменти Ан нямаше силата да си каже, дори вътрешно: „Тази къща трябваше да принадлежи единствено на нас. О, колко лоша съдба имахме! Колко недостойно е да я притежават други хора! Да бъде прокуден един толкова стар род и на негово място да дойдат някакви си непознати!“ Не, в такива случаи Ан не можеше да изтръгне дори въздишка от себе си освен в случаите, когато си спомняше за майка си и за местата, където бе обичала да поседят заедно.

Мисис Крофт винаги я посрещаше толкова мило, че Ан с удоволствие се чувстваше като нейна любимка. Сега трябваше да я приеме в собствения й дом и затова гледаше да прояви към момичето още по-голямо внимание.

Скоро основната тема на разговора се завъртя около нещастния случай в Лайм и когато свериха последните си сведения за болната, разбраха, че и двете са получили писмата си по едно и също време сутринта на предишния ден, че тогава в Келинч Хол дошъл и капитан Уентуърт (за първи път след случилото се) и той е донесъл последната бележка за Ан — бележката, която така и не бе разбрала как е стигнала

до нея. Останал само няколко часа и отново тръгнал за Лайм, като изразил намеренията си повече да не напуска този град. Ан научи, че е питал за нея — изразил надежда, че мис Елиът не се чувства зле след толкова проблеми и изразил тревога, че тя наистина много се е измъчила. Всичко това беше много мило от негова страна и зарадва Ан повече от всичко.

Обсъждат самото нещастие така, както биха разсъждавали разумни и сериозни жени, свикнали да обосновават съжденията си върху изпитани истини. Не можеха да не отсъдят единодушно, че това се е случило заради огромното лекомислие и пълна липса на здрав разум на младото момиче, че последствията са много тревожни и те просто не смеят да си помислят колко време още възстановяването на мис Масгроув ще бъде поставено под въпрос и колко дълго след това щеше да страда от това падане! В заключение адмиралът обобщи, като възкликна:

— А, лоша работа наистина! Ами че това е нещо съвсем ново, един младеж да ухажва някое момиче, като му троши главата — не е ли така, мис Елиът? Да му строшиш главата и после да му дадеш бинт, ами да!

Маниерите на адмирала не бяха точно от вида, който допадаше на лейди Ръсел, но доставяха истинско удоволствие на Ан. Човек просто не можеше да устои на неговата простота и добродушие.

— Сигурно никак не ви е приятно — каза той след кратък размисъл — да дойдете и да заварите чужди хора тук. Признавам си, че по-рано не се бях сетил за това, но сега си мисля, че сигурно никак не ви е леко. Е, не е нужно да се придържаме към официалностите — ако искате, спокойно можете да обиколите и да огледате всички стаи в къщата.

— Благодаря ви, сър, може би някой друг път, не сега.

— Е, когато ви е удобно. По всяко време можете да се вмъкнете откъм декоративните храсти и ще видите, че си държим чадърите до онази врата. Не е лошо място за чадъри, нали? Но — поправи се той — вие сигурно не мислите така, защото чадърите ви винаги са стояли в стаята на икономa. Поне така мисля. Разбиранията на един човек може да не са по-лоши от тези на някой друг, но ние все си харесваме нашите. Та най-хубаво е вие сама да решите дали не е по-добре все пак да поразгледате къщата.

Ан усети възможност да отклони предложението и го направи много любезно.

— Не сме променили много неща — продължи адмиралът, след като поразмисли. — Съвсем малко. В Апъркрос ви казахме за вратата на пералнята, направихме й хубав ремонт. Просто се чудя как сте търпели толкова време да се отваря така неудобно! Ще кажете на сър Уолтър какво сме направили, а също че според мистър Шепърд това е най-сериозният ремонт, който е правен някога в къщата. Все пак трябва скромно да си призная, че и малкото други промени, които сме направили, все са били за добро. Те много облекчават жена ми. Аз самият не съм направил кой знае какво, освен да изнеса от стаята си няколкото огромни огледала на баща ви. Убеден съм, че той е много добър човек и истински джентълмен, но си мисля, мис Елиът — той я погледна изпитателно — мисля си, че за своята възраст доста обича да се издокарва. Колко огледала само! Боже, човек просто не може да се отърве от себе си. Затова помолих София да ми помогне и бързо ги преместихме. Сега се чувствам съвсем удобно — в единия ъгъл съм си оставил малкото огледало за бръснене и едно голямо гледало, пред което никога не стъпвам.

Ан не можеше да не се развесели от чутото, но заедно с това се почувства и малко потисната, затова не можа да отговори веднага. Адмиралът се притесни, че не е бил достатъчно учтив и отново поде този въпрос, като каза:

— Като пишете следващия път на добрия си баща, мис Елиът, моля ви да му предадете моите и на мисис Крофт почитания и да му кажете, че тук много ни харесва и не намираме никакви недостатъци в къщата. Е, мога да ви кажа, че коминът в трапезарията малко пуши, но само когато духа силен северен вятър — пък такъв вятър едва ли се появява повече от два-три пъти в годината. Общо взето, огледали сме повечето къщи наоколо и можем да преценим, че не сме харесали нито една повече от вашата. Ще му стане приятно да научи това.

Лейди Ръсел и мисис Крофт много си допаднаха, но засега не се очертаваше възможност да продължат познанството, което бе започнало с това гостуване — когато им върнаха визитата, семейство Крофт казаха, че заминават за няколко седмици при свои роднини на север и по всяка вероятност няма да се върнат преди отпътуването на лейди Ръсел за Бат.

Това сложи край на всички опасения на Ан, че ще види капитан Уентуърт в Келинч Хол или че ще попадне на среща между него и лейди Ръсел. Всичко се размина благополучно и тя се усмихна при мисълта за безсмислието на многото тревожни чувства, които бе изпитала, мислейки по този въпрос.

ГЛАВА 14

Доколкото Ан успя да разбере, едва ли от присъствието на Чарлз и Мери в Лайм изобщо имаше някаква полза, ала въпреки това бяха останали там дълго след пристигането на мистър и мисис Масгроув. Все пак бяха първите, които се върнаха вкъщи и колкото се може по-скоро побързаха да дойдат в Лодж. Преди заминаването си от Лайм оставили Луиза вече в състояние да седи, главата й се оправила, ала все още се чувствала много слаба и нервите й били опънати до краен предел; макар че общо взето се възстановяла бързо, все още не можеше да се каже кога точно ще могат да я преместят вкъщи и родителите й, които трябвало да се върнат по Коледа, за да посрещнат по-малките деца за ваканцията, не се надявали, че ще им разрешат да вземат Луиза със себе си.

Всички били настанени в една и съща квартира. Мисис Масгроув бе взела при себе си децата на мисис Харвил, а от Апъркрос пристигаха доставки с всякакви продукти. Семейство Масгроув правеха всичко възможно да облекчат добрите хора от неудобствата, които им причиняват, а Харвилови все така ги канеха на обяд — с други думи и двете семейства се бяха впуснали в надпревара кой да бъде по-безкористен и гостолюбив.

Мери отново си бе показала рогата, но като цяло бе имала повече основания да се чувства добре, отколкото да страда. Чарлз Хейтър идвал в Лайм по-често, отколкото харесвало; като обядвали у Харвилови, на масата имало само една прислужница и в началото мисис Харвил все давала почетното място на мисис Масгроув, но после като разбрала чия дъщеря е Мери, от все сърце й се извинила и така започнали да се виждат, непрекъснато и кръстосвали между едната и другата къща; сестра й даже взимала книги от тяхната библиотека и ги сменяла толкова често, че по всяка вероятност засега Лайм водеше резултата в състезанието по гостоприемство. Водили я и в Чармут и Мери дори се изкъпала там; веднъж ходила на църква, където видяла много повече хора, отколкото в църквата на Апъркрос;

всичко това подхранваше самочувствието й на особено полезен човек и от двуседмичния й престой в Лайм се бе получило едно доста приятно прекарване.

Ан попита как е капитан Бенуик. Мери веднага се намръщи, а Чарлз се засмя.

— О, капитан Бенуик си е много добре, мисля, но ми се вижда доста странен. Не знам какво ще излезе от него накрая. Поканихме го да ни погостува някой и друг ден — Чарлз се нае да го води на лов и той много се зарадва; тъкмо си помислих, че въпросът е решен, когато съвсем ненадейно, във вторник вечерта, дойде при нас и доста несръчно ни се извини — изобщо не ходел на лов, не сме го били разбрали правилно, бил обещал на този, обещал бил на онзи и в крайна сметка разбрах, че няма намерение да ни посети. Предполагам, че се е уплашил да не му е скучно, но бога ми, според мен в Котидж си живеем достатъчно весело за един толкова отчаян човек като капитана.

Чарлз отново се разсмя и добави:

— Виж какво, Мери, много добре знаеш как стоят нещата. Всичко е заради вас — каза той и се обърна към Ан. — Той си е мислел, че всички живеем в Апъркрос и ако ни дойде на гости, ще може да ви види, а като разбрал, че лейди Ръсел е на три мили от нас, уплашил се е и загубил всякакъв кураж. Точно така стои въпросът, честна дума. И Мери го знае.

Ала Мери не прояви любезност да потвърди думите му и можем само да гадаем дали защото не смяташе Бенуик по рождение и място в обществото за достоен да се влюби в някоя Елиът или просто не искаше да приеме Ан в ролята на по-голяма притегателна сила към Апъркрос, от самата нея. От това, което чу, Ан съвсем не стана по-малко добронамерена и продължи с въпросите си:

— О, какви работи само приказва за вас! — извика Чарлз — с едни такива думи… — тук Мери го прекъсна:

— Казвам ти, Чарлз, през цялото време, докато бях там, не съм го чула да споменава Ан повече от два пъти. Мога да заявя и пред тебе, Ан, че той никога не говори за тебе.

— Не, наистина — призна Чарлз — и аз не съм го чувал — по обичайния начин поне, но е съвсем ясно, че той безмерно ви се възхищава. Главата му е пълна с разни книги, които вие сте му препоръчали и би искал да си поговорите за тях; в някоя от тези книги

открил нещо, което според него… Ох, не мога да се престоря, че помня за какво ставаше дума, но беше нещо много хубаво — чух как го разправяше на Хенриета и така възвишено говореше за „мис Елиът“! Слушай Мери, мога да ти заявя, че беше точно така, чух го със собствените си уши — ти тогава беше в другата стая. „Изящество, нежност, красота“ — достойнствата на мис Елиът нямаха край.

— Аз пък съм сигурна — каза Мери разпалено — че дори и да го е направил, едва ли може да му се има доверие. Мис Харвил е починала само през юни. Не си струва да спечелиш човек с такова сърце, нали, лейди Ръсел? Убедена съм, че ще се съгласите с мене.

— Преди да реша, трябва първо да видя капитан Бенуик — каза лейди Ръсел с усмивка.

— И мога да ви кажа, госпожо, че по всяка вероятност това ще стане много скоро — каза Чарлз. — Макар че го достраша да дойде с нас и избегна възможността да ви направи официално посещение, някой ден сам ще дойде в Келинч, ще видите. Казах му как се стига дотук и на какво разстояние живеем едни от други, споменах и че църквата си заслужава да се види — защото той си пада по такива неща — та си помислих, че това би му послужило като добро оправдание. Той ме слушаше много внимателно и съм сигурен, че ако се съди по вида му, скоро ще го видим тук. Така че, смятайте, че съм ви предупредил.

— Всеки от познатите на Ан може да се чувства добре дошъл — каза лейди Ръсел любезно.

— О, познат на Ан — обади се Мери — по-скоро е мой познат, защото през последните две седмици се виждахме всеки ден.

— В такъв случай е добре дошъл като познат и на двете ви, много ще се радвам да се запозная с капитан Бенуик.

— Уверявам ви, че в него няма да намерите нищо кой знае колко хубаво, госпожо. Той е един от най-скучните млади мъже на света. Понякога се разхождахме от единия край на плажа до другия и той не казваше нито дума. Изобщо не е добре възпитан. Сигурна съм, че няма да го харесате.

— В това отношение доста се различаваме, Мери, — каза Ан — мисля, че ще й допадне. Според мене тя ще хареса начина, по който той разсъждава и ще прецени, че обноските му са безупречни.

— Аз също мисля така, Ан, — каза Чарлз — според мене лейди Ръсел ще го хареса. Той е точно от хората, които й допадат. Дай му една книга и ще си я чете цял ден.

— А, виж, това може — каза Мери подигравателно. — Ще се вторачи в книгата и дори няма да те чуе, ако го заговориш, ако си изпуснеш ножицата или пък стане нещо. Нима смяташ, че на лейди Ръсел й харесват подобни неща?

Лейди Ръсел не можеше да не се засмее.

— Честна дума — каза тя — никога не съм допускала, че мнението ми за някого ще даде основания за толкова различни предположения, колкото и да се смятам за здравомислеща. Вече наистина съм любопитна да видя човека, който даде повод за толкова противоположни изказвания. Иска ми се да го убедите да дойде. И тогава, Мери, можеш да разчиташ на моето мнение, но сега решително не искам да съдя за него предварително.

— Няма да го харесате, казвам ви.

Но лейди Ръсел заговори за нещо друго. Мери възбудено разказа как са се запознали, или по-точно — как са пропуснали да се запознаят с мистър Елиът при толкова изключителни обстоятелства.

— Той е човек — каза лейди Ръсел — когото не бих искала да видя. Отказът му от добри отношения с човека, който оглавява неговия род, на времето ми направи много силно и много неприятно впечатление.

Нейната категоричност охлади възторга на Мери и тя рязко спря тъкмо на онова място, където разправяше за чертите на лицето.

Ан не посмя да попита за капитан Уентуърт, но Мери без друго бе готова да им говори на дълго и на широко за него. Както можеше да се очаква, напоследък бил с доста приповдигнат дух. С възстановяването на Луиза се възстановявал и той и вече бил много по-различен, от

първата седмица след нещастието. Не бил виждал Луиза, защото страшно се опасявал състоянието й да не се влоши след един разговор с него и дори не настоявал да я види. Тъкмо обратното, възнамерявал да замине някъде за седмица или десетина дни, докато главата й укрепне. Говорел нещо за едноседмично оставане в Плимут и се мъчел да убеди капитан Бенуик да отиде с него, но както Чарлз бе настоявал докрай, на Бенуик много повече му се искало да прескочи до Келинч.

Без съмнение, след този разговор и лейди Ръсел, и Ан се сещаха от време на време за капитан Бенуик. Всеки път, когато се звъннеше на входната врата, тя все си мислеше, че е пратеник със съобщение от него. На връщане след дългите си самотни разходки из земите на баща си или след благотворително посещение в селото тя всеки път се питаше дали няма да я чака в къщи. На капитан Бенуик не дойде. Или желанието му за идване бе много по-слабо, отколкото си бе въобразил Чарлз или бе твърде стеснителен и след като лейди Ръсел му бе отпуснала една седмица срок, накрая тя реши, че се е оказал недостоен за събудения към своята личност интерес.

Семейство Масгроув пристигнаха, за да посрещнаха своите жизнерадостни момчета и момичета от училище. В желанието си да намалят врявата и в Лайм и да увеличат тази в Апъркрос, водеха със себе си и децата на мисис Харвил. При Луиза остана само Хенриета, а останалите членове на семейството се събраха в обичайната си обител.

Лейди Ръсел и Ан ги посетиха веднъж и девойката не можеше да не почувства, че Апъркрос отново е изпълнен с живот. Макар че там ги нямаше нито Хенриета, нито Луиза, нито Чарлз Хейтър или капитан Уентуърт, стаите бяха много по-различни в сравнение с последния път, когато ги бе видяла.

Малките Харвил непрекъснато се въртяха около мисис Масгроув, която ги бранеше усърдно от тиранията на двете момчета от Котидж — специално поканени да си поиграят с гостенчетата. До едната стена имаше маса, на която неспирно бъбрещи момичета изрязваха фигурки от сребрист станиол, до другата — лавици, извити под тежестта на подносите със студени кейкове и баници с пача, а по средата на стаята беснеещи момчета го бяха ударили на шумна веселба. Всичко това се допълваше от пращенето на коледния огън в камината, решен на всяка цена да чуят и него, въпреки детския шум. По време на посещението им бяха дошли и Чарлз и Мери, разбира се. Мистър Масгроув смутолеви нещо в израз на почитанията си към лейди Ръсел и в продължение на десетина минути седя до нея и говори гръмко, но заради врявата на покатерилите се по коленете му хлапета не се чу нищо. Беше чудесна картинка на семейно щастие.

Съдейки по себе си, на Ан й се стори, че подобен домашен ураган едва ли би се оказал подходящ за възстановяване на разстроени нерви, каквито бяха тези на Луиза след болестта. Мисис Масгроув

обаче я дръпна настрана, за да й благодари многословно и от все сърце за всичко, което бе направила за тях, после щастливо огледа стаята и завърши накратко с извода, че след преживяното нищо не й се отразява така добре, както малко спокойствие и радост в къщи.

Вече възстановяването на Луиза вървеше по-бързо. Майка й смяташе дори, че ще могат да я вземат от Лайм преди заминаването на другите деца, за да се види с по-малките си братя и сестри. Семейство Харвил бяха обещали, че след завръщането на Луиза ще им погостуват в

Апъркрос. Капитан Уентуърт бе заминал за Шропшир да се види с брат си.

Когато двете дами отново седнаха в каретата си на път за дома, лейди Ръсел каза:

— За в бъдеще ще трябва да не забравям, че не бива да ходя у семейство Масгроув по Коледа.

Всички хора имат свои предпочитания към различни видове шум, а шумовете могат да бъдат много дразнещи и неприятни не поради качеството на самия звук, колкото поради характера на онова, което ги причинява. Скоро след посещението, през един дъждовен следобед лейди Ръсел влизаше в Бат и по улиците от Стария мост до Камден Плейс шумът на множеството карети, каруци и шейни, врявата, която вдигаха продавачите на вестници, кифли и мляко и неспирният тропот на дървени обуща ни най-малко не й причиниха неприятни усещания. Не, това си беше част от шума на зимните удоволствия и той дори повдигаше настроението й. Подобно на мисис Масгроув и тя чувстваше, макар и да не го изрази с думи, че след като е била толкова дълго на село, нищо не можеше да й се отрази по-добре от малко спокойствие и жизнерадост.

Ан беше на съвсем друго мнение. Макар че не говореше вече по този въпрос, определено, както и преди, не й се искаше да живее в Бат и още при първия бегъл поглед към пушека от комините на огромните сгради изгуби желание да ги огледа по-добре. Струваше й се, че колкото и неприятно да бе пътуването им из многобройните улици, все пак се движеха прекалено бързо, защото кой щеше да и се зарадва, когато пристигне? Ан си спомняше с обич и съжаление за суматохата в Апъркрос и тихото уединение на Келинч.

В последното си писмо Елизабет бе писала нещо, което събуди известен интерес. Мистър Елиът също се бе появил в Бат. Посетил ги в Камден Плейс, после още веднъж и още веднъж и се държал особено внимателно. Ако Елизабет и баща й не се лъжели, той толкова усърдно се стараел да поддържа добри отношения и да разправя как високо цени роднинството си с тях, колкото по-рано се бе старал да покаже своето пренебрежение. Това щеше да е чудесно, ако беше вярно, а и лейди Ръсел, забравила какво бе заявила неотдавна на Мери, че „бил човек, когото не иска да вижда“, също бе приятно изненадана и любопитна по отношение на мистър Елиът. Вече много й се искаше да го срещне. Ако бе пожелал да се сближи отново с рода си, както е редно за един смирен роднина, трябваше да му простят, че някога се бе откъснал от синовните си задължения към бащиния корен.

Въодушевлението на Ан по въпроса бе същото. И тя предпочиташе да се види отново с него — а това бе много повече, отколкото можеше да каже за много други хора в Бат.

Лейди Ръсел я остави в Камден Плейс, след което продължи към квартирата си на Ривърс Стрийт.

ГЛАВА 15

Сър Уолтър бе наел хубава къща в Камден Плейс — величествена и внушителна, както подобава на човек с определена тежест в обществото. Двамата с Елизабет се чувстваха много удобно в нея.

Ан пристъпи към къщата със свито сърце, обзета от тежко предчувствие за дългия затвор, който й предстоеше. Питаше се с тревога: „Кога ли ще имам възможност да изляза от тук?“ Все пак се поободри, когато при посрещането неочаквано усети полъх на сърдечност. Баща й и сестра й я посрещнаха любезно и се зарадваха, че я виждат, защото имаха възможността да покажат къщата и мебелите си. Дори отбелязаха като предимство, че с нея броят на седналите около масата за обяд се увеличава на четирима.

Мисис Клей непрекъснато се усмихваше и се държеше много любезно, но Ан знаеше, че зад всичките й усмивки и любезности се крие пресметлив ум, който крои някакви планове за себе си. Ан бе очаквала мисис Клей да я посрещне както е редно, но милият прием на останалите доста я изненада. Всички бяха в приповдигнато настроение и тя скоро разбра защо. Те не изпитваха желание да я попитат как е прекарала, само гледаха да изпросят по някой и друг комплимент в смисъл колко тежко са приели всички в Келинч факта, че семейство Елиът са заминали, но Ан не можа да ги зарадва. После равнодушно й зададоха един-два въпроса и заговориха за свои си неща. Апъркрос не представляваше интерес за тях, говореха само за Бат.

С удоволствие побързаха да я уверят, че Бат е задоволил и най-добрите им очаквания във всяко отношение. Къщата им без съмнение била най-хубавата в Камден Плейс, гостните им далеч превъзхождали всички останали гостни, които посетили или пък за които били чували, а въпросното превъзходство се изразявало не само в добрия вкус при обзавеждането, а и в самия избор на мебелите. Всички искали да поддържат връзка с тях, всички искали да им отидат на гости. Те

отклонили доста запознанства и въпреки това хора, за които не били чували, непрекъснато им оставяли визитките си.

Възможностите за развлечение били невероятни! Нима Ан можеше да се учудва, че баща й и сестра й са толкова щастливи? Ан познаваше твърде добре повърхностната им природа, но не можеше да на въздъхне при мисълта, че баща й не усеща принизеното си положение, не съжалява за предишното си достойнство и задължения като владетел на огромни земи, а се задоволява със суетата и дребните интереси на града. Така Ан въздишаше, усмихваше се и изразяваше почуда и възхищение, когато Елизабет отвори двукрилата врата и я поведе екзалтирано из стаите, като през цялото време гордо й посочваше колко са широки; Ан не разбираше как някогашната господарка на Келинч Хол можеше да се гордее с разстоянието между две стени, отдалечени на не повече от десет метра една от друга.

Бащата и дъщерята бяха така щастливи и по други причини — имаха си мистър Елиът. На Ан й се наложи да слуша дълго за мистър Елиът. Не само че му бяха простили, но и бяха много доволни от него. Бил в Бат от две седмици вече (на път за Лондон още през ноември се отбил в Бат и макар да стоял в града само двайсет и четири часа, естествено не можел да не научи, че сър Уолтър се е заселил там, но тогава не успял да се възползва от тази новина); сега обаче бил в Бат от две седмици и първата му работа, след като пристигнал, била да остави визитната си картичка в Камден Плейс, която била последвана от толкова усърдни усилия да се срещне с тях, че те най-после се видели и когато се видели, значи, той се държал толкова искрено, така открито, с готовност се извинил за миналото и бил толкова загрижен отново да видят близък роднина в негово лице, че някогашните им добри отношения на разбирателство и дружба били напълно възстановени.

Не можели да му се сърдят за нищо. Обяснил им всичко, заради което някога си помислили, че се е държал пренебрежително. Всичко се основавало на огромно недоразумение. Никога не бил и помислял да отхвърли добрите им чувства, просто самият той се страхувал, че е направил нещо, заради което те са го отхвърлили, но дори не подозирал какво и предпочел деликатно да се оттегли.. Намекнали му, че се е изказвал неуважително за честта на семейството, но той веднага изразил силно негодувание. Той, който винаги се е гордял с

принадлежността си към рода Елиът и чиито чувства по отношение на роднинските връзки били винаги прекалено силни за сегашните разпуснати нрави! Това, разбира се, страшно го изненадало, но се надявал, че със своя характер и държание ще докаже точно обратното. Говорел за сър Уолтър на всичките си познати и с цялото си прилежание успял да улови и най-малката възможност за помирение, след което положението му на достоен роднина и предполагаем наследник било възстановено. Бащата и дъщерята преливаха от радост по повод новото развитие на ситуацията…

Разбира се, разговаряли на дълго и на широко и за обстоятелствата около неговата женитба. Самият той не можел да отвори дума по този въпрос, но един близък негов приятел — някой си полковник Уолис, много почтен човек и истински джентълмен (а и съвсем не изглеждал зле според думите на сър Уолтър), който живеел сред много изискана обстановка в Малборо Билдингс — специално помолил да бъде приет от мистър Елиът и споменал едно-две неща във връзка с въпросната женитба, които я представили в съвсем нова светлина и завинаги освободили мистър Елиът от това позорно петно.

Полковник Уолис познавал мистър Елиът отдавна, познавал добре и неговата съпруга, затова успял да вникне дълбоко в същността на тази история. Тя определено не била от благороден произход, но имала добро образование, била много добре възпитана, доста богата и страшно влюбена в неговия приятел. Това решило всичко. Тя непрекъснато го търсела. Без това последно обстоятелство, Елиът не би се оженил за нея за цялото злато на света, а освен това сър Уолтър можел да бъде сигурен, че на всичко отгоре била чудесна жена. Това до голяма степен оправдаваше женитбата. Чудесна жена с огромни доходи и на всичко отгоре влюбена! По всичко личеше, че сър Уолтър приемаше това за прекрасно основание и макар че Елизабет не виждаше нещата в толкова благоприятна светлина, все пак разбираше защо те са се оказали толкова важни в крайна сметка.

Мистър Елиът често се отбивал у тях, веднъж дори останал на обяд и бил явно поласкан от честта да бъде поканен, защото те по принцип не канели гости за обяд. С една дума, бил изключително радостен, че на него отново гледат като на техен братовчед и цялото му щастие зависело от близките му отношения с Камден Плейс.

Ан слушаше думите им, но не разбираше какво се крие зад тях. Тя знаеше, че за да разбере някого, трябва да се постави на негово място. Всички факти й бяха представени в доста разкрасен вид. Всичко, което бе казано в интерес на помирението й се струваше много странно и неоснователно, тъй като можеше да бъде подкрепено единствено от думите на говорещите. Ан ясно усещаше, че зад цялата история се крие нещо друго, имаше нещо неясно в силното желание на мистър Елиът да се сдобри с тях след толкова години. От гледна точка на положението си в обществото мистър Елиът не печелеше нищо от добрите си отношения със сър Уолтър и не би загубил, ако не нещата си бяха останали същите. По всяка вероятност беше доста по-богат от баронета и така или иначе щеше да наследи титлата и имота в Келинч. Като умен човек — а той наистина й се бе сторил доста умен — защо му бе необходимо да влиза подобни отношения? Хрумна й един-единствен отговор — вероятно той искаше да се ожени за Елизабет. Може би някога я бе харесвал, макар че обстоятелствата и съображенията за по-удобен живот го бяха отвлекли в съвсем различна посока; сега обаче можеше да си позволи да постъпи така, както иска и затова имаше намерение да ухажва сестра й. Елизабет беше много красива, добре възпитана и с изящни обноски, а мистър Елиът едва ли бе имал възможност да опознае характера й — бе виждал я преди години и то само в обществото на много други хора. Как би приел истинския й ум и характер — това беше друга тема, която даваше на Ан доста основания за притеснения и опасения. Тя би искала с цялото си сърце мистър Елиът да не е чак толкова взискателен или поне да не е особено наблюдателен по отношение на Елизабет, в случай, че си бе поставил за цел да я спечели. Докато говореха толкова много за честите посещения на мистър Елиът, за Ан стана очевидно, че Елизабет е убедена, че срещите с нея са неговата истинска цел. Това се потвърждаваше и от погледите, които си разменяха Елизабет и нейната приятелка мисис Клей, както и от намеците на последната в тази насока.

Ан спомена за беглите впечатления, които бе имала от него в Лайм, но никой не си даде труд да я чуе — „О, да, сигурно ще да е бил мистър Елиът, не били сигурни, но напълно възможно е да е бил той.“ Не изслушаха дори описанието, което тя направи. Беше им напълно достатъчно да го описват самите те, особено на сър Уолтър. Той не

можеше да не отдаде дължимото на външността му — а мистър Елиът изглеждаше съвсем като джентълмен и впечатлението, което създаваше, бе за мода и изтънченост. Правилните черти на лицето и умния поглед впечатляваха. В същото време обаче той не забравяше да отбележи, че личи как е живял в лишения — недостатък, който се бе усилил с времето, нито пък можеше да претендира, че годините не са го променили. Според мистър Елиът, сър Уолтър си бил същият, какъвто го бил видял за първи път, но сър Уолтър „не можел да му отговори с комплимент в същия дух, което доста притеснило полковника. Въпреки това баща й не можеше да каже нищо лошо за мистър Елиът — човекът изглеждал по-добре от повечето мъже и сър Уолтър не би се срамувал да се покаже с него навсякъде в обществата.“

Цялата вечер говориха само за мистър Елиът и приятелите му от Малборо Билдингс: „Полковник Уолис очаквал с такова нетърпение да им го представят! Пък и мистър Елиът така искал да го запознае с тях!“ и Ан зачака всеки ден да й бъде представен човека, когото засега познаваше само по думите на другите. Така или иначе живееше много затворено и всяко нещо би могла да внесе малко разнообразие, пък и мистър Елиът говорел за нея, че дамата била „страшно очарователна и си струвало да отиде човек в Камден Плейс, за да се запознае с нея“. Предстоеше им да бъдат представени един на друг веднага щом Ан се посъвземе след пътуването. Сър Уолтър много уважаваше и мисис Уолис — бяха му казали, че е много хубава жена, дори красива — баща й копнеел да я види, надявал се, че щяла да компенсира донякъде наличието на толкова грозни жени, които виждал по улиците всеки ден. Лошото на Бат било, че в него имало страшно много грозни жени. Не че нямало и хубави, но броят на грозните далеч надхвърлял този на красивите. Докато се разхождал, често му правело впечатление, че на трийсет, дори трийсет и пет грозотии се пада само една хубавица; дори веднъж, като си стоял на Бонд Стрийт, преброил осемдесет и седем жени, една по една и сред тях не видял нито едно що-годе прилично лице. Било много студено наистина, студът бил остър и хапещ и едва ли една жена от хиляда би могла да го понесе, но въпреки това броят на грозните жени в Бат бил ужасяващо висок. Да не говорим за мъжете! Било съвсем очевидно, че горките жени никак не са свикнали с вида на нещо по-така — разбирало се от впечатлението, което правел всеки по-приятен мъж. Нямало случай, в който сър Уолтър да не излезе

на разходка подръка с полковник Уолис (който въпреки пясъчнорусата си коса все пак имал чудесна военна стойка), без Уолис да привлече погледа на всяка срещната жена; всички гледали само в полковника. Колко скромен беше сър Уолтър! Все пак не можа да се измъкне толкова лесно — дъщеря му и мисис Клей с общи усилия успяха да го убедят, че спътникът на полковник Уолис никак не изглежда по-зле, още повече, че косата му определено не е пясъчноруса.

— Как изглежда Мери? — поинтересува се сър Уолтър в изключително добро разположение на духа. — Когато я видях последния път, носът й беше доста червен, но се надявам да не изглежда така всеки ден.

— О, не, това сигурно е било случайно. Обикновено е здрава и от Архангеловден насам доста се е разхубавила.

— Ако мога да съм сигурен, че няма да излиза при студ и вятър, за да не й загрубее лицето, ще й изпратя нова шапка и пелерина.

Ан поразмисли дали да рискува и да отбележи, че новото палто и някое боне едва ли щяха да бъдат оценени по достойнство, когато въпросът отпадна от само себе си след едно почукване по вратата: „Идва някой! А е почти десет часът! Дали не е мистър Елиът? Знаели, че тази вечер бил поканен на Лансдън Кресънт. Било съвсем възможно да се е отбил на връщане, за да ги види. Не очаквали никой друг. Мисис Клей беше сигурна, че е мистър Елиът“. Мисис Клей се оказа права. С цялото достолепие, което можеха да му придадат икономът и портиерът, на прага се яви мистър Елиът.

Беше същият, съвсем същият човек, различаваше се само по облеклото. Ан се дръпна малко назад, докато останалите получаваха почитанията му, а сестра й — и неговите извинения, че идва толкова късно, но „след като се намирал толкова близо до тях, не могъл да се сдържи и дошъл да разбере как тя и нейната приятелка са понесли вчерашния ужасен студ“ и така нататък и така нататък. Всичко бе изречено безкрайно любезно и прието не по същия начин, а след него трябваше да дойде и нейният ред. Сър Уолтър представи по-малката си дъщеря: „Мистър Елиът, позволете да ви представи по-малката си дъщеря (за Мери и дума не можеше да става)“, и Ан — поруменяла и усмихната, предостави на мистър Елиът вида на онова красиво лице, което той в никакъв случай не бе забравил. Дори й се стори забавно това, че той леко се стресна от изненада. Едва ли беше разбрал коя е,

когато се бяха видели за първи път. Изглеждаше съвсем стъписан, но задоволството му бе много по-голямо от учудването, както пролича по блясъка в очите му. Той се овладя на мига и с удоволствие отбеляза роднинската им връзка, намекна нещо в смисъл, че са се виждали и преди и помоли Ан да го приеме в кръга на своите приятели. Изглеждаше много добре, също както и в Лайм, а когато говореше, лицето му ставаше още по-приятно, обноските му бяха на висота — така изтънчени и непринудени, толкова приятни, че Ан можеше да сравни тяхното съвършенство единствено с това на един друг мъж. Не бяха същите, но не и по нищо не им отстъпваха.

Той седна при тях и разговорът веднага стана жив и по-интересен. Несъмнено беше много умен човек, това пролича още през първите десет минути. Тонът, с който говореше, начинът му на изразяване, изборът на темите и усетът кога да замълчи, издаваха присъствието на един интелигентен и съобразителен ум. Той заговори за престоя й в Лайм веднага, щом се удаде подходящ случай — искаше да сравни мнението си за града с нейното и най-вече да поговори за обстоятелствата на тяхната среща и как така се бе оказало, че са отседнали по едно и също време в една и съща странoприемница. Разказа накъде се бил запътил тогава и поиска да разбере как тя се е оказала там, изрази огромното си съжаление, че тогава не е имал възможността да й изкаже своите почитания. Ан му разказа съвсем накратко за своята компания и защо бяха отишли в Лайм. Той я слушаше и съжалението му за пропуснатата възможност нарастваше с всяка нейна дума — прекарал една самотна вечер в своята стая, която била точно до нейната, чувал гласове и неспирна глъчка, помислил си, че сигурно са много симпатични и страшно му се искало да е заедно с тях, но и през ум не му минало, че има някакви основания да им бъде представен. Ако само бе попитал кои са те! Името Масгроув щяло да му бъде достатъчно. Случилото се щяло да му послужи за урок, че не бива да се въздържа да задава въпроси ако се озове сам в някоя странoприемница. Бил придобил този лош навик още на младини, воден от принципа, че човек в никакъв случай не бива да проявява излишно любопитство.

— Според мен представите на един двайсет и един или двайсет и две годишен младеж — каза той — по отношение на държанието понякога са доста нелепи, макар че е воден от желанието да се държи

така, както трябва, ако го сравним с някой светски човек на по-зряла възраст. Те често са склонни да се държат толкова глупаво, колкото е и целта, която имат предвид.

Вероятно той нямаше предвид само спомена на Ан, а включваше и други събития от миналото. След малко темата се стопи сред общия разговор и мистър Елиът успяваше да се върне на спомена за Лайм само в отделни моменти.

Все пак той смогна да я разпита достатъчно, за да разбере какво точно я бе задържало в града след собственото му заминаване. След като тя спомена за „нещастен случай“, той се осведоми подробно за какво става дума. Щом мистър Елиът започна да й задава въпроси, това започна да интересува и сър Уолтър и Елизабет, но разликата в насоките на тяхното любопитство беше драстична. Ан можеше да сравни характера на неговото любопитство единствено с това на лейди Ръсел — той просто искаше да научи какво се е случило и доколко всичко това е засегнало самата нея като участник в тези събития.

Мистър Елиът остана около час. Изящният мъничък часовник над камината удари единайсет със сребърен звук и в далечината се чу гласът на нощния пазач, който оповести същия час, когато мистър Елиът или някой от останалите побързаха да заявят, че е станало твърде късно.

Ан не бе предполагала, че първата й вечер в Камден Плейс ще мине толкова приятно.

ГЛАВА 16

След завръщането си сред лоното на семейството имаше нещо, което Ан много би се радвала да разбере, дори повече, отколкото да знае с положителност дали мистър Елиът е влюбен в сестра й и това беше дали баща й не е влюбен в мисис Клей. Бе прекарала само няколко часа вкъщи когато този въпрос започна силно да я притеснява. На следващата сутрин, докато слизаше от стаята си, тя чу продиктуваните от благоприличие преструвки на въпросната дама, че било време да си замине. Девойката можеше да си представи физиономията; с която мисис Клей казва, че „след като Ан вече е тук, едва ли ще имат повече нужда от нея“, защото чу как Елизабет отговаря почти шепнешком: „Това не е никаква причина, разбира се. Мога да ви уверя, че пристигането на Ан за мен няма никакво значение. В сравнение с вас за мен тя не означава нищо“. Успя да долови и гласа на баща си, който казваше: „Скъпа госпожо, не бива да правите това. Досега не сте видели нищо от Бат в непрекъснатите си усилия да ни бъдете в услуга за всичко. Не бива да ни оставяте точно сега. Непременно трябва да се запознаете с мисис Уолис — с тази толкова красива мисис Уолис. Зная, че възвишеният ви ум би изпитва истинска наслада при гледката на нещо красиво.“

В погледа и в тона му се чувстваше толкова дълбока искреност, че Ан никак не се учуди на погледа, който мисис Клей хвърли крадешком към Елизабет и към нея самата. По лицето й се четеше, че цялата е нащрек, но ласкавите слова за възвисения ум определено не оказаха никакво въздействие върху Елизабет. Дамата не можеше да не отстъпи пред обединените им усилия да я спрат и обеща да остане. Същата сутрин Ан и баща й се случиха да останат по едно време насаме и той й направи комплимент, че изглежда разхубавена. Намирал я за „не толкова слаба, дори страните й били позакръглени, а кожата и цветът на лицето й били станали много по-привлекателни — по-свежи и прозрачни. Дали не била използвала нещо?“ „Не, нищо“. „Може би само малко помада?“, предположи той. „Не, наистина нищо.“ „Ах!“,

колко учуден беше той и добави, че „тя едва ли ще стане по-красива отсега нататък, но поне може да се задържи в този си вид и той от все сърце й препоръчвал помадата «Гоулънд», защото постоянната й употреба през пролетните месеци щяла да й се отрази много добре. Препоръчал я и на мисис Клей, и ето, Ан сама виждала резултата. Тази помада изчистила всичките й лунички.“

Само ако Елизабет можеше да го чуе! Щеше веднага да се стресне от подобна възхвала към външния вид на въпросната дама, особено като се има предвид, че според Ан луничките на мисис Клей ни най-малко не бяха намалели. Ан все още вярваше, че нещо може да се промени — нежелателните последици от един повторен брак на баща им можеха да бъдат силно намалени, ако и Елизабет се омъжеше. Що се отнася до самата Ан, тя винаги можеше да се чувства у лейди Ръсел като в свой дом.

След като си бе дала сметка как вървят нещата в Камден Плейс, съобразителността и доброто възпитание на лейди Ръсел също бяха поставени на изпитание в това отношение. Тя искрено се дразнеше да гледа колко много внимание се обръща на мисис Клей, докато Ан е пренебрегната и когато си тръгнеше от дома им, се чувстваше доста обезпокоена — доколкото можеше да има време за безпокойство човек, който редовно си пие минералната вода, купува си всички нови издания и разполага с огромен кръг от познати.

След запознанството си с мистър Елиът тя бе станала по-великодушна или поне по-безразлична към другите от обкръжението на Ан. Сами по себе си маниерите му определено говореха в негова полза, а при разговор с него веднага се разбираше, че шлифовката му е толкова солидно подкрепена от здрав разум, че отначало тя едва се бе сдържала да възкликне пред Ан: „Нима е възможно това да е същият мистър Елиът?“ — дотолкова не можеше да си представи по-симпатичен и достоен човек от него. В него се съчетаваше всичко необходимо — съобразителност, правилно разбиране за нещата, сърдечност и светски опит. Беше силно привързан към семейството и честта на рода му бе особено скъпа, без при това да проявява някаква слабост или излишна горделивост. Живееше на широка нога като заможен човек, ала без ненужна показност. По всички съществени въпроси си бе изградил собствено мнение, без да влиза в противоречие с разбиранията на другите и без да нарушава с това нормите на

благоприличие. Беше сериозен, проницателен, умерен и много искрен, никога не се измъкваше от задълженията си заради собствени прищевки или егоизъм, което само по себе си говореше за силата на неговите чувства. Притежаваше силно развит усет за всичко добро и красиво, ценеше безкрайно прелестите на семейния уют, а това не се наблюдаваше често у хора, които са лесно възбудими и само се преструват, че семейният живот много им допада. Беше сигурна, че в брака си не е бил щастлив — полковник Уолис се бе изказал в този смисъл, а и за самата лейди Ръсел това бе очевидно, но нещастието му явно не е било от такъв характер, че да вгорчи разбиранията му за семейството, нито пък (както бе започнала да подозира отскоро) — да го откаже от идеята за повторен брак. Тя толкова силно одобряваше мистър Елиът, че това до голяма степен компенсираше притеснението и от позициите на мисис Клей.

От няколко години насам Ан бе започнала да разбира от личен опит, че по някои въпроси се случваше мнението й да не съвпада с мнението на нейната толкова добра приятелка, затова Ан никак не се изненада, че в този случай лейди Ръсел не открива нищо странно или подозрително и че в невероятните усилия на мистър Елиът към помирение не вижда нищо, което би могло да бъде продиктувано и от други мотиви, не толкова благородни. Според лейди Ръсел, беше съвсем естествено в резултат на натрупания житейски опит той да се опитва да промени живота си и да възкреси семейните отношения, а и какво друго би го представило в по-благоприятна светлина пред почтените хора, ако не добрите му отношения с главата на собствения му род. Беше толкова ясно за разбиране, че поведението му е резултат от помъдряването на силен по природа ум, а някогашното му прегрешение можеха да се обясни единствено с липсата на зрелост у един безкрайно млад човек. Ан разбираше всичките й доводи, но все пак си позволи да се усмихне и да спомене името на Елизабет. Лейди Ръсел я изслуша, изгледа я и каза много предпазливо:

— Елизабет! Толкова по-добре, времето ще изясни всичко.

Тя се осланяше на бъдещето и след като поразмисли, Ан не можа да не си даде сметка колко права е нейната приятелка в този случай. В момента нищо не можеше да се предприеме. Беше редно Елизабет да се омъжи първа, а и така бе свикнала да се обръщат към нея с „мис Елиът“, че едва ли бе възможно някой друг да привлече вниманието

преди нея. Не биваше да се забравя и това, че мистър Елиът бе овдовял едва преди седем месеца и можеше да му бъде простено, ако не избързва с решението си. Ан не можеше да не погледне траурната лента около шапката му и да не почувства, че всъщност на самата нея не може да й бъде простено, че в мислите си му приписва подобни намерения толкова рано, защото колкото и да не е бил сполучлив предишния му брак, все пак той бе живял с жена си в продължение на много години и тя не допускаше, че е възможно бързо възстановяване след един толкова печален край на подобна връзка.

Независимо от развоя на събитията в бъдеще, той без съмнение беше най-приятният от всичките им познати в Бат — никой не можеше да се сравни с него, а и за Ан беше много приятна възможността да си поговори от време на време за Лайм с него. По всичко личеше, че той изгаря от желание да посети отново този град, както и да опознае по-добре самата Ан и двамата бяха обсъждали многократно обстоятелствата около първата им среща. Беше й дал да разбере, че намеренията му към нея са много по-сериозни, а и самата Ан го съзнаваше ясно, защото погледът му й напомняше начина, по който я бе гледал друг един мъж.

Мненията им не винаги съвпадаха, той например бе склонен да придава на връзките и титлите много по-голямо значение от самата нея и личеше, че го прави не само от желание да бъде любезен, а по убеждение. Той от все сърце съчувстваше на баща й и сестра й по въпрос, който, според Ан, съвсем не заслужава чак такова внимание. Една сутрин местният вестник в Бат оповести за пристигането на нейно благородие виконтеса Далримпъл и дъщеря й, почитаемата мис Картре и със спокойствието на Камден Плейс бе приключено за много време напред. Родът Далримпъл бе в роднински отношения със семейство Елиът (за голямо съжаление на Ан) и сега всички трепереха дали ще могат да им бъдат представени както си му е редът.

Никога по-рано Ан не бе имала случай да види как се държат баща й и сестра й в обкръжение на истински аристократи и трябваше да признае пред себе си, че е доста разочарована. Беше вярвала на пресилената им убеденост за собственото им положение в обществото, затова сега разочарованието й нямаше граници. Видя черти от характера им, за които не бе и подозирала — затова й се искаше баща й и сестра й да притежават малко повече собствено достойнство и

чувство за чест и да не говорят по цял ден само за „братовчедките лейди Далримпъл и мис Картре“, „нашите братовчедки Далримпълови“ и така нататък и така нататък.

Сър Уолтър се бе виждал веднъж с покойния виконт, но не познаваше никой друг от семейството и сега бе поставен в особено деликатно положение, защото в отношенията им имаше дълго прекъсване. Ограничаваха се само в рамките на размяната на официална кореспонденция. Случи се така, че когато виконтът почина, сър Уолтър бе тежко болен и не успя да изпрати съболезнователно писмо по този скръбен повод. На това бе погледнато като на непростимо опущение от страна на рода в Келинч. В Ирландия не бяха получили никакво съболезнователно писмо и върху прегрешилата глава на рода Елиът падна цялото пренебрежение, на което семейство Далримпъл бяха способни. В Келинч също не се получи такова писмо след смъртта на лейди Елиът и в резултат имаха всички основания да смятат, че Далримпълови са сметнали роднинските си отношения с тях за приключени. Въпросът сега беше точно в това — как да се оправи това злощастно положение на нещата и нито сър Уолтър, нито лейди Ръсел (макар и в по-разумни измерения) не смятаха този въпрос за маловажен. Отношенията между двете семейства трябвало да се подновят на всяка цена, човек винаги трябвало да се обгражда с подходящи хора, още повече, че лейди Далримпъл бе наела за три месеца къща в Лора Плейс и щеше да се движи сред изтънчено общество. Тя бе посещавала Бат преди година и лейди Ръсел бе чувала да се говори за нея като за очарователна жена. Затова трябвало да се направи всичко възможно да се подновят отношенията им с лейди Далримпъл, дори с цената на компромис и загърбване на чувството за собствено достойнство от страна на Елиътови.

Сър Уолтър имаше и собствено виждане по въпроса, затова, в крайна сметка написа едно много изящно послание, преизпълнено с подробни обяснения, извинения и молби, с които увещаваше нейно благородие своята братовчедка отново да погледне на него като на свой роднина. Писмото никак не се хареса нито на лейди Ръсел, нито на мистър Елиът, но все пак постигна целта си и се получи отговор от три редчета, написани с разкрачен почерк от благородната виконтеса — била особено поласкана и би се радвала да се запознаят. Мъките бяха зад гърба им, започваха да берат плодовете на своето усърдие.

Направиха официално посещение в Лора Плейс, получиха визитните картички на нейно благородие и на почитаемата мис и ги изложиха на видно място, след което наляво и надясно заразправяха за „нашите братовчедки лейди Далримпъл и мис Картре“.

Ан изпитваше угнетяващо чувство на срам. Би се срамувала от тази суматоха дори и ако лейди Далримпъл и мис Картре бяха поне малко симпатични, но въпросните дами се оказаха истински нищожества. Не ги превъзхождаха нито с държание, нито с изисканост, нито с умствени възможности. Лейди Далримпъл се бе прочула като „очарователна“, защото умееше да се усмихва на всички и да им отговаря учтиво. Мис Картре, която можеше да каже по-малко и от нея, беше грозновата и толкова тромава, че ако не бяха привилегиите на произхода й, никога нямаше да я поканят в Каден Плейс.

Лейди Ръсел спомена поверително, че е очаквала много повече, но все пак си струвало човек да поддържа отношения с тях, а когато Ан се осмели да сподели своето мнение с мистър Елиът, той се съгласи, че не представлявали нищо особено, но продължи да настоява, че като за роднини били дори приятна компания и всеки, които колекционира приятна компания, трябва да държи на подобни познанства. Ан се усмихна и каза:

— Представата ми за приятна компания, мистър Елиът, включва обществото на умни и образовани хора, които при един разговор имат какво да кажат. Ето какво наричам аз приятна компания.

— Грешите — каза меко той — това не е просто приятна компания, това е възможно най-приятната. За приятната компания са необходими само благородно потекло, добри обноски и прилично образование — макар че в този случай има още какво да се желае по въпроса с образованието. От съществено значение обаче са потеклото и маниерите, а малко образованост в никакъв случай не бе им навредила, тъкмо обратното. Виждам, че братовчедка ми Ан поклаща глава — тя не е доволна, защото е придирчива. Скъпа ми братовчедке, — каза той и приседна до нея — вие имате много по-големи основания да бъдете придирчива от повечето жени, които познавам, но струва ли си? Чувствате ли се по-щастлива, защото сте различна? Няма ли да е по-мъдро от ваша страна, ако просто приемете обществото на тези добри женици от Лора Плейс и се възползвате от връзките им, колкото се може по-добре? Съвсем сигурно е, че тази зима в Бат те ще се

движат из висшите кръгове на местното общество и тъй като титлите са си титли, отношенията ви с тях ще придадат на вашето семейство (позволете ми да кажа — и на моето) такава тежест, за каквато човек може само да си мечтае.

— Така е, — въздъхна Ан — всички ще разберат, че сме роднини с тях! — след което се опомни и побърза да добави, за да не му даде възможност да й отговори: — Не може да не си мисля, че положихме прекалено много усилия за подновяване на отношенията. Предполагам, — усмихна се тя — че в мен има много повече гордост, отколкото у всички вас, но си признавам, че наистина се дразня, като гледам колко труд си давате да разтръбявате това роднинство, при това съм убедена, че на тях им е абсолютно безразлично.

— Извинете ме, моя скъпа братовчедке, но наистина сте несправедлива към собствените си права. Вие живеете доста уединено и в Лондон може би щеше да е точно така, както казвате, ала в Бат сър Уолтър Елиът и неговото семейство са хора, с които си струва да поддържаш добри отношения, защото те винаги ще бъдат приемани навсякъде.

— Е — отговори Ан — в такъв случай у мен наистина има гордост, прекалено много гордост, за да се радвам на добър прием единствено според града, в който живея.

— Харесва ми вашето негодувание — отговори той. — То е съвсем естествено. Но вие сте в Бат и трябва да си поставите такава цел, каквато би отговаряла на авторитета и достойнството, които всички дължим на сър Уолтър. Казвате, че сте горда, знам, че и за мене се говори такова нещо и не бих искал да бъда друг, защото, ако поразмислим малко, ще открием, че гордостта и у двама ни има едни и същи основания — различаваме се може би само в начина си на изява. Напълно съм сигурен обаче в едно, моя скъпа братовчедке — той продължи много по-тихо, макар че в стаята нямаше никой освен тях — в нещо, по което и двамата сме на едно и също мнение. Според нас всеки нов човек в кръга на баща ви, независимо дали е равен или с по-високо обществено положение, би се оказал доста полезен, ако отклони мислите му от онези, които се намират на много по-ниско стъпало от него в обществената стълбица.

При тези думи той погледна изразително към мястото, където обикновено седеше мисис Клей и даде достатъчно пояснение какво

точно бе имал предвид; въпреки че Ан не допускаше гордостта им да има едни и същи корени, но се зарадва, че и той не харесва мисис Клей, затова тя реши по съвест, че може да оправдае мистър Елиът, който в желанието си да отстрани мисис Клей очаква нещо повече от страна на по-високопоставените им познати.

ГЛАВА 17

Докато сър Уолтър и Елизабет правеха всичко, за да ускорят хода на щастливите събития в Лора Плейс, Ан също поднови едно свое познанство, макар и от доста по-различен характер.

Беше се отбила у някогашната си гувернантка и от нея научи, че в Бат се намира и една бивша нейна съученичка, която непременно трябваше да види, защото на времето се бе отнесла особено мило с Ан, а в момента бе изпаднала в тежко положение. По времето, когато Ан бе изпитвала най-силна необходимост от съчувствие, мис Хамилтън, сега мисис Смит, й бе оказала неоценима помощ. Ан бе заминала за училището дълбоко нещастна, преизпълнена от скръб по майка си, която така нежно бе обичала, тежеше й и раздялата с дома и по онова време страдаше като всяко четиринайсетгодишно момиче, измъчвано от болезнена чувствителност. Тогава мис Хамилтън, която бе по-голяма с три години от нея, бе все още в училището, тъй като нямаше близки роднини и дом, където да се върне, прояви към момичето такава огромна доброта, че донякъде успя да я утеши. Ан винаги си спомняше за това с благодарност.

Мис Хамилтън бе напуснала училището и скоро след това се бе омъжила. Единственото, което се знаеха за мъжа й бе, че е богат. Ан не бе получавала вести за нея до момента, в който научи от някогашната си гувернантка за сериозния и твърде неочакван обрат в съдбата на своя та приятелка.

Тя беше овдовяла и живееше в бедност. Съпругът й се оказал доста разточителен човек и след смъртта си — преди около две години — оставил всичките си дела в ужасно състояние. Наложило й се да се пребори с какви ли не трудности, а освен всичките си останали грижи била сполетяна от жесток пристъп на ревматизъм, който се отразил много зле на краката й. Бе станала почти инвалид. Това бе причината бе да дойде в Бат и да си намери квартира недалече от горещите бани. Сега мисис Смит живееше много скромно, не можеше да си позволи

дори да наеме прислужница и разбира се, нямаше почти никаква възможност да се движи в обществото.

Общата им позната в лицето на гувернантката беше убедена, че с посещението си Ан ще достави огромна радост на мисис Смит. Ан реши да отиде при нея колкото може по-скоро. Не спомена вкъщи нищо от онова, което бе научила и което възнамеряваше да стори, пък и то едва ли би представлявало интерес за семейството й. Каза само на лейди Ръсел, която напълно й влезе в положение и с удоволствие я закара до мястото, което Ан си избра като най-близко до квартирата на мисис Смит в Уестгейт Лоджингс.

Ан посети дамата, възстанови отношенията си с нея и между тях отново припламна интерес една към друга. Първите десет минути бяха доста трудни и изпълнени с вълнение. Бяха минали дванайсет години от раздялата и всяка от тях бе станала малко по-различна от онова, което другата помнеше. Времето бе превърнало красивото, мълчаливо и незряло петнайсетгодишно момиче, каквато бе Ан тогава, в дребна и изящна и двайсет и седем годишна жена, на чиято красота не липсваше нищо освен пищност, с маниери, които въпреки че бяха безупречни, бяха останали все така кротки и нежни. Но изминалите дванайсет години така бяха променили хубавата, добре възпитана и в цветущо здраве и самочувствие мис Хамилтън, че в лицето на бедната, болна и безпомощна вдовица едва можеше да се разпознае девойката, която приема посещението на някогашната си подопечна като оказана чест. Скоро неудобството от първата среща премина и те се поддадоха на вълнуващи спомени за отминалите времена.

В мисис Смит Ан откри същия здрав разум и мило отношение, на които някога така силно се бе уповавала, и за своя изненада установи, че склонността на мисис Смит към приказки и шеги са останали същите. Духът й бе все така приповдигнат и сърцето й не бе охладняло от светските развлечения — а мисис Смит бе живяла наистина богат светски живот — нито пък тъгата, болестите и лишенията я бяха променили.

При повторното й гостуване двете разговаряха вече много по-откровено и изумлението на Ан продължаваше да нараства, защото не можеше да си представи по-безрадостно положение от това на мисис Смит. Някога тя бе обичала силно своя съпруг и го бе загубила. Беше свикнала на охолен живот, а той си бе отишъл безвъзвратно. Нямаше

деца, които отново да я върнат към щастието и живота, нямаше и близки, които да й помогнат в обърканото състояние на материалните й дела, дори не беше достатъчно здрава, за да понесе спокойно всичко. Квартирата й се състоеше от доста шумна гостна и тъмна спалничка, гледаща към задния двор. Мисис Смит не беше в състояние да се движи без чужда помощ, а можеше да си позволи единствено услугите на прислужницата, която бе обща за цялата къща. Излизаше само да си направи горещите бани. Въпреки това Ан имаше всички основания да мисли, че вместо от съжаление и носталгия мисис Смит бе изцяло погълната най-вече от неща, които вършеше с удоволствие и които запълваха времето й. Как изобщо бе възможно подобно нещо? Трябваше да впрегне цялата си наблюдателност, проницателност и възможност за размишление, докато най-накрая разбра, че това, което вижда, се дължи на вътрешна сила и себеотрицание. Един смирен дух непременно трябва да притежава и търпение, на силния ум е необходима решителност, но всичко това все не е достатъчно. Мисис Смит притежаваше гъвкав ум и такава предразположеност на духа, която можеше да приеме за утеха и най-дребното обстоятелство. Тя умееше да понася внезапните обрати на съдбата от добро към лошо и да си намира занимания, които да я отвличат от печални настроения. Всичко това се дължеше единствено на нейната природа — най-благодатният дар от небето. Ан гледаше на приятелката си като на един от онези примери за божията милост, които ни се предлагат в утеха за липсата на всичко останало.

Мисис Смит й довери, че и на нея й се случвало да преживее моменти, в които духът й за малко да й изневери. В сравнение с времето преди да дойде в Бат, сега тя дори не се чувстваше като инвалид. Преди наистина била достойна за съжаление, а и се разболяла по пътя дотук и едва успяла да си намери квартира преди болестта да я събори на легло. Чувствала се много зле, денонощно изпитвала силни болки, била сам-самичка сред непознати и страшно се нуждаела от болногледачка, а в момента не разполагала със средства, с които да си позволи тези разходи. Все пак успяла някак да преживее всичко и разказа на Ан, че преживяното много й помогнало. Разбрала, че може да се довери на живота и да се опита да се чувства спокойна. Била опознала живота достатъчно, за да не очаква от никого бърза и безкористна помощ, но по време на болестта открила, че хазяйката й е

човек с благороден характер и към никога не би се отнесла зле. Мисис Смит бе много привързана и към своята болногледачка, и смяташе, че е имала голям късмет с нея — тя била болногледачка на хазяйката й и отсядала в този дом винаги, когато нямала работа другаде. Присъствието й се бе оказало поредния подарък на съдбата, който дошла в подходящия момент. „Освен че полагаше за мен нежни грижи“ — каза мисис Смит — „тя се оказа и чудесен приятел. Научи ме да плета веднага щом ръцете ми се оправиха и сега това ми доставя огромно удоволствие. Не само че ме научи да правя всичките тези игленици, несесери и кутийки за карти, наведена над които ме намираш, но и ми даде възможността да бъда полезна за най-бедните в квартала“. Благодарение на своята професия болногледачката познавала широк кръг от хора и знаела кои от тях могат да си позволят да купят нещо такова, затова успявала да продаде дребните изделия на мисис Смит. Винаги можела да й каже кой и кога се нуждае от нещо. И знаете ли, хората проявявали разбиране, защото всекиму се било случвало да изпита болка или пък да се възстановява след тежко страдание, докато постигне благословията на доброто здраве, затова сестра Рук много добре усещала кога и къде да продума за новата си приятелка. Била много съобразителна, интелигентна и чувствителна жена. Умеела да разгадава човешкия характер и благодарение на своята наблюдателност и здрав разум от нея ставала прекрасна компаньонка, каквато едва ли може да се намери сред хиляда други жени, а в качеството си на човек, който „успял да получи най-доброто възможно образование“, много добре знаела на какво си заслужава да обърне внимание. Може и да се приеме като клюка, но когато сестра Рук успявала да й отдели половин час, винаги й разказвала нещо забавно, което могло да й бъде от полза — все неща, чрез които човек може да опознае по-добре себеподобните си. На всеки му е приятно да научи какво става наоколо и да бъда в крак с най-новата мода, колкото и глупаво или дребнаво да изглежда това. За мисис Смит, която живеела толкова уединено, общуването със сестра Рук било истинска наслада.

Далеч от мисълта да й развали удоволствието, Ан отговори:

— Разбирам ви напълно. Такива жени имат големи възможности, а и си струва да се вслушаш в думите им, ако са достатъчно интелигентни. Те внасят такова разнообразие сред всичките ни познати! И често са доста начетени, затова във всякакви обстоятелства

разбират кое е най-съществено и кое представлява интерес. Те са виждали толкова примери за безкористна, пламенна и самоотвержена любов, на героизъм, сила, лишения и търпение, какви ли не сблъсъци и саможертви — все неща, които могат истински да облагородят човек. Стаята на един болен често може да побере в себе си знанието от многобройни томове литература.

— Така е — каза мисис Смит малко колебливо — това е напълно възможно, въпреки опасенията ми, че този опит не винаги се постига по най-възвишения начин, както вероятно си мислите. Понякога, в моменти на изпитание, се случва човешката природа да прояви своето величие, но болните обикновено проявяват не сила, а слабост, склонни са по-скоро да бъдат себелюбиви и нетърпеливи, отколкото силни и благородни. Толкова рядко се среща истинско приятелство! И за нещастие — гласът й потрепери и заглъхна — хората не се сещат, че трябва да се замислят сериозно върху някои неща преди да е станало твърде късно.

Ан усещаше дълбините на страданието, които бяха породили тези чувства. Мъжът й не се оказал такъв, какъвто трябва да бъде, а тя живяла достатъчно сред онази част на човечеството, която я накарала да си мисли за другата част много по-лоши неща, отколкото тя всъщност заслужава. Тази мисъл едва бе успяла да премине през ума на мисис Смит, когато тя тръсна глава и добави с много по-различен тон:

— Не мисля, че положението на приятелката ми мисис Рук би могло да представлява интерес или да е пример за нещо поучително. Засега тя се грижи само за мисис Уолис от Малборо Билдингс — според мен доста хубавичка, модерна, разточителна и глуповата жена, която няма за какво друго да говори освен за дантели и финтифлюшки. Е, смятам да извлека някаква полза и от мисис Уолис — тя има много пари и ми се ще да й продам някои от най-скъпите си изделия.

Ан бе посещавала няколко пъти своята приятелка, преди в Камден Плейс да научат за съществуването на подобна личност. Налагаше се близките й да поговорят с нея. Една сутрин сър Уолтър, Елизабет и мисис Клей се завърнаха от Лора Плейс, където лейди Далримпъл неочаквано ги бе поканила на гости същата вечер, но Ан по-рано бе обещала да прекара вечерта в Уестгейт Билдингс. Никак не съжаляваше, че няма да отиде с тях и използва обещанието си като

предлог за извинение. Беше сигурна, че лейди Далримпъл ги е поканила само защото бе принудена да си остане вкъщи поради някаква настинка и искаше да се възползва от компанията на родните, които и без друго й се натрапваха. Ан побърза да отклони предложението, като им каза, че същата вечер трябва да отиде у своя позната от училищните години. Те по принцип не проявяваха особен интерес към нещо, което бе свързано с Ан, но от отговорите и на малкото си въпроси разбраха коя е тази позната. Това изпълни Елизабет с презрение, а сър Уолтър — с гняв.

— Уестгейт Билдингс! — каза той — И кого може да види една мис Ан Елиът в Уестгейт Билдингс? Някоя си мисис Смит. Вдовицата на мистър Смит и кой, моля ви се, е бил съпругът й? Един от петте хиляди мистър Смитовци, които се срещат на всяка крачка. И какво може да я тегли нататък? Това, че вдовицата била стара и болна. Бога ми, мис Ан Елиът, ти наистина имаш странни вкусове! На тебе ти е по сърце всичко, от което нормалните хора се отвращават — долнопробна компания, достойна за презрение обстановка, лош въздух и противни личности. Ти, естествено, ще отложиш за утре своето посещение там. Жената не е на смъртно легло, доколкото разбирам, и вероятно се надява да доживее поне още едно утро. На колко години е тя? Четиридесет?

— Не, сър, още няма тридесет и една, но не мисля, че мога да отложа посещението си, тъй като това е единствената вечер, която е удобна и за двете ни. Известно време няма да можем да се виждаме. Утре приятелката ми трябва да направи горещата си вана, а до края на седмицата сме поели други ангажименти.

— И какво ще си помисли лейди Ръсел за общуването ти с тази жена? — попита Елизабет.

— Не вижда нищо лошо в това — отговори Ан — тъкмо обратното, дори го одобрява и в повечето случаи дори ме откарва с каретата си дотам.

— Сигурно в Уестгейт Билдингс доста са се стреснали при вида на спрялата до тротоара карета — забеляза сър Уолтър. — Гербът на вдовицата на сър Хенри Ръсел няма особени почетни знаци, разбира се, но иначе каретата представлява доста елегантен екипаж и без съмнение, всички са разбрали, че с нея пристига мис Ан Елиът. Някоя си вдовица Смит от Уестгейт Билдингс! Бедна вдовица, едва се

задържала сред живите, на възраст между трийсет и четиридесет и пред най-благородните семейства на Англия и Ирландия мис Ан Елиът е предпочела за приятелка просто мисис Смит — най-обикновена женица и с най-обикновеното име на света. Мисис Смит — какво име само!

Мисис Клей бе присъствала на разговора и в този момент сметна за благоразумно да напусне стаята, защото въпреки че Ан не каза нищо в защита на приятелката си, тя би могла да я сравни с тяхната приятелка, която не беше в много по-различно положение от това на мисис Смит, но от уважение към баща си Ан предпочете да се въздържи и не отговори нищо. Разчиташе на него самия да си спомни, че мисис Смит не е единствената вдовица в Бат на възраст между трийсет и четирийсет, без прилична издръжка и благородническа фамилия.

Ан спази своята уговорка, останалите — тяхната и на другата сутрин трябваше да научи, разбира се, колко приятно били прекарали там. С изключение на Ан присъствали всички от техния кръг, защото Елизабет и баща й не само били изцяло на разположение на нейно благородие, но с удоволствие поели от нея и задължението да свикат останалите и си направили труда да поканят лейди Ръсел и мистър Елиът. Така на мистър Елиът се наложило да излезе по-рано от полковник Уолис, а на лейди Ръсел — да преразпредели наново ангажиментите си за вечерта, за да отиде у лейди Далримпъл. От лейди Ръсел Ан вече бе научила какво можеше да предложи подобна вечер. За приятелката й представлявал интерес само разговорът с мистър Елиът и единствено заради него лейди Ръсел би искала да присъства и Ан. Мистър Елиът бе изразил съжалението си по повод нейното отсъствие, но въпреки това й себе възхитил, че е отклонила поканата. По всичко личало, че много му допада вниманието, което Ан проявява към своята болна и бедна съученичка. Според него, Ан била изключителна и я смятал за образец на женско съвършенство като нрав, обноски и интелект. Във възхвалата си на нейните достойнства той можеше да съперничи дори на лейди Ръсел и добрата дама едва ли би й казала всичко това, ако не искаше да я развълнува приятно със съобщението за огромното уважение, което храни към нея един много умен мъж.

Лейди Ръсел бе успяла да затвърди изцяло мнение си за мистър Елиът. Беше еднакво убедена не само че рано или късно той ще успее да плени Ан, но и това, че е напълно достоен за нея. Дори започна да брои седмиците до края на траура, когато щеше да се освободи от всички ограничения на вдовец и да приложи открито на хората своята способност да се харесва. Пред Ан, лейди Ръсел не изрази и половината от своята сигурност по този въпрос, само си позволи да загатне какво би могло да стане някога, ако е влюбен в нея, както и за предимствата на подобен брак, при положение, че любовта му е истинска и на нея се отговори с взаимност. Ан я изслуша, без да издава бурни възклицания. Сама се усмихна, поруменя и кротко поклати глава.

— Знаеш много добре, че не ме бива за сватовница, — каза лейди Ръсел — тъй като ми е напълно ясно колко несигурни са всички предвиждания, както и сбъдването на човешките очаквания. Искам просто да ти кажа, че ако мистър Елиът започне да те ухажва и ти си склонна да го приемеш, налице са всички възможни предпоставки да бъдете щастливи заедно. Всеки ще приеме подобен брак за много сполучлив, но аз мисля, че освен всичко, се очертава да бъде и много щастлив.

— Мистър Елиът е наистина доста симпатичен и аз високо го ценя — каза Ан — но ние двамата не си подхождаме.

Лейди Ръсел се усмихна и си позволи само да отбележи:

— Предполагам, че това се дължи на желанието ми да гледам на тебе като на предстоящата господарка на Келинч — бъдещата лейди Елиът — и на нетърпението да те видя на мястото на скъпата ти майка, наследила всичките й права и добро име сред хората, както и нейните добродетели. Това ще е за мен най-високата награда. По външен вид и характер много приличаш на майка си и аз щях да съм истински щастлива, моя скъпа Ан, ако можех да те видя някога при онези обстоятелства, при които бях свикнала да виждам нея — със същото положение в обществото, същото име и дом, да управляваш благословено и мъдро същите места.

За да потисне предизвиканите от тази картина чувства, на Ан й се наложи да извърне лице, да се изправи и да отиде до една по-отдалечена маса, на която се облегна и се престори, че е заета с друго. В продължение на няколко мига тя остави въображението и чувствата

си подвластни на тази магия. Не успя да отхвърли веднага представата, че един ден би могла да заеме мястото на майка си, да съживи скъпото име лейди Елиът, да се върне отново в Келинч като в свой дом и да остане там до края на дните си. Лейди Ръсел знаеше каква е силата на подобна представа и затова не каза нищо повече в тази насока, а и бе убедена, че ако в момента мистър Елиът можеше да защити сам своята цел, Ан би повярвала в това, в което засега не можеше да повярва на нея. В този миг Ан също си представи отношението на мистър Елиът и това й помогна да се овладее отново. Магията на Келинч и лейди Елиът се стопи. Тя никога не би могла да го приеме като свой съпруг, не само защото сърцето й все още бе затворено за всички мъже, с изключение на един-единствен, а защото при една трезва преценка разумът й отхвърляше всяка възможност за подобен брак.

Ан не можеше да каже, че го е опознала по-добре, макар че общуваха повече от месец. Беше ясно, че е умен И приятен човек, че умее да води разговор, има изградено мнение по много въпроси, разсъждава разумно и е верен на принципите си — определено беше наясно кое е добро и кое лошо. Не би могла да го обвини в някоя простъпка от нравствено естество, но въпреки всичко не можеше да предвиди как би се държал той при определени обстоятелства. Споменът за миналото й вдъхваше недоверие към него, имаше причини да изпитва същото недоверие и към сегашното му поведение. Ан изпитваше известни съмнения и те далеч не бяха в негова полза, когато общи познати споменаваха за оскърбителните прозвища, с които бе назовавал някога тяхното семейство или пък й даваха основания за някои догадки, които не говореха никак добре за предишните му цели и постъпки. Самата тя откриваше у него проява на недостойни привички. Всеки неделен ден той се губеше нанякъде, през един период от живота си (при това доста продължителен) бе проявявал нехайство по множество сериозни въпроси и макар че в момента може би беше на доста по-различно мнение по същите тези въпроси, кой би могъл да каже какви са истинските чувства и мисли на един умен и предпазлив човек, достатъчно помъдрял да оцени по достойнство какви преимущества дават добрите връзки в обществото? Как можеше да се разбере със сигурност, че мислите му са наистина пречистени от злото?

Мистър Елиът беше интелигентен, дискретен и изискан, но за него в никакъв случай не можеше да се каже, че е искрен. Той никога не се бе поддавал на някакъв изблик на чувства, не бе проявявал силно негодувание или задоволство от добрите или лошите постъпки на хората. Според Ан, това беше сериозен недостатък. Не можеше да заличи най-ранните си впечатления от него и продължаваше да цени повече от всичко откровения, сърдечен и непристорен нрав. Възторгът и пламенният дух за нея носеха някаква магия. Ан съзнаваше, че е много по-склонна да вярва на искреността у хора, които често са се държали необмислено или са казали нещо прибързано, отколкото на такива, които никога не губеха самообладание и не си позволяваха да произнесат дори една излишна дума.

Мистър Елиът беше прекалено приятен, защото беше приятен за всички, без изключение. Колкото и различни по нрав да бяха хората от собствения й кръг, всички го харесваха. Той се разбираше еднакво добре с всички и проявяваше една и съща търпимост към тях. В разговори с Ан бе допуснал известна откровеност и бе споделил мнението си за мисис Клей, тъй като нямаше никакви илюзии по отношение на нейните цели и я презираше заради това, но въпреки всичко и мисис Клей, подобно на всички останали, го намираше за много симпатичен.

В сравнение със своята по-млада приятелка, лейди Ръсел виждаше в него или много по-малко или пък много повече, защото, според нея, достойнствата на мистър Елиът не подлежаха на никакво съмнение. Тя просто не можеше да си представи по-достоен мъж от него, затова нищо й доставяше по-голямо удоволствие от надеждата, че един ден той ще предложи ръката си на нейната скъпа Ан в църквата на Келинч и този ден ще е още следващата есен.

ГЛАВА 18

В началото на февруари бе изминал вече месец от пристигането на Ан в Бат и тя чакаше новини от Лайм и Апъркрос с нарастващо нетърпение. Искаше й се да научи много повече от онова, за което й пишеше Мери. Изминаха три седмици от последното писмо и тя знаеше само, че Хенриета се е върнала у дома, а Луиза все още е в Лайм, макар и значително по-добре. Една вечер, тъкмо когато си мислеше за всички тях, й донесоха писмо от Мери, но много по-дебело от друг път, а заедно с него и визитка с почитанията на мисис и адмирал Крофт, което още повече увеличи радостта й.

Семейство Крофт бяха пристигнали в Бат! Това особено я заинтригува, защото сърцето й съвсем естествено се отваряше към хора като тях.

— Това пък какво е! — възкликна сър Уолтър. — Крофт са пристигнали в Бат? Същите Крофт, които наеха Келинч? И какво са ти донесли?

— Писмо от Апъркрос Котидж, сър.

— О, тези писма са доста удобен предлог за добър прием, навсякъде могат да ти осигурят нови запознанства. Във всеки случай, би трябвало да посетя адмирал Крофт, така е редно, щом е мой наемател.

Погълната от мисълта за писмото, Ан не го изслуша до края, дори не можа да му каже какъв е тенът на адмирала. Зачете се и откри, че писмото е било започнато преди няколко дни.

1-ви февруари

Моя мила Ан,

Няма да започна с извинения, че не съм ти писала толкова време, защото знам колко малко се интересуват от писма хората в град като Бат. Сигурно си доста щастлива там и едва ли ти е до някакви си новини от Апъркрос,

където, както сама знаеш, не се случва нищо особено. Изкарахме една много скучна Коледа, а през празниците мистър и мисис Масгроув не дадоха дори един свестен обяд, защото Хейтърови съвсем не ги слагам в сметката. Ваканцията вече свърши и мисля, че децата никога не са имали толкова ужасно дълга ваканция. Поне за себе си съм сигурна, че не съм имала. Вчера в къщата не остана почти никой, с изключение на децата на семейство Харви, и сигурно ще ти стане чудно, че те не са се прибирали вкъщи още от есента. Мисис Харвил ми се вижда доста странна майка, щом ги оставя за толкова време по чуждите къщи. Просто умът ми не го побира. Пък и, според мене, не са някои мили деца, да речеш, но мисис Масгроув ги харесва и ги обича повече от собствените си внуци. Ако знаеш само колко отвратително беше времето тук! В Бат сигурно нищо не сте разбрали, пък и всичките ви улици са добре павирани, но на село времето има значение. От втората седмица на януари никой не е стъпвал вкъщи да ме види, само Чарлз Хейтър, който идва дори по-често, отколкото ми се иска. Да си остане между нас, но трябва да ти кажа, че много съжалявам, дето Хенриета не остана в Лайм толкова дълго, колкото и Луиза — това би я отдалечило малко от него. Днес изпратиха каретата в Лайм и се очаква утре с нея да пристигнат Харвилови и Луиза. Нас обаче не ни поканиха на първия обяд с тях, ще отидем в имението едва на следващия ден. Мисис Масгроув много се притеснява да не би дъщеря й да е уморена от пътуването, но според мен това хич не е вероятно, като се има предвид как всички се грижат за Луиза, а и за мен щеше да е много по-удобно да отида у тях утре. Радвам се, че мистър Елиът ти харесва и много ми се ще да се запозная с него, но ти знаеш какъв ми е късметът — вечно ме няма, когато някъде се случва нещо интересно, все аз и семейството ми сме оставени на заден план. Боже, колко време вече мисис Клей стои при Елизабет! Тази жена смята ли изобщо да си тръгне някога? Но дори и да освободи стаята, ние с Чарлз едва ли ще бъдем поканени. Пиши ми какво мислиш по

този въпрос. Разбира се, не очаквам да ме поканят с децата. Спокойно мога да ги оставя в Голямата къща за месец ши месец и половина. Току-що научих, че семейство Крофт заминават за Бат всеки момент, въобразили са си, че адмиралът има подагра. Чарлз разбрал това съвсем случайно, защото те не са проявили към мен и най-малката любезност да ме посетят поне веднъж ши да ми поднесат някой подарък. Не смятам, че случихме много със съседи. Почти не се виждаме, а според мене, това е проява на оскърбително пренебрежение. Чарлз ти изпраща много здраве и пожелания за всичко най-хубаво.

С обич, твоя сестра Мери М.

Не ми е приятно да ти съобщя, че никак не се чувствам добре, а и Джемайма току-що ми каза, че чула месарят да разправя за някакъв грип с много лошо гърло, който се ширел навсякъде. Аз сигурно съм го прихванала, а ти знаеш, че карам настинките по-тежко от другите хора.

Така завършваше първата част на писмото, към която по-късно бе прибавена и друга, доста по-дълга.

Нарочно оставих плика отворен, за да ти пиша как Луиза е понесла пътуването и много се радвам, че постъпих така, тъй като имам да ти кажа още много неща. Първо, мисис Крофт ми се обади вчера и ме попита дали не бих искала да пратя по нея нещо в Бат. Това е наистина много мил и приятелски жест от нейна страна — да се обърне към мен, както му е редът, а и това ми дава възможност да ти пиша толкова, колкото искам. Адмиралът съвсем не изглежда особено болен и аз от сърце се надявам Бат да му се отрази така добре, както той се надява. Много ще ми е приятно да ги видя отново, след като се върнат, тъй като едва ли можем да се лишим за толкова време от чудесни съседи като тях. А сега за Луиза. Ще ти съобщя нещо, което може доста да те изненада. Тя и Харвшови пристигнаха във вторник и са пътували много добре.

Вечерта отидохме да разберем как е Луиза и бяхме доста учудени, когато не намерихме в къщата капитан Бенуик, защото и той беше поканен заедно с Харвилови. И каква, мислиш, беше причината за неговото отсъствие? Бил влюбен в Луиза и не посмял да дойде в Апъркрос, докато не получи отговора на мистър Масгроув. Двамата с Луиза се били разбрали още преди тя да тръгне към къщи и той изпратил по капитан Харви писмо до мистър Масгроув. Бога ми, самата истина ти казвам! Не те ли изненадах? Много ще ми е чудно, ако си подозирала някога подобно нещо, защото на мене и през ум не ми е минало. На мисис Масгроув й стана доста криво, че никой не е обелил и дума пред нея. Съвсем друго би било, ако се бе омъжила за капитан Уентуърт, но все пак трябва да отбележа, че всички сме много доволни, защото партия като Бенуик е много по-добра в сравнение с тази на Чарлз Хейтър например. Мистър Масгроув му изпрати писмо, в което дава съгласието си и днес очакваме пристигането на капитан Бенуик. Според мисис Харви, съпругът й се чувства много по-добре, когато си спомнел за бедната си сестра, защото и двамата с жена му са много привързани към Луиза. Във всеки случай и аз, и мисис Харвил, обикнахме Луиза още по-силно, след като и двете положихме толкова грижи за нея. Чарлз се пита какво ли ще каже капитан Уентуърт, като научи новината, но ако си спомняш, самата аз никога не съм смятала, че е влюбен в Луиза, дори не съм забелязала нищо такова. И както разбираш, това е и краят на предположението, че капитан Бенуик уж бил твой обожател. Никога не съм разбирала как такава мисъл изобщо можа да мине през главата на Чарлз. Надявам се Бенуик да стане малко по-симпатичен. Не че е кой знае каква партия за Луиза, но е милион пъти за предпочитане пред перспективата да се сроди със семейство Хейтър.

Мери нямаше основание да се опасява, че сестра й може да е подготвена за подобна новина. Ан никога не се бе чувствала толкова

смаяна. Капитан Бенуик и Луиза Масгроув! Беше прекалено изненадващо, за да повярва веднага и Ан трябваше да направи огромно усилие, за да остане в стаята, да запази спокойствие и да отговаря на въпросите, които й задаваха в този момент. За щастие, околните не проявиха голямо любопитство — сър Уолтър искаше да разбере дали семейство Крофт са пътували с карета с четири коня и дали според нея ще се настанят в такъв квартал на Бат, който ще е достатъчно представителен, че да може да им отиде на гости заедно с мис Елиът, но дори и тези въпроси бяха зададени без особен интерес.

— Как е Мери? — попита Елизабет и продължи, без да дочака отговор: — И какво, моля ви се, може да води семейство Крофт в Бат?

— Идват заради адмирала. Смятат, че може да има подагра.

— Подагра и немощ! — каза сър Уолтър. — Бедният стар човек!

— Дали се познават с някого от тукашното общество? — попита Елизабет.

— Не знам, но предполагам, че нямат познати. Адмиралът е сравнително млад и при неговата професия едва ли може да се очаква, че ще имат познати на такова място.

— Подозирам — каза хладно сър Уолтър — че в Бат адмиралът ще се прочуе по-скоро като наемателят на Келинч Хол. Как мислиш, Елизабет, дали да можем да си позволим да ги представим в Лора Плейс?

— О, не, в никакъв случай. При нашите отношение с лейди Далримпъл като нейни братовчеди трябва да бъдем особено внимателни да не я притесним, като я запознаем с човек, когото не одобрява. Не би имало чак такова голямо значение, ако не бяхме роднини, но при това положение тя ще бъде особено придирчива към всяко наше предложение. Най-добре ще е да оставим семейство Крофт в собствената им среда. Виждала съм няколко души, които изглеждат доста странно и за които са ми казвали, че са моряци. Семейство Крофт могат да общуват с такива като тях.

С това се изчерпи интересът на сър Уолтър и Елизабет към писмото и след като мисис Клей даде своя любезен принос, проявявайки повече внимание към мисис Чарлз Масгроув и нейните малки момчета, Ан най-после бе оставена на спокойствие.

Тя се качи в стаята си и се опита да вникне в същността на нещата. Чарлз имаше всички основания да се пита каква ще е

реакцията на капитан Уентуърт. Може би капитанът се бе отказал от съперничеството и от Луиза, бе престанал да изпитва чувства към нея или просто бе открил, че не е влюбен. Ан не би могла да понесе мисълта, че е могъл да прояви безотговорност или предателство към приятеля си Бенуик или нещо подобно, не по-малко недостойно. Щеше й бъде много тежко, ако приятелство като тяхното свърши с разрив по толкова непочтен начин.

Капитан Бенуик и Луиза Масгроув! Пламенната, бъбрива Луиза и унилият, съзерцателен, чувствителен и образован капитан Бенуик никак не приличаха на хора, които си подхождат. Двамата имаха толкова различни разбирания! Каква ли може да е причината за взаимното им привличане? Отговорът се натрапваше директно — всичко бе решено от състоянието, в което бяха изпаднали. По силата на обстоятелствата те прекараха заедно няколко седмици, живееха в тесния кръг на едно и също семейство и особено след заминаването на Хенриета са могли да разчитат единствено на собствената си компания. Луиза бе уязвима заради болестта си, а капитан Бенуик не е бил така неутешим от своята загуба. Ан и преди си бе мислила, че отношение между двамата има нещо общо и за разлика от Мери стигна до съвсем друго обяснение на сегашния развой на събитията — капитан Бенуик просто носеше в сърцето си нежност и я бе насочил към Луиза. Ан в никакъв случай не си позволяваше суетата й да бъде подразнена от отношението на Бенуик, както подозираше Мери. Беше убедена, че Бенуик би откликнал с взаимност на всяка що-годе приятна девойка, която е склонна да му съчувства. Той имаше обичлива душа и трябваше да обича някого.

Ан не виждаше никакви пречки пред тяхното щастие. Пламенната възторженост, с която Луиза се отнасяше към хората от флота бе добро начало, а и не след дълго двамата сигурно щяха да намерят общи допирни точки. Вероятно той щеше да стане по-весел, а тя — да се превърне в страстна поклонничка на Скот и лорд Байрон; може би дори бяха преминали вече този етап и сега и двамата бяха влюбени в поезията. Стори й се забавна мисълта, че Луиза Масгроув ще се превърне в човек с литературни вкусове и склонност към размисли на сантиментална почва, но без съмнение, друго не би могло и да бъде. Онзи ден в Лайм и падането край Коб бяха оказали върху

здравето, нервите, дързостта и характера й може би не по-малко влияние, отколкото върху цялостното развитие на съдбата й.

Като извод, в съзнанието на Ан се роди мисълта, че след като една жена е оценила достойнствата на капитан Уентуърт, но въпреки това е предпочела да се омъжи за друг, тази промяна сигурно има обяснение. И ако капитан Уентуърт не бе загубил приятел след подобен годеж, определено нямаше за какво да се съжалява. Не, не от съжаление се бе разтуптяло сърцето на Ан въпреки желанието й и не от съжаление пламваха страните й всеки път, когато си спомняше, че капитан Уентуърт е свободен и необвързан. В душата й трепкаха чувства, които тя направо се срамуваше да анализира, защото толкова наподобяваха радост — безсмислена, неразумна радост!

На Ан много й се искаше да се види със семейство Крофт и когато най-после се срещнаха, по всички личеше, че слухът още не е стигнал до тях. Ан направи своето официално посещение, което после бе върнато, споменаха за Луиза Масгроув, а и за капитан Бенуик, но в думите им нямаше и следа от закачка.

Семейство Крофт си бяха намерили квартира в Гей Стрийт, което напълно удовлетворяваше сър Уолтър. Той не се срамуваше да покаже, че се познава с тях и всъщност мислеше и говореше за семейство Крофт много повече, отколкото адмиралът за него.

В Бат те имаха огромен брой познати, смятаха общуването си със семейство Елиът за чиста формалност и в никакъв случай не намериха за необходимо да им доставят удоволствие по някакъв начин. Адмиралът и жена му се придържаха към навика, който имаха и на село — винаги да бъдат един до друг. Лекарите му бяха наредили да се разхожда заради подаграта и мисис Крофт смяташе за свой дълг да го придружава всяка вечер. Тя би се разхождала така и цял живот, ако бе необходимо за негово добро. На Ан й се случваше да ги види почти при всяко свое излизане. Лейди Ръсел я вземаше сутрин с каретата си и всеки път Ан се мислеше за тях, а после неизменно ги срещаха някъде. Тя знаеше много добре какво изпитват един към друг. За нея те олицетворяха картина на истинско щастие. Не откъсваше поглед от тях, беше й приятно да си представя за какво си говорят, докато се разхождат така един до друг, без да се интересуват от останалите. Не по-малко се радваше когато виждаше адмиралът да разтърсва в приятелски поздрав ръката на някой стар приятел и да започва

непринуден разговор, докато двамата биваха малко по малко обграждани от още моряци, а мисис Крофт изглеждаше не по-малко умна и осведомена от насъбралите се офицери.

По принцип Ан беше прекалено заета с лейди Ръсел и почти нямаше време да излезе сама, но една сутрин, десетина дни след пристигането на семейство Крофт, се случи така, че трябваше да остави приятелката си, да слезе от каретата в центъра на града и да се прибере сама в Камден Плейс. По щастлива случайност на Милсъм Стрийт тя срещна адмирала. Беше сам, изправен с ръце на гърба пред витрината на магазин за гравюри, изпаднал в дълбоко съзерцание на някаква картина. Ан не само че можеше да го отмине незабелязано, но й се наложи да го докосне и дори да го извика по име, преди той да се стресне и да я забележи. Когато най-сетне я видя и я позна, в държанието му не се усети обичайното му добродушие и шеговитост.

— Ха, вие ли сте това? Благодаря ви, благодаря. Отнесохте се с мен като с приятел. Както виждате, вторачил съм се тук в една картина. Не мога да не се спра пред този магазин всеки път, когато минавам покрай него. Ама кажете ми сега, това тук прилича ли на кораб? Само го погледнете. Виждали ли сте някога подобно нещо? Всичките ви велики художници ми се струват големи особняци, щом си представят, че някой би посмял да рискува живота си в такава безформена мидена черупка! И въпреки това са издокарали тук двама господа, които са се загнездили в нея съвсем спокойничко и са се вторачили в разни скали и баири, като че не подозират какво може да им се случи в следващия момент! А то няма начин да не им се случи! Къде ли са могли да построят такава лодка — каза той и гръмко се разсмя. — Не бих рискувал да преплувам и локва в такова чудо. Е — той извърна поглед към нея — накъде сте се запътили? Мога ли да ви свърша някаква работа или пък да повървя с вас? Мога ли да помогна с нещо?

— Не, благодаря ви, но за мен ще бъде истинско удоволствие, ако сте в същата посока и ме придружите до някъде. Прибирам се вкъщи.

— Ще ви придружа, с цялото си сърце. Да, да, ще си направим с вас една чудесна разходка, без друго имам да ви кажа нещо. Ето, хванете ме под ръка, ха така — просто не се чувствам удобно, ако не усещам някоя дама до ръката си. Боже, какъв кораб — възкликна той и на тръгване хвърли последен поглед към гравюрата.

— Не споменахте ли, че имате да ми казвате нещо, сър?

— Да, ще ви го кажа след малко, щото виждам да идва насам един приятел, капитан Бригдън му е името; само ще му кажа здрасти, няма да се спираме. Здрасти! На Бригдън му се вижда доста чудно, че вървя не с жена си, а с друга дама. Горкичката, напоследък нещо я стегна ходилото. На едната пета й е излязла пришка колкото тришилингова монета. Ако погледнете отсреща, ще видите срещу нас адмирал Бранд с брат си. И двамата са толкова кекави! Добре, че не са откъм нашата страна на улицата, Софи направо не може да ги понася. Веднъж ми изиграха много жалък номер. Отмъкнаха ми най-добрите момчета. Някой път ще ви разкажа какво точно стана тогава. А ето го и добрият стар сър Арчибалд Дру с внука си. Погледнете нататък, ето, и той ни видя, целува ви ръка, дори ви взе за моя съпруга. Ех, мирът дойде прекалено скоро за юнкер като него! Милият сър Арчибалд! Как намирате Бат, мис Елиът? На нас ни понася много добре. Непрекъснато срещаме някой стар приятел, всяка сутрин улиците като че ли са пълни с близки хора и все се спираме да си поговорим, а когато си тръгнем и се затворим в квартирата, придърпваме креслата до камината и се чувстваме уютно като в Келинч, дори толкова добре, колкото ни беше в Норт Ярмут и в Дийл. И тук вятърът духа по същия начин през един от вградените шкафове.

След като повървяха малко така, Ан се осмели да го попита отново какво има да й каже. Надяваше се, че любопитството й ще бъде удовлетворено, след като свърнат от Милсъм Стрийт, ала й се наложи още доста да почака — адмиралът като че си бе наумил да не започва, преди да са извървели повечето път до тихите улици на Белмонт, а и след като тя не беше мисис Крофт все пак, трябваше да го остави да разказва по своему. Едва след като поеха с бавна стъпка нагоре по Белмонт, той започна:

— Е, сега ще ви кажа нещо, което доста ще ви изненада. Ала първо трябва да ми припомните как се казваше младата дама, за която става дума. Нали се сещате, онази млада дама, за която всички толкова се тревожехме. Дето й се случиха всичките тези работи. Как й беше малкото име, все го забравям…

На Ан й се стори малко неприлично да покаже, че знае за какво става дума още на минутата, както всъщност си беше, ала след малко се окопити и предположи:

— Луиза.

— Така, така, мис Луиза Масгроув, точно така се казва. Ще ми се младите дами на не носят толкова прекрасни малки имена, никога не бих ги забравял, ако всичките се казваха Софи или нещо такова. Ами, знаете ли, всички си мислехме, че тази мис Луиза ще се омъжи за Фредерик, той така я ухажваше ден след ден. Само се чудехме какво чакат още, докато не стана тази работа в Лайм. Тогава стана ясно, че ще трябва да изчакат, докато й се оправи главата. Но дори и тогава нещо не беше съвсем наред. Вместо да стои в Лайм, той хукна чак в Плимут, а после замина да се види с брат си Едуард. И като се върна от Майнхед, веднага тръгна към Едуард, и оттогава все си стои там. Не сме го виждали от ноември месец. Дори и Софи не разбираше какво става. Ала напоследък работите се развиха в доста необичайна насока, защото младата дама, тази същата мис Масгроув, вместо да се омъжи за Фредерик, взе, че предпочете Джеймс Бенуик. Познавате Джеймс Бенуик, нали?

— Да, малко. С капитан Бенуик сме се виждали няколко пъти.

— Е, тя ще се омъжва за него. Какво говоря, може би вече са се оженили, тъй като не виждам какво може да чакат.

— Мисля, че капитан Бенуик е много симпатичен младеж — каза Ан — и доколкото можах да разбера, има чудесен характер.

— О, така си, дума да няма. Вярно е, че е само втори капитан едва от миналото лято, а и времената сега не са подходящи за повишение, но според мене нищо друго не му липсва. Мога да ви уверя, че е чудесно момче и има златно сърце, пък е и способен, деен офицер, което е много по-важно, отколкото можете да предположите, защото мекушавото му държание хич не му прави чест.

— Тук наистина грешите, сър, в държанието на капитан Бенуик никога не бих заподозряла липсата на пламенен дух. Обноските му са изключително приятни и според мене, всички го харесват.

— Така да бъде, дамите си знаят най-добре, ала на мен Джеймс Бенуик ми се вижда твърде кротък и макар че със Софи може да сме малко пристрастни в този случай, не може да не харесваме Фредерик повече от него. Нещо във Фредерик ни допада много повече.

Ан се почувства натясно. Тя просто бе искала да противопостави на адмирала широко разпространената максима, че мекотата на обноските съвсем не изключва пламенността на духа, далеч не бе искала да представи държанието на капитан Бенуик като възможно

най-доброто на света. Тя се поколеба и тъкмо се канеше да каже, че не е искала да прави сравнение между двамата приятели, когато адмиралът каза внезапно:

— И това, дето ви казах, е съвсем вярно, не е просто някаква клюка. Самият Фредерик ни го съобщи. Вчера сестра му получи писмо от него, в което ни разказва всичко, а той пък го научил от писмо на Харвил, който му писал от самото място на действието — от Апъркрос.

Ан не устоя на изкушението и каза:

— Надявам се, адмирале, че в писмото си капитан Уентуърт не загатва нищо, което да притесни вас и сестра му. Миналата есен действително като че ли имаше нещо между него и Луиза Масгроув, но се надявам в крайна сметка чувствата между тях да са поизгаснали, без някой да е наранен от това. Надявам се, че писмото му не внушава настроение на човек, който се чувства измамен.

— Не, ни най-малко. От начало до край няма и помен от проклятие или дори недоволство.

Ан сведе глава, за да прикрие усмивката си.

— Не, не, Фредерик не е човек, който ще вземе да жали и да се оплаква, прекалено силен е за подобни работи. Ако момичето си е харесало друг, защо да не се омъжи за него?

— Разбира се. Но аз имах предвид друго — дали в писмото на капитан Уентуърт няма нещо, от което да се разбере, че се чувства измамен от своя приятел — това може да се почувства, нали разбирате, дори и да не е изразено с думи. Би ми било много мъчно, ако се разруши приятелство като тяхното или пък подобни обстоятелства хвърлят сянка върху отношенията им.

— Да, да, сега ви разбрах. В писмото няма нищо такова. Той не дава и най-малкият повод да се мисли, че е сърдит за нещо на Бенуик, пише само: „Това ми се вижда много чудно, защото си имам причини да не мога да го разбера.“ Не, дори от самия начин, по който е оформил писмото си, човек никога не би допуснал, че е имал някакви намерения към същата мис… Как й беше името, казвате? Съвсем искрено се надява двамата да са щастливи заедно, а пък аз си мисля, че в подобно пожелание едва ли може да се открие нещо, което той не иска да прости.

Ан не споделяше твърдата увереност на генерала по този въпрос, но беше безсмислено да го разпитва повече, затова се задоволи само да го слуша и от време на време да отрони по някоя забележка от най-общ характер. Така адмиралът имаше възможност да говори така, както той виждаше нещата.

— Горкият Фредерик! — каза той накрая. — Сега ще трябва да започва всичко отново с някое друго момиче. Според мене той трябва да дойде в Бат. Софи ще му пише и ще го помоли да пристигне. Сигурен съм, че тук има достатъчно красиви момичета. Няма смисъл пак да ходи в Апъркрос, защото, както разбирам, другата госпожица Масгроув е склонила да се омъжи за братовчед си, младия пастор. Не мислите ли, мис Елиът, че не е зле да се опитаме да го доведем в Бат?

ГЛАВА 19

Докато адмирал Крофт се разхождаше с Ан и изразяваше желанието си да привлекат капитан Уентуърт в Бат, самият капитан вече пътуваше към този град. Той пристигна още преди мисис Крофт да му е писала и Ан го видя още на следващия ден, щом излезе да се разходи.

Мистър Елиът придружаваше двете си братовчедки и мисис Клей. Намираха се на Милсъм Стрийт, когато започна да вали — не силно, но все пак достатъчно, за да потърсят подслон за дамите и още по-достатъчно за мис Елиът, която се възползва от предимството да бъде закарана вкъщи с каретата на лейди Далримпъл, която зърнаха недалече от тях. Тъкмо се канеха да влязат в магазина на Моланд, когато мистър Елиът пристъпи към лейди Далримпъл и я помоли за съдействие. След малко се върна при тях с успешно изпълнена мисия, разбира се лейди Далримпъл била особено щастлива да ги закара вкъщи и след няколко минути щяла да дойде при тях.

Каретата на нейно благородие беше всъщност кабриолет и не можеше да побере спокойно повече от четирима души. Мис Картре придружаваше майка си, затова не беше възможно да се качат наведнъж и трите дами от Камден Плейс. За мис Елиът не можеше и дума да става — другите можеха да търпят всякакви неудобства, но за нея това беше изключено. Позабавиха се, докато си разменяха любезности в рамките на спора коя от останалите две да се качи в каретата. Дъждът бе дреболия, нищо работа и Ан беше съвсем искрена, като каза, че предпочита да се поразходи с мистър Елиът. Ала дъждът се оказа дреболия и за мисис Клей, тя не била усетила дори капчица дори, а и обувките й били плътни! Много по-плътни от тези на Ан — с две думи, в любезността си тя бе не по-малко готова за една разходка с мистър Елиът. Този въпрос бе дискутиран между двете с такова благородство, щедрост и учтивости, че трябваше да се намесят и останалите, за да разрешат най-после техния спор — мис Елиът настоя да се качи мисис Клей, тъй като без друго била малко

понастинала, а когато призоваха на помощ мистър Елиът, той определи обувките на Ан като по-подходящи от тези на мисис Клей.

Беше решено с каретата да отпътува мисис Клей и тъй като спорът се водеше до прозореца, в този момент Ан зърна съвсем ясно и отблизо капитан Уентуърт, който вървеше по улицата в посока към центъра.

Ан се стресна силно, но никой го не забеляза, освен самата тя, затова побърза да си повтори, че е най-голямата глупачка на света, задето не може да се контролира и се държи така нелепо! В продължение на няколко минути не виждаше нищо пред себе си, светът плуваше пред погледа й като в мъгла. Беше загубила ума и дума, а когато с усилие на волята успя да се овладее, видя, че другите все още чакат каретата, а мистър Елиът (винаги на нечии услуги) тъкмо се канеше да завие по Юниън Стрийт, за да свърши нещо по поръка на мисис Клей.

Страшно й се искаше да изтича до външната врата, за да види дали още вали. Пък и нужно ли беше сама да подозира себе си, че зад това нейно желание се крие друга причина? Капитан Уентуърт сигурно не се виждаше вече. Тя стана от мястото си и се накани да тръгва, раздвоена от мисълта, че винаги е смятала едната си половина за по-умна от другата, а втората — за по-лоша, отколкото всъщност беше. Защо да не провери дали дъждът е спрял? Само след миг обаче се закова на място, тъй като видя капитан Уентуърт да влиза заедно с още няколко дами и господа, очевидно негови познати, с които се бе срещнал малко по-надолу по Милсъм Стрийт. Той също я видя и Ан забеляза, че този път бе много по-изненадан и смутен от обикновено. Страните му пламнаха. За първи път след подновяването на отношенията им Ан усети, че се владее по-добре от него — все пак беше донякъде подготвена, беше го видяла преди той да я забележи и бе успяла да се съвземе от първите всепоглъщащи, заслепяващи и объркващи чувства на силната изненада. Предстоеше й да изживее цяла гама от емоции — болка, радост и нещо, което бе еднакво близко, както до мъката, така и до щастието.

Той я поздрави и се обърна в друга посока. По всичко личеше, че е много смутен. Тя не можеше да приеме реакцията му нито като дружелюбие, нито като студенина или нещо друго — това можеше да бъде само смущение.

След малко той пристъпи към Ан и се обърна към нея с обичайните въпроси и обичайните теми, но никой от двамата не чуваше какво казва другият и макар че и двамата се чувстваха като в небрано лозе, тя отново усети, че Уентуърт далеч не е така самоуверен, както преди. Тогава бяха принудени да прекарват заедно дълго време и бяха свикнали да се обръщат един към друг хладно и с безразличие, но сега той не успяваше да направи това и по един или друг начин като че ли го осъзнаваше. Изглеждаше много добре, но нищо не личеше да е болен или в лошо настроение. Говореше за Апъркрос, семейство Масгроув и дори за Луиза, макар че в един миг му пролича, че съзнава какво значение е имал за нея. По всичко личеше, че капитан Уентуърт се чувства доста неловко и дори не може да го прикрие.

Елизабет се престори, че не го познава и това никак не изненада Ан, а по-скоро я натъжи. Ан забеляза, че Елизабет го е видяла, както и той нея и двамата са се познали. Беше сигурна, че той би откликнал на желанието й да подновят отношенията си, дори го бе очаквал, затова с болка видя как тя му обръща гръб и в погледа й проблясва същия хлад, както някога.

Мис Елиът започваше да става доста нетърпелива, когато каретата на лейди Далримпъл най-после дойде — влезе един слуга и съобщи за пристигането й. Отново бе заваляло и това причини лека суматоха и приказки, които имаха за цел да покажат на насъбралата се в магазина немноголюдна тълпа, че лейди Далримпъл е дошла специално за мис Елиът. Най-после мис Елиът и приятелката й, придружени само от слугата (тъй като братовчедът още не се бе върнал), се запътиха към вратата. Капитан Уентуърт ги изгледа и се обърна към Ан, за да предложи услугите си, не толкова с думи, колкото с цялото си държание.

— Много съм ви задължена — отговори тя — но няма да тръгна с тях, каретата не събира толкова хора. Ще си отида пеша, предпочитам да се поразходя.

— Но навън вали!

— Е, съвсем малко. За мен няма никакво значение. Той помълча и след малко каза:

— Макар че пристигнах едва вчера, вече съм си създал някои удобства в Бат, нали виждате — той посочи новия си чадър. — Бих искал да се възползвате от него, ако така или иначе сте решили да се

върнете пеша, макар че, според мене, би било много по-разумно, ако ми позволите да ви извикам файтон.

Тя отново изрази признателността си, но отклони предложението му и повтори, че засега дъждът просто ръми. После добави:

— А и очаквам мистър Елиът, сигурна съм, че скоро ще се появи.

Едва успя да изрече тези думи, когато в залата влезе мистър Елиът. Капитан Уентуърт много добре си го спомняше — това бе същият мъж, който бе застанал на стъпалата в Лайм и бе изразил нямото си възхищение от Ан, докато тя минаваше покрай него. Различаваше се само по осанката, самочувствието и отношението към Ан, от което ясно личеше, че се чувства като неин роднина и приятел. Той влезе забързан, в желанието си да я открие, без да забелязва никой друг, сякаш бе преизпълнен от мисълта за нея. Помоли за извинение, че се е забавил и изрази съжалението си, че я е накарал да чака. Изгаряше от нетърпение да я заведе в къщи и не би искал да губи нито миг, защото дъждът можел да се усили. Двамата тръгнаха, тя го хвана под ръка, успя да хвърли към капитана поглед, в който се четеше нежност и смущение, отрони едно кратко „Довиждане“ и след миг си беше вече отишла.

Дамите от компанията на капитан Уентуърт заприказваха за тях веднага, щом ги изгубиха от погледа си.

— Струва ми се, че мистър Елиът не е безразличен към братовчедка си.

— О, никак даже, личи съвсем ясно. Човек може да си представи как ще се развият нещата. Той е неизменно с тях, дори може да се каже, че почти живее у тях. Какъв красив мъж!

— Да и мис Аткинсън, която се случила веднъж на обяд с него у семейство Уолис, казва, че е най-симпатичният мъж, с когото някога е разговаряла.

— Според мене тази Ан Елиът е много хубава, ако я погледне човек отблизо. Не че е редно да го кажа, но мога да си призная, че я харесвам много повече от сестра й.

— О, и аз също.

— И аз. И сравнение не може да става между двете, но всички мъже са луди по мис Елиът. Ан е твърде нежна за техния вкус.

Ан би се чувствала особено задължена на братовчед си, ако не бе произнесъл дума до Камден Плейс. Никога преди не бе полагала

толкова усилия да го слуша, макар че той проявяваше към нея огромно внимание и загриженост и темите, за които говореше, винаги бяха събуждали интереса й — той се изказваше топло, справедливо, ласкаво и с възхищение за лейди Ръсел и изрази някои особено проницателни догадки по адрес на мисис Клей. В този момент обаче тя не можеше да мисли за никой друг, освен за капитан Уентуърт. Не разбираше какви са чувствата му сега, не знаеше дали го измъчва горчиво разочарование и не би могла да се успокои, докато не изясни — за себе си тези неща.

Надяваше се, че след малко ще успее да разсъди по-мъдро и по-точно, но уви! — засега никак не се чувстваше помъдряла.

Имаше още нещо, което бе от особено значение за нея — трябваше да разбере колко време ще остане в Бат. Самият той не каза нищо по въпроса, поне тя не успяваше да си спомни. Напълно вероятно бе просто да е минавал оттук на път за другаде, но по-вероятно беше да е отседнал временно в града. И тъй като в Бат всеки можеше да срещне всекиго, съществуваше огромна вероятност той и лейди Ръсел да се видят някой път. Какво щеше да стане тогава?

Налагаше се да каже на лейди Ръсел, че Луиза Масгроув ще се омъжи за капитан Бенуик. Не й беше никак лесно да си представи изненадата на лейди Ръсел, но вече беше съвсем възможно да попаднат някъде в обща компания и тя отново би проявила предубеждението си към капитана, тъй като не беше в течение на нещата.

На следващата сутрин Ан отново излезе на разходка със своята приятелка и в продължение на час непрекъснато бе нащрек, от страх да не би да го срещнат. Най-после, когато се връщаха по Пълтни Стрийт, тя успя да зърне фигурата му на десния тротоар и то от такова разстояние, което й даваше възможност да го проследи с очи почти през цялата улица. Около него имаше много мъже и някои от тях вървяха в същата посока, но нямаше начин Ан да го е сбъркал с някого. Тя неволно погледна към лейди Ръсел, макар че не мислеше, че приятелката й ще успее да го познае толкова бързо. Не, Ан не допускаше лейди Ръсел да го види, преди да са се оказали почти един срещу друг, но все пак от време на време я поглеждаше с тревога и когато наближи мигът да се срещнат, просто не посмя да вдигне поглед към нея (а и знаеше, че изражението на лицето й съвсем не е подходящо за гледане от чужди очи в този момент), но осъзнаваше с

цялото си същество, че лейди Ръсел е обърнала глава в същата посока и го наблюдава напрегнато. Ан не разбираше с какво толкова Уентуърт е привлякъл погледа на лейди Ръсел, че тя го гледа като омагьосана, сякаш й беше невъзможно да откъсне очи от него, но предполагаше, че е изненадана и сигурно иска да разбере как са му се отразили тези осем или девет години. Въпреки активната служба и неблагоприятния климат на множество далечни страни той не бе изгубил нищо от своята красота.

Най-после лейди Ръсел извърна глава. „Какво ли ще каже сега?“, помисли си Ан.

— Може би се питаш — каза лейди Ръсел — какво гледах толкова време — търсех едни завеси, за които онази вечер ми разправяха лейди Алиша и мисис Франкланд. Описаха ми завеси за гостна в една от къщите откъм другата страна на улицата — според тях били най-красивите в цял Бат, но не можах да си спомня номера на къщата и се опитах да разбера коя ли може да е. Не можах обаче да видя нищо, което да отговаря на тяхното описание.

Ан въздъхна, пламна и се усмихна от съжаление и чувство на презрение, без да знае към самата нея или към нейната приятелка бе насочено то? Особено се раздразни от факта, че в опасенията си бе проявила излишна предпазливост и бе пропуснала момента, в който можеше със сигурност да разбере дали и той ги е видял.

През следващите един-два дни не се случи нищо особено. Театърът и квартирата, в които най-често пребиваваше той, не бяха достатъчно изтънчени за семейство Елиът, чиито вечерни развлечения бяха изцяло посветени на елегантната суета в приемите по частните домове, които заемаха времето им все повече и повече. А Ан, отегчена от срещите с това скучно общество и полуболна от неизвестност, си повярва, че е много силна, главно защото силата й не бе поставена на изпитание. Затова зачака с нетърпение вечерта на концерта. Организираха концерт с благотворителна цел в полза на едно от протежетата на лейди Далримпъл. Разбира се, трябваше да отидат и те. Очакваха концертът да е добър, а капитан Уентуърт много обичаше музиката. Ан си мислеше, че ще се успокои, ако може отново да поговори с него поне за няколко минути и се чувстваше преизпълнена със смелост и готовност да се обърне към него и да го заговори при първата удала се възможност. Елизабет се бе отвърнала от него, а

лейди Ръсел се бе престорила, че не го е видяла. Този факт не излизаше от ума на Ан и тя чувстваше, че някой трябва да му отдаде дължимото внимание.

Почти бе обещала на мисис Смит да прекара същата вечер с нея, затова се наложи да й се обади и забързано да се извини, като помоли да отложат срещата си за другия ден, когато можеше да остане по-дълго време. Мисис Смит прие извинението благосклонно и добродушно.

— Само че трябва да ми разкажете как сте прекарали — каза тя. — Кои ще присъстват на събирането?

Ан изреди няколко имена. Мисис Смит не каза нищо, но на сбогуване отбеляза полусериозно, полушеговито:

— Е, надявам се концертът да си заслужава и ако можете да дойдете утре, не ме забравяйте, защото предчувствам, че едва ли ще ме посещавате още дълго.

Ан се сепна и много смутена, остана за миг вцепенена до вратата, но бързо се опомни и си тръгна забързана, без да съжалява, че е трябвало да го направи.

ГЛАВА 20

Сър Уолтър, двете му дъщери и мисис Клей се оказаха най-подранилите от всички на събирането тази вечер и тъй като трябваше да изчакат пристигането на лейди Далримпъл, побързаха да се настанят край една от камините в Осмоъгълната стая. Едва бяха седнали, когато вратата се отвори и вътре влезе капитан Уентуърт. Беше сам. Ан бе най-близо до него, затова пристъпи и веднага го заговори. Той се канеше само да се поклони и да отмине, но нежното й „здравейте“ промени намерението му и той спря. Въпреки че отзад се виждаха противният й баща и сестра, Уентуърт също зададе няколко въпроса от учтивост. Ан усещаше присъствието на роднините си зад гърба си и това й даваше кураж. Не виждаше израженията върху лицата им и затова бе убедена, че постъпва правилно.

Докато разговаряше с Уентуърт, успя да долови високия шепот на баща си и сестра си. Не успя да дочуе думите, но си представяше какво може да говорят, а по лекия поклон на Уентуърт се досети, че баща й бе благоволил да го поздрави и хвърли бегъл поглед встрани, за да види небрежния реверанс на Елизабет, който, макар и твърде закъснял, несръчен и направен с неохота, все пак беше по-добре от нищо. Ан се почувства окрилена.

След като размениха няколко думи за времето, града и концерта, разговорът им започна да замира, а си бяха казали толкова малко. Ан очакваше, че той ще си тръгне, но Уентуърт продължаваше да стои, сякаш не бързаше да я остави. Скоро капитанът отново събра кураж — усмихна се, погледът му просветна и каза:

— Не съм ви виждал от онзи път в Лайм. Страхувах се, че сте преживели тежък удар и може би това ви се е отразило доста зле.

Тя го увери, че всичко е наред.

— Беше ужасен миг — продължи той — ужасен ден! — Уентуърт прокара ръка пред очите си, сякаш да изтрие болката от този спомен, но след малко се овладя, дори успя да се усмихне и добави: — Все пак този ден доведе до някои важни промени, затова последиците

от него вече съвсем не изглеждат страшни, може би дори са били за добро. Когато проявихте достатъчно съобразителност да предположите, че Бенуик е най-подходящият за откриването на лекар, едва ли сте допускали, че той ще бъде толкова силно заинтересуван от нейното оздравяване.

— Не бих могла да предположа, естествено. Но по всичко изглежда, че… Всъщност се надявам да бъдат много щастливи. И двамата са сериозни и с добър характер.

— Така е — каза той, без да я погледне — но според мен с това се свършват и приликите между тях. От все сърце им пожелавам щастие и се радвам на всичко, което би ги извело на пътя към него. От страна на близките си няма да срещнат никакви проблеми, никакви основания за конфликти, придирчивост или забавяне. Семейство Масгроув се държат по обичайния си начин — много мило и с уважение и като грижовни родители се интересуват единствено от щастието на дъщеря си. Всичко това е много, много важно, за да бъдат щастливи, може би по-важно дори от…

Уентуърт замълча с вид на човек, който внезапно си е спомнил нещо и то от такъв характер, че Ан пламна и сведе поглед към земята. Той се прокашля и продължи:

— Не мисля, че това е неравен брак, нито че не си съответстват и по разбирания. Луиза Масгроув е момиче с обичливо сърце и добър характер, а не й липсват и умствени възможности, но капитан Бенуик е нещо съвсем различно. Той е много интелигентен и ерудиран, затова си признавам, че малко се изненадах, като разбрах за чувствата му към нея. Нещата биха изглеждали по съвсем друг начин, ако, в резултат на своята признателност, го бе обикнала първо тя, след което той да повярва в любовта й и да се научи да я обича. Но няма причини да мисля, че е станало точно така. Напротив, като че ли чувството у него е възникнало съвсем спонтанно и непреднамерено — ето кое ме изненадва в цялата история. Човек като него, поставен в такова положение, с наранено, кървящо, почти съкрушено сърце! Фани Харвил далеч превъзхождаше Луиза и той наистина я обичаше дълбоко. Един мъж не може да забрави лесно любовта си към такава жена! Не може или поне не би трябвало.

Той не продължи да развива мисълта си, тъй като внезапно се сети, че приятелят му се е възстановил, благодарение именно на тази

нова любов, а може би си спомни и нещо друго. Въпреки вълнението в гласа му, многогласната шумотевица в стаята, непрекъснатото затръшване на вратата и неспирната глъчка на движещите се около тях хора, Ан успя да долови всяка дума. Тя беше смаяна, трогната, смутена, дишането й се учести и в душата й се бореха хиляди чувства. Беше й невъзможно да говори на такава тема, но знаеше, че трябва да каже нещо и без да бе имала намерение да променя коренно темата, направи сериозно отклонение, като каза:

— Вие останахте доста време в Лайм, нали?

— Около две седмици. Не можех да си тръгна, без да съм сигурен, че Луиза е по-добре. Усещах прекалено силно вината си и не можех да бъда спокоен. Всичко стана заради мен, само заради мен. Тя нямаше да упорства толкова, ако не се бях оказал слаб. Местността около Лайм е много живописна, правех дълги разходки и колкото повече я разглеждах, толкова повече се изпълвах с възхита от красотата й.

— Много бих искала пак да отида в Лайм — каза Ан.

— Така ли? Никога не бих допуснал, че Лайм може да събуди подобно желание у вас. Ужасът и мъката, които преживяхте там, безсилието на разума и съсипването на толкова нерви! Мислех, че последните ви спомени за това място ще оставят у вас единствено чувство на огромна горчивина.

— Последните няколко часа бяха наистина мъчителни — отговори Ан — но споменът се превърна в удоволствие, след като болката утихна. Човек не престава да харесва едно място само защото е страдал там, освен ако е преживял само страдания и нищо друго, а с Лайм съвсем не е така. Бяхме уплашени и разстроени само през последните два часа, но преди това прекарахме чудесно. Имаше толкова нови и красиви неща! Рядко ми се е удавало да пътувам и всяко ново място за мен е интересно, а градът наистина е много красив, с две думи — „да поруменееш леко при спомена за него“, „макар че споменът е толкова приятен.“

Ан замълча. Точно в този миг вратата се отвори и се появиха онези, които бяха очаквали. „Лейди Далримпъл, лейди Далримпъл!“ — из стаята се понесе възторжен шепот, а сър Уолтър с двете придружаващи го дами излезе напред да я поздрави, с вид на човек, изгарящ от нетърпение, което можеше да се сравни по сила единствено

с желанието да демонстрира своята изтънченост. Придружени от мистър Елиът и полковник Уолис, които случайно бяха пристигнали едновременно с тях, в стаята тържествено влязоха лейди Далримпъл и мис Картре. Тълпата се приближи около тях и Ан се оказа неизбежно въвлечена в групата непосредствено до дамите. Капитан Уентуърт остана някъде назад. Трябваше да прекъснат своя интересен, може би дори прекалено интересен разговор, но огорчението от това прекъсване далеч не можеше да се сравни с радостта от срещата. През последните десет минути бе научила за чувствата му към Луиза много повече, отколкото се бе надявала, затова се отдаде на спешните за момента светски задължения и на очакванията на хората около себе си. Макар че чувствата й бяха страшно объркани, с присъщата си деликатност Ан прояви изключителна любезност. Беше научила нещо, което я караше да се държи към всички мило и със съчувствие, сякаш бе много по-щастлива от тях.

Когато пристъпи отново към групичката, където бе оставила капитан Уентуърт, тя откри, че го няма и радостта й позаглъхна. Погледът й го улови едва в момента, когато влизаше в Концертната зала. В един миг почувства остро съжаление от мисълта, че не е там, че си е отишъл, но вярваше, че непременно ще се срещнат отново. Сигурно щеше да я потърси и да я открие преди края на вечерта, а засега беше може бе би по-добре да останат разделени — Ан имаше нужда от малко време, за да се съвземе.

Скоро се появи и дойде лейди Ръсел и цялата им групичка се събра, за да се разберат кой къде ще седне и да влязат заедно в Концертната зала внушително, според положението си, като привлекат всички погледи, предизвикат висок шепот около себе си и разблъскат колкото може повече народ.

Сестрите Елиът влязоха, преизпълнени от щастие — Елизабет, защото я видяха под ръка с мис Картре, с поглед, втренчен в широкия гръб на виконтеса Далримпъл пред себе си и с вид на човек, който може да има всичко, което си пожелае, а Ан… Ала сигурно ще нараним щастието й, ако сравним причините за него с тези за щастието на сестра й — у едната то произтичаше от суета и себелюбие, а у другата — единствено от благородството на любовта.

Ан не забеляза и не реагира на блестящата обстановка — щастието й извираше отвътре, от самата нея. Очите й блестяха, а

страните й бяха поруменели, но тя не съзнаваше това. Мислеше само за последния половин час и докато отиваха към местата си, през ума й прелетяха всички неща, за които бяха разговаряли. Ан можеше да изтълкува в една единствена светлина темата, която той бе подхванал и начинът му на изразяване, както и погледът и държанието му. Според него Луиза Масгроув съвсем не беше идеална. Той изрази това свое виждане малко притеснено, изненадата му от поведението на Бенуик, мнението му за първата истинска любов и всичко това бе казано с изречения, които не можа да довърши, а силно изразителният му поглед все бе отправен някъде встрани — всичко, всичко в него говореше, че сърцето му отново се събужда за нея — целият му гняв, сдържаност и стремеж да я избягва също можеха да бъдат изтълкувани така. Тези негови чувства бяха продиктувани не толкова от уважение и приятелство, колкото от нежния спомен за миналото. Да, имаше нещо, което го връщаше към отминалите чувства! Ан не можеше да мисли за тази среща като й придава по-малко значение. Може би Уентуърт все още я обичаше.

Тези мисли, придружени от свързаните с тях картини така я бяха развълнували, че Ан не забелязваше нищо около себе си. Мина през цялата стая, без да го види, без дори да се опита да го разпознае сред хората. Едва когато им показаха местата и те се настаниха, Ан се огледа дали той не е някъде наблизо, но не го видя. Погледът й не го откри и тъй като концертът започваше, трябваше да се примири за известно време с някои по-скромни радости.

Тяхната група бе разделена на две и разпределена на съседни пейки — Ан беше на предната, а с малко тактика и с помощта на полковник Уолис, мистър Елиът се изхитри да седне до нея. Мис Елиът беше напълно удовлетворена. Чувстваше се причина за галантността на полковник Уолис и най-вече от мястото си между двете братовчедки.

Ан не беше в най-подходящото за подобен концерт настроение, но все пак имаше с какво да се залисва — чувствата й откликваха на нежните пасажи, настроението — на жизнерадостните, вниманието й — на академичните, а търпението — на досадните. Преди не й се бе случвало да хареса толкова много един концерт, поне не през първата част. Към края й, след една италианска песен, имаше кратка пауза и Ан

преведе на мистър Елиът текста на песента, докато той държеше помежду им програмата на концерта.

— Смисълът е горе-долу такъв — каза тя — или поне такова е значението на думите; разбира се, текстът на една италианска любовна песен не може да се преведе толкова просто, но поне успях да ви предам значението, тъй като съвсем не твърдя, че владея добре езика. Италианският никак не ми върви.

— Да, да, виждам колко не ви върви, ясно е, че нищо не разбирате. Вие просто преведохте тези накъсани италиански стихове с обратен словоред и объркан синтаксис на ясен, разбираем и изящен английски. Не е нужно да ме убеждавате повече в своето невежество, дадохте ми пълно доказателство за това.

— Не мога да устоя на толкова мил комплимент, но едва ли бих издържала на един изпит пред истински познавач.

— Отдавна не съм имал удоволствието да отида в Камден Плейс — отговори той — без да науча още нещо за мис Ан Елиът и определено смятам, че според светските разбирания тя е прекалено скромна, за да осъзнае и половината от своите съвършенства, а у всяка друга жена такава скромност при подобно съвършенство не би изглаждала естествена.

— Засрамете се, мистър Елиът, това е прекалено дори за ласкателство. Забравих какво ще слушаме сега — каза Ан и се наведе към програмата.

— Може би — продължи мистър Елиът тихо — ви познавам по характер много по-отдавна, отколкото си мислите.

— Нима? И откъде? Имахте възможност да ме опознаете едва след пристигането ми в Бат, освен ако преди не сте чули нещо от близките ми.

— Говорили са ми за вас дълго преди да дойдете в Бат. Описвали са ви хора, които ви познават съвсем отблизо и от много години аз също ви познавам по характер. Слушал съм много за вашата външност, нрав, образованост и обноски — всичко ми е известно.

Мистър Елиът се бе надявал да събуди любопитството й и съвсем не бе разочарован. Няма човек, който да устои пред магията на подобна загадка. Някакви безименни хора са говорили отдавна за нея пред човек, когото познава съвсем отскоро — какво по-интригуващо от това? Ан изгаряше от любопитство. Не можеше да си обясни как е

възможно това и го заразпитва нетърпеливо, но напразно. Беше му приятно да го разпитва, но не искаше да сподели нищо повече.

— Не, не, някой друг път може би, но не сега. Не ми се иска да споменавам имена, но бъдете съвсем сигурна, че е вярно. Преди много години ми описаха мис Ан в такава светлина, че имах най-възвишени представи за нейните достойнства и изпитвах непреодолимо любопитство и желание да се запознае с нея.

Ан не можеше да се сети за някой, който би говорил за нея с такава топлота, освен мистър Уентуърт от Манкфорд, братът на капитана. Може би се бяха срещнали някъде с мистър Елиът, но тя не посмя да попита за него.

— Името Ан Елиът — каза той — интригува отдавна слуха ми. То дълго е омагьосвало въображението ми и ако можех да събера достатъчно смелост, бих ви доверил едно свое желание — ще ми се това име да не се променя никога.

Поне на нея й се стори, че го чу да казва точно това, но думите едва бяха стигнали до слуха й, когато вниманието й бе привлечено от друг звук, непосредствено зад гърба й, и всичко останало вече нямаше значение. Баща й казваше на лейди Далримпъл:

— Много красив мъж, наистина красив.

— Прекрасен младеж, наистина — каза лейди Далримпъл. — Такава осанка не се среща често в Бат. Дали не е ирландец?

— Не, познавам го по име, поздравяваме се от време на време. Уентуърт, капитан Уентуърт от флота. Сестра му е омъжена за моя наемател в Съмърсетшир — онези Крофт, които живеят под наем в Келинч.

Още преди сър Уолтър да изрече тези думи, Ан улови посоката на погледа му и сред група мъже недалече от тях успя да различи капитан Уентуърт. Когато погледът й попадна върху него, той побърза да извърне очи, сякаш до този момент не бе ги откъсвал от нея. Поне така й се стори. Като че ли бе закъсняла само с един миг. Тя се осмели да погледне отново нататък, но той не се обърна повече към нея. В този момент концертът отново бе подет и тя с усилие се съсредоточи върху оркестъра, докато погледът й бе обърнат право напред.

Когато след малко се опита да го зърне, него вече го нямаше. Дори и да искаше, не би могъл да се приближи към нея, защото тя

отвсякъде бе обградена с хора и не можеше да помръдне от мястото си, но би могла поне да срещне неговия поглед.

Думите на мистър Елиът също я притесниха и вече никак не й се разговаряше, нито й се щеше да седи толкова близо до него.

Първата част завърши. Ан се надяваше, че по-нататък нещата ще приемат благоприятен обрат. След известна размяна на празни приказки групата им реши да потърсят отнякъде чай. Ан беше една от малкото, които предпочетоха да останат в залата. Тя не стана от мястото си, лейди Ръсел също, но поне с удоволствие се отърва от мистър Елиът. Колкото и да се притесняваше заради лейди Ръсел, Ан нямаше намерение да избегне разговора с капитан Уентуърт, ако й се удадеше такава възможност. По изражението на лейди Ръсел разбра, че и тя го е видяла.

Но той не дойде при нея. Понякога й се струваше, че го вижда някъде в най-отдалечения край на стаята, но той не се приближи. Така нетърпеливо бе чакала антракта, а той вече свършваше без да се случи нещо. Останалите се върнаха, залата отново се изпълни с народ; всички търсеха местата си и малко по малко изпонасядаха, а на Ан й предстоеше да прекара още един час, изпълнена с удоволствие — или може би с горчиво съжаление. Още един час музика щеше да предизвика у някои слушатели наслада, у други — прозевки, според това дали човек наистина има изтънчен вкус или просто се превзема. За Ан този час обещаваше най-вече вълнение и тревога. Не би могла да си тръгне оттук спокойна, ако не види капитан Уентуърт още веднъж или поне не си разменят погледи като приятели.

Този път седнаха на различни места и промяната беше в полза на Ан. Полковник Уолис не пожела да седне, а мистър Елиът бе поканен да заеме мястото между Елизабет и мис Картре. Поканата бе отправена по начин, който не допускаше отказ. Благодарение на още няколко разместявания и една малка хитрина, този път Ан успя да седне недалече от края на същата пейка, за да е по-близо до пътеката. Докато прилагаше малката си тактика, Ан не можеше да не се сети за мис Ларол, неповторимата мис Ларол, но от това сравнение не й стана по-леко. Все пак можеше да се каже, че бе сполучила, тъй още преди завършването на концерта новите й съседи си тръгнаха и Ан успя да седне в самия край на пейката.

Бе заела удобно място и до нея имаше празно пространство, когато отново успя да види капитан Уентуърт. Беше недалече от нея. Той също я видя, но й се стори мрачен и нерешителен. Все пак тръгна към нея, но се спря на още няколко места, преди да дойде. Ан усети, че се е случило нещо, промяната в него бе очевидна. Изражението на лицето му коренно се различаваше от онова в Осмоъгълната стая. Защо ли? Тя си помисли да не би причината да е в баща й или лейди в Ръсел. Може би са го погледнали неодобрително. Уентуърт каза мрачно няколко думи за концерта и отново й се стори същият, какъвто беше в Апъркрос. За миг Ан помисли, че е разочарован от изпълнението, че вероятно е очаквал нещо повече и ще бъде доволен, когато концертът най-после свърши. В отговор тя защити музикантите и мило каза, за да не го засегне, че изпълнението било чудесно. Лицето му просветна и на устните му се появи подобие на усмивка. Поговориха още няколко минути и настроението му като че ли се пооправи, дори се осмели да погледне към пейката и видя свободното място до Ан. В този момент някой я докосна по рамото и тя се обърна — беше мистър Елиът. Той се извини и я помоли да му преведе нещо от италиански. Мис Картре нямала търпение да разбере за какво се пее в следващата песен. Ан не можеше да откаже, но едва ли някога бе изпитвала по-голямо страдание от проявата на светска учтивост.

Беше неизбежно да не отдели няколко минути за превода, а когато отново можеше да разполага със себе си, тя се обърна и го потърси с поглед както преди, но разбра, че е останал до нея само за да се сбогува — сдържано и доста набързо. Искал да й пожелае приятна вечер, тръгвал си, налагало се да се прибере колкото може по-бързо.

— Нима не си струва да чуете и следващата песен? — попита Ан, внезапно озарена от мисъл, която я накара да прояви още по-голяма настойчивост.

— Не — отговори той с категоричен тон — тук няма нищо, заради което си струва да остана — след което се обърна и си тръгна.

Ан прозря с кристална яснота — той я ревнуваше от мистър Елиът! Това правеше поведението му напълно разбираемо. Капитан Уентуърт проявяваше ревност към нея.! Преди седмица не би могла дори да допусне, че това е възможно, не, не преди седмица, преди три часа! За миг тя изпита върховно удоволствие, но уви! — то веднага бе сменено от мисли в съвсем друга насока. Как би могла да успокои

ревността му? Как да му обясни действителното положение на нещата? Как да му разкрие истинските си чувства при сегашното състояние на отношенията им, които без друго не бяха никак гладки? Тя с мъка си спомни за ухажването на мистър Елиът — вредата от него можеше да има непоправими последствия.

ГЛАВА 21

На другата сутрин Ан си припомни с удоволствие обещанието да посети мисис Смит, защото така й се удаваше възможност да избегне посещението на мистър Елиът, а единственото, което искаше да направи, бе точно това — да избягва мистър Елиът.

Въпреки неблагоприятните последствия от вниманието му към нея, тя му дължеше уважение, благодарност и дори съчувствие, затова продължаваше да изпитва добри чувства към него. Ан щеше винаги да си спомня с признателност необичайните обстоятелства на първата им среща. Тя смяташе, че със своите обноски, положение и искрен интерес към нея, той има всички основания да привлече вниманието й. Всъщност, Ан изпитваше към мистър Елиът доста смесени чувства — отношението му я ласкаеше и същевременно я смущаваше. Изпитваше и някакво съжаление, без да знае за какво. Нямаше смисъл да си задава въпроса как би погледнала на отношенията си с него, ако го нямаше капитан Уентуърт, защото така или иначе капитанът съществуваше и независимо от развоя на сегашните събития, сърцето й щеше завинаги да му принадлежи. Ан беше убедена, че като негова съпруга би контактувала по-спокойно с останалите мъже на света, отколкото след окончателната им раздяла.

Ан тръгна от Камден Плейс за Уестгейт Билдингс. Едва ли по улиците на Бат някога е стъпвал човек с по-прекрасни размисли в главата си, посветени на възвишена любов и вярност до гроб. Това й стигаше, за любов и вярност до гроб. Това й стигаше, за да може през целия път да се чувства ободрена и пречистена.

Знаеше, че приятелката й ще й се зарадва. Тази сутрин мисис Смит бе особено признателна за посещението, защото въпреки обещанието почти не се бе надявала Ан наистина да дойде.

Тя бърза я заразпитва как е минал концертът и Ан си спомни с радост за много неща, от което лицето й се оживи и тя с удоволствие заговори за предишната вечер. Онова, което можеше да каже, бе казано с чувство на удовлетвореност, но то бе съвсем недостатъчно, за да

може човек да добие цялостна представа за ситуацията и определено не задоволяваше любопитството на мисис Смит, която вече бе научила от перачката и прислужницата много повече за успеха на вечерта, отколкото й бе разказала Ан. Тя се поинтересува кои личности са присъствали на концерта. Мисис Смит познаваше по име почти всички известни и благопристойни особи от батското общество.

— Предполагам, че са дошли и малките Дюран — каза тя — и са слушали музиката жадно и с отворени уста, както неоперените още лястовичета чакат поредната хапка. Не са изпуснали и един концерт досега.

— Да, макар че самата аз не ги видях, но чух мистър Елиът да казва, че са дошли.

— Ами Ибътсънови бяха ли там? И онези две нови за обществото красавици бяха ли с ирландския офицер, дето хората го сватосват за едната от тях?

— Не знам, струва ми се, че ги нямаше.

— А старата лейди Мери Маклийн? За нея дори не е нужно да питам — знам, че не би пропуснала такова събитие. Сигурно се е въртяла някъде около вас, след като сте отишли с лейди Далримпъл и разбира се, за вас са били отредени най-почетните места, близо до оркестъра.

— Не стана така, а точно от това се бях притеснила. Щеше да ми е неприятно във всяко отношение, но за щастие лейди Далримпъл предпочита да сяда по-настрани и от местата си можехме да чуваме чудесно — не казвам, че можехме да виждаме, защото аз почти не виждах какво става.

— О, все пак сте видели достатъчно неща, които са ви доставили удоволствие. Напълно разбираемо е. Човек може да изпита усещане за домашен уют дори сред тълпата, а на мен ми се струва, че точно такова чувство сте изпитали и вие. Компанията ви е била доста голяма и не сте имали нужда от никой друг.

— Може би трябваше по-добре да огледам присъстващите — каза Ан, макар че при тези думи много добре съзнаваше колко малко би си струвало това, ако погледът й не бе търсил Уентуърт.

— Не, не, имало е друго, което ви е доставило още по-голямо удоволствие. Дори не е необходимо да ми казвате, че сте прекарали много приятно вечерта — чета го в очите ви. Спокойно мога да си

представя как са минали тези часове и през цялото време е имало нещо прекрасно за слушане, а в антракта сте водили интересен разговор.

Ан се усмихна бегло и каза:

— И това ли се чете в очите ми?

— Да, аз поне го виждам. По лицето ви личи, че снощи сте били заедно с някой, когото смятате за най-прекрасния човек на света и който в момента ви интересува много повече от всички останали, взети заедно. Ан пламна и не успя да каже нищо.

— При това положение можете да си представите колко високо оценявам вашата любезност — продължаваше мисис Смит — че сте дошли да ме посетите тази сутрин. Наистина е много мило, че дойдохте да си поговорим, след като имате къде-къде по-приятни неща, с които да запълните времето си.

Ан почти не я чу. Все още бе смаяна и силно смутена от проницателността на приятелката си, не можеше да проумее как е възможно да е разбрала за капитан Уентуърт. След кратка пауза мисис Смит рече:

— Бъдете така добра да ми кажете, дали мистър Елиът вие казал, че се познаваме? Знае ли той, че съм в Бат?

— Мистър Елиът! — повтори Ан и стреснато вдигна поглед. Трябваше й само миг, за да открие грешката на своята приятелка. Разбра всичко още на секундата и това й помогна да се овладее и да се почувства в безопасност. След малко промълви, вече с много по-спокоен тон:

— Познавате ли се с мистър Елиът?

— Някога се познавахме отблизо — отговори мрачно мисис Смит — но сега отношенията ни като че ли прекъснаха. Мина много време, откакто се видяхме за последен път.

— Не знаех нищо за това, пък и вие не сте го споменавали преди. Ако знаех, с радост бих попитала мистър Елиът за вас.

— Да ви призная — каза мисис Смит с обичайния си бодър тон — точно това би ми доставило огромно удоволствие. Искам да поговорите с мистър Елиът за мене. Искам да предизвикате интереса му към моята личност, защото той би могъл да ми помогне много, а ако вие имате добрината да си го поставите за цел, моя скъпа мис Елиът, той непременно ще се заинтересува.

— Бих била щастлива да го сторя. Предполагам, не се съмнявате в желанието ми да ви бъда поне малко от полза — отговори Ан, — но подозирам, че смятате влиянието ми върху мистър Елиът за по-силно, отколкото е всъщност. Убедена съм, че по един или друг повод сте останали с погрешни впечатления. Аз съм просто роднина на мистър Елиът и ако в качеството си на такава има нещо, за което мога да го помоля, сигурна съм, че без всякакво колебание ще го споделите с мене.

Мисис Смит я изгледа проницателно и каза усмихната:

— Предполагам, че малко избързвам, моля да ме извините. Трябвало е да изчакам малко по-официална информация. А засега, моя скъпа мис Елиът, ви моля да ми дадете знак кога ще мога да поговоря с вас по тези въпроси. Може би следващата седмица? Позволете ми да си мисля, че със сигурност дотогава всичко ще бъде решено и аз ще разчитам на добрата съдба на мистър Елиът, за да направя собствените си егоистични кроежи.

— Не — отговори Ан — не следващата седмица, не и по-следващата, нито пък още по-следващата. Уверявам ви, няма да бъде решено нищо от такъв характер, за какъвто намеквате. Нямам никакво намерение да се омъжвам за мистър Елиът. Не ми е ясно какви са причините да си мислите такова нещо?

Мисис Смит отново я изгледа със сериозен и проницателен поглед, а после се усмихна, поклати глава и възкликна:

— О, как ми се иска да ви разбера! Как бих искала да науча към какво се стремите! Далеч съм от мисълта да ви обвинявам в жестокост, когато му дойде времето. Но дотогава, нали знаете, ние жените никого нямаме предвид когото и да било — това е нещо, което си остава дълбоко в нас. Отказваме на всеки мъж до момента, в който той ни предложи ръката си. Но защо е нужно да проявявате жестокост? Позволете ми да кажа добра дума за моя… не бих казала сегашен приятел, по-скоро — за моя някогашен приятел. Къде можете да намерите по-изгодна партия? Има ли някъде по-приятен мъж и по-голям джентълмен от него? Позволете ми да ви препоръчам мистър Елиът. Сигурна съм, че не може да сте чули нищо лошо за него и от полковник Уолис, а нима някой го познава по-добре от полковника?

— Моя скъпа мисис Смит, съпругата на мистър Елиът е починала едва преди шест-седем месеца. Не е възможно да очаквате,

че той ще започне да ме ухажва.

— О, ако това е единственото ви възражение — извика мисис Смит с ироничен тон — мистър Елиът е извън всяка опасност и не бива да се притеснявам за съдбата му. Просто не ме забравяйте, след като се омъжите за него, това е всичко. Кажете му, че съм ваша приятелка и тогава той съвсем няма да приеме като огромни усилията, които ще му струва помощта му към мен, както естествено ще му се види сега. Той самият е много зает и има толкова неща за уреждане, че желанието му да ме избягва или да се отърве от мен изглежда съвсем естествено. Може би деветдесет и девет души от сто биха постъпили като него. Разбира се, той не би могъл да знае колко е важна помощта му за мен. Е, скъпа мис Елиът, надявам се и вярвам, че ще бъдете много щастливи. Мистър Елиът има достатъчно разум да оцени достойнствата на жена като вас. Спокойствието ви никога няма да бъде разрушено така, както се случи с мен. По отношение на всички материални въпроси няма да имате никакви грижи, а можете да сте сигурна и за характера му — мистър Елиът не би се оставил да го подведат, никой няма да му повлияе така, че в крайна сметка да остане разорен.

— Не — каза Ан — в никакъв случай не допускам с братовчед ми да се случи подобно нещо. По всичко личи, че той е решителен и хладнокръвен и определено не се поддава на опасни влияния. Аз наистина много го уважавам и нищо, което съм видяла у него досега, не може да разколебае това мое отношение, но трябва да призная, че го познавам съвсем от скоро, а той не е човек, в когото можеш да вникнеш по-отблизо след кратко познанство. Начинът, по който говоря за него, не може ли да ви убеди, мисис Смит, че за мен той не е от особено значение? Със сигурност не изпитвам никакви чувства. Честна дума, той наистина не означава нищо за мен. Ако някой ден ми предложи ръката си (а аз нямам основания да си мисля, че има такива намерения), няма да я приема. Можете да ми вярвате, че няма да приема. Уверявам ви, мистър Елиът няма нищо общо с удоволствието ми от концерта снощи, както предполагате. Не е мистър Елиът, най-малко мистър Елиът е този, който…

Тя замълча, съжалила веднага за думите си и силно поруменя, но и много по-малко от това би било съвсем достатъчно за мисис Смит. Приятелката й не би повярвала толкова скоро в липсата на шансове за

мистър Елиът, ако не се бе досетила, че в сърцето на Ан има друг. Тя бързо съобрази, че не може да има друго обяснение, а в нетърпението си да избегне по-нататъшните й въпроси в тази насока, Ан я запита защо е била толкова сигурна в женитбата за мистър Елиът, кой й внушил подобна мисъл и откъде е чула за това.

— Кажете ми, защо мислите така?

— Тази мисъл ми дойде веднага щом научих колко време прекарвате заедно — отговори мисис Смит — и ми се стори, че, които познават добре и двама ви, това биха преценили, че една бъдеща женитба ще е много изгодна за вас. Може да бъдете сигурна, че всичките ви познати виждат вашите отношения в такава светлина, но аз самата до преди два дни не знаех нищо по въпроса.

— И какво всъщност научихте тогава?

— Забелязахте ли жената, която ви отвори при вчерашното ви посещение?

— Не, не беше ли това мисис Спийд, както обикновено или прислужницата? Не обърнах особено внимание.

— Това беше моята приятелка мисис Рук — сестра Рук, която напоследък изпитва силно желание да ви види, изгаря от любопитство и се зарадва, като разбра, че може да ви отвори и да ви види. Тя се върна от Малборо Билдингс в неделя и ми съобщи, че ще се омъжвате за мистър Елиът. Самата мисис Уолис й го казала, а според мен тази дама е доста надежден източник. В понеделник вечерта стоя при мен повече от час и ми разказа цялата тази история.

— Цялата история! — повтори Ан и се засмя. — Според мен от няколко дреболии и основаните на тях безпочвени изводи едва ли е могла да създаде много дълга история.

Мисис Смит не отговори.

— Но макар и да няма и капка истина в това, което се говори за някакви мои намерения спрямо мистър Елиът — отговори Ан след малко — много ще се радвам да ви помогна с нещо, което мога да сторя за вас. Да му кажа ли, че сте в Бат? Или да му предам нещо?

— Не, благодаря ви, определено не. За момент се разгорещих под влияние на погрешните си впечатления и исках да насоча вниманието ви към някои обстоятелства, но при това положение на нещата по-добре да не ви занимавам с това. Не, благодаря ви, не искам да ви създавам главоболия.

— Струва ми се, казахте нещо в смисъл, че познавате мистър Елиът от много години, нали?

— Така е.

— Още преди неговата женитба?

— Да, когато се запознахме, той още не беше женен.

— И… действително ли го познавате добре?

— Много добре.

— Така ли! Разкажете ми, моля ви, какъв е бил той тогава. Много ми е интересно да разбера какъв е бил като млад. Беше ли същият, какъвто е сега?

— Не съм виждала мистър Елиът от три години — отговори мисис Смит толкова неохотно, че бе направо неудобно да продължат разговора на същата тема, а Ан разбра, че не е научила нищо, само любопитството й се изостри още по-силно. И двете си замълчаха, като мисис Смит изглеждаше дълбоко замислена. Най-после каза:

— Моля ви да ме извините скъпа мис Елиът, — възкликна тя сърдечно, както обикновено — извинете, че ви отговарям така неохотно, но просто не знам как да постъпя. Досега се питах и разсъждавах какво мога да ви кажа. Трябва да се съобразя с много други неща. Никак не ми е приятно да се бъркам в чужди работи, защото може да създам лошо впечатление за някого и да нанеса непоправима вреда. Струва си човек да запази дори и привидно гладката повърхност на семейните отношения, дори под нея да няма трайни чувства. Все пак се реших и дано съм права, че вие трябва да научите какъв е истинският характер на мистър Елиът. Макар че вече съм напълно убедена, че нямате никакво намерение да се омъжвате за него, не се знае какво може да се случи по-нататък… По някое време все ще ви се наложи да погледнете на него в съвсем различна светлина. Ето защо е добре да знаете истината още сега, когато сте непредубедена към мистър Елиът. Той е коравосърдечен и без капка съвест. Все крои някакви планове, вечно е нащрек и е лишен от всякакви скрупули, човек, който мисли само за себе си и в името на собственото си спокойствие и интереси е способен на всякаква жестокост и предателство, стига то да не го изложи на опасността от разкриване на истинския му характер. Сърцето му е ледено за всички останали. Довеждал е до разорение свои приятели и след това ги е изоставял с пренебрежение и без най-малкото угризение на съвестта.

Чувства като справедливост или състрадание са му напълно чужди. О, душата му е като на дявола — черна и пуста!

Ан бе изумена и възкликна смаяно; мисис Смит помълча и после продължи малко по-спокойно:

— Зная, че думите ми ви плашат. Сигурно разбирате, че говоря като наранена и оскърбена жена. Ще се опитам да се овладея. Не искам да говоря нищо обидно по негов адрес, само ще ви разкажа как изглежда той в моите очи, а фактите ще говорят сами за себе си. Някога беше близък приятел на моя скъп съпруг, който го обичаше и му се доверяваше във всичко, защото го смяташе за добър като себе си. Бяха станали близки още преди нашата женитба и аз ги заварих в чудесни приятелски отношения. Мистър Елиът допадна и на мен и тогава си изградих високо мнение за него. Сама разбират, че на деветнайсет години човек не е склонен да разсъждава задълбочено и мистър Елиът ми се струваше не по-лош от всички останали, дори много по-симпатичен от повечето хора. Ние прекарвахме много време заедно. През по-голямата част от годината живеехме в града и то в много изискана обстановка. Мистър Елиът не разполагаше с много средства тогава, беше почти беден; живееше под наем в Темпъл[1] и едва успяваше да поддържа жизненото ниво на джентълмен.

Можеше да остане у нас винаги, когато пожелаеше, всякога бе добре дошъл, отнасяхме се към него като към брат. Моя беден Чарлз, който имаше най-нежното и най-щедро сърце на света, бе готов да раздели с него и последния си грош, зная, че кесията му бе винаги отворена за мистър Елиът и че често му е помагал. Струва ми се, че ме интересува точно този период от живота му — каза Ан. — Вероятно тогава се е запознал с баща ми и сестра ми. Аз не го видях, само бях чувала за него, но нещо в постъпките му по онова време, нещо, което има отношение към баща ми и Елизабет, а по-късно и обстоятелствата около неговата женитба, не ми позволяваха да го приема сега в този вид, в който се представя пред околните. Като че ли някога е бил съвсем различен.

— Зная всичко, всичко ми е известно — извика мисис Смит. — Той е бил представен на сър Уолтър и сестра ви още преди да се омъжа за Чарлз, но Елиът непрекъснато говореше за тях. Зная, че са го канили и насърчавали, но той не искал да поддържа с тях никакви отношения. Сега може би ще научите нещо, за което преди не сте и подозирали, а и

за женитбата му мога да ви разкажа всичко. Бях в течение на всичките „за“ и „против“ този брак, защото ме приемаше като свой доверен приятел и споделяше с мен всичките си планове и надежди. Макар и да не познавах жена му отпреди, според мен ниското й обществено, положение би трябвало да осуети възможността за брак. След женитбата им обаче знаех всичко за живота й с него или поне знаех всичко за последните две години от нейния живот, затова мога да отговоря на всеки ваш въпрос.

— Не, нямам някакви въпроси специално по отношение на нея. Доколкото разбирам, бракът им никак не е бил щастлив. Просто ми се иска да науча защо тогава е пренебрегнал така баща ми, който определено беше особено благоразположен да му окаже необходимото внимание. Защо се е отдръпнал мистър Елиът?

— По онова време — отговори мисис Смит — Елиът си бе поставил за цел да забогатее и то много по-бърз начин, отколкото би му дало възможност изучаването на правните науки. Определено си бе наумил да натрупа състояние чрез женитба. Никак не му се искаше да разруши бъдещето си чрез неблагоразумен брак и зная, че беше съвсем сигурен (дали основателно или не, не мога да кажа) в намерението на баща ви и сестра ви, с всичките им покани и учтиви жестове, да оженят бъдещия наследник на имението за младата дама, а представите му за богатство и независимост категорично се разминаваха с подобна идея. Мога да ви уверя, че само това е причината да се отдръпне от тях. Самият мистър Елиът ми разказа всичко това, той нямаше тайни от мен. Стори ми се малко необичайно, след като дойдох в Бат, вашият първи и най-сериозен кандидат за женитба се оказа именно братовчед ви и че благодарение на него зная нещо за баща ви и сестра ви. Някога той ми бе говорил за едната мис Елиът, а аз все си мислех за другата.

— Може би вие, в такъв случай, сте говорили на мистър Елиът за мене? — възкликна Ан, внезапно поразена от тази мисъл.

— Точно така, аз често съм му говорила за вас. Беше ми приятно да се похваля с достойнствата на моята Ан Елиът, макар че, смея да твърдя, тогава вие бяхте много по-различна от сега…

Тя побърза да се поправи съвсем навреме.

— Точно това ми каза и мистър Елиът снощи — възкликна Ан. — Сега всичко си идва на мястото. Каза ми, че много е слушал за мен,

а аз не можех да се сетя откъде, но сега разбирам от кой е източникът на информация. Какви невероятни неща е склонен да мисли човек, когато е засегнато любимото му „его“! Колко лесно може да сбърка! Моля ви да ме извините, че ви прекъснах. И тогава мистър Елиът се ожени само заради парите, така ли? И може би това ви е накарало да погледнете на него в съвсем различна светлина?

Мисис Смит се поколеба.

— О, това е толкова нормално. В светските среди един брак по сметка е нещо твърде обикновено и не може да изненада никого. По онова време бях много млада, а и хората около мен бяха също така млади, лекомислени, жизнерадостни и без особени скрупули в постъпките си. Живеехме само заради удоволствията. Сега вече гледам на живота по съвсем друг начин — времето, мъката и болестта много ме промениха, но в ония дни не виждах нищо укорително в постъпките на мистър Елиът. „Да постъпиш така, както е най-добре за самия тебе“ беше общоприето правило.

— Но тя не е ли бе с много ниско потекло?

— Да, и заради това аз също се противопоставих на тази женитба, но той не ми обърна внимание. Пари, пари — това беше единственото, което го интересуваше. Баща й търгуваше с добитък, а дядо й бил касапин, но само по себе си това все още не означава нищо. Тя беше прекрасна жена, с добро образование и бе възпитана в семейството на свои роднини. Случило се така, че веднъж попаднала в една и съща компания с мистър Елиът и се влюбила в него, а от негова страна нямаше никакви пречки или предразсъдъци по отношение на нейния произход. Преди да се реши на подобна стъпка, той бе съсредоточен единствено върху мисълта как да се добере до парите й. Можете да ми вярвате, че както и да гледа на общественото си положение в момента, на времето той изобщо не ценеше такива неща. Възможността да наследи имота в Келинч си имаше своето значение, разбира се, но не даваше и пет пари за семейната чест — на нея гледаше като на нещо, не по-съществено от тор. Често съм го слушала да заявява, че ако титлата баронет се продаваше, всички щяха да си я купят за по петдесет лири — заедно с девиза, герба, името и парадния костюм, но сега не бих искала да повторя и половината, което съм чула от него по този въпрос. Няма да е честно, но въпреки това сигурно се

нуждаете от доказателство, защото това, което чухте досега, са само мои твърдения, нали? Аз мога да ви предложа и доказателство.

— Не, мила мисис Смит, наистина не се нуждая от такова нещо — извика Ан. — Не ми казвате нищо, което да противоречи на представата ми за него отпреди няколко години. То по-скоро потвърждава онова, което аз самата съм чула и мислила за него. Повече ме интересува защо сега е толкова различен.

— Все пак аз самата искам да съм спокойна, затова ви моля да бъдете така добра и да позвъните за Мери. Всъщност не, чакайте — може би ще бъдете така любезна да отидете сама в спалнята ми и да ми донесете малката подплатена кутийка, която държа на горния рафт в шкафа.

Ан разбра, че приятелката й много държи на това и направи каквото искаха от нея. Донесе кутийката и я сложи пред нея, а мисис Смит въздъхна, отключи я и каза:

— Това са все документи на мъжа ми, една малка част от онова, което трябваше да прегледам след смъртта му. Писмото, което търся, е от мистър Елиът отпреди нашата женитба, и не мога да разбера защо изобщо е било запазено. Но както повечето мъже, съпругът ми беше доста разпилян и в някои отношения — дори лекомислен, и когато започнах да преглеждам документацията, го открих заедно с още куп други писма с още по-незначително съдържание, разпилени насам-натам и писани някога от най-различни хора, докато много от действително важните писма и документи бяха унищожени. А, ето го; макар че още на времето то не представяше мистър Елиът в най-добрата му светлина, аз все пак реших да го съхраня като спомен за някогашното ни приятелство. Сега имам още една причина да съм доволна от това, че съм го запазила.

Писмото беше писано в Лондон още през юли 1803 и бе адресирано до „Чарлз Смит, ескуайр, Търнбридж Уелс.“

Драги Смит,

Получих писмото ти — твоята любезност надхвърля всичките ми очаквания. Ще ми се природата да бе създала повече хора със сърце като твоето, ала през двайсет и три годишния си живот не съм срещал друг като тебе. Искам да

те уверя, че засега нямам нужда от помощта ти, имам пари. Можеш да се радваш заедно с мен — отървах се от сър Уолтър и госпожицата. Те си заминаха за Келинч и почти ме принудиха да се закълна, че това лято ще им отида на гости, но моето първо посещение там ще бъде само заедно със землемер,

който ще ми каже по какъв начин ще е най-удобно да съборя всичко. Както и да е, няма вероятност баронетът да се ожени повторно, твърде тъп е за това. Ако се ожени, ще ме оставят на мира, което би било благодарност за това, че и аз съм ги оставил на мира. Станал е още по-досаден от миналата година.

Бих предпочел което и да е друго име, само да не се казвах Елиът. Повръща ми се от него. Слава богу, поне мога да изпусна името Уолтър и те моля никога повече да не ме обиждаш, като пишеш У. в писмата си.

До края на живота си оставам искрено твой,

Уилям Елиът

Беше невъзможно Ан да не пламне при четенето на такова писмо, и като видя колко силно е порозовяла, мисис Смит каза:

— Зная, че си служи с много оскърбителни изрази. Може и да съм забравила точните думи, но помня отлично общото съдържание. То показва какъв човек е въпросният господин. Обърнете внимание на ласкателствата към моя беден съпруг — нима сте виждали някога такова подмазване?

Ан не отговори веднага, тъй като не успя да се съвземе достатъчно бързо от удара и унижението да прочете такива неща за баща си. Насили се да си спомни, че четенето на чужди писма е в разрез със законите на честта и че не бива да си прави изводи или да съди за някого по такива доказателства, че личната кореспонденция не е предназначена за чужди очи и едва тогава успя да се овладее достатъчно, върна писмото, върху което бе размишлявала дълго и каза:

— Благодаря ви. Това наистина е необоримо доказателство. Но, кажете ми, но защо сега толкова държи на отношенията си с нас?

— Имам обяснение и за това, — възкликна мисис Смит и се усмихна.

— Така ли? И какво е то?

— Да. Показах ви какъв е бил мистър Елиът преди дванадесет години и ще ви кажа какъв той сега. Не мога да ви представя писмено доказателство в това отношение, но можете да разчитате на истинността на твърденията, които ще ви дам устно — какво иска той и какво прави. В момента той не се държи лицемерно и наистина иска да се ожени за вас. Вниманието му към вашето семейство е напълно искрено и той прави всичко от цялата си душа. Ще ви кажа и откъде знам това — от полковник Уолис.

— Полковник Уолис! Познавате ли се с него?

— Не. Не съм получила сведенията си по въпроса толкова пряко, но изворът им е достатъчно надежден, също както и предишният, и човек лесно може да отстрани затлачванията, които роденатa от него река е насъбрала на завоите. Мистър Елиът е напълно откровен с полковник Уолис за отношението си към вас и според мен полковникът е умен и разсъдлив човек, но жена му е много хубавичка и доста глупава, а той често й казва неща, които вероятно би трябвало да премълчи. След възстановяването си от болестта тя така прелива от възбуда, че повтаря всяка негова дума пред своята болногледачка, а сестрата знае, че с вас се познаваме и намира за съвсем естествено да ми го разкаже. В понеделник вечерта добрата ми приятелка мисис Рук до голяма степен ме посвети тайните на Малборо Билдингс. Сега разбирате, че не съм си измислила нищо, когато ви казах, че знам цялата история.

— Скъпа мисис Смит, вашият източник греши. Това просто няма да стане. Усилията на мистър Елиът да се сдобри с баща ми изобщо не могат да се обяснят с намерението му да се ожени за мене. Те предшестват моето пристигане тук. Когато пристигнах, вече бяха в чудесни отношения.

— Зная това, много добре го зная, но…

— Наистина, мисис Смит, не бива да очакваме, че получената по този начин информация е достоверна. Факти и мнения, които са минали през толкова много хора, неизбежно са подложени на неправилно възприемане или глупост у едни, а на невежество — у други, и в тях едва ли е останало много истина.

— Само ме изслушайте. Скоро ще имате възможност да отсъдите дали е вярно най-важното от това, което ви казах. Когато ви изброя някои подробности, вие сама ще разберете дали те го потвърждават или му противоречат. Не смятам, че той е имал намерения към вас още от самото начало. Наистина, видял ви е още преди да пристигнете в Бат и много ви е харесал, но едва ли е знаел, че това сте точно вие. Така поне смята моят източник. Вярно ли е това? Виждал ли ви е миналото лято или есента „някъде на запад“, според собствените му думи, без да знае, че това сте били вие?

— Със сигурност ме е виждал. Дотук всичко съвпада. Видя ме в Лайм, случихме се там по едно и също време.

— Добре тогава — продължи мисис Смит с победоносен вид, — въз основа на това първо потвърждение сама ще отсъдите дали можете да вярвате на следващото. Тогава в Лайм той ви е видял и толкова много ви е харесал, че когато в Камден Плейс е научил коя сте, то несъмнено е послужило като още един мотив за посещенията му у вас. Но той е имал причина още преди това. Ще ви кажа какво имам предвид. Моля ви да ме прекъснете, ако нещо в думите ми ви се стори невероятно или неубедително. Според мисис Рук се отнася до приятелката на сестра ви, дамата, която е на гости у вас и за която съм ви чувала да споменавате, е пристигнала в Бат още през септември заедно със сър Уолтър и мис Елиът (с други думи, когато те се преместиха тук), и оттогава живее у вас. Каза ми и че тя умна, съобразителна и изглеждаща прилично, добродетелна и бедна, и на всичко отгоре, според общото мнение на познатите на сър Уолтър, имала такова държание и се поставила в такова положение, че всички подозират намеренията ѝ един ден да стане лейди Елиът. Хората просто не могат да разберат защо мис Елиът е сляпа за тази опасност.

Мисис Смит замълча, но Ан нямаше какво да каже и тя продължи:

— Хората, които ви познават отдавна, разглеждаха нейното присъствие у вас точно в такава светлина и то доста време преди вашето пристигане. Полковник Уолис е твърде наблюдателен и е забелязал у баща ви по-особеното му отношение към нея, и макар че тогава полковникът още не посещаваше Камден Плейс, заради своя приятел бе поел грижата да следи какво става там. Когато мистър Елиът се отби тук за ден-два малко преди Коледа, полковник Уолис му

разказал до какви изводи е стигнал, а същите сведения мистър Елиът бил получил и от другаде. Сега разбирате, че с течение на времето мистър Елиът е променил съществено своето отношение по въпроса за титлите. В момента е на съвсем различна позиция по въпроса за потеклото и връзките в обществото.

След като отдавна е забогатял и може да харчи колкото си иска, след като е удовлетворил своята алчност и всеки свой каприз, малко по малко е разбрал, че единствено титлата баронет не му достига за да е напълно щастлив. Мисля, че той бе стигнал до този извод още преди да прекъснем отношенията си, а сега съм съвсем сигурна в това. Просто не би понесъл мисълта, че един ден може да не стане сър Уилям. Затова можете сама да предположите как е приел тази твърде неприятна за него новина, която приятелят му съобщил и какви последици са произтекли от нея. Решил да се върне в Бат, колкото може по-скоро, да отседне тук за известно време с намерението да поднови някогашните си отношения със семейството и така да се сближи с вас, че да се ориентира колко голяма е опасността и ако намери за необходимо — дори да надхитри въпросната дама. И двамата приятели решили, че това е единственият начин да се оправят нещата. Полковник Уолис поел грижата да му помага както може. Трябвало да бъде представен на сър Уолтър, както и жена му и други общи познати. Мистър Елиът се върнал в Бат в съответствие с плана, примолил се за прошка и, както знаете, му простили, в резултат на което бил признат отново за член на семейството. Останало му само да следи неотклонно своята цел — единствената му цел тогава (защото след вашето пристигане той имал допълнителен мотив) — да наблюдава сър Уолтър и мисис Клей. Не пропускал нито една възможност да бъде заедно с тях, все гледал да ги срещне някъде, отбивал се у тях по всяко време — по този въпрос едва ли е необходимо да навлизам в подробности. Можете да си представите на какво е способен един хитър човек, и като имате предвид всичко, което ви казах, можете да разгледате поведението в тази светлина.

— Така е — каза Ан — не ми казвате нищо, което да противоречи на това, което знам и аз или пък бих могла да си представя. Има нещо оскърбително в измислянето на подробности, чрез които се проявява нечие лукавство. Увъртанията на егоизма и лицемерието винаги са ми били противни, но нищо от това, което ми

казахте, не предизвика у мен изненада. Познавам хора, които биха били шокирани от подобно описание на мистър Елиът, дори не биха повярвали в него, но аз го намирам за съвсем логично. Дълго време все не можех да си дам обяснение за поведението му. Винаги съм искала да открия и други мотиви, освен очевидните. Ще ми се да разбера какво мисли в момента за възможността, от която толкова се страхува, дали приема опасността за по-нереална или е тъкмо обратното.

— Доколкото разбирам, той смята, че опасността е намаляла, — отговори мисис Смит. — Мисли, че мисис Клей се страхува от него, усеща, че е вникнал в намеренията й и докато той е там, тя няма да предприеме нищо. Но след като така или иначе мистър Елиът все някога ще си отиде, не мога да си представя как ще бъде спокоен, след като знае колко силно е влиянието й върху сър Уолтър в момента. Мисис Уолис подхвърлила нещо доста забавно в смисъл, че когато вие се омъжите за него, в брачния договор ще има някаква клауза, според която сър Уолтър не може да се ожени за мисис Клей — така поне каза мисис Рук онзи ден, и според мисис Уолис, действително си струвало това да се направи; но моята умница сестра Рук вижда колко нелепо би било това: „Със сигурност, госпожо,“ каза тя, „това няма да предотврати женитбата му за друга жена.“ И да ви кажа право, според мен сестра Рук дълбоко в душата си би искала сър Уолтър да се ожени втори път. Винаги е поддържала, че след първия си брак човек не бива да се жени повторно, но кой може да каже (тъй като тук са засегнати и собствените й интереси), че през главата не й минава надеждата един ден, след препоръка от мисис Уолис, няма да се грижи за следващата лейди Елиът?

— Доволна съм, че научих всичко това, — каза Ан, след като поразмисли. — Сега ще ми по-трудно да понасям компанията му, но поне ще знам какво да правя. Мистър Елиът определено е потаен, лукав и пресметлив човек който никога не се е ръководил от нещо друго освен от собствената си себичност.

Ала още не бяха приключили с мистър Елиът. Мисис Смит се бе отклонила от първоначалната тема, а Ан, загрижена за интересите на собственото си семейство, бе забравила колко много неща й говореха против него още от самото начало. Сега вниманието й бе насочено към обяснението на някои намеци още в самото начало и тя изслуша една изповед, която дори и да не оправдаваше изцяло непресторената

хапливост на мисис Смит, поне доказваше колко безчувствен е бил той към нея и как не е проявил дори капка съчувствие или чувство за справедливост.

Ан научи (женитбата на мистър Елиът съвсем не била нарушила близостта му с мисис Смит), че те продължавали да общуват както преди и мистър Елиът въвлякъл приятеля в такива разноски, които семейство Смит не могли да покрият със своите доходи. Мисис Смит не допускаше, че може и тя да има вина за това, нито обвиняваше съпруга си, но съдейки по начина им на живот, Ан се досещаше, че доходите им са били много по-ниски от разходите и още от самото начало и двамата са били твърде разточителни. От думите на жена му можеше да се предположи, че мистър Смит е бил човек на силните

чувства, небрежен в навиците си, избухлив и не твърде умен, но бил много по-добър по душа от своя приятел. Двамата никак не си приличали, мистър Елиът все го подвеждал да прави едно или друго и дори може би го презирал за това. След женитбата си мистър Елиът бързо забогатял и можел да си позволи всякакви удоволствия и да засити суетата си, без да се интересува от положението на своите приятели (защото въпреки че удовлетворявал всеки свой каприз, той бил внимателен в разходите си). Той богатеел, а приятелят му обеднявал, но промененото положение на нещата ни най-малко не повлияло на мистър Елиът. Тъкмо обратното — той им давал съвети, които ги насърчавали да харчат все повече и повече, така че в крайна сметка всичко водело към разорение — и семейство Смит, естествено, се разорили.

Съпругът успял да умре съвсем навреме, за да си спести узнаването на цялата истина. И преди били изпадали в доста тежко положение, при което приятелските чувства на техните познати били подлагани на изпитание, затова знаели, че е по-добре да не поставят мистър Елиът на подобно изпитание. Ала едва след смъртта на съпруга й се разбрало за истинските размери на катастрофата в материалното им положение. Вярвали, че мистър Елиът изпитва към тях дълбоко уважение и разчитали по-скоро на неговите чувства, отколкото на способността му да преценява трезво нещата и по тази причина мистър Смит го направил изпълнител на завещанието си. Мистър Елиът не направил нищо по същество и в резултат от неговия отказа да действа всички проблеми и неразбории се струпали върху нейната

глава, за да добавят още бреме към огромната й загуба — приятелката й не можеше да говори за всичко това, без да се разстрои, а Ан не би могла да я изслуша, без в душата й да бликне негодувание.

Мисис Смит й показа някои писма, отговори на настойчиви молби от нейна страна. Всеки ред говореше за категоричната решеност на джентълмена да не се главоболи с неща, от които самият той няма изгода, затова се бе отнесъл с ледена учтивост и безразличие към тежките последствия за мисис Смит, които бяха породени от неговото бездействие. Така се изграждаше една ужасна картина на неблагодарност и липса на всякаква човечност и в някои моменти на Ан й се струваше, дори едно явно престъпление не е толкова страшно, колкото отношението на мистър Елиът. Трябваше да чуе много неща, подробности от някогашни печални сцени, всички дребни детайли за страданията, които се струпвали върху приятелката й едно след друго и за които в предишните им разговори тя едва бе загатвала. За всичко това мисис Смит говореше сега като човек, който най-после е имал възможността да си излее душата. Ан усещаше дълбокото й облекчение и се питаше как бе възможно приятелката й да възвърне обичайното си спокойствие.

В разказа за всички тези страдания имаше едно обстоятелство, от което Ан бе много и неприятно впечатлена. Мисис Смит имаше основания да смята, че съпругът й притежава някакъв имот в Западните колонии, който преди много години бил ипотекиран, за да покрие разходите по собствената си поддръжка и ако се предприемеха нужните мерки, този имот би могъл да й бъде възстановен. Макар и неголям, той би я направил сравнително богата. Но нямало кой да се заеме с формалностите. Мистър Елиът не искал да си мръдне дори пръста, а тя самата, обременена както от собствения си недъг, не можела. Спирала я и липсата на пари, поради което не можела да ангажира за тази работа друг човек. Мисис Смит нямаше близки, които да й помогнат дори със съвет, а не можеше да си позволи да плати на адвокат. Това жестоко влошаваше и без друго тежкото й положение — човек би понесъл много трудно мисълта, че може да живее по-добре, че с малко усилия, насочени в правилна посока, това е напълно възможно и че тази възможност може да пропадне, ако въпросът не бъде решен навреме.

Точно по този въпрос мисис Смит бе имала намерение да се възползва от услугите на Ан да проведе един разговор с мистър Елиът. До вчера бе очаквала, че те ще се оженят и си бе мислила с тревога, че тогава ще загуби приятелката си. Била уверена, че той се опитва да я спечели. Вдовицата с надежда си помисли, че под влияние на любимото момиче би могъл да направи нещо за нея, затова бе побързала да провери какъв е интересът на Ан към мистър Елиът и да разбере до колкото може да разчита на впечатленията й за неговия характер. Но Ан категорично бе отхвърлила всякаква възможност за предполагаем годеж и това бе променило всичко. Новата ситуация й бе отнела новородената надежда да постигне целта, която я терзаеше от години, но поне й остави утехата да разкаже на своята приятелка всичко от начало до край.

След като изслуша това толкова подробно описание на характера мистър Елиът, Ан не можеше да не изрази учудването си, че в началото на техния разговор мисис Смит бе говорила за него в толкова благоприятна светлина, като че ли искала да го похвали и да се застъпи за него пред Ан.

— Мила моя, отговори мисис Смит, — не можех да постъпя по друг начин. Смятах, че женитбата ви вече е решена, макар той все още да не ви е направил предложение, затова не можех да ви кажа истината за него — все едно, че вече ви е станал съпруг. Сърцето ми са късаше, когато ви говорех, че ще бъдете щастливи, но въпреки всичко той наистина е умен, симпатичен и с жена като вас положението му може би нямаше да бъде безнадеждно. Той беше много груб с първата си жена и двамата бяха много нещастни в брака си, но тя беше твърде невежа и душа даваше за почести, а той никога не я бе обичал. Много ми се искаше да се надявам, че на вас ви предстои по-добра участ.

Ан трябваше да признае в себе си, че имаше дни, в които бе напълно възможно склони за подобна женитба, затова потръпна при мисълта за трагедията, в която би се превърнал животът й. Беше напълно възможно лейди Ръсел да й изложи своите разумни доводи и дори да я убеди! И при такова злощастно развитие на събитията как би се чувствала тя, когато с времето щеше да разбере истината, но вече нямаше да има път назад?

Не биваше да оставя повече лейди Ръсел да се самозалъгва, и една от заключителните уговорки на това важно заседание, което им

отне цялата сутрин беше, че Ан разполага с пълна свобода на действие и може да разкаже на своята приятелка всичко, което се отнася до мистър Смит и е свързано с разкритията за неговия характер.

---

[1] Темпъл — название на две от четирите лондонски „Съдебни корпорации“. Построени са на мястото, където през XII–XIV век са живели рицарите-тамплиери — Б.пр. ↑

ГЛАВА 22

Ан се прибра вкъщи да размисли върху онова, което бе чула. Сега знаеше какъв е мистър Елиът и се чувстваше облекчена и освободена от необходимостта да проявява деликатност към неговите чувства. Вече, натрапчив и нежелан, той бе изправен срещу капитан Уентуърт, а Ан не приемаше със смесени чувства и уплаха бедата, която й бе навлякъл предишната вечер със своето ухажване, нито смяташе за непоправими последиците от нея. Към него можеше да изпитва само съжаление. Но това бе единственото, което можеше да я облекчи. Когато се огледа около себе си и се опита да проникне в бъдещето, тя видя само неща, на които не можеше да се уповава и от които трябваше по-скоро да се бои. Тревожеше се за разочарованието и болката, които бяха неизбежни за лейди Ръсел и за надвисналата опасност от бъдещи унижения за баща й и сестра й, беше разстроена от предчувствията за множество беди и не знаеше как да предотврати дори една от тях. Все пак бе доволна, че поне тя знае какво представлява мистър Елиът. Не смяташе, че има право на някаква награда за това, че не бе пренебрегнала стара приятелка като мисис Смит, но то наистина можеше да се приеме като награда, и още каква! Мисис Смит й каза нещо, което променяше много ситуацията и което никой друг не би могъл да направи. Дали трябваше да сподели това и със семейството си? Не, беше безсмислено. Трябва да посвети само лейди Ръсел, да й разкаже всичко, да се посъветва с нея и след като е направила най-доброто според силите си, да изчака развоя на събитията колкото може по-спокойно. Накрая трябваше да намери спокойствие и за тази част от сърцето си, която се нуждаеше най-много от него и която не можеше да разкрие дори пред лейди Ръсел. Цялата си тревога и всичките си страхове трябваше да запази единствено за себе си.

Когато се прибра вкъщи, Ан установи, че е успяла да избегне мистър Елиът. Точно, както очакваше бил се отбил и прекарал у тях цялата сутрин. Тъкмо се почувства в безопасност и успя да се

поздрави си за предвидливостта, когато й казаха, че той ще дойде отново вечерта.

— Нямах никакво намерение да го каня, — каза Елизабет с престорена небрежност, — но той намекна поне сто пъти, че иска да дойде, така поне каза мисис Клей.

— Точно така; през целия си живот не съм виждала човек, който да полага толкова усилия да получи една покана. Горкия човек! Много ме заболя за него, защото по всичко личи, мис Ан, че вашата коравосърдечна сестра е склонна към жестокост.

— О! — извика Елизабет — отдавна съм свикнала на такива игри и не се хващам на намеците за разни господа. Като разбрах обаче колко много съжалява, че не е успял да види баща ми тази сутрин, веднага омекнах, защото никога не пропускам възможността да ги събера — когато са заедно, всеки от тях се стреми да се представи в най-добрата си светлина. И двамата се държат толкова приятно! А и мистър Елиът се отнася към него с огромно уважение.

— Наистина са чудесни! — извика мисис Клей, но не посмя да погледне Ан в очите. — Точно като баща и син! Скъпа мис Елиът, нали са като баща и син?

— Е, не мога да забраня на никой да приказва каквото си иска. Ама как можа да ви мине през главата подобна мисъл! За бога, не мисля, че той ме ухажва повече от другите.

— Скъпа моя, мис Елиът! — възкликна мисис Клей, вдигна ръце и погледна нагоре, след което потопи останалата част от изумлението си в удобно мълчание.

— Е, мила ми Пенелопа, не се притеснявайте за него. Видяхте, че го поканих, дори се разлях в усмивки, като го изпращах. Домъчня ми за него, като разбрах, че наистина ще прекара целия ден утре у приятелите си в Торнбъри Парк.

Ан се възхити на прекрасното изпълнение на мисис Клей, която бе в състояние да изрази такова удоволствие от очакването и пристигането на човека, чието присъствие твърде много пречеше на плановете й. Не беше възможно да не го мрази, а въпреки това успяваше да си наложи приятно и спокойно изражение на лицето, дори изглеждаше доволна, че са й отрязали квитанцията пред сър Уолтър и сега тя можеше да му се посвети само донякъде, а не изцяло, както би искала.

На Ан й стана много неприятно, когато видя мистър Елиът да влиза в стаята и още по-неприятно, когато той тръгна към нея и я заговори. И по-рано й се бе случвало да забележи, че той не винаги е откровен, а сега откриваше неискреност във всяка негова дума. Като си припомнеше изразите от писмото му, почитта и вниманието към баща й й се струваха чудовищна проява на лицемерие, а при мисълта за жестокото отношение към мисис Смит просто не бе в състояние да гледа усмивките и нежността в очите му, нито да слуша тона, с който изразява престорено добрите си чувства.

Тя се опита да запази към него обичайното си държание да не би да заподозре нещо. Беше същинско изпитание да търпи любезните му въпроси и комплименти и тя определено бе решила да се държи хладно дотолкова, доколкото това не би направило впечатление в сравнение с държанието й от предните дни, и да отстъпи полека от ненужната близост, до която малко по малко бяха стигнали отношенията им. В съответствие с намеренията си полагаше усилия да се контролира повече и да бъде много по-спокойна, от предишната вечер.

Той отново се опита да събуди любопитството й към обстоятелствата, при които дълго бил слушал похвални речи по неин адрес, като очакваше по-голямо внимание за усърдието си, но магията си бе отишла. Стори му се, че би могъл отново да погъделичка суетата на своята братовчедка в оживлението и страстите на изпълнена с хора стая, но бързо разбра, че в момента не може да постигне това с обичайните средства, които опитваше едно след друго в паузите между властните претенции на останалите към неговото внимание. Изобщо не си даваше сметка, че точно това негово държание в момента се е обърнала срещу самия него, тъй като то неизбежно връщаше мислите й към онези негови постъпки, които най-малко можеха да му бъдат простени. Донякъде я зарадва факта, че рано на следващата сутрин той заминава от Бат и ще отсъства почти два дни. Поканиха го да ги посети в Камден Плейс още същата вечер след завръщането си, но поне беше сигурно, че от четвъртък до събота нямаше да идва. Като че ли не й стигаше присъствието на мисис Клей, та освен нея трябваше да търпи и един още по-голям лицемер — това бе достатъчно, за да наруши усещането й за спокойствие и уют. Чувстваше се силно унизена при мисълта, че баща и сестра й непрекъснато са подложени на измама и че им предстоят какви ли не още огорчения и обиди. Егоизмът на

мисис Клей не беше нито така дълбок, нито толкова отблъскващ, както себичността на Елиът, и Ан бе готова дори да приеме женитбата на баща си с всички произтичащи от нея последствия, само и само да се отърве от хитрините, към които прибягваше мистър Елиът, за да я предотврати.

Тя смяташе да отиде у лейди Ръсел рано сутринта в петък и да й съобщи всичко, което знаеше. Искаше да тръгне веднага след закуска, но и мисис Клей трябваше да излезе, водена от желанието да бъде в услуга на Елизабет и за да се отърве от нейната компания Ан реши да изчака излизането й. Отдъхна си, когато Мисис Клей най-после затвори вратата след себе си и едва тогава уведоми сестра си, че до обяд смята да остане на Ривърс Стрийт.

— Много добре — заяви Елизабет — нямам какво да й изпратя освен много поздрави. О, можеш да й занесеш и онази отегчителна книга, който тя ми даде, и да се престориш, че съм я изчела цялата. Не мога вечно да се изтезавам с всички нови книги и поеми, които излизат в кралството. Не е необходимо да й го казваш, разбира се, но роклята й онази вечер ми се видя направо ужасна. Мислех, че има известен вкус по отношение на облеклото, но като я видях на концерта, направо ме беше срам. И целият й вид беше толкова официален и изкуствен! Разбира се, ще й предадеш много здраве, нали?

— И от мене — добави сър Уолтър — най-сърдечни поздрави. И можеш да й кажеш, че след някой ден ще се отбия да я видя. Просто й предай това съобщение на учтивост, а аз вероятно само ще мина и да си оставя визитката. Просто не е честно да ходиш на гости сутрин у жени на нейната възраст, които на всичко отгоре почти не използват грим. Ако поне си слагаше руж, нямаше толкова да се страхува, че някой ще я видя на дневна светлина. Когато се отбих у тях последния път, забелязах, че веднага побързаха да спуснат щорите.

Баща й още не бе свършил, когато на вратата се почука. Кой ли би могъл да бъде? Ан се сети за неочакваните посещения на мистър Елиът по всяко време на деня и се притесни, че може да е той, но бързо си спомни, че в момента е на около седем мили разстояние от тях. След обичайния миг на тревожно изчакване слугата съобщи: „Мистър и мисис Масгроув“, след което те бяха въведени в стаята.

Най-силното чувство, което изпитаха при вида им, беше изненада. Ан се зарадва, а и на другите не им беше чак толкова

неприятно, щом като веднага успяха да си сложат благоприлична маска на гостоприемство, а след като се разбра, че най-близките им роднини нямат намерение да отседнат в къщата, сър Уолтър и Елизабет стигнаха едва ли не до сърдечност и се справиха достойно с положението. Дошли в Бат за някой и друг ден заедно с мисис Масгроув и бяха отседнали в Уайт Харт — това поне се разбра веднага, но докато сър Уолтър и Елизабет показваха на Мери другата гостна и се топяха при нейната възхита, Ан не можа да изтръгне от Чарлз и една свястна дума за пътуването, нито обяснение на някои многозначителни усмивки и намеци на Мери, че са дошли по работа, а също и на явното му смущение, когато го попита кои са пристигнали с тях.

Едва по-късно разбра, че освен тях двамата са дошли мисис Масгроув, Хенриета и капитан Харвил. Чарлз й разказа всичко много ясно и сбито, което беше в нрава му. Идеята се зародила най-напред в главата на капитан Харвил, който трябвало да свърши някаква работа в Бат. Казал им това преди седмица, и тъй като ловният сезон бил свършил, а Чарлз пък искал да се занимава с нещо, той предложил да замине с него. Това много допаднало на мисис Харвил, тъй като съпругът й щял да има компания, но Мери не могла да понесе мисълта да остане сама и така се измъчила, че ден-два създавала обстановка на такова напрежение, че всички си мислели, че е настъпил краят. Тогава се намесили баща му и майка му — мисис Масгроув искала да види някои стари приятелки в Бат, а и това би било чудесна възможност да купят сватбени рокли за Хенриета и сестра й — с две думи, станало така, че за да облекчат капитан Харвил, Чарлз и Мери били прикрепени към групата на свекърва й, което удовлетворявало всички. Пристигнали предишния ден късно през нощта. Мисис Харвил, децата, капитан Бенуик и Луиза останали в Апъркрос.

Ан малко се изненада, че отношенията на Хенриета с годеника й са напреднали толкова, че трябваше и на нея да се купуват тоалети за сватбата. Беше предполагала, че по въпроса за материалните възможности на Чарлз Хейтър ще възникнат известни затруднения и това ще отложи женитбата, но Чарлз й каза, че съвсем наскоро (след последното писмо от Мери) младият Хейтър бил поканен от свой приятел да заеме поста заместник свещеник в една енория, което му даваше добри перспективи. Като имали предвид сегашните му доходи

и почти сигурната възможност за постоянно назначение, двете семейства се разбрали да изпълнят желанието на младите. Сватбата щеше да се състои след няколко месеца, почти едновременно с тази на Луиза.

— А и службата на Хейтър никак не е лоша, — добави Чарлз, — само на двайсет и пет мили от Апъркрос, и местността е чудесна — там са най-хубавите земи в Дорсетшир. Намира се точно по средата на най-хубавите ловни полета в кралството, които принадлежат на трима едри земевладелци и всеки гледа да надмине другите в своето усърдие и грижи за земята. Чарлз Хейтър можел да вземе препоръки поне до двамата от тях, но нали си го знаете, той не държи много на такива неща, — забеляза зет й. — А и кръвта му не е достатъчно гореща за лов, това му е най-лошото.

— Колко се радвам, — възкликна Ан, — толкова е хубаво, че всичко се е наредило така добре и двете ви сестри ще се омъжат на добро място. Те винаги са били толкова добри приятелки, че щастието на едната в никакъв случай няма да предизвика завист у другата, но при това положение ще имат еднакви възможности да живеят спокойно и материално обезпечени. Надявам се, че баща ви и майка ви много се радват и за двете.

— О, да! Баща ми би искал господата да бяха малко по-заможни, но всичко останало много му допада. Нали знаете, че пари при пари отиват. Е, омъжва две дъщери наведнъж, а това не е много приятно, защото трябва да се ограничи в много неща. В никакъв случай не искам да кажа обаче, че сестрите ми нямат право да са доволни. Съвсем редно и те да получат своя дял от наследството, а за себе си мога определено да кажа, че той винаги е бил много добър и щедър баща. На Мери никак не й харесва избраника на Хенриета. Вие знаете, че никога не го е обичала. Не мисля, че е права, нито че може да оцени имота в Уинтроп, макар че все се опитвам да я убедя, че трябва да държи на такива неща. С времето се очертава бракът им да бъде още по-сполучлив в материално отношение, а и аз винаги много съм харесвал Чарлз Хейтър, точно затова смятам, че в момента трябва да бъда на негова страна.

— Прекрасни родители като мистър и мисис Масгроув — възкликна Ан — би трябвало да са наистина щастливи от сватбите на дъщерите си. Сигурна съм, че правят всичко възможно за своите деца.

Да попаднат на такива добри съпрузи е истински божи дар. Баща ви и майка ви нямат никакви предразсъдъци, които често са били причина за нещастието и грешките не само на младите, но и на хора, много по-зрели от тях. Надявам се, че Луиза напълно е оздравяла?

В отговора му прозвуча колебание:

— Да, мисля, че се е оправила, но е много променена — вече не тича и не скача като преди, не се смее и не обича толкова да танцува. Наистина е станала много по-различна. Ако например вратата се тръшне силно, тя се стряска и започва да трепери като пате във вода, но Бенуик е винаги до нея, чете й стихове и по цял ден все й шепне нещо..

Ан не можа да се сдържи и се засмя.

— Това сигурно никак не ви е по вкуса, — каза тя, — но аз мисля, че той наистина е прекрасен човек.

— Така е, дума да няма, никой не се съмнява в това, и се надявам да не ме смятате за толкова ограничен, че да очаквам от всички мъже на света да имат моите интереси и занимания. Самият аз имам високо мнение за Бенуик, а и дори с него да не можеш да правиш нещо друго освен да разговаряш, той има много за казване. Четенето не му е навредило, защото освен че е учен, той е и войник. Истински храбрец! Опознах го по-добре едва миналия понеделник, когато организирахме лов на плъхове и цяла сутрин с баща ми се ровихме из хамбарите; Бенуик се справяше толкова добре, че оттогава започнах да го харесвам все повече и повече.

Беше абсолютно необходимо Чарлз да отиде при другите, за да изрази възхитата си от разни сервизи и огледала, и това прекъсна разговора им, но Ан бе чула достатъчно, за да разбере какво става в Апъркрос и да се порадва на тяхното щастие. В радостта й беше примесена и някоя и друга въздишка, но тя не бе предизвикана от завист, а от мисълта, че ако бе искала, тя също щеше да се радва на подобно щастие, но тази мисъл в никакъв случай не й пречеше да се порадва на тяхното.

Посещението на роднините премина в приповдигнато настроение. Мери беше толкова въодушевена от разнообразието и възможността да се поразвлече, толкова доволна от пътуването с каретата на свекърва си (която била с четири коня, значи) и най-вече от това, че е далеч от Камден Плейс, че бе готова да се прехласне пред

всичко, както се очакваше от нея, и дори да се съгласи, че къщата им е много по-хубава, отколкото й я били описали. Нямаше никакви претенции към баща си и сестра си, а красивите гостни стаи я караха да се чувства още по-важна.

Една мисъл измъчваше Елизабет дълго време — тя усещаше, че трябва да покани мисис Масгроув и нейната компания на обяд, но просто не би могла да изтърпи това при тази обстановка — стилът се различаваше доста от този на Келинч Хол, броят на слугите бе силно намален и това щеше да се разбере по време на обяда, и то от хора, които в Келинч са стояли на много по-ниско стъпало от нейното семейство. В душата й се водеше двубой между суетата и чувството за благоприличие. Все пак суетата успя да вземе надмощие и Елизабет най-после се успокои. Тя увещаваше сама себе си: „Тези обеди са израз на старовремски разбирания. Селско гостоприемство, как пък не! Ние по принцип не каним на обяд, пък и много малко хора в Бат го правят — да вземем лейди Алиша например, която не покани дори семейството на собствената си сестра, макар че стояха тук цял месец, а и мисис Масгроув би се чувствала много неудобно, страшно би се объркала. Дори съм сигурна, че няма да дойде, защото у нас ще й е притеснено. Ще ги поканя някоя вечер, това е къде-къде по-подходящо — за тях ще бъде истинско развлечение, нещо много по-различно от обикновен обяд. Сигурно през целия си живот не са виждали такива гостни. Много ще е добре да дойдат утре вечер. Ще бъде най-обикновено събиране — неголямо, но много изтънчено.“ Елизабет беше доволна, че най-после разреши въпроса, и когато поканата бе отправена към двамата тук присъстващи и адресирана и до останалите, Мери също се почувства напълно удовлетворена. Беше поканена специално да се запознае с мистър Елиът, да я представят на лейди Далримпъл и мис Картре, които официално се бяха ангажирали да дойдат! Мери не бе очаквала подобно внимание. На мис Елиът оставаше да поднесе почитанията си към мисис Масгроув на следващата сутрин, а Ан тръгна заедно с Чарлз и Мери да се види с Хенриета.

Налагаше се временно да отложи посещението си у лейди Ръсел. И тримата се отбиха на Ривърс Стрийт за няколко минути, а Ан се помъчи да убеди сама себе си, че един ден закъснение едва ли ще се окаже от особено значение за разговора, който й предстоеше; обзета от

радостно нетърпение, което се дължеше и на приятни спомени, тя побърза да отиде в Уайт Харт, където отново щеше да се види с приятелите и познатите от миналата есен.

Намериха мисис Масгроув и дъщеря й сами вкъщи. Те страшно се зарадваха, като видяха Ан. Напоследък Хенриета се бе разхубавила от щастие и бе склонна да проявява интерес и огромно уважение дори към хора, които едва ли би харесала по-рано. Обичта на мисис Масгроув към Ан се дължеше на помощта, която девойката им бе оказала по време на тяхното нещастие. Ан се радваше на тяхната сърдечност, искреност и топлота и бе склонна да гледа на тези неща като на божия благодат, тъй като собственият й дом бе напълно лишен от такива отношения. Те я умоляваха да им посвети колкото може повече от своето време, да идва всеки ден и да стои до вечерта и да се чувства член на тяхното семейство, а в замяна тя се почувства задължена да поддържа обичайното си поведение, да им помага и да ги обгръща с внимание. Когато Чарлз излезе, Ан трябваше да изслуша разказа на мисис Масгроув за Луиза и разказа на Хенриета за собствената й женитба, да изложи мнението си по делови въпроси и да им препоръча някои магазини. Успяваше да стори всичко това в паузите между завързването на някоя панделка на Мери, оправянето на разни сметки, търсенето на загубени ключове, подреждането на бижутата и дори опитите да убеди сестра си, че никой не я подценява, както Мери продължаваше да си въобразява в някои моменти, макар че както обикновено, и сега имаше с какво да се развлича — този път стоеше до прозореца и наблюдаваше с интерес входа на магазина за мъжки лачени обувки.

Можеше да се очаква, че суматохата ще продължи през цялата сутрин. Голямата група бе настанена в хотел и това предполага непрекъсната и бърза смяна на обстановката и действащите лица; през пет минути донасяха я писмо, я пратка и Ан бе стояла едва половин час, когато просторната трапезария изглеждаше вече почти пълна — около мисис Масгроув бяха насядали нейни стари приятелки, а Чарлз се върна заедно с капитаните Харвил и Уентуърт. Ан се стресна и поруменя, когато го видя, въпреки че бе допускала вероятността за възможна среща след пристигането на техни общи приятели. Последният път, когато се видяха, беше от особено значение за нея, тъй като успя да вникне донякъде в неговите чувства и това й даваше

основания за известна увереност, но съдейки по погледа му, Ан се страхуваше, че той все още е подвластен на онова злощастно убеждение, което го бе принудило да напусне преждевременно концертната зала. Нищо във вида му не издаваше желание за разговор.

Тя се опита да запази спокойствие като остави нещата на естествения им ход, опита се да разсъждава разумно. Изтъквайки пред себе си следните доводи: „Ако и двамата сме верни на любовта си, рано или късно сърцата ни ще усетят това. Не сме деца, за да се дразним и заяждаме, подведени от някое случайно недоглеждане, не можем да си играем лекомислено със собственото си щастие.“ Ала въпреки всичко само след няколко минути й се стори, че ако разговарят при тази обстановка, би било неизбежно да не се стигне до грешка или недоразумение, които силно да навредят на отношенията им.

— Ан, — извика Мери, която все още стоеше до прозореца, — сигурна съм, че онази жена под колоните е мисис Клей, има и някакъв мъж до нея. Току-що ги видях да идват откъм ъгъла на улица Бат. Като че ли са потънали в разговор. Кой ли е той? Ела да ми кажеш! Небеса! Сетих се, това е самият мистър Елиът.

— Не, — извика Ан на секундата, — не е възможно да е той, сигурна съм. Трябваше да тръгне от Бат в девет сутринта да се върне едва утре.

Докато изричаше тези думи, тя усети погледа на капитан Уентуърт върху себе си и се почувства смутена и потисната; колкото и незначително да бе това, което каза, Ан веднага съжали, че се е изтървала.

Мери се раздразни, защото другите биха останали с впечатлението, че не познава собствения си братовчед, и разпалено заговори за приликата на господина със семейните черти, още по-настойчиво занарежда, че това не може да не е мистър Елиът и отново призова Ан да отиде до прозореца и сама да се убеди. Ан нямаше никакво намерение да се подчини и се опита да си придаде спокоен и безразличен вид, но след миг изпита страшно неудобство, тъй като долови как две-три от присъстващите дами си размениха усмивки и многозначителни погледи, сякаш се чувстваха посветени в някакво съзаклятие. Очевидно слуховете се разпространяваха с невероятна бързина, а след настъпилото мълчание беше съвсем сигурно, че отсега нататък щеше да се разпространяват още по-светкавично.

— Ама ела де, Ан, — извика Мери, — ела и ще видиш. Ако не побързаш, ще ги изтървеш — сега се ръкуват и той се обръща да си върви. Аз да не мога да позная мистър Елиът, как пък не! Май че си забравила какво стана в Лайм.

Ан тръгна бавно към прозореца, за да скрие собственото си смущение и за да може Мери най-после да миряса. Стигна тъкмо навреме, за да се убеди, че това наистина е мистър Елиът! За миг дори не повярва на очите си, а после видя как той тръгва в едната посока, а мисис Клей забързано пое в противоположната. Ан се опита да скрие колко е изненадана от приятелската беседа между двама души с взаимно изключващи се интереси и каза:

— Да, мистър Елиът, разбира се. Какво пък толкова, предполагам, че е решил да замине по-късно, или аз не съм разбрала добре — след което се върна на мястото си малко по-спокойна, като се надяваше, че се е измъкнала достойно от положението.

Гостенките се наканиха да си тръгват и си взеха довиждане, а Чарлз любезно ги изпрати до вратата, след което изкриви лице в подигравателна гримаса и с това изрази пренебрежението си към тяхното посещение. После подхвана:

— Е, мамо, направих за теб нещо, което ще ти хареса. Ходих до театъра и запазих ложа за утре вечер. Не съм ли добро момче, а? Знам, че обичаш театъра, а и места има за всички ни — ложата побира девет човека. Поканих и капитан Уентуърт, и съм сигурен, че на Ан също ще й е приятно да дойде. Всички обичаме театъра. Нали съм постъпил добре, мамо?

По обичайния си добродушен начин мисис Масгроув изрази огромното си желание да отиде на театър, ако идат Хенриета и останалите, когато Мери я прекъсна с тревожен вик:

— Мили боже! Чарлз, как можа да ти дойде на ум подобно нещо! Да вземеш ложа за утре вечер! Не помниш ли, че утре вечер сме поканени в Камден Плейс? И че отиваме специално заради лейди Далримпъл, дъщеря й и мистър Елиът, най-важните ни роднини, за да им бъдем представени? Как може да си толкова отнесен!

— Хайде, хайде, — отговори Чарлз, — какво пък толкова, някаква си вечеринка! Дори не си струва човек да помни такива неща! Ако искаше да ни види, баща ти би могъл да ни покани на обяд. Прави, каквото си искаш, но аз лично отивам на театър.

— Така ли! Чарлз, казвам ти, ще постъпиш направо отвратително, пък и обеща да отидеш!

— Не, не съм обещавал нищо. Само подсмръкнах, поклоних се и казах „драго ми е“. Това не е никакво обещание.

— Но ти трябва да отидеш, Чарлз. Би било непростимо, ако не отидеш. Поканени сме специално, за да бъдем представени. Винаги сме поддържали добри отношения със семейство Далримпъл! Когато в единия род се случва някакво събитие, другият веднага бива уведомен. Пък сме и близки роднини, както знаеш, също и с мистър Елиът, с когото непременно трябва да се запознаеш. Трябва да имаш предвид, че той ще наследи баща ми и един ден ще бъде глава на нашия род.

— Не ми говори за глави и наследници, — извика Чарлз, — не съм от онези, които ще обърнат гръб на ръката с камшика, за да се кланят на някакво си изгряващо слънце. Ако не бих си направил труда да отида заради баща ти, защо ще ходя заради наследника? Това ми се вижда направо скандално. И какъв ми е на мен този мистър Елиът? — Ан искрено се забавляваше от нехайния му тон. Тя успя да забележи, че капитан Уентуърт се е превърнал целият в слух и не откъсва поглед от Чарлз. Последните думи на зет й насочиха към нея погледа на капитан Уентуърт.

Чарлз и Мери продължиха в същия тон: той — полусериозно-полуподигравателно, настояваше да отидат на театър, а Мери — неизменно сериозна, разпалено му противоречеше, като не пропусна да отбележи, че макар и самата тя да е решила твърдо, че ще отиде в Камден Плейс, определено би се смятала за пренебрегната, ако отидат на театър без нея. Наложи се мисис Масгроув да се намеси.

— По-добре да отложим театъра. Чарлз, защо не отидеш да запазиш ложата за вторник? Ще бъде жалко, ако се наложи да се разделяме, а и мис Ан няма да може да дойде, при положение, че в къщата на баща й има гости. Сигурна съм, че нито на мен, нито на Хенриета ще ни се ходи на театър, ако не дойде и мис Ан.

Нейното внимание предизвика у Ан чувство на дълбока признателност. Беше й благодарна, защото тези думи й даваха възможност да заяви решително:

— Ако зависеше само от мене, госпожо, събирането у дома не би представлявало никаква пречка, освен за Мери, разбира се. Подобни развлечения не ми доставят удоволствие и с радост бих отишла на

театър, особено с вас. Но си мисля, че ще е по-добре да не опитваме този вариант. — Беше казала какво мисли, но след това се разтрепери, защото знаеше колко внимателно я слушат, и дори не посмя да вдигне поглед, за да провери какъв е ефектът от нейните думи.

По общо съгласие определеният за театър ден остана вторник; Чарлз си позволи удоволствието да подразни още малко жена си, като продължи да твърди, че дори и никой да не тръгне с него, все пак ще отиде на театър на следващия ден.

Капитан Уентуърт стана и пристъпи до камината, вероятно за да смени мястото си, докато най-после се настани до Ан с непроницаемо изражение на лицето.

— Не сте стояли в Бат достатъчно дълго, за да свикнете с удоволствията на вечерните събирания в града.

— О! Не, не съм. Обичайните вечерни събирания никак не са ми интересни, а и не играя карти.

— Знам и преди не играехте. Никога не сте обичали картите, но времето променя много неща.

— Аз не съм се променила чак толкова, — възкликна Ан и побърза да замълчи от страх да не я разбере погрешно. След кратко мълчание, сякаш под напора на внезапно появило се чувство, той каза:

— Колко време изтече! Осем години и половина никак не са малко!

В часове на спокойствие и размисъл въображението на Ан щеше да се лута в догадки дали бе имал намерение да продължи в тази насока, защото разговорът им беше прекъснат точно в този момент вниманието на Ан внезапно бе привлечено към други неща. Хенриета, която изгаряше от нетърпение да използва свободното време за разходка, призова всички да потеглят веднага, преди да е дошъл някой гост.

Налагаше се да тръгнат и двамата. Ан каза, че с удоволствие ще се поразходи, и дори се опита да придаде на лицето си подходящо изражение, но си помисли, че ако Хенриета знаеше с каква неохота и съжаление става от стола си Ан, за да излезе от тази стая, непременно би я пожалила заради обичта си към нея и в името на нейната вяра в чувствата на капитан Уентуърт.

Тъкмо се готвеха да излязат, когато внезапно бяха прекъснати. Чуха се звуци, които ги разтревожиха, вероятно бе дошъл някой, и след

малко вратата се отвори пред сър Уолтър и мис Елиът. Всички се смръзнаха. Ан усети напрежение, а към когото и да погледнеше, беше очевидно, че се чувства по същия начин. Свършено беше с уюта, свободата и радостта в стаята, като че ли бяха погълнати от хлад и привидно спокойствие, предумишлени мълчания и вял разговор, за да се издигнат до нивото на студената изтънченост в баща и сестра й. Колко унизена се почувства Ан в този момент!

Тя ревниво следеше реакциите на всички. Само в едно отношение се почувства удовлетворена — и двамата поздравиха капитан Уентуърт, като Елизабет дори си направи труда да се поклони малко по-грациозно — при нея това бе наистина огромен напредък. Скоро се разбра каква е причината. След като посветиха няколко минути на обичайните празни любезни, сестра й отправи поканата си към семейство Масгроув и към всички от техния кръг: „Очакваме ви утре вечер, за да се запознаете с нови приятели, няма да бъде официално тържество.“ Всичко бе казано много благосклонно и на масата с любезна усмивка и многозначително отправен към всички поглед бе поставена визитка с „мис Елиът приема гости“, а една от усмивките и още една от визитките бяха специално предназначени за капитан Уентуърт. В интерес на истината, трябва да признаем, че Елизабет бе стояла в Бат достатъчно дълго, за да разбере какво значение може да има в обществото човек с подобен външен вид и осанка. Миналото нямаше никакво значение, беше важно единствено настоящето, в което капитанът много би си подхождал с нейната гостна — затова и имаше визитка, специално предназначена за него. След малко сър Уолтър и Елизабет се надигнаха и изчезнаха.

За щастие, макар и доста сковаващо, посещението им бе много кратко, и след като вратата след тях се затвори, всички постепенно си възвърнаха непринудеността и доброто настроение. Всички, с изключение на Ан. От ума й не излизаше споменът за начина, по който бе приета визитката, както и изумлението на капитан Уентуърт — във вида му имаше много повече изненада, отколкото благодарност, и не склонност да приеме поканата, а по-скоро вежливо отбелязване на жеста. Ан го познаваше твърде добре и видя презрението в неговия поглед, затова не смееше да вярва, че той би приел подобен жест от тяхна страна като опит за примирение след някогашната им арогантност. Ан помръкна. След като баща й и сестра й си отидоха,

той извади картичката и я гледа известно време с вид на дълбоко замислен човек.

— Представи си само, Елизабет да покани всички! — обади се Мери с висок и много ясен шепот. — Не ми е чудно, че капитан Уентуърт е толкова щастлив! Нали виждаш, просто не може да откъсне поглед от визитката.

Ан улови погледа му и забеляза как лицето му потъмня, а устните му бяха готови да дадат израз на презрението, което изпитваше, но той побърза да се извърне, за да не може Ан да види или чуе нещо, което още повече би я разстроило.

Компанията се раздели — господата си имаха едни занимания, дамите — други, и този ден не можаха повече да се видят. От все сърце й се молиха да остане за обяд и до края на деня, но тя толкова дълго бе потискала напрежението си, че усещаше как силите й се изчерпват, затова непременно трябваше да се прибере вкъщи — там поне бе сигурна, че никой няма да я заговори.

След като обеща да прекара следващата сутрин у тях, Ан увенча изтощението си с изнурително ходене пеша до Камден Плейс, където трябваше да прекара вечерта най-вече в слушане на разговора между сър Уолтър и Елизабет, посветен на трескавата подготовка за утрешните гости, многократното изброяване на поканените и непрестанно бликащите идеи за характера на украсите, които щяха да превърнат събирането във възможно най-изтънченото събиране в Бат. През цялото време дълбоко в душата си Ан усещаше да я гложди въпросът дали ще присъства и капитан Уентуърт. Сър Уолтър и Елизабет смятаха посещението му за повече от сигурно, но сърцето на Ан се разяждаше от съмнение и тревога, които не я оставяха дори за миг. През повечето време си мислеше, че ще дойде, защото бе учтиво да дойде, но в този случай тя не виждаше заради какво точно трябва да се чувства длъжен и да прояви подобно внимание, и ако успяваше да открие все пак някаква причина, това неизбежно предизвикваше у нея предположения за наличие у него на чувства от много по-различен характер.

Ан се откъсна от мрачните мисли, породени от бездънната й тревога един-единствен път тази вечер, за да осведоми мисис Клей, че са я видели заедно с мистър Елиът три часа след предполагаемото му заминаване. Ан се бе надявала, както се оказа, съвсем напразно, че

мисис Клей ще й каже нещо по този въпрос, затова и се реши да го спомене. Стори й се, че по лицето на въпросната дама премина сянка на вина, докато я слушаше. Това изражение беше твърде нетрайно и се стопи само след миг, но Ан остана с впечатление, че е успяла да проникне в мислите й — може би двамата с мистър Елиът се бяха съюзили в своите машинации или той я бе принудил по някакъв начина да му се подчинява и тя трябваше да изслушва неговите инструкции (разговорът им бе продължил поне половин час) и да промени малко собствените си намерения спрямо сър Уолтър. Мисис Клей изрече съвсем естествено следващата реплика:

— О, божичко, ами че точно така беше. Представете си само, мис Елиът, колко се изненадах, когато на улица „Бат“ срещнах съвсем случайно мистър Елиът. Никога не съм била толкова изненадана. Той се върна и повърви малко с мен в обратна посока до магазина за обувки. Не могъл да тръгне за Торнбъри, но забравих по каква причина, защото много бързах и сигурно не съм го слушала внимателно, затова и мога да кажа само, че чух за намерението му да се върне навреме. Попита ме кога най-рано ще можете да го приемете утре. Все говореше за утре — „утре“ това, „утре“ онова, и очевидно аз също съм се заразила от неговото „утре“, защото веднага щом се върнах и научих за утрешното събиране, както и за увеличаването на гостите, всичко ми се изпари от главата и бях съвсем забравила, че сме се видели с мистър Елиът.

ГЛАВА 23

Бе изминал само един ден от разговора на Ан с мисис Смит, а умът й бе завладян от нещо съвсем друго и делата на мистър Елиът я интересуваха само в едно-единствено отношение. На следващата сутрин отново трябваше да отложи посещението си на Ривърс Стрийт. Бе обещала на семейство Масгроув да прекара у тях времето до обяд и след като за нея беше въпрос на чест да удържи на думата си, главата на мистър Елиът, също като на красивата Шехеразада, можеше да остане на раменете му още един ден.

Въпреки обещанието си не успя да отиде навреме, защото навън валеше. На Ан й стана мъчно за мисис Смит, тъй като при дъжд болките й се усилваха и Ан й съчувстваше от цялата си душа. Най-после дъждът спря и можеше да се излезе. Когато стигна до Уайт Харт и се отправи към стаите на приятелите си, по шума установи, че е дошла доста късно и не е първата гостенка там. Мисис Масгроув разговаряше с мисис Крофт, а капитан Харвил — с Уентуърт; след малко научи, че Мери и Хенриета едва изчакали небето да се проясни и побързали да излязат, но нямало да се бавят, и изрично поръчали на мисис Масгроув да задържи Ан, докато се върнат. Не й оставаше друго, освен да седне кротко и поне външно да запази спокойствие, докато вътрешно продължаваше да се разкъсва от същите терзания, които непрекъснато бе прехвърляла през ума си цяла сутрин. Нямаше време за губене, трябваше да предприеме нещо. Миг след това тя бе изцяло потопена в щастието на своята мъка — или може би в мъката на своето щастие. Малко след като тя влезе в стаята, капитан Уентуърт каза:

— Хайде да напишем писмото, за което говорихме, Харвил, ще го напиша аз, ако ми дадеш нещо за писане.

Принадлежностите за писане се оказаха под ръка на една отделна масичка и той седна до нея, погълнат от писмото и почти обърнал гръб на цялата компания.

Мисис Масгроув разказваше с най-големи подробности на мисис Крофт историята за годежа на по-голямата си дъщеря, то с онзи неудачен тон, който уж трябваше да бъде шепот, а всъщност се чуваше из цялата стая. Ан усети, че не може да се включи в техния разговор и тъй като капитан Харвил изглеждаше дълбоко замислен и вероятно не му беше до приказки, тя неволно дочу куп подробности от рода на „… как мистър Масгроув и брат ми се срещаха не знам колко пъти да обсъдят всичко, какво каза зет ми Хейтър един ден и какво предложи мистър Масгроув на следващия, какво хрумнало на сестра й, и какво били искали младите — нещо, на което в самото начало никак не бях съгласна, ама после ме убедиха, че така ще бъде най-добре“, и още куп неща от тоя род в стила на откровена и сърдечна изповед. Въпреки всичката си деликатност и усет, добрата жена не можеше да пресъздаде тънкостите на преживяванията и можеше да разкаже само основното от действието. Мисис Крофт я слушаше с внимание и доброжелателство, а когато се случеше да каже нещо, то все биваше уместно и разумно. Ан се надяваше, че всеки от господата е достатъчно зает себе си и не чуват нищо.

— Та така, госпожо, като имахме предвид всичко това, — каза мисис Масгроув с гръмкия си шепот, — колкото и да не ни се искаше, все пак в крайна сметка решихме, че не бива повече да се бавим — Чарлз Хейтър беше направо полудял, а и Хенриета почти бе стигнала дотам, затова си рекохме да направим и двете сватби наведнъж, така ще е най на сгода, пък и толкова хора преди тях са постъпвали по същия начин. Рекох си, че така би било много по-добре, отколкото един продължителен годеж.

— Точно това мислех да кажа и аз, — възкликна мисис Крофт. — Бих предпочела да дам на младите възможност да се вземат макар и при по-скромни доходи, за да се научат да се борят сами с трудностите, отколкото да ги оставя сгодени дълго време. Винаги съм смятала, че една взаимна…

— Божичко, мисис Крофт, — извика мисис Масгроув, която от нетърпение дори не можа да я изслуша, — не знам дали един дълъг годеж не е най-страшното нещо за младите хора. Винаги съм отхвърляла подобна възможност за децата си. Открай време смятам, че какво, нека се сгодят, ако са сигурни, че ще могат да се оженят до половин година, хайде, нека да е и година, но един дълъг годеж…

— Да, скъпа госпожо, — каза мисис Крофт, — или пък един не особено здрав годеж също може да продължи дълго. Да се сгодиш, без да си сигурен, че след време няма да имаш средства да се ожениш, според мене е не само лекомислено, но и опасно, и аз мисля, че всеки родител трябва да предпази детето си от това поне дотолкова, доколкото може.

Неочаквано разговорът заинтригува Ан. Тя усети, че в него има нещо и за самата нея, и от това усещане през цялото й тяло премина нервен трепет. Почти в същия миг погледът й се отправи към масата в края на стаята и тя видя, че писалката на капитан Уентуърт е застинала неподвижно и той е вдигнал глава, вслушан внимателно в същия разговор. След миг се извърна и я погледна бързо, а по очите му личеше, че много добре разбира за какво става въпрос.

Двете дами продължиха да си приказват, като доказваха многократно едни и същи вече доказани истини, и ги подкрепяха с безброй примери за лоши последствия (ако бъдеха пренебрегнати техните съвети), които двете дами сами бяха наблюдавали. Ан не можеше да долови ясно думите — чуваше само някакво бръмчене, а мислите й отново бяха страшно объркани.

В интерес на истината, трябва да кажем, че капитан Харвил не беше чул нищо от техния разговор. Той стана и отиде до прозореца, а Ан се загледа в него, макар и съвсем несъзнателно, затова й отне доста време да разбере, че капитанът я моли да отиде при него. Той я погледна усмихнато и леко наклони глава, сякаш й казваше: „Елате при мен, искам да ви кажа нещо“. Тази естествена и непосредствена доброта сякаш говореше за привързаността му на стар приятел, макар че се познаваха отскоро, и правеше поканата още по-убедителна. Тя стана и отиде при него. Прозорецът, до който стояха, беше в най-отдалечения от двете дами край на стаята и малко по-близо до масата на Уентуърт, но не много близо. Когато Ан спря до него, лицето му отново стана замислено и сериозно — вероятно такъв бе и характерът му по рождение.

— Вижте това — каза той, като отвори един пакет, който държеше в ръцете си. Вътре имаше миниатюрен портрет. — Знаете ли кой е това?

— Разбира се, капитан Бенуик.

— Да, и можете да предположите за кого е предназначен. Но, — продължи той с приглушен глас — не е правен за нея. Помните ли, мис Елиът, как се разхождахме с вас в Лайм и вие казахте, че ви е мъчно за него? Тогава си помислих за миг, че… Няма значение. Този портрет е рисуван на нос Добра надежда. Там Бенуик се запознал с един интелигентен млад немец, художник по професия, и седнал да му позира, тъй като искал да изпълни желанието на горката ми сестра, която го помолила да й подари портрета си. След това го взел и си тръгнал за дома. А сега аз съм натоварен със задачата да го дам на друга жена! Няма как, трябва да изпълня заръката. Пък и на кой друг да го дам? Вярвам, че мога да разбера приятеля си, и наистина не ми е мъчно, че давам портрета на другата. Той сам го реши. — Харвил погледна към Уентуърт и добави: — Точно за това става дума в писмото. — Устните му потрепваха, когато в заключение добави: — Горката Фани! Тя не би го забравила толкова скоро!

— Не, — отговори Ан тихичко и с глас, в които се долавяше вълнението й, — напълно съм убедена в това.

— Просто не й беше в характера. Тя беше толкова влюбена в него.

— Не е в характера на никоя жена, която е истински влюбена.

Капитан Харвил се усмихна и подхвърли:

— И това за собствения си пол ли го казвате?

Ан също се усмихна и отговори:

— Да, ние определено не ви забравяме толкова бързо, колкото вие нас. Това е може би по-скоро наша горчива участ, отколкото наше достойнство. Правим го въпреки желанието си. Стоим вкъщи тихи, изолирани от света и не може да не се отдадем на чувствата си. А вие, мъжете, непрекъснато сте изправени пред изпитания. Имате професия, цел, работа от един или друг характер, и всички тези неща неизбежно ви запращат към въртележката на живота, а разнообразието и вечната ви заетост много скоро притъпяват спомена за някоя жена.

— Ако твърдите, че за това е виновна въртележката на живота, (с което, забележете, не мога да се съглася), то не се отнася за Бенуик. Той не е бил принуден да се бори. Моментът, в който бе сключен мирът, го завари на брега и оттогава насам той живее у нас, сред нашия малък семеен кръг.

— Така е, не споря, — каза Ан, — просто бях забравила. И до какъв извод стигнахме, капитан Харвил? Ако човек не се промени вътрешно под влиянието на външни обстоятелства, спокойно може да се промени и от неща, които идват отвътре, от самия него. Значи, просто такава е неговата природа, мъжката природа, която е изиграла своята роля и при капитан Бенуик.

— Не, не е мъжката природа, не мога да допусна, че тя е по — непостоянна от природата на жените и че ние сме по-склонни да забравяме онези, които истински обичаме или някога сме обичали. Убеден съм, че е точно обратното. Вярвам в пълното съответствие между нашата физическа и душевна сила — както са силни телата ни, такива са и нашите чувства. Можем да понесем най-тежките страдания и да победим най-ужасните мигове.

— Може би чувствата ви са силни, — отговори Ан, — но ако разсъждаваме на базата на същия принцип за съответствието, ще стигнем до извода, че нашите пък са много издръжливи. Мъжът е по-силен от жената, но жените живеят по-дълго, което е и точно обяснение на разбиранията ми за природата на женските чувства. И добре че е така, иначе би ви било още по-тежко. Вие се борите с трудностите, търпите лишения и живеете сред опасност. Все се трудите и се съсипвате от работа, изложени на безброй рискове и премеждия. Оставили сте своя дом, родина и приятели, не можете да разполагате нито с времето, нито със здравето, нито дори с живота си. Наистина би ви било още по-тежко, — каза тя и гласът й за малко да й измени, — ако чувствата ви бяха трайни като тези на жените.

— По този въпрос никога няма да стигнем до едно и също мнение — започна капитан Харвил, когато лек шум привлече вниманието им към онзи край на стаята, където седеше Уентуърт и откъдето досега не се чул нито звук. Не че там имаше нещо особено, просто писалката бе паднала, но Ан се стресна, като разбра, че масата му е много по-близо, отколкото й се бе сторило в началото. Вече започваше да си мисли, че е изтървал писалката си именно защото мисълта му е била заета с тях и се е опитвал да долови какво си говорят, но не допускаше да е чул кой знае какво.

— Написа ли писмото? — каза капитан Харвил.

— Не още, остават ми още няколко реда. След пет минути съм готов.

— Няма нужда да бързаш. Ще бъда готов едва когато си готов и ти, пък и това тук е чудесно място за хвърляне на котва, — каза той и се усмихна към Ан, — имаме си каквото ни душа поиска и нищо не ни липсва. Не се чува и сигнал за увеличаване на скоростта. Е, мис Елиът, — той понижи глас, — както ви казвах, никога няма да се разберем по този въпрос, вероятно никой мъж и никоя жена няма да могат. Само ми позволете да отбележа, че всички разкази за подобни случаи са против вас — няма значение дали са в поезия или проза. Ако паметта ми беше като тази на Бенуик, щях да ви изброя поне петдесет цитата, които доказват моята позиция по въпроса. Струва ми се, че едва ли съм отварял книга в живота си, в която да не стане дума за женското непостоянство. В песните и поговорките също се говори за тяхната изневяра, но може би вие ще кажете, че са били писани от мъже, а?

— Може и да кажа. Да, да, ако обичате, без примери от литературата, моля. Мъжете са поставени в далеч по-изгодни условия от нас, защото разказват нещата така, както на тях им изнася. Образованието винаги е било тяхна привилегия, а и все те държат писалката. Не допускам, че ще докажем каквото и да било с примери от литературата.

— Как тогава да го докажем?

— Никак, просто няма да можем. По този въпрос не може да има никакви доказателства. За разлики с подобен характер не може да съществува доказателство. Вероятно и двамата сме леко пристрастни към собствения си пол, и изказваме на базата на тези свои пристрастия куп обстоятелства в своя полза — все неща, които са се случили в нашата собствена среда. Много от тези обстоятелства (може би точно онези случаи, които са ни направили най-силно впечатление) може би са такива, че не могат да бъдат дадени за пример, защото хората ще ни обвинят в прекалено високо самочувствие или че сме казали нещо, което не е трябвало да се казва.

— Ах, — възкликна силно развълнуваният капитан Харвил, — ако можех само да ви обясня как страда един мъж, когато хвърли последен поглед към жена си и децата си, и чак до хоризонта не изпуска от очи кораба, който ги отнася далече от него, а после се извръща и си казва: „Само бог знае дали ще се видим някога пак!“ Ако можех да ви разкажа как светва в душата му, когато пак ги види отново. Как, след като го е нямало година време, а трябва да замине за

друго пристанище, той брои дните, които ще са им необходими да дойдат да го видят, преструва се и лъже сам себе си с думите: „Не е възможно да пристигнат по-рано от еди-кога-си“, а се надява, че може би ще се появят поне няколко часа по-рано; а когато най-после ги види, разбира, че сякаш самото небе им е дало крила и те наистина са пристигнали малко по-рано! Ако можех да ви обясня какво значи всичко това, както и всичко, което един мъж трябва да прави и да изтърпи, подвизите, на които е способен в името на най-скъпите същества в своя живот! Вие разбирате, нали, че говоря за онези мъже, в чиито гърди бие истинско сърце, — каза той и притисна ръка до гърдите си.

— О, — възкликна нетърпеливо Ан, — вярвам, че мога да отдам дължимото на вашите чувства, както и на чувствата на други мъже като вас. Опазил ме бог, да подценявам пламенната обич и преданост на някой мой брат или сестра! Бих заслужавала дълбоко презрение, ако започна да твърдя, че само жените знаят какво е истинска любов и вярност. Не, аз вярвам, че сте готови на всякакви геройства и какви ли не добри дела в името на своето семейство. Зная, че сте в състояние да се преборите с всичко, а в къщи — да проявите огромно търпение, ако… ще ми позволите ли да си изразя така — ако има кого да обичате. Искам да кажа, ако вашата любима е жива и живее за вас. Единственото, с което моят пол ви превъзхожда (и то съвсем не е за завиждане, не е нужно да се стремите към него) — е, че можем да обичаме много по-дълго, след като любимият човек или надеждата за него са си отишли.

Тя не успя да продължи веднага. Сърцето й бе натежало от вълнение, а гърдите й едва успяваха да си поемат въздух.

— Вие имате златно сърце! — възкликна капитан Харвил и нежно сложи ръка на рамото й. — С вас човек дори не може да се скара. А и езикът ми се връзва, когато се сетя за Бенуик.

Вниманието им бе привлечено към другите в стаята — мисис Крофт се канеше да си тръгва.

— Е, Фредерик, предполагам, че няма да си дойдеш с мене, — каза тя. — Аз се прибирам, а ти имаш работа със своя приятел. Вероятно довечера ще имаме удоволствието да се видим отново — каза тя, като се обърна към Ан. — Вчера получихме визитката на сестра ви, а доколкото знам, Фредерик също е получил такава, макар

че аз самата не съм я виждала. Но тази вечер ти също си свободен като нас, нали, Фредерик?

В това време капитан Уентуърт сгъваше набързо някакво писмо, и не отговори — или не можеше, или не искаше.

— Да, точно така, няма да се прибера с тебе, но двамата с Харвил също няма да се бавим. Ако ти си готов, Харвил, след половин минута аз също ще се приготвя. Знам, че искаш да тръгваме. След половин минута съм на твое разположение.

Мисис Крофт излезе, а и капитан Уентуърт, след като припряно запечата писмото си, също беше готов. Бързаше и имаше раздразнен вид, който издаваше нетърпението му да си тръгне миг по-скоро. Ан не знаеше как да тълкува това негово поведение. Капитан Харвил се обърна към нея с най-милото възможно „довиждане, бог да ви благослови!“, а Уентуърт не каза нищо, не я погледна дори. Излезе от стаята без дори да се обърне!

Ан едва бе успяла да стигне до масата, на която той бе писал, когато отново се чу шум от стъпки. Вратата се отвори и се показа самият Уентуърт. Той се извини, че е забравил ръкавиците и незабавно тръгна към масата за писма. С гръб към мисис Масгроув, той разрови разпилените листа, извади оттам едно писмо и го постави пред Ан, а в отправения му към нея поглед се четеше отчаяна молба. След малко вече бе успял да си вземе ръкавиците и да излезе от стаята, дълго преди мисис Масгроув да осъзнае, че се е връщал. Всичко бе станало за не повече от миг!

Не може да се опише коренната промяна, която този миг породи в Ан. Името на получателя върху плика едва се: „До мис А. Е…“, и това явно бе писмото, което той така набързо бе сгънал. Мислеха, че просто пише на капитан Бенуик, а той е писал до нея! От съдържанието на писмото зависеше целият й живот. Всичко можеше да се очаква, но всичко бе за предпочитане пред ужасното напрежение и страх от неизвестността. Мисис Масгроув се занимаваше с някакви дреболии на своята маса, и Ан трябваше да се осланя единствено на нейната залисия, за да успее да погледне писмото. Тя се свлече в креслото, от което Уентуърт току-що бе станал, облегна се на мястото, на което се бе облегнал и той, за да й пише, а очите й погълнаха жадно следните редове:

„Не мога повече да стоя така, да ви слушам и да си мълча. Трябва да ви кажа много неща, и го правя по единствения начин, който е възможен в момента. Думите ви се забиват дълбоко в душата ми и в един и същи миг аз се чувствам полумъртъв и полуокрилен. Кажете ми, че не е прекалено късно и че онези скъпи чувства не са се стопили безвъзвратно! Предлагам ви ръката и сърцето си, което сега ви принадлежи много повече, отколкото в онзи ден преди по — вече от осем години, когато го разбихте. Не дръзвайте да кажете, че мъжът забравя по-бързо от жената и че любовта му скоро си отива. Не съм обичал никоя друга жена освен вас. Може да съм бил несправедлив, слаб и изпълнен с негодувание, но винаги съм ви оставал предан. Дойдох в Бат единствено заради вас, мисля само за вас и единствено с вас свързвам своите представи за бъдещето. Нима не сте го разбрали досега? Не сте ли успели да вникнете в най-съкровените ми желания? Не бих изчакал дори и тези десетина дни, ако знаех какво чувствате, защото съм убеден, че вие знаете какво чувства аз. Не мога дори да пиша, до слуха ми всеки миг долита нещо, което ме оставя без дъх. Вие говорите толкова тихичко, но аз успявам да доловя звука на вашия глас така, както никой друг не би го доловил. Вие сте толкова добра, така съвършена! И действително сте справедлива към нас, защото вярвате, че и един мъж може да обича истински и да остане верен на любовта си. Вярвайте, че такава пламенна и вярна любов има и във Ф. У.

Трябва да тръгна, без да съм разбрал каква ще е съдбата ми, но ши ще се върна тук, или ще ви догоня колкото се може по-скоро. Една дума, един поглед ще ми бъдат напълно достатъчни, за да реша дали мога да прекрача прага на вашия дом тази вечер или никога.“

Човек не може да се съвземе веднага след прочитането на такова писмо. Ан щеше да се успокои, ако можеше да разчита на половин час самота, прекарана в размисъл, но бяха изминали едва десет минути, когато я прекъснаха. При ограничените възможности, които й предлагаше обстановката около нея, не би могла да направи дори и опит за успокоение. Всеки следващ миг увеличаваше още повече напрежението й. Бе погълната от своето щастие, а преди още да бе вкусила истински от това могъщо усещане, в стаята влязоха Чарлз, Мери и Хенриета.

Ан положи огромно усилие да си възвърне обичайния вид, но скоро разбра, че няма сили за това. Не разбираше и дума от онова, което й говореха, затова най-после се отказа от битката със себе си и побърза да се извини с някакво леко неразположение. Едва тогава околните забелязаха колко зле изглежда, притесниха се и дори се поуплашиха, като за нищо на света не искаха да я оставят сама. Това съвсем я довърши. Само ако бяха излезли и я бяха оставили сама в тихата стая, Ан щеше да се съвземе, но на никой от тези, които стояха около нея и я гледаха разтревожено, не можеше да му мине през ума такава мисъл. Отчаяна, тя поиска да се прибере в къщи.

— Разбира се, мило дете, — извика мисис Масгроув — вървете си право у дома и се погрижете за себе си, за да се оправите до довечера. Ако Сара беше тук, щях да я пратя за лекар, защото аз самата нищо не разбирам от такива неща. Чарлз, позвъни да повикат карета. Ан не бива да върви пеша.

Но каретата нямаше да й свърши работа. Само това оставаше! Ан не би понесла мисълта, че ще изпусне единствената възможност за разговор с капитан Уентуърт по пътя за дома, когато можеше да остане спокойна и сама (тя беше почти сигурна, че ще го срещне). Ан категорично отхвърли предложението за каретата, а мисис Масгроув, която се сещаше само за една болест, малко неубедително се опита да се успокои с, че досега никой не е умрял от падане, но дали пък Ан не се бе подхлъзнала наскоро и да не би да си е наранила главата при падането? Ан се опита да обясни, че не е падала и не се е наранявала и тези думи ободриха добрата жена и тя се раздели с нея почти спокойна, с пожеланието да се оправи до вечерта.

Уплашена, да не би да развали плановете им, Ан настойчиво каза:

— Страхувам се, госпожо, че има някакво недоразумение. Моля ви, бъдете така добра да споменете и пред останалите господа, че се надяваме тази вечер да видим всички ви. Опасявам се, че може да не са ни разбрали правилно, затова ви моля да припомните специално на капитан Харвил и на капитан Уентуърт, че се надяваме и двамата да дойдат.

— О, мила, разбрали сме всичко както трябва, давам ви честната си дума. Капитан Харвил не мисли за нищо друго освен за събирането довечера.

— Така ли мислите? Въпреки това не мога да бъда сигурна и много ще съжалявам, ако не дойдат. Обещавате ли да им кажете, когато ги видите отново? Мисля, че и двамата ще се обадят още веднъж преди обяд. Моля ви, обещайте ми.

— Ама разбира се, че обещавам, щом толкова настоявате. Чарлз, ако видиш някъде капитан Харвил, моля те да му предадеш думите на мис Ан. Наистина, мила, не бива да се притеснявате. Капитан Харвил категорично е приел ангажимента, гарантирам ви, а мисля, че същото се отнася и за капитан Уентуърт.

Ан не можеше да направи нищо повече, но сърцето й се свиваше при мисълта, че някоя злощастна случайност може да погуби нейното щастие. Все пак нямаше да чака дълго. Дори и да не дойдеше на Камден Плейс, Ан щеше да му изпрати няколко недвусмислени реда по капитан Харвил. След малко се появи още нещо, което я уплаши и раздразни. Чарлз, с неговото добро сърце, беше толкова загрижен за нея, че в никакъв случай не я пускаше да тръгне сама и реши да я изпрати до вкъщи. Ан определено не успя да го разубеди. Беше жестоко, но тя не можеше да прояви черна неблагодарност, защото заради Ан зет й жертваше срещата си с един търговец на оръжие. Така тя излезе с него, а по лицето й не се четеше нищо друго освен признателност.

Бяха стигнали до улица Юнион, когато дочуха да ги догонват бързи стъпки, в които имаше нещо познато и това й даде две секунди време, за да се подготви за срещата с капитан Уентуърт. Той ги настигна, но не каза нищо, тъй като не знаеше дали трябва да отмине или може да повърви с тях. Само погледна Ан. Тя успя да се овладее достатъчно, за да срещне погледа му много приветливо. Бледите й страни поруменяха, а колебливите й движения станаха решителни и сигурни. Той тръгна от другата й страна. Внезапно озарен от някаква идея, Чарлз попита:

— Капитан Уентуърт, в коя посока е пътят ви? Само до улица Гей ли отивате или ще продължите нататък?

— Още не съм решил, — отвърна изненадан капитан Уентуърт.

— Ако ще се качвате към Белмонт, дали няма да се отбиете до Камден Плейс? Защото ако имате такава възможност, няма да проявявам излишни скрупули и бих ви помолил да подкрепите мис Ан до входа на бащиния й дом. Тази сутрин никак не е добре и не бива да

върви сама толкова дълго, а аз пък се уговорих с един човек на Маркет Плейс — обеща да ми покаже една страхотна пушка, която тъкмо се кани да изпрати на купувача. Каза, че няма да я опакова до последния момент, за да мога да й хвърля едно око, и ако не отида веднага, ще изтърва тази възможност. Както ми я описа, много прилича на моята двуцевка, дето стреляхте веднъж с нея близо до Уинтроп.

Възражения просто не бяха възможни — капитанът можеше само да прояви съвсем уместна пъргавина, която в очите на околните изглеждаше като проява на вежливост и желание да помогне, а когато най-после останаха сами, вече можеха да дадат воля на грейналите си усмивки и ликуващия си дух. Чарлз слезе обратно до улица Юнион само за половин минута, а двамата продължиха да вървят заедно. Не след дълго успяха да си разменят достатъчно думи, за да определят в коя посока да тръгнат, като решиха да повървят по една сравнително тиха и уединена пътечка от чакъл, където предстоящият разговор щеше да превърне този миг в истински божи дар и да го увековечи сред най-щастливите спомени на бъдещия им съвместен живот. Тук отново си размениха онези чувства и обещания, които някога им се струваха напълно достатъчни да им осигурят щастие, но бяха последвани от дълги години на раздяла и отчуждение. Оттук се върнаха в миналото, а усещането им за щастие при тази нова среща като че ли бе по-възвишено и по-пълно, отколкото бяха очаквали, самите те бяха станали по-опитни, по-нежни и по-сигурни, защото знаеха истината един за друг, познаваха характера и чувствата на любимия човек; бяха много по-готови да действат и причините за тази готовност бяха много по-обосновани. И тук, най-после, докато бавно се изкачваха нагоре по полегатия склон, невиждащи никой около себе си — нито шляещите се политикани и шумните вестникари, нито флиртуващите кокетки, нито пък бавачките и хлапетата — тук се отдадоха на онези сладостни видения и признания, и най-вече — обяснения, непосредствено предшествали сегашния миг, така пространни и болезнено любопитни. Преминаха през най-деликатните нюанси на предишната седмица, а за вчерашния и днешния ден сигурно щяха да говорят до края на живота си.

Ан правилно го бе разбрала. Той я бе ревнувал от мистър Елиът. Присъствието му се бе оказало тежко бреме за неговите чувства, които били примесени със съмнения и дълбоко страдание. Ревността му била

събудена още при първата им среща в Бат и след кратка пауза го връхлетяла със страшна сила на концерта — по-късно това оказало неизбежното си влияние върху всичко, което казвал и правел, както и върху онова, което пропуснал да каже или да направи през последните двайсет и четири часа. Малко по малко ревността му се стопила от топлотата на надеждата, която нейните думи, погледи и държание събудили в душата му, докато накрая съвсем изчезнала, пометена от чувствата в развълнувания й глас при разговора й с капитан Харвил. Този глас го бе подтикнал да се остави във властта на неудържимото желание да грабне лист хартия и да излее душата си на него.

Не повториха и не обсъдиха нито дума от самото писмо, само той потвърди, че не е обичал друга и че никоя жена не е могла да я измести от сърцето му, дори не вярвал, че ще открие някога втора като нея. Той се чувстваше длъжен да й признае и това, че винаги й е бил верен, но то е било несъзнателно и непреднамерено. Опитвал се да я забрави и дори в един миг повярвал, че е успял. Мислел си, че е безразличен, а сърцето му било преизпълнено с гняв, бил несправедлив към нейните достойнства, защото страдал именно заради на тях. В мислите си той приемаше характера като образец за съвършенство, в който силата и нежността са съчетани в прекрасна хармония; но трябваше да признае, че едва в Апъркрос се е научил да бъде справедлив към нея и започнал да разбира себе си чак в Лайм, където бе получил добър урок и в много други отношения. Мимолетната възхита в погледа на мистър Елиът го разтърсила, а случилото се край реката и в дома на капитан Харвил я поставяло много по-високо от всяка друга жена.

Той действително се опитал да се влюби в Луиза Масгроув, но това било продиктувано единствено от накърнената му гордост и по-късно осъзнал, че му било невъзможно да почувства нещо към нея. Бил много загрижен за момичето и не можело да бъде друго, но го разбрал, едва когато имал достатъчно време да се вгледа в себе си и да разбере, че е бил сляп за съвършенството на друг един ум и характер, с които Луиза изобщо не издържала на сравнение, и магията на това съвършенство била толкова силна, че също не можела да се сравни с влиянието на всяка друга жена. В Лайм се бе научил да прави разлика между отстояването на собствената позиция и празното упорство, между безпаметната дързост и твърдата решимост на един богат и

целенасочен ум. Беше видял всичко, което му бе необходимо, за да извиси още повече в представите си жената, която бе изгубил и оттогава насетне бе презрял гордостта, лекомислието и лудостта на дребнавото отмъщение, които преди не му позволявали да я потърси и я срещнал отново, едва когато ги събрала случайността.

В този момент изпитал невероятната болка на разкаянието. Едва успял да се посъвземе след ужаса и угризенията, които съпътствали първите му дни в Лайм, и тъкмо започнал да се съживява, когато усетил, че може да е жив, но не е свободен.

— Открих, — каза той, — че Харвил ме смята вече за сгоден! И че нито той, нито жена му не изпитват и най-малко съмнение във взаимната на нашите чувства. Това ме смая и порази. От една страна, бях в състояние да го опровергая веднага, но от друга, само като си спомних, че и другите може да са си помислили същото — семейството й и дори самата тя, вече не можех да се чувствам свободен да разполагам със себе си. Ако тя бе пожелала, щях да й принадлежа, макар всичко да се свеждаше до въпрос на чест. Бях се държал много непредпазливо, но преди това не ми се бе налагало да размишлявам по този въпрос. Не бях погледнал на тази изключителна близост като на предпоставка за множество опасни последствия, не бях помислил, че нямам никакво право да правя опити да се влюбя в някоя от сестрите, защото това дори и да не бе повлякло след себе си други неприятни последици, като факт би изложило момичетата на неприятни слухове. Дадох си сметка, че съм се държал глупаво.

Накрая разбрал твърде късно, че се е обвързал, и то тъкмо в момента, когато със задоволство установил, че изобщо не е влюбен в Луиза. Въпреки това бил длъжен да се чувства обвързан с нея, ако чувствата й били такива, каквито предполагали семейство Харвил. Такава била причината да замине от Лайм и да изчака другаде възстановяването на момичето. Той с удоволствие би употребил всякакви почтени средства, за да разсее у хората съмненията и подозренията по свой адрес — в случай, че имало такива — затова заминал при брат си с намерението по-късно да се върне в Келинч и да действа така, както изискват обстоятелствата.

— Останах при Едуард шест седмици, — продължи той, — и се уверих, че е много щастлив и това бе единственото ми приятно преживяване. Просто не бях заслужил повече. Той много ме разпитва

за тебе, пита и дали си се променила външно, без дори да подозира, че в моите очи ти винаги ще си останеш същата.

Ан се усмихна и не каза нищо — тази проява на тактичност й беше прекалено приятна, за да я опровергае. За една жена на двайсет и осем години е много важно да вярва, че не е загубила нищо от чара на ранната си младост, но за Ан стойността на такъв подарък бе неизразимо по-висока, като го сравняваше с негови предишни думи и след като усещаше, че сегашното му мнение бе по-скоро резултат от съживяването на любовта му, а не причина за него.

Останал в Шропшир и през цялото време горчиво се упреквал заради собствената си гордост и глупавите грешки в криво направените си сметки. Почувствал се освободен от Луиза едва когато научил изненадващата и много радостна вест за годежа й с капитан Бенуик.

— Така завършва най-печалната част от моите преживявания, — каза той, — защото поне бях свободен да потърся своето щастие, можех да събера сили и да направя нещо. Беше ужасно да стоя толкова време в бездействие и да очаквам единствено най-лошото. Още първите пет минути реших: „В сряда вече ще бъда в Бат“ — така и стана. Помислих си, че си струва да дойда — нима е непростимо от моя страна? И при това да дойда с известна надежда в сърцето си. Ти не беше омъжена. Съществуваше вероятност да си съхранила все още някогашните си чувства, както ги бях скътал и аз, а имаше и още нещо, което ми вдъхна кураж. Никога не съм се съмнявал, че и други мъже ще те обичат и ще поискат ръката ти, но бях научил, че поне един е направил това и ти си му отказала, макар че представлявал по-добра партия от мене, и често се питах: „Дали причината за отказа й не съм бил аз?“

Говориха на дълго и на широко за първата им среща на Милсъм Стрийт и още повече за концерта — за онзи миг, когато бе пристъпила към него в Осмоъгълната стая и го бе поздравила, когато бе дошъл мистър Елиът и отвлякъл вниманието й, оживено обсъдиха и още две-три неща, белязани с пърхането на надеждата или с нарастващо отчаяние.

— Да те виждам в компанията на хора, които бяха срещу мен, — възкликна той, — братовчед ти, неотлъчно до теб, да ти говори и да ти се усмихва, и да зная за всички ужасни предимства и разумни

съображения за един подобен брак! Бях сигурен, че точно този брак искат всички, които се надяват да ти въздействат! Въпреки неохотата ти, дори и да не изпитваше нищо към него, не можех да не си давам сметка колко могъщи съюзници има той! Нима това не бе напълно достатъчно, за да изглеждам като пълен глупак? Как можех да гледам всичко това, без сърцето ми да се разкъсва от болка? Само като видях приятелката ти да седи до тебе, в душата ми нахлуха всички спомени за това, което стана някога, спомних си за силата на влиянието й върху теб и за неизличимия и вечен отпечатък, който оставиха нейните доводи върху живота ми — нима всичко това не беше срещу мен?

— Трябваше да откриеш разликата, — отговори меко Ан. — Сега не би се усъмнил в мене, обстоятелствата са толкова различни, а и аз съм много по-зряла. Ако някога направих грешка, като се поддадох на нечие внушение, не бива да забравяш и това, че доводите на разума и спокойствието надделяха над риска и опасността. Когато се оставих да ме разубедят, аз вярвах, че е мой дълг. И макар че в този случай чувството за дълг не ми помогна много, но действително бих поела огромен риск, ако се бях омъжила за човек, когото не обичам, а и бих погазила всякакво чувство за дълг.

— Може би е трябвало да се сетя за това, — каза той, — но просто не можех. Не виждах каква полза бих могъл да извлека за себе си от това, че бях открил и някои нови черти в характера ти — не виждах по какъв начин мога да се осланям на тях — чувствах се победен, забравен, погребан в същите чувства, които ме бяха измъчвали толкова години. Не можех да си мисля за теб по друг начин освен като за момичето, което някога се бе огънало и ме бе предало, и на което можеше да повлияе всеки, но не и аз. Видях те до жената, която ти навлече толкова години страдания, и нямах никакви основания да си мисля, че влиянието й върху теб е намаляло. А и може би трябва да добавим и силата на навика.

— Оставам с впечатление — каза Ан — че ако се бях държала с теб по-различно, щях да ти спестя много, дори всички тези терзания.

— Не, не, бих го приел единствено като проява на непринуденост, която ти дава сигурността на годежа с друг мъж. Тогава на концерта си тръгнах убеден, че ще се омъжиш за него, но въпреки всичко бях решил да те видя отново. Духът ми започваше да

се бунтува срещу тази мисъл още щом отворех очи сутрин и аз усещах, че все още има причини за оставането ми тук.

Най-после Ан се прибра вкъщи и беше много по-щастлива, отколкото някой от близките й би могъл да допусне. Този разговор бе разсеял всичкото напрежение, болка и изненади на сутринта и тя влезе в своя дом толкова щастлива, че веднага побърза да смеси щастието си с мигновената мисъл колко нетрайно би могло до са окаже то. Тя размисли върху последните събития — продължително и задълбочено, и това я успокои — тези нейни размисли бяха най-доброто оръжие срещу всичко, което би могло да застрашава бурното й щастие. Ан се качи в стаята си и в дълбините на благодарното си сърце усети безстрашие и твърдост.

Свечери се и запалиха лампите в гостните, а скоро след това дойдоха и гостите. Не беше по-различно от събиране за игра на карти, амалгама от хора, които не се познават помежду си и от такива, които се познават прекалено добре. Всичко беше твърде банално, присъстващите бяха прекалено много, за да се установи между тях някаква близост, и прекалено малко, за да има разнообразие, но за Ан никога преди едно вечерно събиране не бе отлитало така бързо. Прекрасна и поруменяла от щастие и чувственост, тя предизвикваше всеобща възхита без да я търси и без да се интересува от нея. Беше весела и добронамерена към всички наоколо. Дойде и мистър Елиът, когото тя избягваше, но и съжаляваше. Беше й забавно да види що за хора са семейство Уолис. Лейди Далримпъл и мис Картре скоро щяха да се превърнат за нея в съвсем безвредни братовчедки. Не я беше грижа за мисис Клей, и нямаше причини да се черви заради обноските на баща си и сестра си сред обществото. С всички от семейство Масгроув можеше да си побъбри радостно и непринудено, а с добрия капитан Харвил се чувстваше като негова сестра. Лейди Ръсел се опита да я заговори на няколко пъти, но деликатната съвест на Ан пресече тези опити. С адмирала и мисис Крофт разговорите й бяха много сърдечни и Ан изпитваше към тях особен интерес, който същата съвест се опита да прикрие. Непрекъснато й се удаваха и отделни моменти, в които можеше да си поговори с капитан Уентуърт, като всеки път й се искаше следващият им разговор да е по-дълъг и през цялото време усещаше присъствието му сред всички останали.

При една от тези кратки срещи бяха застанали един до друг с вид на хора, които са погълнати от съзерцанието на прекрасен букет от парникови цветя. Ан се обади:

— Мислила съм много за миналото и съм се опитвала да съдя безпристрастно доброто и лошото, което то ми донесе. Убедена съм, че колкото и да съм страдала през всичките тези години, тогава постъпих правило, като се поддадох на въздействието на приятелката си, и вярвам, че с времето и ти ще започнеш да я харесваш. Тя ми беше като майка, но не искам да ме разбираш погрешно — нямам намерение да твърдя, тя никога не греши в съветите си. Вероятно това е бил един от онези случаи, при които един съвет се оказва добър или лош в зависимост от развоя на събитията, а за себе си вече със сигурност знам, че в случаи, които поне малко приличат на нашия, никога не бих си позволила да давам съвети. Но това, което исках да ти кажа, е, че тогава бях права, като се поддадох на нейните доводи, и че ако бях постъпила по друг начин, ако бях запазила годежа, щях да страдам много повече, отколкото след развалянето му, защото щях де изпитвам угризения на съвестта. Сега нямам в какво да упрекна чувствата си, защото човешката природа не може да бъде безукорна, и ако не греша, силно развитото чувство за дълг не е най-лошото качество у една жена.

Той я погледна, погледна и към лейди Ръсел, после погледът му отново се спря на нея и каза с тон, в който се усещаше преднамерен хлад:

— Засега не мога да й простя, но може би с времето и това ще стане. Смятам, че трябва да се държим великодушно с нейния син. Но аз също много съм мислил за миналото и един въпрос възникна някак само себе си, дали тогава не съм имал някой още по-голям враг от тази дама? Така е, и това си бях аз самият. Кажи ми, дали когато две години по-късно се върнах в Англия с няколко хиляди лири и бях назначен за капитан на „Лакония“, ти бях писал, ти щеше да отговориш на писмото ми? Кажи ми простичко, щеше ли да подновиш отново годежа ни?

— Дали щях да го подновя? — беше единственото, което можа да му отговори Ан, но интонацията й говореше сама за себе си.

— Мили боже! — извика той, — щяла си да го подновиш! Аз също се надявах, че е възможно и го желаех много силно, защото то би увенчавало всичките ми останали успехи в живота, но бях горд, прекалено горд, за да поискам отново ръката ти. Тогава не съм те

разбирал. Бях сляп и не исках да те разбера и да се поставя на твое място. Този спомен би ми помогнал да простя по-лесно на всеки друг, отколкото на самия себе си, защото ако бях надвил гордостта си тогава, това щеше да ни спести шест години страдания. Това е болка, която не съм усещал преди. Бях свикнал с приятното чувство, че мога да имам всичко, което ми доставя удоволствие, гордеех се почетните резултати от упорития си труд и от справедливо присъдените ме награди. Като всички велики люде — каза той и се усмихна — ще трябва да направя усилие, за да подчиня ума си на съдбата и да се науча как мога да понеса повече щастие, отколкото заслужавам.

ГЛАВА 24

Кой може все още да се съмнява в развоя на последвалите събития? Когато двама млади си втълпят, че трябва да се оженят, съвсем сигурно е, че с упорито преследване на своята цел рано или късно ще я постигнат, колкото и да са бедни, неблагоразумни или пък неподходящи един за друг. Като край на тази история това може би не е най-добрата поука, но аз вярвам в нейната истина, защото щом успяват дори такива младежи, как можем да се съмняваме, че един капитан Уентуърт и една Ан Елиът не биха преодолели всякакви прегради, когато на тяхна страна са толкова могъщи преимущества като зрялост на ума и ясно осъзнаване на доброто и лошото, а между тези две неща — свободата да разполагат с прилични доходи? Трябва да признаем, че биха могли да се сблъскат с много по-сериозна съпротива от тази, която всъщност преодоляха, но в случая просто нямаше какво да ги смущава, освен липсата на топлота и благосклонност. Сър Уолтър нямаше възражения, а Елизабет се задоволи да изглежда студена и безразлична. С двайсет и пет хиляди лири и висок ранг в професията, до който бе стигнал благодарение на своите способности и дела, капитан Уентуърт вече бе придобил солидно положение в обществото. Сега гледаха на него като на достоен кандидат за дъщерята на един глупав и разточителен баронет, който бе дотолкова лишен от принципност и здрав разум, че не бе успял да запази дори мястото, на което го бе поставило самото провидение, и който можеше да даде на дъщеря си само една незначителна част от десетте хиляди лири, които след смъртта му щяха да й принадлежат.

Макар че не обичаше Ан и женитбата й да не бе погалила суетата му, от което би се почувствал истински щастлив, сър Уолтър бе далеч от мисълта, че капитанът е неподходяща партия за нея. Тъкмо обратното, когато успя да поразгледа хубавичко капитан Уентуърт — за всеки случай пожела да го види няколко пъти и на дневна светлина — той бе дълбоко поразен от красотата му и реши, че може би превъзходният му външен вид се допълва с превъзходното обществено

положение на дъщеря му, и всичко това, подкрепено от благозвучното му име, насърчи сър Уолтър да подостри с изящни движения перото си и да запише женитбата в книгата на почестите.

Ан не се притесняваше, че някой от тях ще се противопостави сериозно на нейната женитба, само позицията на лейди Ръсел я тревожеше. На дамата сигурно й беше много болно от това, което бе научила за мистър Елиът, затова се насилва да опознае капитан Уентуърт и дори да го оцени по достойнство. Лейди Ръсел наистина трябваше да направи усилие, за да свикне с мисълта, че е сбъркала в преценките си и за двамата, тъй като се бе подвела по външни белези. Бе побързала да обяви капитана за човек с избухлив и опасен характер, само защото обноските му не отговаряха на собствените й представи за съвършенство, а тъй като бе преценила маниерите на мистър Елиът като благопристойни, уместни, учтиви и изискани, бе решила набързо, че са резултат от най-правилните разбирания и дейността на един подреден ум. На лейди Ръсел не й оставаше нищо друго, освен да признае, че е допуснала огромна грешка, и да си изгради нов комплект от надежди и идеи.

Някои хора умеят да вникват бързо в нещата и да се ориентират в човешкия характер — накратко, притежават природна проницателност, която далеч превъзхожда жизнения опит у други, но в това отношение лейди Ръсел далеч отстъпваше на своята млада приятелка. Хубавото беше, че имаше добро сърце, и ако втората й цел беше стремеж към благоразумие и правилна преценка, първата й цел се определяше от желанието да види Ан щастлива. Добрата жена я обичаше много повече, отколкото сама подозираше и след като първата неловкост в отношенията им премина, не й бе никак трудно да обикне като майка човека, който се грижеше за щастието на другото й дете.

Мери бе единствената от семейството, която веднага се зарадва на този брак — женитбата на една сестра придава тежест, а и тя можеше да се похвали с особено важната си роля в тази история, тъй като бе поканила Ан да остане у нея през есента. Освен това е редно собствената ти сестра да се задоми много по-сполучливо от сестрите на мъжа ти, затова Мери беше много доволна, че капитан Уентуърт е по-богат и от Чарлз Хейтър и от капитан Бенуик. Все пак Мери се поизмъчи като се видяха, защото трябваше да гледа на Ан като на по-голяма сестра с всичките й произтичащи от това права, а също и като

на собственица на много красива карета, но Мери вярваше, че за в бъдеще също може да разчита на още една могъща утеха — Ан нямаше да наследи Апъркрос Хол, имота от обработваема земя и правото на първородния син в семейството, а и ако не направеха капитан Уентуърт баронет, Ан нямаше да бъде по-знатна от нея.

Би било много хубаво, ако и най-голямата им сестра бе доволна от положението си, защото при нея не се очертаваха промени. Тя се почувства силно унизена от отдръпването на мистър Елиът, а след това не бе попадала в благоприятни обстоятелства, които да събудят дори неоснователните надежди, изчезнали заедно с него.

За мистър Елиът новината за годежа на братовчедка му Ан дойде като гръм от ясно небе. Това съсипваше най-хубавите му планове за семейно щастие и най-хубавите му надежди чрез бдителното око на зет да не даде възможност на сър Уолтър за повторен брак. Но, макар и разочарован и огорчен, все още можеше да направи нещо, за да си достави удоволствие и да удовлетвори собствените си интереси. Не след дълго той напусна Бат, а след като скоро след него замина и мисис Клей, първата новина по неин адрес беше, че се е установила в Лондон под негова протекция, което говореше съвсем недвусмислено за двойната игра на мистър Елиът и за това колко твърда бе неговата решимост да не се остави да бъде измамен от лукавството на тази жена.

Любовта на мисис Клей бе удържала победа над нейните сметки и заради по-младия мистър Елиът дамата бе пожертвала възможността за дългосрочни отношения със сър Уолтър. Освен лукавство, тя имаше и влюбчиво сърце, и засега още не е ясно кой от двамата е измамеият и кой ще успее да надхитри другия, не се знае и дали като й отнеме възможността да се омъжи за сър Уолтър, мистър Елиът не ще се остави да го придумва и приласкава, докато най-после я направи съпруга на сър Уилям.

Сър Уолтър и Елизабет несъмнено се почувстваха много унизени и безкрайно изненадани от загубата на своята компаньонка, както и от откритието, че през цялото време ги бе мамила. Вярно, че винаги можеха да се утешат с компанията на далечните си братовчедки, но щеше да се наложи дълго време да се подмазват и да стоят винаги на заден план, без някой да ги ласкае и да стои по-ниско от тях, а това намаляваше наполовина ефекта от всичките им развлечения.

Още от самото начало Ан беше много доволна от желанието на лейди Ръсел да обикне капитан Уентуърт, както той заслужаваше и щастието й не бе помрачено от нито едно петънце, освен огорчението, че няма роднини, на които би държал всеки разумен съпруг. В това отношение тя се чувстваше много непълноценна. Разликата в материалното състояние на двамата нямаше никакво значение и тя никога не изпита болка и неувереност по този въпрос, но да няма семейство, което да го приеме и да го цени така, както той заслужава, в което няма хармония и обич, да не може да му предложи роднини с добро име и висок авторитет в замяна на уважението и топлотата, с която веднага я приеха неговите братя и сестри — това за нея бе източник на силна болка, която усещаше по-скоро с разума си през тези дни на иначе безоблачно щастие. Имаше само две приятелки, които бяха достойни за неговата среда — лейди Ръсел и мисис Смит. Капитан Уентуърт беше предразположен към тях и след време вероятно щеше да ги обикне. Вече ценеше лейди Ръсел от душа въпреки старите й прегрешения към него. Беше готов да й признае какви ли не хубави качества, с изключение на едно-единствено — не приемаше, че е била права, когато ги бе разделила преди осем години. Що се отнася до мисис Смит, в неговите очи тя притежаваше такива достойнства, че веднага му допадна и си спечели завинаги неговата признателност.

Огромната услуга, която бе оказала на Ан напоследък, бе напълно достатъчна сама по себе си. След женитбата им мисис Смит не загуби своята приятелка, напротив, намери още един приятел в лицето на нейния съпруг. Тя беше първата гостенка в техния дом и капитан Уентуърт й се отплати стократно за добрината, като направи всичко възможно за възстановяването на имота в Западните колонии — пишеше писма, действаше от нейно име, превеждаше я през всички формалности на делото с усърдието на добър приятел и силата на човек, който не се бои от нищо.

Мисис Смит не се разглези от подобреното си материално положение, както и от подобреното състояние на своето здраве, а с приятели като тях можеше да прекарва много време и обичайната й жизнерадост и остроумие никога не й изневериха. След като разполагаше с първия си сериозен източник на доходи, тя имаше възможност да ги увеличи и да сериозно да увеличи своето материално

състояние. Все още можеше да стане много богата, здрава и дори да намери своето щастие. С разцвета на нейното благосъстояние нарастваше и силата на духа й, а приятелката й Ан стопляше обичливото й сърце. Ан беше самата нежност, която можеше да се сравни само с любовта на капитан Уентуърт. Професията му беше единственото, заради което на приятелките й понякога им се искаше Ан да не е толкова влюбена, а единственият облак сред нейните хоризонти можеше да бъде само избухването на нова война. Тя беше горда, че е жена на моряк, но трябваше да плаща за това с внезапното чувство на тревога, предизвикано от неговата професия, която е по-известна с изключителните си домашни добродетели, отколкото със своето национално значение.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

http://chitanka.info

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.